

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YEŞİL SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE'DE İKLİM KRİZİNE YÖNELİK SOSYAL VE ÇEVRESEL POLİTİKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Selin KOÇAK

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Veli DUYAN**

**ANKARA
2025**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YEŞİL SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN
TÜRKİYE'DE İKLİM KRİZİNE YÖNELİK SOSYAL VE
ÇEVRESEL POLİTİKALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Selin Koçak

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Veli DUYAN

ANKARA
2025

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye’de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Değerlendirilmesi” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezleri tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Selin KOÇAK
Tarih: 13.01.2025
İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalında
Selin Koçak tarafından hazırlanan
" Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye’de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel
Politikaların Değerlendirilmesi " adlı
tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından DOKTORA TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul
edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 13.01.2025

İmza

Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞU ÇOBAN

Başkent Üniversitesi

Jüri Başkanı

İmza

Doç. Dr. Fulya AKGÜL GÖK

Ankara Üniversitesi

Raportör

İmza

Prof. Dr. Veli DUYAN

Ankara Üniversitesi

Üye

İmza

Doç. Dr. Tuba YÜCEER KARDEŞ

Süleyman Demirel Üniversitesi

Üye

İmza

Prof. Dr. Gonca POLAT

Ankara Üniversitesi

Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye’de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Değerlendirilmesi

İklimde meydana gelen değişimler günümüzde kriz olarak değerlendirilmektedir. Küresel ısınma ve aşırı hava olayları iklim krizinin önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. İklim krizinin etkileri sosyal, ekonomik ve ekolojik boyutlarda olabilmektedir. İklim krizi ekonomik boyutlarda insanların gelir kaynaklarını olumsuz etkilemektedir. Psikososyal boyutta insanların kaygı ve korku yaşamasına neden olmaktadır. Çevresel ve ekolojik boyutta ise biyoçeşitliliğe zarar vermekte, bitki ve hayvan türlerinin azalmasına, doğal çevrenin zarar görmesine neden olmaktadır. İklim krizi toplumun her kesimini etkilemektedir. Sosyal hizmet toplumdaki sorun ve ihtiyaçlara yönelik çalışan bir meslek olarak iklim krizi ile ilgili uygulama yapma becerisine sahiptir. İklim krizine yönelik politikalar sosyal hizmetin iklim krizi ve afet alanındaki uygulama alanını şekillendirmektedir. Yeşil sosyal hizmet afet çalışmaları, sosyal adalet ve ekolojik adalet, insan hakları ve politik bağlamı kapsamaktadır. Bu nedenle çalışmada iklim krizine yönelik politikalar yeşil sosyal hizmet perspektifinden ele alınmıştır.

Araştırma, nitel desende durum çalışması olarak planlanmıştır. Çalışmada araştırma bölgesi olarak 2022 yılında sel meydana gelen Kumluca bölgesi ve 2021 yılında orman yangını meydana gelen Manavgat seçilmiştir ve bu bölgelerde yaşayan toplam 27 kişi ile görüşme yapılmıştır. Buna ek olarak bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları, şehir planlamacı, mühendis gibi farklı meslek gruplarından toplam 41 kişi görüşme yapılmıştır. İklim krizine yönelik politikaların değerlendirilmesi amacıyla kamu kurumlarına ait toplam 35 doküman analiz edilmiştir. Doküman analiziyle eş zamanlı olarak bölge halkı ile görüşmeler yapılmıştır. Dokümanlar ve görüşmeler MAXQDA 2023 nitel analiz programı ile içerik analizi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda iklim ve afetin ilişkili olduğu, mevsim ve hava değişimlerinin meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar iklim adaletsizliği ve dezavantajlı gruplara vurgu yaparken, politika belgelerinde biyoçeşitliliğin korunması öne çıkmıştır. İklim krizi ve afete yönelik çalışmalarda koruyucu önleyici çalışmaların eksikliği ve uygulamada sosyal hizmet uzmanlarının mesleki olarak yaşadığı zorluklar olduğu görülmüştür. Politika belgelerinde sıfır atık konusu üzerinde durulurken, selin nedenlerinde sera atıkları öne çıkmıştır. Çözüm önerilerinde ise politika belgelerinde eksik görülen katılım ilkesi, yerel özellikler, koruyucu-önleyici çalışmalar ve eğitim boyutunun öne çıktığı görülmüştür. Çalışmada bütüncül iklim politikaları, katılım, yerel özelliklerin dikkate alınması, iklim ve afete uygun yapılaşma ve kurumlararası koordinasyon ve iş birliği önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İklim krizi, İklim krizi politikaları, Yeşil sosyal hizmet.

SUMMARY

Evaluation of Social and Environmental Policies for the Climate Crisis in Turkey from the Perspective of Green Social Work

Extreme weather events are among the important indicators of the climate crisis. The effects of the climate crisis can be social, economic and ecological. The climate crisis negatively affects people's income sources in economic dimensions. In the psychosocial dimension, it causes people to experience anxiety and fear. In the environmental and ecological dimension, it damages biodiversity, causes the decrease of plant and animal species, and damages the natural environment. The climate crisis affects every segment of society. As a profession that works on the problems and needs of society, social work has the ability to apply the effects of the climate crisis. Policies regarding the climate crisis shape the application area of social work in the field of climate crisis and disaster. Green social work covers disaster studies, social justice and ecological justice, human rights and political context. For this reason, policies regarding the climate crisis were addressed from the perspective of green social work in the study.

The research was planned as a case study in a qualitative design. In the study, a total of 27 people affected by the disaster were interviewed in the Kumluca region, where floods occurred in 2022, and in Manavgat, where forest fires occurred in 2021. In addition, a total of 41 people from different professional groups such as social workers, urban planners, and engineers working in this field were interviewed. A total of 35 documents belonging to public institutions were analyzed in order to evaluate policies regarding the climate crisis. The interviews were analyzed with content analysis using the MAXQDA 2023 qualitative analysis program.

As a result of the research, it was concluded that climate and disaster are related and that seasonal and weather changes occur. While the participants emphasized climate injustice and disadvantaged groups, the protection of biodiversity came to the fore in policy documents. It was observed that there were lack of protective and preventive studies in climate crisis and disaster-related studies and the difficulties experienced by social workers in practice. While the issue of zero waste was emphasized in policy documents, greenhouse waste came to the fore among the causes of the flood. In the solution proposals, it was seen that the participation principle, local characteristics, protective-preventive studies, and the education dimension, which were seen as missing in policy documents, came to the fore. The study recommended holistic climate policies, participation, consideration of local characteristics, climate and disaster-appropriate construction, and inter-institutional coordination and cooperation.

Keywords: Climate crisis, Climate crisis policies. Green social work.

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
Özet	iv
Summary	v
İçindekiler	vi
Önsöz	ix
Simgeler ve Kısaltmalar	x
Şekiller	xi
Çizelgeler	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. İklim Krizi	1
1.1.1. İklim Krizinin Nedenleri	2
1.1.1.1. Aydınlanma Dönemi, Modernizm ve Kapitalizm	2
1.1.1.2. Sanayileşme ve Kentleşme	4
1.1.2. İklim Krizinin Etkileri	5
1.1.2.1. Ekolojik/Çevresel Etkiler	5
1.1.2.2. Toplumsal Etkiler	6
1.2. Türkiye’de İklim Krizinin Etkileri	10
1.3. İklim Krizine Yönelik Politikalar	11
1.3.1. Uluslararası Politikalar	11
1.2.1.1. Stockholm Konferansı	12
1.2.1.2. Rio Konferansı	12
1.2.1.3. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi	13
1.2.1.4. Kyoto Protokolü	14
1.2.1.5. Paris Anlaşması	14
1.2.1.6. Avrupa Yeşil Mutabakatı	16
1.3.2. Ulusal Politikalar	16
1.3.2.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	17
1.3.2.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)	18
1.3.2.3. Tarım ve Orman Bakanlığı	19
1.3.2.4. Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları	19
1.4. İklim Krizi ve Yeşil Sosyal Hizmet	21
1.4.1. Sosyal Hizmette Eko-Eleştirel Yaklaşımların Gelişimi	21
1.4.2. Yeşil Sosyal Hizmetin Kapsamı ve Özellikleri	25
1.4.3. İklim Krizinde Yeşil Sosyal Hizmet Uygulamaları	28
1.5. Araştırmanın Problemi	33
1.6. Araştırmanın Önemi	35
1.7. Araştırmanın Tanımları	36
1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	37
2. GEREÇ VE YÖNTEM	38
2.1. Araştırmanın Modeli	38
2.2. Çalışma Grubu	39
2.2.1. Çalışma Grubuna İlişkin Tanıtıcı Bilgiler	40
2.2.2. Araştırma Bölgesinin Özellikleri	44
2.2.2.1. Manavgat-Kalemler Köyü Özellikleri	44
2.2.2.2. Kumluca Bölgesi Özellikleri	45
2.3. Veri Toplama Aracı ve Yöntemi	45
2.4. Verilerin Analizi	47
2.5. Etik	49
2.6. Geçerlik ve Güvenirlik	49
2.7. Süre ve Olanaklar	51

2.8. Araştırmacı Saha Notları	51
2.9. Araştırmacı Rolü	54
3. BULGULAR	56
3.1. İklim Krizine Yönelik Politikaların Kapsamına İlişkin Bulgular	56
3.2. İklim Krizi ve Afete İlişkin Bulgular	61
3.2.1. İklim Krizi ve Afet	62
3.2.1.1. İklim Krizine İlişkin Düşünceler	62
3.2.1.1.1. İklim Krizinin Nedenleri	62
3.2.1.1.2. Kavramsal Bakış	67
3.2.1.1.3. Düşük Farkındalık: “Elit konular gibi kalıyor.”	73
3.2.1.2. İklim Krizi ve Afet İlişkisi	75
3.2.2. İklim Krizi ve Afetin Etkileri	78
3.2.2.1. İnsanlar Üzerindeki Etkiler	79
3.2.2.2. Ekosistem Üzerindeki Etkiler	86
3.3. İklim Krizi ve Afet Çalışmalarına İlişkin Bulgular	91
3.3.1. Uygulama Değerlendirmeleri	92
3.3.1.1. Koruyucu-Önleyici Çalışmalar	92
3.3.1.2. Risk Azaltma ve Uyum Çalışmaları	96
3.3.1.3. Uygulamadaki Sorunlar	100
3.3.1.3.1. Bütüncül Politika-Sistem Eksikliği	100
3.3.1.3.2. Ekonomik Çıkar Amaçlı Uygulamalar: “Rantın Rengi Beton Rengi”	107
3.3.1.3.3. Azaltım ve Uyumda Başarısızlık	109
3.3.2. Afet Öncesi Çalışmalar	113
3.3.2.1. Koruyucu-Önleyici Çalışmaların Eksikliği	113
3.3.2.2. Alınan Önlemler	115
3.3.3. Afet Sırası Çalışmalar	116
3.3.3.1. Müdahale-Koordinasyon Eksikliği	117
3.3.4. Afet Sonrası Çalışmalar	118
3.3.4.1. Ekonomik İyileştirme Çalışmaları	119
3.3.4.2. Sosyal İyileştirme Çalışmaları	123
3.3.4.3. Barınma	125
3.3.4.4. Kurumlar Arası İş Birliği	126
3.3.4.5. Afet Sonrası Önlem	128
3.4. Çözüm Önerileri	129
3.4.1. Koruyucu Önleyici Çalışma Önerileri	132
3.4.1.1. İklim-Afet	132
3.4.1.2. Çevrenin Korunması	138
3.4.1.2.1. Eğitim İhtiyacı	138
3.4.1.2.2. Doğa Dostu Uygulamalar	142
3.4.1.2.3. Doğal Alanların Korunması	143
3.4.2. Kurumsal Öneriler	145
3.4.2.1. Bütüncül Politika İhtiyacı	145
3.4.2.2. Kurumsal Yapılaşma	147
3.4.3. Uygulama Önerileri	149
3.4.3.1. Koordinasyon-İş Birliği	150
3.4.3.2. Katılım İlkesi	152
3.4.3.3. Yerel-Ekolojik Bakış	153
4. TARTIŞMA	155
4.1. İklim Krizi ve Afet: Nedenleri, Etkileri ve Dokümanların Kapsamı	155
4.2. İklim Krizi-Afet Çalışmaları Değerlendirmesi	163
4.3. Çözüm Önerileri	176
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	184
5.1. İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Kapsamına İlişkin Sonuçlar	184
5.2. İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikalara İlişkin Öneriler	185
5.3. İklim Krizi ve Afetin Neden ve Etkilerine İlişkin Sonuçlar	185

5.4. İklim Krizi ve Afetin Neden ve Etkilerine İlişkin Öneriler	186
5.5. İklim Krizi ve Afet Çalışmalarına İlişkin Sonuçlar	187
5.6. İklim Krizi ve Afet Çalışmalarına İlişkin Öneriler	189
5.7. İklim Krizine Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Sonuçlar	190
5.8. İklim Krizine Yönelik Politika Önerileri	191
5.9. Gelecek Araştırmalar için Öneriler	191
KAYNAKLAR	193
EKLER	213
Ek-1. Etik Kurul Kararı	213
Ek-2. Araştırma Kurum İzni	215
Ek- 3. Bilgilendirilmiş Onam Formu	217
Ek-4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	219
Ek-5. Politika Belgelerinin Analizi için Değerlendirme Formu	222
ÖZGEÇMİŞ	223

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların yeşil sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma ve durum çalışması deseninde tasarlanmıştır. Araştırma bölgesi olarak 2022 yılında sel afetinin meydana geldiği Kumluca bölgesi ve 2021 yılında orman yangının meydana geldiği Manavgat’ın Kalemler Köyü seçilmiştir. Bu kapsamda Kumluca ve Manavgat’ta toplam 27 kişi ve alanda çalışan sosyal hizmet uzmanı, akademisyen, mühendis, şehir planlamacı gibi 14 farklı meslek elemanı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Buna ek olarak politika belgelerinin değerlendirilebilmesi için Türkiye’de iklim krizine yönelik toplam 35 doküman analiz edilmiştir. Araştırma verileri MAXQDA 2023 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda iklim krizi ve afet ilişkisi, politika belgelerinde yer alan kavram ve konuların uygulamaya aktarımında sorunlar olduğu, yeşil sosyal hizmetin uygulama boyutunun sahada henüz karşılık bulamadığı ve koordinasyon ve iş birliğinin, politika geliştirme sürecinde vatandaşın katılımının sağlanması ve bütüncül politikaların yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın planlanması ve hayata geçirilmesinde bana özgürlük alanı tanıyan, akademik desteğini esirgemeyen ve süreci kolaylaştıran danışmanım Prof. Dr. Veli DUYAN’a öncelikle çok teşekkür ederim. Tez İzleme Komitesi’nde yer alan ve yüksek lisans tezimde danışmanlığımı yapan Prof. Dr. Gonca POLAT’a ve tez sürecinde tanımdan çok memnun olduğum Doç. Dr. Tuba YÜCEER KARDEŞ’e ve Doç. Dr. Fulya AKGÜL GÖK’e katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Lisans eğitiminden itibaren akademik yaşamın dışında da bana yol gösteren, her zaman desteğini hissettiğim, tez sürecindeki katkıları ile bana yol gösteren sevgili hocam Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIĞLU ÇOBAN’a teşekkür ederim.

Akademik ve sosyal anlamda beraber çalışmaktan keyif aldığım, çalışma yaşamında desteklerini esirgemeyen başta Prof. Dr. Seda ATTEPE ÖZDEN’e olmak üzere çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Araştırmaya katılmayı kabul eden, benimle deneyimlerini paylaşan, samimiyetleri ve ilgileri ile görüşme sürecini kolaylaştıran Kumluca ve Manavgat halkına ve Kumluca’da bana destek olan, tanımdan çok memnun olduğum Humay SAYAN’a teşekkür ederim.

Son olarak yaşamın her alanında yanımda olan ve benden desteğini esirgemeyen aileme çok teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations/ Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü/
IPPC	International Plant Protection Convention/ Uluslararası Bitki Koruma Sözleşmesi
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development/ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	United Nations/ Birleşmiş Milletler
UN WFP	United Nations World Food Programme/ Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı/
UNDP	United Nations Development Programme/ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNISDR	United Nations International Strategy for Disaster Reduction/ Birleşmiş Milletler Afet Azaltma Uluslararası Stratejisi
WEF	World Economic Forum/Dünya Ekonomi Forumu
WMO	World Meteorological Organization/Dünya Meteoroloji Örgütü
WWF	World Wide Fund for Nature/Dünya Doğayı Koruma Vakfı

ŞEKİLLER

Şekil 3.1. İklim krizine ilişkin kavramlar	68
Şekil 3.2. İklim krizi ve afetlerin etkileri	79
Şekil 3.3. Uygulamadaki sorunlar	110
Şekil 3.4. Afet sonrası çalışmalar	119
Şekil 3.5. Afet çalışmalarına ilişkin iki vaka modeli	129
Şekil 3.6. Çözüm önerileri	131
Şekil 3.7. Dokümanlarda tekrarlanan kelimeler	131

ÇİZELGELER

Çizelge 1.1. Sosyal hizmette çevrenin ele alınışı*	22
Çizelge 1.2. Sistem yaklaşımı ve eko-eleştirel yaklaşımın karşılaştırılması*	24
Çizelge 1.3. Sosyal hizmet uzmanlarının yeşil sosyal hizmet uygulamalarında rolleri*	32
Çizelge 2.1. Dokümanlara ilişkin tanıtıcı bilgiler	40
Çizelge 2.2. Meslek elemanlarına ilişkin tanıtıcı bilgiler	42
Çizelge 2.3. Bölge halkına ilişkin tanıtıcı bilgiler	43
Çizelge 3.1. Dokümanlarda yeşil sosyal hizmet kavramları	57
Çizelge 3.2. Dokümanlarda çevrenin korunması	58
Çizelge 3.3. Dokümanlarda afet çalışmaları	59
Çizelge 3.4. Dokümanlarda iklim krizine yönelik çözümler	60
Çizelge 3.5. İklim krizi ve afet	61
Çizelge 3.6. Politika belgelerinde iklim krizi ile ilgili kavramların içerik analizi	67
Çizelge 3.7. Politika belgelerinde iklim krizinin etkileri ile ilgili içerik analizi	78
Çizelge 3.8. İklim krizi ve afet çalışmaları tema ve kategoriler	91
Çizelge 3.9. Politika belgelerinde çevrenin, iklimin korunmasına ilişkin içerik analizi	92
Çizelge 3.10. Politika belgelerinde afet öncesi çalışmalara ilişkin içerik analizi	113
Çizelge 3.11. Politika belgelerinde afet öncesi çalışmalara ilişkin içerik analizi	117
Çizelge 3.12. Politika belgelerinde afet sonrası çalışmalara ilişkin içerik analizi	118
Çizelge 3.13. Çözüm önerilerine ilişkin tema ve kategoriler	130
Çizelge 3.14. Politika belgelerinde iklim krizine yönelik önerilerin içerik analizi	130

1. GİRİŞ

İklim krizi günümüzde toplumların ve diğer canlı türlerinin yaşamını olumsuz etkileyen bir durum olarak görülmektedir. İklim krizinin nedenleri arasında özellikle Sanayi Devrimi ve sonrasındaki ekonomi amaçlı, çevreye zarar veren uygulamalar yer almaktadır. İnsan merkezci yaklaşımın ekosistem ve insan yaşamı üzerindeki olumsuz sonuçları küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sel, orman yangını, kuraklık, fırtına, hortum gibi hava olayları iklim krizinin etkisi ile sıklığı ve şiddetini artırmaktadır. Bu durum ekonomik ve sosyal olarak insan yaşamını, ekolojik olarak ise ekosistemdeki canlı yaşamını tehdit etmektedir.

İklim krizinin çok boyutlu etkileri nedeniyle iklim krizini farklı alanlar çalışmaktadır. Sosyal hizmet de bu alanlardan biridir. Sosyal hizmet ortaya çıkışı itibariyle birey, grup ve toplum düzeyinde çalışmalar yapan bir meslektir (Duyan, 2014). İklim krizinin etkileri ile birlikte bu alanda da çalışmalar yapmaya başlamıştır. Farklı eko-eleştirel yaklaşımlar olmakla birlikte bu çalışmada yeşil sosyal hizmet perspektifi tercih edilmiştir. Yeşil sosyal hizmet; insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini ekolojik adalet ile bir arada ele almaktadır (Dominelli, 2018).

Bu çalışmada Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların yeşil sosyal hizmet çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yeşil sosyal hizmet ve iklim krizi konularının kesişimi olarak Kumluca’da meydana gelen sel ve Manavgat’ta meydana gelen orman yangını olayları ele alınmıştır. Politika değerlendirmesinde bütüncül bakış açısının yansıtılabilmesi için Türkiye’de iklim krizine yönelik politika belgeleri, afeti deneyimleyen bölge halkı ve bu alanda kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan meslek elemanlarının deneyim ve görüşlerinin alınması planlanmıştır. Bu çalışmanın sosyal hizmet alanına ve Türkiye’deki iklim krizine yönelik politikaların bütüncül bakış açısı ile geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. İklim Krizi

İklim krizi son yıllarda buzulların erimesi, sel, orman yangını, kuraklık gibi farklı doğa olayları ile etkisini daha fazla göstermeye başlamıştır. İklim krizi veya iklim değişikliği bu olayları açıklamak için kullanılan kavramlardır. İklim krizi günümüzde önemli ekolojik

sorunlar arasında yer almaktadır (Özerdem, 2024). Saleem vd. (2024)'e göre iklim krizi insanlar, ekonomi, ekosistem gibi geniş bir etki alanına sahiptir. Dünya sürekli değişmektedir, ancak bu değişim doğal sürecinden daha hızlı olmaktadır. Bu nedenle iklim değişikliği ve iklim krizi arasında farklar bulunmaktadır. Dünya tarihinde iklim değişikliğini etkileyen bazı olaylar bulunmaktadır. Kıtaların hareketi-birbirinden ayrılması, yer kabuğundaki levhaların çarpışması, volkanik patlamalar, Güneş hareketinin değişmesi gibi faktörler insan etkisinin olmadığı doğal değişimlerdir. Karbondioksit salınımının artması, kentleşme, kentsel ısı adalarının oluşması ise insan kaynaklı faktörler arasında yer almaktadır (Kadioğlu, 2019). 19. yüzyıldan itibaren Sanayi Devrimi'nin etkisi ile sera gazlarındaki artış iklim değişikliğini olumsuz etkilemiştir. Artan karbondioksit, metan, azot gibi gazlar iklimin hızla değişmesine yol açmıştır (Dietz, Shwom ve Whitley, 2020). İnsan kaynaklı faktörlerin iklim değişikliğinin doğal sürecinin dışına çıkması sonucunda iklim krizi kavramı ortaya çıkmıştır.

Ripple vd. (2024)'ye göre sera gazı emisyonları artarak devam etmekte ve emisyonların yarısından fazlasını Çin ve Amerika Birleşik Devletleri oluşturmaktadır. Karbondioksit, metan, azot gibi gazların yıllık emisyonları 1980'den 2020 yılına kadar %40 oranında artmıştır. Bu durum ekosistemdeki canlılar için yaşam tehdidi olarak değerlendirilmektedir.

1.1.1. İklim Krizinin Nedenleri

İklim krizi günümüzde küresel bir sorun olarak kabul edilmektedir. İklim krizi ekolojik, sosyal ve ekonomik boyutlarda olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. İklim krizine yol açan pek çok faktör bulunmaktadır. İklim krizine yönelik politikaların geliştirilmesi için öncelikle iklim krizine neden olan etmenlerin neler olduğu bilinmelidir. Çalışmanın bu bölümünde iklim krizinin nedenlerine yer verilmiştir.

1.1.1.1. Aydınlanma Dönemi, Modernizm ve Kapitalizm

İklim krizinin birden fazla nedeni bulunmaktadır. İnsanların doğaya, çevreye yönelik zarar verici uygulamalarda bulunması bunun en temel sebepleri arasında yer almaktadır. Ekolojik sistemin işleyişini olumsuz etkileyen davranışların, ekonomik sistemin ve politikaların kaynağında “insan merkezci” yaklaşım yer almaktadır. Bu nedenle insan

merkezci yaklaşımın kabul görmesinde etkili olan nedenlere değinilecektir ve bu nedenler Aydınlanma dönemi, modernizm ve kapitalizm konuları kapsamında ele alınacaktır.

İnsan merkezci yaklaşımın oluşmasının ana nedenlerinden biri insan aklının, rasyonelliğin ön planda tutulması ve insanların diğer varlıklardan üstün olarak görülmesidir. Bireye, insan aklına verilen önemin kökenleri ise Rönesans, Reform hareketleri ve Aydınlanma dönemine dayanmaktadır. Şimşek (2014)'e göre Rönesans ve Reform hareketleri ile birlikte bilimsel ve toplumsal gelişmeler yaşanmıştır. Bunun sonucunda insanların irade ve özgürlüğünü vurgulayan hümanizm, insanın değerli ve önemli olduğu fikri oluşmaya başlamıştır. Rönesans ve Reforma ek olarak insan merkezci anlayışın kabul edilmesinde modernizmin özellikleri etkili olmuştur.

Modernizm, Aydınlanma döneminin özellikleri ile bağlantılı bir anlayışa sahiptir. Modernizmin temel düşünce sisteminde sürekli ilerleme anlayışı vardır (Bayhan, 2006). Modernizm eski olandan ayrılmayı, yeni bir düşünce sisteminde ilerlemeyi ifade etmektedir (Adelman, 2020). Bu ilerleme anlayışı ile birlikte insan aklının rasyonel bir şekilde kullanımı önemli görülmeye başlanmıştır. Doğa bilimlerindeki gelişmeler ile birlikte doğa düzeninin anlaşılır hale gelmiştir. Bu gelişmeler insanların akılcı ilerleme anlayışı ile birleşerek, doğa insanların refahı için kontrol edilmesi, düzenlenmesi gereken bir araç haline gelmiştir (Howe, 1994).

Modernizmdeki ilerlemeci anlayış kapitalizm, sanayileşme ve kentleşme ile de yakından ilişkilidir (Bayhan, 2006). Toplumsal ve ekonomik olarak ilerleme düşüncesi, insan aklının ve bireyselliğin önemi ile birleşmiştir. Kapitalizmde insanlar piyasa içinde serbestçe hareket etmektedir. Üretilen metalara sahip olmak ve bu metaları tüketmek kapitalizmin temel amaçlarındandır. Daha çok meta elde edebilmek ve tüketmek için ise hammaddeye sahip olmak gerekmektedir (Çoban, 2020). İklim krizine neden olan doğanın ekonomik çıkarlar için kullanılması ve kapitalizm ilişkisi bu noktada başlamaktadır. Üretim ve tüketim için doğal kaynakların kullanımında insanların doğadan üstün görülmesi ile birlikte doğayı ekonomik çıkarlar doğrultusunda kontrol altına alma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Garrard (2017, s. 98)'a göre bu düşünce anlayışı doğanın kendi değerinin göz ardı edilerek doğaya insanlara yararlı olduğu sürece önem verilmesine yol açmıştır. Doğa bilimlerindeki gelişmeler de doğanın insanlar tarafından sömürülmesine neden olmuştur. Doğa bilimi ile birlikte doğa, belirli kurallar ve hareketler çerçevesinde işleyişini sürdüren bir sistemler bütünü olarak ele alınmaya başlamıştır. Doğanın düzeni hakkında bilgi sahibi olunması doğa

kanunlarının dikkate alınarak insanların amaçları için kullanılması anlamına gelmiştir. Bu durum doğanın mekanik bir sisteme indirgenmesi nedeniyle eleştirilmiştir. Böylece doğa kapitalist düzende tüketim kaynağı haline gelmiştir. Ataöv (2009) kapitalist sistemde sürekli üretim ve büyüme kavramlarına vurgu yapmaktadır. Temel amacı kazanç sağlamak olan kapitalizmde doğa bir kazanç aracı olarak görülmektedir. Kapitalizm bu şekilde çevreyi baskı altına almakta ve doğa bir meta olarak ele alınmaktadır. Adelman (2020)'e göre büyüme kapitalizmin amacını yansıtan önemli kavramlardan biridir ve ekolojik bozulmalara yol açmaktadır. Kapitalizmin Sanayi Devriminden itibaren daha yıkıcı sonuçları olduğu kabul edilmekle birlikte kapitalizmin başlangıcı on altıncı yüzyıla kadar dayanmaktadır. Kapitalizmdeki büyüme anlayışı ile modernizmdeki ilerleme anlayışı birbirini desteklemektedir. Modernizmdeki akılcılık ve ilerleme düşüncesi aynı zamanda insan merkezli yaklaşımı (antroposen) da ortaya çıkarmıştır. Ekolojik bozulmaların birçok nedeni bulunmasına rağmen insan merkezli yaklaşımın kabul görmesi, modernizm ve kapitalizm arasındaki ilişki ekolojik yıkımlara neden olmaktadır.

1.1.1.2. Sanayileşme ve Kentleşme

Sanayileşme ve kentleşme ekolojik bozulmalara ve iklim krizine neden olan önemli faktörlerden biridir. Sanayi Devrimi ile makineleşme ve fabrika sayılarında artış yaşanmıştır. Açılan fabrika sayılarındaki artış bireylere yeni iş olanağı sağlamıştır. Bu durum kırdan kente göçe neden olmuştur. Tuğaç (2022)'a göre kentlerde yaşayan nüfusun artması ve şehirleşme süreci kentlerde sera gazı emisyonlarının artmasına, doğal kaynakların daha fazla kullanımına neden olmuştur. Kentler kapladıkları yüzey olarak küçük bir alanı oluşturmalarına rağmen iklim krizine etkileri bakımından önemli bir yere sahiptir. Şehirlerin kuruldukları bölgeler insanların barınma, beslenme, kaynaklara ulaşımı gibi temel ihtiyaçların karşılanması dikkate alınarak inşa edilmiştir. Bu nedenle doğal çevre kentleşme ile birlikte bozulmaya başlamıştır. Günümüzde insanların şehirlerde yaşamlarını sürdürebilmeleri için şu anki kentsel ayak izinden 36 kat daha büyük bir alana ihtiyaç vardır. Karbon emisyonlarının %75'inden fazlası da kentler de gerçekleşmektedir. Bunun sonucunda da sıcaklıklar artmakta, yağış rejimleri değişmekte ve biyolojik çeşitlilik azalmaktadır (World Economic Forum (WEF), 2022). Kentleşmenin iklim krizine neden olması sadece kentlerdeki nüfus artışı ile sınırlı değildir. Kentlerde nüfusun artması kent alanlarının kullanımını etkilemiştir. Kazancı Altınok (2022) çalışmasında kentsel alanların kullanımını kentsel büyüme kavramı ile açıklayarak iklim krizi ile ilişkisine değinmiştir. Kentlerde nüfus artışı iklim krizinin oluşumunda önemli etkenler arasında yer almaktadır. Buna

rağmen nüfus artışının yanı sıra kentsel yayılma, göç, doğal alanlar ve arazi kullanım politikaları da iklim krizi üzerinde etkili olmaktadır. Bunların sonucunda sera gazı salınımında artış, ormansızlaşma, kırsal, yeşil alanların kentsel alanlara dönüşmesi ve sıcaklıklarda artış gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu duruma International Plant Protection Convention (IPPC) (2014)'nin raporunda belirtildiği gibi, bu durum %95 oranında insan merkezli uygulamaların bir sonucudur. Sanayi atıklarının kontrol edilmemesi, yerleşime uygun olmayan alanlarda yeşil alanların yok edilerek inşaatların yapılması, nüfus artışının yanı sıra daha çok kent planlaması ve politikalar ile ilgili konulardır. Bu nedenle sanayileşme ve kentleşmenin iklim krizinin oluşumundaki etkilerinde insan merkezli uygulamaların yer aldığı görülmektedir.

1.1.2. İklim Krizinin Etkileri

İklim krizi nedenleri ve sonuçları bakımından çok boyutlu bir etkiye sahiptir. İklim krizinin çevresel, ekolojik, sosyal ve ekonomik olmak üzere hem insan yaşamı hem ekosistem üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde iklim krizinin etkileri “Ekolojik/Çevresel Etkiler” ve “Toplumsal Etkiler” olmak üzere iki başlık altında ele alınacaktır.

1.1.2.1. Ekolojik/Çevresel Etkiler

İklim krizinin ekosistem üzerinde bazı etkileri bulunmaktadır. Biyoçeşitliliğin azalması, buzulların erimesi, su seviyelerinin yükselmesi, mevsim normallerinin değişmesi bunlardan birkaçıdır. Dünya Doğayı Koruma Vakfı (World Wide Fund for Nature/WWF) (2015) tarafından hazırlanan “İklim Krizinin Türler Üzerindeki Etkisi” başlıklı raporda iklim krizinin bazı hayvanların yaşam alanlarını nasıl etkilediğine yer verilmiştir. İklim krizi nedeniyle panda, mavi balina, kutup ayıları başta olmak üzere birçok hayvan türünün yaşamları tehdit altındadır. Bitki türlerinin azalması, buzulların erimesi, kuraklık ve aşırı yağışların orman çeşitliliğini olumsuz etkilemesi ekolojik dengenin bozulmasına yol açmaktadır. Bu nedenle iklim krizinin ekolojik boyuttaki sonuçları ekosistemdeki bitki ve hayvan türlerinin geleceği için tehdit oluşturmaktadır.

İklim krizinin ekosistem üzerindeki etkileri küresel bir sorun olmakla birlikte Türkiye özelinde sivil toplum kuruluşları tarafından yayınlanmış raporlar bulunmaktadır. Türkiye’deki yedi bölgeyi kapsayan bir araştırmanın sonuçlarına göre; su kaynaklarının

azalması, kuraklık, aşırı hava olayları, yağış rejiminde değişiklik, kar örtüsünde azalma, tarımsal verimde düşüş iklim krizinin başlıca etkileri arasında yer almaktadır (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) ve WWF, 2015). Örneğin; kuraklık nedeniyle su kaynakları azalmaktadır. Su kaynaklarının azalması çölleşme, erozyonun artmasına, temiz içme suyuna erişimde sorunlar ve okyanus ve denizlerdeki canlı çeşitliliğini olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Yıldırımçakar ve Saydan, 2022).

Sıcaklık ve yağışlardaki değişim iklim krizinin etkilediği hava olaylarının başında gelmektedir. Türkiye’de 2021 yılında sıcaklıklar mevsim normallerinin üzerinde görülmüştür. Toplam yağış miktarı ise 1991-2020 yılı normalinin %9 altında gerçekleşmiştir. Buna ek olarak 2021 yılı ekstrem hava olaylarının en fazla yaşandığı yıl olmuştur. Akdeniz ve Ege bölgelerindeki orman yangınları ve Kastamonu’da aşırı yağışlardan dolayı yaşanan sel olayı iklim krizinin doğa olaylarına etkisini göstermektedir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022). 2022 yılı için de 2021 yılı ile benzer şekilde nisan ayı sıcaklık ortalamasının üzerinde olurken; yağış miktarında %57’lik azalma görülmüştür (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023). İklim krizinin ekolojik etkileri insanlar dışındaki diğer canlı türlerinin de yaşam alanlarını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle iklim krizi sadece insan merkezli değil tüm canlıları kapsayacak şekilde bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir.

1.1.2.2. Toplumsal Etkiler

İklim krizinin ekosistem üzerinde etkileri olduğu gibi toplumsal yaşamı da birçok yönden etkilemektedir. İklim krizinin toplumsal etkileri iklim krizi nedeniyle meydana gelen afetlerin insan yaşamına etkileri, ekonomik etkiler, gıda, barınma sorunları, farklı sosyo-ekonomik koşullardaki kişiler üzerindeki etkileri gibi pek çok alt başlık ile değerlendirilmektedir.

İklim krizinin sonuçları ekolojik ve toplumsal etkiler olmak üzere ayrı başlıklar altında ele alınmasına rağmen toplumsal etkiler ekolojik etkiler ile ilişkilidir. Örneğin; sıcaklık artışları iklim krizinin etkilediği alanlardan biridir. Sanayi Devrimi’nden itibaren sıcaklık artışları devam etmektedir. Artan sıcaklıklar afetlerin sıklığını ve etkisini değiştirmekle birlikte insan sağlığını da olumsuz etkilemektedir (World Meteorological Organization (WMO), 2019). İklim krizinin neden olduğu aşırı sıcaklıklar stres, anksiyete, travma sonrası

stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıklara neden olmaktadır. Bu nedenle iklim krizinin toplumsal etkileri ekolojik sonuçlarından ayrı düşünülmemelidir (Aras ve Demirci, 2020). İklim krizinin etkileri bütüncül bir şekilde ele alınmalıdır. Kavuncuoğlu ve Kiraz (2022) iklim krizinin temiz suya, gıdaya erişimi kısıtladığına, bulaşıcı hastalıkları artırdığına ve göçe neden olduğuna değinmektedir. İklim krizinin toplumsal etkileri farklı sosyo-ekonomik koşullardaki bireyler açısından aynı olmamaktadır. Yaş, cinsiyet, cinsel yönelim gibi faktörler bireylerin iklim krizinden etkilenme durumları üzerinde etkili olmaktadır (Kara, 2021). Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, göçmenler iklim krizinin etkilerine karşı hassas/kırılgan gruplar olarak kabul edilmektedir (United Nations Development Programme (UNDP), 2020). Bu grupların iklim krizine karşı dayanıklılığında sosyo-ekonomik düzeyin dikkate alınması gerekmektedir. Sosyo-ekonomik düzey iklim krizinin etkileri ile baş etmede değerlendirilmesi gereken önemli bir faktördür. Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan kişiler iklim krizi nedeniyle meydana gelen olumsuz koşullarla baş etmede yeterli ekonomik gelire sahip olamamaktadır (Semenza vd., 2008).

Sosyo-ekonomik düzeye ek olarak cinsiyete bağlı olarak bireylerin iklim krizinden nasıl ve ne düzeyde etkilendiği değişkenlik göstermektedir. İklim krizinin kadınlar üzerindeki etkisi toplumsal cinsiyet ve yoksulluk gibi kadınların sosyal, ekonomik yaşama katılımlarını etkileyen durumlar ile birlikte ele alınmalıdır. Dünya genelinde kadınlar (yaklaşık 2,4 milyar) ekonomik olarak erkeklerle eşit koşullara sahip değildir. 95 ülkede eşit işe eşit ücret uygulaması bulunmamaktadır (World Bank, 2023). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2023) verilerine göre kadınların istihdam oranı erkeklerin yarısından daha azdır ve kadınlar ev işlerinde erkeklerden daha fazla rol almaktadır. Kadınların toplumsal ve ekonomik alanda karşılaştığı eşitsizlikler iklim krizinin gıda, barınma, ekonomi gibi olumsuz etkilediği alanlarda da ortaya çıkmaktadır. Abedin, Shaw ve Habibe (2013)'ye göre kadın ve erkekler iklim krizinin etkilerini farklı deneyimlemektedir. Özellikle kırsal kesimlerde doğal kaynakları kullanımında ve yönetiminde kadınlar daha fazla sorumluluk almaktadır. İklim krizinin ekolojik etkileri bağlamında doğal kaynakların tükenmesi, tarım arazilerinde verimliliğin azalması güvenli gıdaya erişim ve ekonomik kazancın azalması gibi sorunlar ile sonuçlanmaktadır (Parvin ve Ahsan, 2013). Kırsal alanlarda kadınlar çevre, doğa ile kentte yaşayanlara kıyasla daha fazla etkileşim halinde olmaktadır. Kadınlar uzun yürüyüşler yaparak yakacak odun, su bulmaya çalışmaktadır. İklim krizi nedeniyle bozulan ekolojik çevre kadınların fiziksel dayanıklılığını olumsuz etkilemektedir (Dankelman, 2002). Kuraklık, sel, orman yangını gibi afetler yoksulluğu derinleştirmekte ve yoksulluk, barınma, gıda gibi birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Ekolojik ve ekonomik sorunların bir arada

olması aile içi şiddet gibi sorunları da beraberinde getirmektedir (Boetto ve McKinnon, 2013). Bu nedenle iklim krizinin kadınlar üzerindeki etkileri ataerkil yapıdan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden ayrı düşünülmemektedir.

İklim krizi toplumsal cinsiyetin yanı sıra toplumda farklı yaş ve engel durumuna sahip bireyleri de etkilemektedir. Yaşlı nüfus iklim krizinde toplumun diğer kesimlerine göre daha dezavantajlı konumda olan bir gruptur. Çelik ve Kayagil (2022)'e göre yaşlı nüfusun fiziksel hareketliliğinin azalması, sağlık koşulları, sosyal ve ekonomik kaynaklara erişimlerinin sınırlı olması iklim krizine uyum ve baş etme kapasitelerini olumsuz etkilemektedir. Yaşlılık dönemiyle birlikte sağlık sorunları, kronik hastalıklar artmaktadır. İklim krizi nedeniyle sıcak ve soğuk hava dalgalarında değişimlerin meydana gelmesi kronik rahatsızlığı olan yaşlıların sağlığını olumsuz etkilemektedir. Solunum hastalıkları, diyabet, parkinson, kronik böbrek rahatsızlıkları iklim krizinin sıcaklıklar üzerindeki etkisi ile birleştiğinde yaşlıların sağlık sorunlarını artırmaktadır (Vaizoğlu ve Abuduxike, 2022). Yaşlı nüfus dışında iklim krizinden etkilenen bir diğer grup çocuklardır. Hava kirliliği, kuraklık, orman yangını sonrası havada oluşan zararlı maddeler çocuklarda solunum yolu, astım hastalıklarına, bebek ölümlerinin artmasına yol açmaktadır (Hacısalıhoğlu ve Balcı, 2022). İklim krizi toplumun her kesimini etkilemektedir ancak kadınlar, çocuklar, yaşlılar gibi fizyolojik, sosyal ve ekonomik yönden dezavantajlı koşullara sahip bireyler için iklim krizinin etkileri ile baş etmek veya yeni durumlara uyum sağlamak daha zor olabilmektedir.

İklim krizinin farklı nüfus grupları üzerindeki etkisinin yanı sıra küresel düzeyde ekonomi, tarım, barınma alanlarında sorunlar ve afetlerin sayısındaki artış gibi sonuçları bulunmaktadır. Toplumsal yaşamı etkileyen ve iklim krizi sonucunda son yıllarda üzerinde durulan konulardan biri gıda güvensizliğidir. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (2015) iklim krizi ve gıda güvenliğindeki risklere yönelik raporunda dünyadaki beslenme ihtiyacını karşılamak için 2050 yılına kadar gıda üretiminin %60 oranında artması gerektiğini belirtmiştir. Raporda gıda güvenliği, yeterli, besleyici ve güvenli gıdaya fiziksel ve ekonomik erişimin olması olarak tanımlanmaktadır. İklim krizinden önce özellikle gelişmekte ve gelişmemiş ülkelerde gıdaya erişim sorunu yaşandığı bilinmektedir, ancak iklim krizi güvenli gıdaya erişim riskini artırmaktadır. İklim krizine bağlı aşırı hava olayları geçim kaynaklarını olumsuz etkilemektedir. İklim kriziyle birlikte doğal afetlerin sıklığının ve şiddetinin artması verimli toprak ve suya erişimi kısıtlamaktadır. Bu durum tarımsal üretkenliği azaltmakta ve düşük ekonomik düzeye sahip toplumların yetersiz beslenmesine neden olmaktadır. Azalan doğal kaynaklar sağlık ve beslenme

sorunları, göç gibi durumları beraberinde getirmektedir (UN World Food Programme (UN WFP), 2009). Güvenli gıdaya erişim sorunu toplumsal bağlamda insanların yaşam hakları için de tehdit oluşturmaktadır (UNDP, 2017). Sağlıklı gıdaya, temiz suya erişimdeki sorunlar bireylerin çeşitli sağlık sorunları yaşamasına neden olmaktadır.

İklim krizinin gıda güvensizliğine ek olarak küresel ölçekteki bir diğer etkisi ekonomi üzerinedir. Lukyanets ve Ryazantsev (2016) iklim krizinin ekonomik etkilerini doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki başlık altında ele almaktadır. Doğrudan ekonomik etkiler daha çok afetler sonrasında binaların, çeşitli yapıların zarar görmesidir. Dolaylı etkiler ise tarımsal üretimin, verimliliğin düşmesi, enerji sorunu, enflasyonun artması gibi sonuçlardır. Tarım gibi iklime duyarlı alanlara bağımlı olmak, coğrafi olarak sosyo-ekonomik düzeyi düşük bir bölgede yaşıyor olmak ve iklim krizinin ekolojik etkilerine diğer bölgelere göre daha fazla maruz kalmak iklim krizine karşı toplumları daha savunmasız yapmaktadır (Rai ve Rai, 2013). Bireylerin ekonomik durumu barınma koşullarını da etkilemektedir. Ekonomik olarak dezavantajlı durumdaki topluluklar genellikle sel, deprem gibi afetlere karşı dayanıksız konutlarda ve bölgelerde yaşamaktadır. Herhangi bir afet durumunun öncesinde güvenli barınma koşullarına sahip olmayan bireyler afet sonrasındaki ekonomik kayıplarla baş etmede sorunlar yaşamaktadırlar (Islam ve Winkel, 2017). Ekonomik, sosyal ve çevresel koşullar iklim krizinde birbiriyle ilişkili etkiler oluşturmaktadır.

Sosyo-ekonomik koşullar, yaş, cinsiyet, yaşanan bölgenin coğrafi özellikleri gibi faktörler iklim krizinin toplumsal etkilerini ülkeler, şehirler ve bölgeler arasında farklılaştırmaktadır. Bu durum iklim krizi konusunda “çevresel adalet ve ekolojik adalet” kavramlarına karşılık gelmektedir. Çevresel adalet; ekonomi odaklı bakış açısıyla meydana gelen kuraklık, sel, küresel ısınma gibi problemlerin yoksulluk, toplumsal cinsiyet, ırk, yaş ayrımcılığı gibi konularla ilişkili olarak kişiler ve toplumlar üzerindeki farklı etkilerine dikkat çekmektedir. Ekolojik ve çevresel sorunlardan sanayi kuruluşları, atıklar, fosil yakıtların kullanımı gibi durumlardan daha çok gelişmiş ülkeler sorumlu olmasına rağmen gelişmemiş ülkelerdeki toplumlar da etkilenmektedir (Dominelli, 2018; Kılıç ve Tok, 2014). Ekolojik adalette ise ülkelerin ekolojik ve çevresel sorunlara yol açan uygulamalarında ülkeler arası sorumlulukların ve etkilerin adaletli olmadığı vurgulanmakta ve çevresel adaletten farklı olarak iklim krizinin sadece toplumlar değil ekosistem üzerindeki etkilerine de dikkat çekilmektedir (Rambaree, Powers ve Smith, 2019). Çevresel adalet ve ekolojik adalet ekolojik sorunların çevre ve insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini belirtmektedir

ancak ekolojik adalet kavramı insanlar ve doğadaki diğer türleri bir bütün olarak kabul etmektedir.

İklim krizinin çevresel, ekolojik, ekonomik ve toplumsal etkileri birbirinden ayrı ele alınamamaktadır. Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı durumdaki bireyler, toplumlar iklim krizinin olumsuz etkisine daha fazla maruz kalmaktadır. Bu nedenle iklim krizine yönelik politikalar oluşturulurken fiziksel düzenlemelerin yanı sıra sosyal boyutlar da dikkate alınmalıdır.

1.2. Türkiye’de İklim Krizinin Etkileri

İklim krizi ekolojik, çevresel, ekonomik ve toplumsal boyutta dünyanın pek çok yerinde etkisini göstermektedir. İklim krizinin etkileri küresel bir sorun olmakla birlikte bu araştırmanın Türkiye’de yapıyor olması Türkiye’de iklim krizinin etkilerine değinmeyi gerektirmiştir.

İklim krizinin Türkiye’de ekonomik, sağlık, tarım, ekosistem, toplumsal gibi birçok alanda etkisi bulunmaktadır. İklim krizi günümüzde etkisini arttırmasına rağmen 2000’li yılların başından itibaren iklim değişikliği ve bu değişikliğin bir kriz durumunu alıp almayacağı literatürde tartışılmaktadır. Öztürk (2002)’e göre Türkiye coğrafi konumunun ve iklimsel yapısının çeşitlilik göstermesi nedeniyle Türkiye’nin iklim krizinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer almaktadır. Biyolojik çeşitliliğin azalması, ormanlık alanların iklim krizine duyarlı hale gelerek orman yangınlarının artması, su kaynaklarının ve tarım alanlarının azalması, Ege, Akdeniz gibi bölgelerde kuraklaşma gibi birçok riske dikkat çekilmiştir. Örneğin; Türkiye’de bölgelerin farklı iklim koşullarına sahip olması kuraklık ve aşırı yağış gibi birbirinin tersi görünen aşırı hava olaylarının yaşanmasına neden olabilmektedir. Düzensiz yağış rejimleri ve tarım alanlarında suların bilinçsiz kullanımı gibi nedenlerle, Türkiye tarım ürünlerinden beklenen verimin alınamaması sonuçları ile karşı karşıya kalmaktadır (Partigöç ve Soğancı, 2019). İklim krizinin tarım alanındaki etkileri Türkiye’nin diğer ülkelere ihraç ettiği ürünleri ve dolayısıyla ekonomik büyümeyi de olumsuz etkilemektedir. (Besnili Memiş ve Aydın, 2023; Türkeş, 2020). Tarım alanlarının yanı sıra ormanlık alanların korunması da orman yangınlarının önlenmesi açısından önem taşımaktadır. Korkmaz ve Adıgüzel (2021) orman mühendisleri ile yaptıkları araştırmalarında; iklim değişikliğine uyumun tam olarak sağlanamadığı ve iklim krizinin

olumsuz etkilerinden korunmak için orman kaynakları yönetiminde iyileştirmeler yapılması ve ormansızlaşmanın önlenmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

İklim krizinin Türkiye’deki etkileri ile birlikte bu çalışmanın araştırma bölgesi olan Antalya’nın iklim krizi ve afetten etkilenme durumu gözden geçirilmiştir. Bu çalışmada iklim krizinin afetin şiddetini ve sıklığını arttırması sonucunda 2021 yılı yaz ayında Manavgat’ta başlayan orman yangını ve 2022 yılında Kumluca’da meydana gelen sel ile ilgili araştırma planlanmıştır. Kahraman ve Polat (2022) iklim krizi ve afet ilişkisinde Antalya bölgesini inceledikleri çalışmalarında Antalya’daki “kombine afet” terimine değinmişlerdir. Kombine afet kavramı birden fazla afetin görülmesi, düzensiz afetlerin meydana gelmesini ifade etmektedir. Bu çalışmada; 2012-2021 yılları arasında Antalya’da meydana gelen afet haberlerinin içerik analizi yapılmış ve en fazla aşırı yağış ve sel görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bölgelerinden biri olan Kumluca’daki afet geçmişine bakıldığında da 2017 yılı içinde birden fazla hortum ve dolu yaşandığı görülmektedir (Güvel ve Akgül, 2023; Sarı ve Günay, 2018). Aşırı yağış ve sele ek olarak orman yangınları da Akdeniz bölgesinde sıklıkla görülen bir afet türüdür. Antalya, orman yangınlarının en fazla görüldüğü iller arasında yer almaktadır (Özşahin, 2013). Orman yangınları Muğla, Çanakkale gibi Türkiye’nin farklı bölgelerinde görülmekte ve ekosistemin zarar görmesine, ormanlık alanların azalmasına yol açmaktadır. 2021 yılında Antalya’daki orman yangını ile birlikte Türkiye’de 178 bin hektara yakın alan yok olmuştur (Kolukırmık, Arslan ve Yılmaz, 2022). İklim krizi Türkiye’de kuraklık, aşırı yağış, dolu gibi afetlere neden olmakta ve Antalya orman yangını, sel gibi farklı afet türlerinin bir arada görüldüğü bir ildir. Bu nedenle çalışmada iklim krizi ve afet ilişkisinde Antalya (Kumluca ve Manavgat) araştırma bölgesi olarak tercih edilmiştir.

1.3. İklim Krizine Yönelik Politikalar

İklim krizinin toplumsal, ekonomik ve ekolojik etkileri bu konuya ilişkin uluslararası ve ulusal politikaları gerekli kılmaktadır. Bu politikalar iklim krizinin etkilerinin azaltılması, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

1.3.1. Uluslararası Politikalar

Çalışmanın uluslararası politikalar bölümünde iklim krizi ile ilgili uluslararası politik gelişmelere yer verilmiştir.

1.2.1.1. Stockholm Konferansı

Çevre sorunlarının küresel bir sorun haline gelmesi ile birlikte küresel ısınma, sera gazı emisyonlarının azaltılması amacıyla uluslararası adımlar atılmaya başlanmıştır. 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı bu gelişmelerin başında gelmektedir. Bu konferans çevre ile ilgili konuların uluslararası bir sorun olarak kabul edilmesi açısından önem taşımaktadır. Stockholm Konferansı’nda sanayileşme ve ekonomi odaklı büyüme anlayışının hava ve su kirliliğine neden olduğuna dikkat çekilmiştir. Konferansın sonunda eylem planı ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) oluşturulmuştur (United Nations (UN), 1972). Stockholm Konferansı’nın çevre sorunların nedeni ve etkilerine yönelik ana düşüncesi şu şekildedir:

- Çevre sadece fiziksel değil sosyal unsurlardan da oluşmaktadır ve insanların eylemleri çevreye zarar vermektedir.
- İnsanlar ekonomi odaklı kalkınma anlayışını benimsemekte ve ekonomik kazanç amacıyla doğayı kirletmektedir.
- Çevrenin korunması insanların ekonomik ve çevresel açıdan iyilik halinin sağlanması için önemlidir. Bu nedenle çevrenin korunmasında bireysel ve toplumsal sorumluluk bulunmaktadır.
- Gelişmiş ülkelerin çevre sorunları ile ilgili eylemleri olumlu ve olumsuz yönde az gelişmiş ülkeleri de etkilemektedir (Görmez, 2020).

Stockholm Konferansı çevre sorunlarının uluslararası düzeyde ele alınması açısından önemli bir yere sahiptir. Stockholm Konferansında çevre sorunlarına ve çevre sorunlarının ekonomik etkilerine değinilmiştir. Konferansın ana teması küresel ısınma ve iklim krizi olmamasına rağmen konferansta insanların çevreye verdiği zararın ve bu konuda herkesin sorumluluğu olduğu fikrine değinilmiştir.

1.2.1.2. Rio Konferansı

Stockholm Konferansı sonrasında çevre sorunlarına yönelik çalışmalar devam etmiştir. Çevre sorunlarına çözüm bulmak ve kalkınma hedeflerine ulaşılması amacıyla 1983 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuştur. Komisyon tarafından 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz” adlı rapor yayınlanmıştır (Karaca, 2019). Brundtland Raporu olarak da bilinen bu belgede ekonomik, sosyal ve çevresel/ekolojik

alanın birbirini etkilediğine ve sadece ekonomi odaklı kalkınma anlayışının yeterli olmadığına dikkat çekilmiştir. Bu nedenle Stockholm Konferansı'ndan sonra 1992 yılında Rio Konferansı düzenlenmiştir. Stockholm Konferansı çevre sorunları odağında olmasına rağmen Rio Konferansı küresel ısınma ve iklim krizini konu alması bakımından önem taşımaktadır (Karaca, 2019; UN, 1992). Rio Konferansı Gündem 21, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi gibi ekoloji alanında yeni adımların atılması ile sonuçlanmıştır (UN, 1992). Konferansta iklim krizinin tartışılması gelecekte iklim iklim krizine yönelik politikaların oluşturulması açısından önem taşımaktadır.

1.2.1.3. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, 1992 yılında gerçekleşen Rio Konferansı'nda gündeme gelmiştir ve 1994 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin amacı; iklim krizine neden olan sera gazı emisyonlarının azaltılması ve insanların ekolojiye verdiği zararın önlenmesidir (URL 1). Bu kapsamda sözleşmenin temel ilkeleri ve ülkelerin yükümlülükleri şunlardır:

- İklimin korunması için ülkelerin ortak ve ülkelerin sosyo-ekonomik koşullarına göre farklı sorumluluk alanları vardır.
- Sürdürülebilir kalkınma desteklenmelidir.
- İklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması için alınan önlemlerin maliyetinin düşük olmasına dikkat edilmelidir.
- Çevre dostu teknolojiler geliştirilmelidir.
- İklim krizine uyum konusunda çalışmalar yapılmalıdır.
- İklim krizi konusunda topluma yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır (Akyel, 2009).

Sözleşme kapsamında Ek-I ve Ek-II olmak üzere iki liste oluşturulmuştur. Ek-I'de The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) (OECD)'a üye 24 ülke ve pazar ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkeler yer almaktadır. Bu listede yer alan ülkeler sera gazı emisyonlarının azaltılması, iklim krizi ile ilgili çalışmaların bildirilmesi ve bu çalışmalarla ilgili verileri paylaşmak ile yükümlüdür. Ek-II listesinde yer alan ülkeler ise iklim krizi ile mücadele çevreye dostu teknolojilerin geliştirilmesinden ve kaynak bulunmasından sorumlu tutulmuştur. Türkiye ise 2004 yılında

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olmuş ve her iki listede de yer almıştır (Görmez, 2020; URL 2). Ancak Türkiye 2001 yılında Marakeş'te gerçekleştirilen tarafların bir araya geldiği 7. Taraflar Konferansı'nda Türkiye'nin farklı konumu dikkate alınarak Ek-II listesinden çıkarılmıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 2021).

1.2.1.4. Kyoto Protokolü

Kyoto Protokolü, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden sonra 1997 yılında Japonya'nın Kyoto şehrinde düzenlenmiştir. Kyoto Protokolü'nün amacı; gelişmiş ülkelerin sera gazı emisyonlarının azaltılmasıdır. Protokol kapsamında ilk olarak 2008-2012 dönemi için sera gazı emisyonunun 1990 yılı seviyesine göre %5 azaltılması bir hedef olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu hedef iklim krizini önlemeye yönelik uluslararası ilk adım olarak kabul edilmektedir (Görmez, 2020). Kyoto Protokolü'nün ikinci aralığı 2013-2020 yıllarını kapsamaktadır. Birinci dönemde %5 olarak kabul edilen sera gazı emisyonunun azaltım oranı ikinci dönemde %18 olarak belirlenmiştir. 2008-2012 yılları arasında sorumluluk üstlenen Avustralya, Kanada, Rusya ve Japonya 2013-2020 döneminde yer almamıştır. Türkiye ise Kyoto Protokolü'ne 2009 yılında taraf olmuştur, ancak 1997 yılında henüz Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine taraf olunmadığı için sera gazı emisyonunun azaltılması konusunda herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır (URL 3).

Kyoto Protokolü iklim krizini önlemeye yönelik uluslararası adımlar atılmasına rağmen bazı noktalarda eleştirilmektedir. Karakaya (2016)'ya göre Kyoto Protokolünde sera gazı emisyonunun azaltılması yükümlülüğü gelişmiş ülkeler ile sınırlı kalmıştır. Sanayileşmiş ülkeler arasında yer alan ve sera gazı emisyonunda %20'den fazla bir paya sahip olan ABD ve Çin protokolü onaylamamıştır. Bu durum toplam sera gazı emisyonunun en az %55 oranını oluşturan gelişmiş ülkelerin protokolü imzalamış olma şartını karşılamamaktadır ve iklim krizinin etkilerine azaltma politikaları oluşamamıştır (Ocaklı, 2022; Kayan ve Küçük, 2022).

1.2.1.5. Paris Anlaşması

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21. Taraflar Konferansı'nda kabul edilmiş ve 2016 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşmanın kabul edilme

koşulu sera gazı emisyonlarının %55'ini oluşturan en az 55 ülkenin anlaşmayı kabul etmiş olmasıdır. Türkiye 2016 yılında anlaşmayı imzalamış ancak 2021 yılında onaylayarak BM'ye sunmuştur (URL 4). Paris Anlaşması ile küresel düzeyde iklim krizi ve yoksulluk ile mücadele edilmesi amaçlanmıştır. Kyoto Protokolü, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi gibi iklim krizine yönelik anlaşmaların hedefi sera gazı emisyonlarının azaltılmasıdır. Paris Anlaşması ise dünyadaki ortalama sıcaklığın azaltılması hedefi ile önceki anlaşmalardan farklılaşmaktadır. Paris Anlaşmasının hedeflerinden biri sıcaklık artışının 2°C'nin altında tutulması olmuştur (Karaca, 2019). Paris Anlaşması ile anlaşmayı onaylayan ülkeler için Niyet Edilen Ulusal Katkı" (INDC) payları yükümlülüğü getirilmiştir. Bununla birlikte ülkelerin, sera gazı emisyonlarının azaltılması için belirttikleri eylemleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir (Kaya, 2020). Paris Anlaşmasının diğer bazı önemli maddeleri şunlardır:

- İklim krizinin etkilerine yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- Anlaşmaya taraf olan ülkeler ulusal katkı beyanı hazırlayacaktır.
- İklim krizinden daha fazla etkilenen az gelişmiş ülkeler desteklenmelidir.
- Taraf ülkeler uluslararası iş birliğinin önemini kabul etmekte ve az gelişmiş ülkelere teknolojik, ekonomik alanlarda destek sağlamalıdır.
- Ülkeler 5 yılda bir ulusal katkı beyanlarını yenilemeli ve sera gazı emisyonlarının azaltılması için daha fazla sorumluluk almalıdır (UN, 2015; akt. Ocaklı, 2022).

Paris Anlaşması ülkelere yüklediği sorumluluk açısından da diğer anlaşmalardan ayrılmaktadır. Kyoto Protokolü'nde sera gazının azaltılması sorumluluğu sadece gelişmiş ülkelere aittir, ancak Paris Anlaşmasında gelişmiş veya gelişmemiş ülke olmak fark etmeksizin herkes sera gazı emisyonunun azaltılmasında yükümlü sayılmıştır (Karaca, 2019). Bu gelişmelere rağmen Paris Anlaşmasına yönelik birtakım eleştiriler de bulunmaktadır. Örneğin; Anlaşmada iklim adaletine yönelik endişelere yer verilmiştir, ancak bu durum politikaların oluşturulmasında karşılık bulamamıştır. Bir diğer eleştiri noktası ise iklim krizinin ekonomik verimlilik ve ulusal çıkarlar bağlamında ele alınması olarak ifade edilmiştir (Kaya, 2017). İklim krizi ile mücadelede uluslararası işbirliğinin vurgulanması, az gelişmiş ülkelere destek verilmesi ve tüm ülkelerin yükümlülüğünün bulunması Paris Anlaşmasının yer verdiği önemli maddeler arasında yer almaktadır.

1.2.1.6. Avrupa Yeşil Mutabakatı

Avrupa Yeşil Mutabakatı 2019 yılında Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulmuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın temel amacı 2050 yılına kadar Avrupa ülkelerinin karbon salınımını azaltmak ve bunu amaç doğrultusunda ekonomide yeşil dönüşümü sağlamaktır (Ecer, Güner ve Çetin, 2021). Avrupa Yeşil Mutabakatı ekonomide iklim krizinin etkilerini azaltacak yeşil dönüşümü savunmasına rağmen iklim, çevre, enerji, ulaşım, tarım, finans ve bölgesel gelişme, endüstri, araştırma ve inovasyon alanında eylem planları da bulunmaktadır (Mirici ve Berberoğlu, 2022).

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın hedefleri arasında şunlar yer almaktadır (European Commission, 2021).

- 2050 yılına kadar net sera gazı emisyonunun nötrlenmesi
- Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi
- Ekonomide kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak
- Biyolojik çeşitliliği korumak ve çevre kirliliğinin azaltılmasını sağlamak

Türkiye'de de Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum çalışmaları yapılmaktadır. Bu kapsamda 16 Temmuz 2021 tarihinde Avrupa Yeşil Mutabakat Eylem Planı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Avrupa Yeşil Mutabakat Eylem Planı; ekonomide yeşil dönüşüm, sürdürülebilir tarım, akıllı ulaşım, iklim krizi ile mücadele, temiz enerji gibi konuları içermektedir (Ticaret Bakanlığı, 2021).

Avrupa Yeşil Mutabakatı iklim krizine yönelik çözüm önerilerini içermek ile birlikte ekonominin iklim krizinden etkilenmeyecek bir şekilde dönüşümünü hedeflemektedir. Mutabakat, ekonomi odaklı bir eylem planı olarak görülmesine rağmen tarım, ulaşım, enerji gibi konuları kapsamı bakımından tek bir alana odaklanmayarak iklim krizinin etki ettiği alanlara değinmektedir.

1.3.2. Ulusal Politikalar

İklim krizinin etkilerini azaltmaya yönelik düzenlenen uluslararası konferanslar, kabul edilen anlaşmalar iklim krizinin küresel bir sorun olduğunun kabul edilmesi açısından oldukça önemlidir. İklim krizinin olumsuz etkileri ve bu alandaki uluslararası gelişmeler

iklim krizine yönelik ulusal politikaları da yapılandırmıştır. Türkiye’de iklim krizi ile ilgili doğrudan veya dolaylı olarak çalışmalar yapan kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlar kamu kuruluşları, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Her kurumun temel çalışma alanı iklim krizi olmamasına rağmen, iklim krizinin farklı alanlardaki etkileri nedeniyle bazı kuruluşlar iklim krizine yönelik çalışmalar yürütmektedir. İklim krizine yönelik çalışma gerçekleştiren kamu kurumları Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Tarım ve Orman Bakanlığı’dır. Kamu kurumlarına ek olarak çeşitli sivil toplum kuruluşları ve belediyeler de iklim krizi ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.

1.3.2.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

İklim krizi gündeme gelmeden önce Türkiye’de çevre ile ilgili çalışmalar mevcuttur ve tarihsel süreç içinde kurumların adı değişikliğe uğramıştır. Türkiye’de çevre odaklı çalışmalar 1800’lü yıllarda başlamıştır. 1848 yılında Bayındırlık Bakanlığı, 1858 yılında İmar ve İskan Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlıklar kent ve köy planlamaları ve altyapı hizmetleri ile ilgili çalışmalar yürütmüşlerdir. 1972 yılında Bayındırlık ve İmar ve İskan Bakanlığı birleştirilerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığı adını almıştır. 2003 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı, 2011 yılında ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuştur. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın adı 2021 yılında değişerek bugünkü Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı adını almıştır (URL 5).

Özışık (2020)’a göre iklim krizine yönelik farklı kurumların çalışmaları bulunmasına rağmen Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı iklim krizi odağındaki bakanlık konumunda bulunmaktadır. Bu nedenle iklim krizine yönelik politikaların koordinasyonunu sağlamaktadır. Bu bağlamda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın kuruluş amacı ve sorumluluk alanları iklim krizinin etki alanlarını kapsamaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın faaliyetleri kısaca şunları içermektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011).

- Çevre kirliliğinin önlenmesi, çevrenin korunması ve iklim değişikliği ile ilgili çalışmalar yürütmek ve bu konularla ilgili program, eylem planı ve politikaların hazırlanmasını sağlamak.

- Çevre kirliliğinin yanı sıra hava kirliliğinin önlenmesi, atık yönetimi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, ulusal çevre stratejisinin belirlenmesi ve küresel iklim krizine ve ozon tabakasının incilmesi ile ilgili önlemlerin alınmasını sağlamak. Bu önlemlere ek olarak iklim krizi ile ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın farklı birimleri bulunmaktadır. Bakanlığın iklim krizi ile ilgili çalışmalarının yer aldığı birim daha önceden Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü iken şu an İklim Değişikliği Daire Başkanlığı adı altında iklim krizi çalışmaları gerçekleştirilmektedir (Şahin, 2014). İklim Değişikliği Daire Başkanlığının; sera gazı emisyonlarını azaltmak, iklim krizinin etkilerine yönelik risk değerlendirmeleri yapmak, iklim krizine uyum noktasında kurumların ve sektörlerin ihtiyaçlarını belirlemek, Avrupa Yeşil Mutabakatına yönelik çalışmalar yürütmek gibi görevleri bulunmaktadır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022).

1.3.2.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Türkiye'de afet ile ilgili çalışmaların bakanlık düzeyinde ele alınması 1930'lu yıllarda belediyelere orman yangınlarını önleme görevi verilerek başlamıştır. 1960 yılında Afet İşleri Dairesi Başkanlığı ve 1965 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü adını almıştır. 1988 yılında ise Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu kurulmuştur. 2009 yılında Başbakanlığa bağlı olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) adını almıştır. 2018 yılına gelindiğinde AFAD, İçişleri Bakanlığına bağlı bir kuruluş olarak çalışmalarını yürütmeye devam etmiştir (Sarı, 2022). AFAD'ın başlıca görevleri arasında afet ve acil durumlara ilişkin risk planlaması yapmak, afet sonrasında kişilere psikososyal destek sağlamak bulunmaktadır (URL 6). İklim krizi ile birlikte AFAD'ın sorumluluk alanı genişlemektedir.

Afetler, iklim krizine bağlı olarak artmaktadır. Bu nedenle AFAD afetlere yönelik çalışmalarının içeriğinde iklim krizine de yer vermektedir. AFAD'ın iklim krizine bağlı sel, heyelan gibi afetlerin tespiti, afetlere müdahale edebilmek için farklı bölgelerdeki kuruluşların güçlendirilmesi, afetler hakkında toplumun bilgilendirilmesi ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi 2015-2030'u dikkate alarak bütüncül afet politikalarını gerçekleştirmesi gibi iklim krizi odağında hedefleri bulunmaktadır (AFAD, 2022). Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, 2015 yılında BM Dünya Konferansında kabul edilmiştir. İklim krizi sonucunda afetlerin sıklığının ve şiddetinin artması bu belgenin oluşturulmasında etkili olmuştur. Bu neden afet risklerinin belirlenmesi, azaltılması ve uygulamaların takibi

açısından iklim krizinin etkilerinin azaltılmasını amaçlamaktadır (UN International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR), 2015). Uluslararası bir belge olan Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, ulusal politikalara da etki etmiştir. Afetlere yönelik risk belirleme, müdahale ve sonrasındaki uygulamalar için iklim krizinin etkilerini dikkate almak bütüncül afet politikaları için önem taşımaktadır.

1.3.2.3. Tarım ve Orman Bakanlığı

Tarım ve Orman Bakanlığı doğrudan iklim krizini önlemeye yönelik çalışmalar yürütmemektedir. Bakanlığın adı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı iken Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'ne bağlı Tarım Sigortaları ve Doğal Afetler Daire Başkanlığı kuraklığın tarım üzerindeki etkisi, Coğrafi Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığı ise tarımsal üretim sonucunda ortaya çıkan sera gazı emisyonlarının hesaplanmaları çalışmalarında bulunmuştur (Şahin, 2014). Tarım ve Orman Bakanlığı'nın güncel olarak iklim krizinin etkileri ile ilgili Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü bulunmaktadır (URL 7). Bunlara ek olarak Bakanlığın 2019-2023 Stratejik Planı içinde iklim değişikliği, çölleşme ve erozyon ile mücadele, biyolojik çeşitliliğin korunması, su yönetiminde iklim değişikliğini dikkate almak konuları yer almaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2022).

1.3.2.4. Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları

Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları iklim krizine yönelik çalışmaların yapıldığı önemli paydaşlar arasında yer almaktadır.

Yerel yönetim olarak belediyeler çevrenin korunması ve iklim krizi ile mücadelede önemli rollere sahiptir. Belediyelerin çevre ile ilgili yükümlülüklerine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer verilmiştir. Kanunda belediyeler imar, altyapı, ulaşım, çevre sağlığı, atık yönetimi, yeşil alanların korunması ve artırılması konularında çalışma yapmaktan sorumludur (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005). Belediyelerin sorumluluk alanları iklim krizine uyumlu altyapının oluşturulması, kentlerin iklim krizine dirençli hale getirilmesi, sağlıklı çevrede yaşama hakkı ve doğanın korunması açısından geri dönüşüm çalışmaları iklim krizinin toplumsal ve ekolojik yaşamdaki etkileri ile doğrudan ilgilidir. Bu nedenle Uysal (2022)'a göre belediyeler iklim krizi çalışmalarında şunları dikkate almalıdır:

- Çevre koruma politika ve planlamaları olmalıdır. İklim krizinin etkileri göz önünde bulundurularak yeşil alan ve kent, konut planlamaları yapılmalıdır.
- Ulaşımında toplu taşıma araçları ve bisiklet kullanımı teşvik edilmelidir.
- Binaların enerji verimliliği artırılmalı ve enerji tasarrufu konusunda toplum bilinçlendirilmelidir.
- Çevre kirliliği, atık yönetimi, iklim krizinin etkileri, su tasarrufu gibi konularda topluma yönelik eğitimler, farkındalık çalışmaları düzenlenmelidir.

Belediyelerin iklim krizine yönelik rol ve sorumlulukları Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu (2020) tarafından yayımlanan Belediyeler İçin İklim Değişikliği Rehberi ile desteklemiştir. Bu rehberde belediyelerin binalar, atık, enerji tasarrufu ve ulaşım konusunda iklim krizinin etkilerini azaltma noktasında önemli bir yere sahip olduğuna değinilmektedir. Bununla ilişkili olarak Türkiye’de belediyelerde iklim değişikliği ile ilgili birimler kurulmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı İklim Değişikliği Şube Müdürlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı buna örnektir.

İklim krizinde belediyelerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları da iklim krizi ile ilgili çalışmalar yürütmektedir. Türkiye’de çevre, ekoloji ve iklim krizi alanında faaliyet gösteren pek çok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Türkiye Çevre Vakfı, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA), Buğday- Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği (Sezik, 2022). Doğal Hayatı Koruma Vakfı, İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği, Ekoloji Kolektifi Derneği, Doğa Araştırmaları Derneği ekoloji ve iklim alanında çalışan dernekler arasındadır. Sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunu bilgilendirme, gündem oluşturma, toplumun sorunları nasıl algıladığını ortaya koymak gibi rolleri bulunmaktadır (Günay ve Güçdemir, 2022). Birçok alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının iklim krizi konusundaki çalışmalarından bazıları toplumu harekete geçirmek, bilgilendirmek, çevre hareketlerine destek vermektir. Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının küresel ısınma ile ilgili görüşlerine göre yenilenebilir enerji kullanımının artması, enerji, su tasarrufunun sağlanması, iklim krizi hakkında topluma yönelik eğitim verilmesi, sera gazı emisyonunun azaltılması ve çevreye zarar veren aşırı tüketimin azaltılması iklim krizinde üzerinde durulması gereken öncelikli konular arasındadır (Kocaman, 2009).

İklim krizine yönelik kamu kurumları ana aktör konumunda bulunmasına rağmen, politika sürecine katkı verme, toplumla çalışma ve ekolojiye zarar veren uygulamaların eleştirilmesi bakımından sivil toplum kuruluşları önemli bir yere sahiptir.

1.4. İklim Krizi ve Yeşil Sosyal Hizmet

İklim krizinin çok boyutlu etkileri ve buna yönelik geliştirilen politikalar ekoloji ve çevre konularını çalışan disiplinleri etkilemektedir. Ekolojik ve çevresel sorunlar üzerine mimarlık, mühendislik, psikoloji, sosyoloji gibi farklı disiplinler çalışmaktadır. Sosyal hizmet de iklim krizinin sosyal, ekonomik ve çevresel/ekolojik etkilerini önlemek amacıyla mikro, mezzo ve makro düzeyde uygulama yapan mesleklerden biridir. Çalışmanın bu bölümünde ekolojik sorunların sosyal hizmetin çalışma alanına dahil olma süreci ve araştırmanın kuramsal temeli olan yeşil sosyal hizmetin özelliklerine yer verilecektir.

1.4.1. Sosyal Hizmette Eko-Eleştirel Yaklaşımların Gelişimi

Sosyal hizmetin gelişiminde dünyada meydana gelen ekonomik ve sosyal değişimler, sorunlar önemli rol oynamıştır. Sanayi Devrimi sosyal hizmetin tarihsel gelişimini etkileyen olayların başında gelmektedir. Sanayi Devrimi ile üretim biçiminde makineleşmeye geçilmiştir. Üretim şeklindeki bu gelişme ekonomik ve sosyal alanlarda da değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur (Koray, 2020). Sanayi Devrimi ile birlikte artan yoksulluk, hastalıklar, olumsuz çalışma koşulları ve liberal ekonomi anlayışı ekonomik ve sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Güven, 2013; Tuncay ve Tekin, 2021; Yolcuoğlu, 2012). İklim krizinin nedenleri arasında yer alan Aydınlanma dönemi, Sanayi Devrimi ve modernizm başlıkları sosyal hizmetin çalışma alanları üzerinde de etkili olmuştur. Howe (1994)'a göre Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde ekonomi, sosyoloji, iktisat gibi farklı disiplinler rol oynamıştır. Bu disiplinler, modernizmin ilerleyici anlayışının bir yansıması olarak, çalışma yaşamının devamlılığının sağlanması ve toplumsal sorunlara çözüm bulmak amacıyla çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu nedenle sosyal hizmet bu toplumsal problemlerin çözümünde rol almıştır. Sosyal hizmet yoksulluk, yetersiz beslenme, olumsuz çalışma koşullarının etkilerine yönelik uygulamalarda birey, aile ve toplum düzeyinde çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmaların temelinde “çevresi içinde birey” yaklaşımı bulunmaktadır. Bu noktada 1917 yılında yayımlanan Mary Richmond'ın Sosyal Teşhis kitabı önemli rol oynamıştır. Sosyal hizmetler daha çok birey ve ailenin içinde bulunduğu durumu bütüncül olarak değerlendirmiştir. O

dönemde sosyal hizmetler ekonomik ve sosyal yardım odağında olmuştur (Acar ve Çamur Duyan, 2003). Mary Richmond sosyal hizmette çevreyi sosyal boyutlarıyla ele almıştır. Sosyal hizmette çevre kavramına vurgu yapan bir diğer kişi ise Jane Addams'tır. Jane Addams Hull House Yerleşim Evi Hareketi'nin kurucusu olarak bilinmektedir. Yerleşim evi hareketi sosyal hizmette toplum temelli uygulamaların gelişimini sağlamıştır. Buradaki çevre kavramı birey ve ailenin değerlendirilmesine ek olarak bireyin yaşadığı mahalle, daha geniş sosyal çevre olarak ele alınmaktadır (Augustine ve Gentle-Genitty, 2013). Sosyal hizmette çevre kavramı mesleğin ilk yıllarından itibaren yer almasına rağmen çevrenin ele alınışı günümüzdeki gibi doğal çevreyi içermemektedir. Sanayi Devrimi ve sonrasındaki dönemde sosyal hizmette çevre sosyal boyutlarıyla ele alınmıştır. Çizelge 1.1'de Mary Richmond ve Jane Addams'ın çalışmalarındaki çevrenin kapsamına yer verilmiştir:

Çizelge 1.1. Sosyal hizmette çevrenin ele alınışı*

Karşılaştırma Boyutları	Mary Richmond	Jane Addams
Çevre anlayışı	Sosyal çevre	Modern yaşam koşulları olarak kentsel çevre
Fiziksel çevre ve doğayı anlamak	Sosyal etkileri olan çevrenin fiziksel yönleri	Sosyal ve kültürel faktörlerden ayırmadan çevrenin fiziksel faktörleri
Çevre ile ilgili sosyal hizmetin odak noktası	İnsan ve sosyal çevrenin karşılıklı uyumları	Yaşam ortamını ve toplumun yapılarını iyileştirmek için toplu eylemler-hareketler
Ekolojik bilinçli sosyal hizmete doğru gelişme seçenekleri	Sosyal hizmet uygulamalarının bağlamsal anlayışının güçlendirilmesi; sosyal çevre görüşünün fiziksel yönlere genişletilmesi, sosyal vaka çalışmasında doğanın etkisinin güçlendirilmesi	Sosyal sorunların ardındaki çevresel ve ekonomik krizlere yönlendirilmesi; kolektif eylemlerin, işbirliği ve politik müdahalelerin geleneklerine geri dönme

*Kaynak:Närhi ve Matthies (2016).

Çizelge 1.1'de yer verildiği gibi sosyal hizmette çevre kavramı sosyal boyutlarıyla ele alınmıştır. Fiziksel çevre sosyal ilişkilere etkisi kapsamında sosyal hizmetin çalışma konusu olmuştur. Zapf (2010)'a göre sosyal hizmette fiziksel çevre değerlendirilmiştir ancak fiziksel çevrenin sosyal yönleri üzerinde durulmuştur. Sosyal hizmetin temel kuramlarından olan sistem ve ekolojik yaklaşım doğa bilimleri temelli olmasına rağmen sosyal hizmet sosyal çevre odağını benimsemiştir. Sosyal hizmet insan hakları ve sosyal adalet temelli bir anlayış çerçevesinde bireylerin, grupların ve toplumların iyilik halini geliştirmeye yönelik uygulamaları içeren bir meslek olmuştur (Duyan, 2014). Değerlendirme süreçlerinde eko

haritalardan yararlanılmıştır, ancak bireyin etkileşimde bulunduğu aile, ekonomik ve kültürel sistemler ile sınırlı kalmıştır (McKinnon, 2008).

Sosyal hizmette çevrenin sosyal boyutları ile kabul görmesi Sanayi Devrimi ve sonrasındaki bilimsel gelişmeler, ekonomik ve sosyal şartlar ile ilişkilidir. Sosyal hizmette ekolojik yaklaşım önemli bir yer tutmakla beraber fiziksel ve doğal çevreden daha çok sosyal çevre odaklı olmuştur (Duyan, Sayar ve Özbulut, 2008). Doğal çevrenin ve ekolojik sistemin insanlar ile etkileşimlerinin sosyal hizmet literatürüne girmesi sosyal hizmette çevre kavramının değişmesiyle başlamıştır. Sosyal hizmetteki bu değişim eko eleştirel yaklaşımların gelişimi ile mümkün olmuştur. Eko-eleştirel yaklaşımda söz edilen çevre kentleşme, gecekondulaşma gibi bir bölgenin sosyo mekansal yapısından çok bu faktörlerin de etkisinin bulunduğu ancak doğal çevre, yeşil alanlar, iklim krizi, su, hava kirliliği gibi hem insan yaşamını hem diğer canlıların yaşamını etkileyen sistemi ifade etmektedir. Sosyal hizmette sosyal çevreden farklı olarak doğal çevre odağının vurgulanmaya başlanması ve eko eleştirel yaklaşımların gelişimi küresel çaptaki değişimlerden etkilenmiştir. Bu değişimler modernizmin eleştirisi olarak ortaya çıkan postmodernist düşünce akımı, ekonomi odaklı kalkınma anlayışının çevresel, ekolojik sorunlara etkisinin görünür hale gelmesi ve bu sorunların ulusal sınırları aşması olarak ifade edilebilir.

Ekonomi odaklı ilerleme, tüketim, bireysel çıkarların ön planda tutulması, insanların diğer canlılardan üstün olduğu düşüncesi, dünyadaki doğal kaynakların insanlığın iyiliği için bir araç olarak kullanılması modernizmin savunduğu temel düşünce sistemi arasında yer almaktadır (Coates ve Leahy, 2006). Ferreira (2010)'a göre bu ilkeler bilimsel gelişmelerin yanı sıra ekonomi odaklı büyüme ve tüketim kültürünün oluşmasına neden olmaktadır. Bu tüketim doğal, ekonomik ve sosyal kaynakların sınırsız kullanımı ile tüketim toplumu oluşturduğu yönünde eleştirilmektedir. Bu tüketim sistemi sosyal ve ekonomik adaletsizliklere ek olarak çevresel ve ekolojik adaletsizliklere de yol açmaktadır. Bu sorunlar ulusal sınırları aşarak küresel sorunlar haline gelmiştir. Ekolojik sorunların etkileri gelişmiş veya gelişmemiş fark etmeksizin tüm ülkeleri ekonomik, sosyal ve ekolojik açıdan etkilemeye başlamıştır (Lyons, 2006). Ekonomi odaklı ilerleme anlayışının sosyal ve ekolojik sorunlara yol açması modernizmin genel eleştirisinin yanı sıra doğaya ve çevreye verilen zarara yönelik de toplumsal hareketlerin başlamasına neden olmuştur.

Ekolojik sorunların olumsuz etkileri sosyal hizmet alanında da karşılık bulmuştur. Norton (2012)'un belirttiği gibi sosyal hizmet insan-doğa etkileşimi, insanlar ve ekosistem

arasındaki bütüncül ilişki, tüm canlıların yaşamını desteklemek, sürdürülebilirlik, ekolojik ve çevresel adalet gibi konular üzerine çalışmalıdır. Bu bakış açısı sosyal hizmetin sistem ve ekolojik yaklaşımlarına eko-eleştirel bakış açısını kazandırmıştır. Sistem ve eko-eleştirel yaklaşımda çevre ve ekolojik sorunların ele alınışına ilişkin karşılaştırma Çizelge 2’de yer almaktadır:

Çizelge 1.2. Sistem yaklaşımı ve eko-eleştirel yaklaşımın karşılaştırılması*

Karşılaştırma Boyutları	Sistem Yaklaşımı	Eko-Eleştirel Yaklaşım
Çevre Kavramı	Sosyal çevre	Doğal çevre, doğa, bütünsel yaşam ortamı
İnsanın çevre ile etkileşimi	Mikro, mezo ve makro sistemle içinde kişi	Doğal çevrenin bağımlı parçası olarak insanlar
Ekolojik sorunlar	Bir alt sistemin işlevindeki sorunlar	Tüm endüstriyel uygarlık modelinin krizi
Çözüm / strateji	-Alt sistemler arasındaki denge -Uyum stratejisi; politik olmayan duruş	-Ekolojik, ekonomik ve sosyal kalkınma arasında bir denge olarak sürdürülebilirlik -Toplumsal değişim stratejisi; politik duruş

*Närhi ve Matthies, 2016.

Çizelge 1.2’de belirtildiği gibi eko-eleştirel yaklaşımlarda bireyler ve sosyal çevre arasındaki ilişkiye odaklanmak yerine insanlar, canlı ve cansız sistemlerin bütünselliğine vurgu yapılmaktadır. Eko eleştirel yaklaşım sosyal hizmette Global Ajanda içinde de yer almaktadır. Global Ajanda’da küresel ısınma, iklim krizi, su ve gıda güvensizliği gibi küresel sorunlara yer verilmiştir (Çoban, Attepe Özden ve Pak, 2018). Ekolojik sorunların görünür hale gelmesi, postmodernizmin ve eko-eleştirel yaklaşımın sosyal hizmete katkıları sosyal hizmetin meslek tanımına da yansımıştır. 2014 yılında sosyal hizmet tanımına ortak sorumluluk, yerel bilgi, kalkınma gibi kavramlar eklenmiştir (Akbaş, 2019). Bu gelişmeler sosyal hizmetin çevresel ve ekolojik konulara yönelik uygulama ve eğitim alanında farklı bir bakış açısı kazanmasını sağlamıştır. Ekolojik sorunların farklı sosyo-ekonomik koşullardaki toplumlar üzerindeki etkisini anlamak, politik ve ekonomik kararlara eleştirel bakabilmek ve savunuculuk sosyal hizmetin ekoloji alanında çalışırken dikkate alması gereken noktalardır (Teixeira ve Krings, 2015).

Sosyal hizmetin çevre kavramına bakışını etkileyen eko-eleştirel yaklaşım kendi içinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Bunlar; ekososyal yaklaşım, çevresel sosyal hizmet, yeşil sosyal hizmet, derin ekolojik sosyal hizmettir. Derin ekoloji; Naess tarafından geliştirilmiştir ve insan merkezli yaklaşımı eleştirmektedir. Bu yaklaşımda insan dışındaki canlılar

insanlardan bağımsız olarak ayrı bir değere sahiptir (Kılıç, 2008). Eko sosyal hizmet yaklaşımı sürdürülebilir kalkınma odağında insan ve çevrenin iyilik halini savunmaktır. Eko sosyal yaklaşım ekolojik adalet, sürdürülebilir kalkınma odağında küçülme, ekolojik okuryazarlık ve ekofeminizm konuları ile ilişkili çalışmalar yürütmektedir (Boetto, 2017; Nārhi ve Matthies, 2016). Eko feminizm yaklaşımı feminist hareketlerle bağlantılı şekilde gelişmiştir. Ekofeminizm kadınların ve doğanın sömürülmesi arasında bir ilişki kurmaktadır. Ekofeminizme göre kadınların ikincil planda kalmalarını amaçlayan ataeril sistem ile insanı doğadan üstün gören insan merkezci sistemin düşünce yapıları benzerdir (Avcil, 2021). Yeşil sosyal hizmet ise insanlar ve diğer canlı, cansız varlıklar arasındaki bütüncül ilişkiyi ve sosyo-ekonomik farklılıkları dikkate alarak sosyo-politik dönüşümleri savunmaktadır (Dominelli, 2018). Bu yaklaşımların farklı odak noktaları olmakla birlikte insan merkezci yaklaşımın eleştirisi ve insan ve diğer canlıların iyilik halinin sağlanması ortak özellikleri arasında yer almaktadır. Bu çalışmada iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların değerlendirilmesi için yeşil sosyal hizmet yaklaşımı tercih edilmiştir.

1.4.2. Yeşil Sosyal Hizmetin Kapsamı ve Özellikleri

Yeşil sosyal hizmet iklim krizi başta olmak üzere ekolojik ve çevresel sorunların çözümü için sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temelinini kullanarak sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirmektedir. Dominelli (2018) yeşil sosyal hizmeti; insanlar, diğer canlı varlıklar, fiziksel ve doğal çevre arasındaki bütüncül ilişkiye önem veren, insanlara ve gezegene zarar veren üretim, tüketim ilişkilerini ve sosyo-ekonomik politikaları eleştiren, çevre sorunlarının dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisine dikkat çeken ve bu sorunların çözümü için sosyal ve ekonomik politikaların insanların ve gezegenin iyilik hali gözetilerek yeniden düzenlenmesini savunan bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Yeşil sosyal hizmet bakış açısına sahip bir sosyal hizmet uzmanı belirli etik ilkelere sahip olmalıdır. Bu etik ilkeler şunlardır (Dominelli, 2018):

- insan hakları
- sosyal adalet
- çevresel adalet
- biyolojik çeşitliliğin korunması
- barış ve kültürel çeşitliliğe saygı

Ekolojik krizler doğanın ve diğer canlı varlıkların yaşam alanları üzerindeki olumsuz etkisi olmakla birlikte ekonomik ve sosyal etkileri daha çok insan yaşamını etkilemektedir. Ekolojik sorunların birden fazla alan üzerindeki etkisi birbirinden farklı değildir ve kesişim göstermektedir. Yeşil sosyal hizmet doğal çevrenin ayrı bir varlık olduğunu kabul ederek ekolojik sorunların bireyler üzerindeki etkisini değerlendirirken cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey gibi ayrımcılık ve baskı unsurlarını da dikkate almaktadır. Yapısal eşitsizlikler ülkeler ve bireyler arasında ekolojik krizlerin etkilerini farklılaştırmaktadır. Bu farklılıklar yeşil sosyal hizmetin özelliklerinde değinilen çevresel ve ekolojik adalet kavramları ile ifade edilmektedir. Çevresel adalet çevresel sorunlarının artması ve küresel bir sorun olarak algılanmaya başlanması ile ortaya çıkmış bir kavramdır. Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı gruplar çevresel sorunlardan daha fazla etkilenmektedir, ancak çevre sorunlarına neden olan uygulamalarda ve doğal kaynakların kullanımında daha az sorumluluğa sahiptirler. Çevresel adalet bu ikileme dikkat çekerek çevresel sorunlarda neden olmada daha az sorumluluğu olan toplumların çevresel sorunların olumsuz etkileri ile baş etmede daha savunmasız oldukları fikrini benimsemektedir (Kılıç ve Tok, 2014). Çevresel adalet iklim krizi gibi ekolojik ve çevresel sorunlarda ülkeler arasındaki farklılıklara dikkat çekmektedir. Örneğin; iklim krizine yol açan nedenlerin başında gelen sera gazı emisyonlarının artmasından büyük ölçüde ekonomi ve sanayi alanında gelişmiş ülkeler sorumludur. Buna rağmen iklim krizinin etkileri küresel boyuttadır. Ekonomik olarak gelişmemiş ülkeler genellikle tarıma dayalı üretim gerçekleştirmekte ve gelişmiş ülkelerin hammadde ihtiyacını karşılamaktadır. İklim krizine bağlı fırtına, sel, deniz seviyesinin yükselmesi ise bu toplumların sosyal, ekonomik ve çevresel olarak dezavantajlı konuma gelmelerine neden olmaktadır (Alston, 2015; Wallerstein, 2014). Çevresel adalet, çevre sorunlarına ve insanların bu çevre sorunlardan eşitsiz bir şekilde etkilenmelerine odaklanmaktadır. Buradaki çevre kavramı doğal çevre ve diğer canlıların içinde bulunduğu bir ortamı ifade etmemektedir. Eleştirmek ile birlikte çevresel adalette çevre, insanların yaşam ve hareket alanını ön plana çıkarmaktadır (Tatgın, 2019; Wright, 2011). Çevresel adalette insan odaklı bir bakış açısı bulunmaktadır.

Ekolojik adalet ise çevresel adalette insan merkezci bir anlayışın var olduğunu ifade ederek bu düşüncüyü eleştirmektedir. Bu nedenle ekolojik adalet kavramına insan merkezli değil, ekomerkezli bir düşünce biçimi hakimdir (Güzel ve Buz, 2019). Ekolojik adalette ekolojik krizlere antroposen çağ (insan merkezli) neden olduğu için ekolojik ve çevresel sorunlarda insan merkezli anlayışın terk edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Davis vd., 2019). İnsan odaklı olmaktan uzaklaşarak insanlar ve insan dışı varlıkların etkileşimine ve bu sistemlerin arasındaki uyuma odaklanmak ekolojik adaletin temel felsefesidir (Stephens,

Taket ve Gagliano, 2019). Bu noktada ekolojik adalet insanlar ve diğer türleri dikkate alarak bütüncül bir yaklaşıma sahiptir. Yeşil sosyal hizmet dünyadaki ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin iklim krizi sorununda eşitsizlikleri derinleştirdiğini anlamak ve eleştirel bakış açısıyla çevresel ve ekolojik adaleti sağlamaya yardımcı olmaktadır. Ekolojik ve çevresel adalet ile ilişkili olarak iklim adaleti kavramı da yeşil sosyal hizmetin kapsamına girmektedir. Yapısal ve sosyal eşitsizliklere dikkat çeken yeşil sosyal hizmet anlayışı iklim krizinin olumsuz etkilerinin sosyo-demografik, ekonomik ve çevresel, ekolojik koşullara göre farklılık gösterdiğine ve toplumlar ve bireyler arasında iklim adaletsizliğini oluşturduğuna dikkat çekmektedir (Dominelli, 2013; Porter vd., 2020). Bu noktada yapısal ve sosyal eşitsizliklerin azaltılması, bölgeler arasındaki sosyal, ekonomik ve ekolojik eşitsizliklerin giderilmesi, toplumların iklim krizi ile baş etme kapasitelerinin artırılması önem taşımaktadır. İklim adaletsizliği, sosyal ve ekolojik adaletsizliğin yanı sıra iklim göçünü de neden olabilmektedir. İklim göçü; çevresel sorunlardan veya iklim değişikliğinden kaynaklı kuraklık, sel gibi afetler nedeniyle insanların bulunduğu yerden başka bir bölgeye yerleşmesi anlamına gelmektedir (Demirbilek, 2016).

Ekolojik ve çevresel boyutun yanı sıra sosyal hizmetin insan hakları, sosyal adalet, çeşitliliğe saygı ilkeleri yeşil sosyal hizmetin kapsamı ve temel özellikleri açısından önemli bir yer tutmaktadır. İnsan hakları ve sosyal adalet alanındaki eşitsizlikler ekolojik krizlerin etkilerini derinleştirmektedir. İklim krizinin ekolojik etkileri başta tarım alanları olmak üzere yaşamın birçok alanını olumsuz etkilemektedir. Kapitalizm ve neoliberal politikalar, iklim krizinin etkilerini derinleştirmektedir. Var olan sosyal ve ekonomik adaletsizliklerin iklim krizi birlikte artması kırsal kalkınmayı da olumsuz etkilemektedir. Kırsal kalkınma; adil gelir dağılımı, alt yapı hizmetleri, sosyal kalkınma, sağlıklı çevresel koşullar gibi yeşil sosyal hizmeti ilgilendiren pek çok konuyu kapsamaktadır (Kuddaş, 2022). Yeşil sosyal hizmet; ekolojik ve çevresel krizlerde sosyal hizmetin bireyleri içinde bulunduğu sistemlerle değerlendirirken yararlandığı radikal, baskı ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet ve genel sistem eleştirisi olarak kapitalizm gibi farklı ve birbiriyle ilişkili konuların kesişimini ele almaktadır. Mevcut sosyo-politik ve ekonomik sisteme eleştiri yeşil sosyal hizmette önemli bir yer tutmaktadır. Yeşil sosyal hizmetin bu yönü eko-eleştirel yaklaşımların gelişiminde rol oynayan eleştirel yaklaşımlara dayanmaktadır. Albayrak (2021)'e göre eleştirel sosyal hizmet radikal, feminist, baskı ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamalarını kapsamaktadır. Eleştirel sosyal hizmette bireysel sorunların sosyo-politik arka planını anlamak ve bunun sonucunda toplumlar politik ve sosyal dönüşümü gerçekleştirmek, güçlendirmek önem kazanmaktadır. Eleştirel yaklaşım insanların

yaşamlarını etkileyen ekonomi, kültür, toplumsal cinsiyet gibi yapısal faktörlere odaklanmaktadır (İçağasıoğlu Çoban ve Buz, 2008). Baskı ve ayrımcılık karşıtı uygulama ırk, cinsiyet, yaş ve sınıfsal farklılıklardan kaynaklanan eşitsizlikler üzerine çalışmaktadır (Cankurtaran ve Beydili, 2016; Tuncay ve İl, 2006). Feminist uygulama ise toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımı üzerindeki etkisini “kişisel olan politiktir” ilkesi ile ele almaktadır (Buz, 2009). Bu yaklaşımların ortak noktası sorunları bireysel düzeyde görmek yerine yapısal nedenlerin vurgulanmasıdır. Yapısal eşitsizlikler üzerine çalışmak sorunları bütüncül ele almayı gerektirmektedir. Toplumların karşı karşıya kaldığı ekolojik ve çevresel sorunlarda da bu yapısal unsurların değerlendirilmesi ve etkilerinin fark edilmesi politikaları ve uygulamaları etkileyecektir. Wang ve Altanbulag (2022) kapitalist ekonomik sistemin sosyal ve ekonomik eşitsizliğe yol açtığını ve bu eşitsizliklerin ekolojik krizlerdeki eşitsizlikler ile yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Bu sistemler arasındaki ilişki ve bu ilişkinin insan ve diğer canlıların yaşamlarını olumsuz etkilemesine karşı sosyal, ekolojik ve çevresel adaletin sağlanmasında eko-eleştirel yaklaşımlar sosyal ve çevresel politikaların dönüşümüne rehberlik edecektir (Noble, 2016). Kara (2021)’nin de belirttiği gibi iklim krizi toplum sağlığı, yoksulluk, iklim göçü gibi birçok soruna yol açmaktadır. Birey ve toplumların sosyo-ekonomik koşulları iklim krizinin sonuçları ile baş etmede etkili olmaktadır. Sosyal ve ekonomik yaşamda kadın, engelli, çocuk, LGBTİ+, yaşlı, göçmen olmak gibi sosyo-demografik özellikler nedeniyle toplumda ayrımcılığa uğrayan, hizmetlere erişimde sorunlar yaşayan gruplar bulunmaktadır.

Yeşil sosyal hizmet sosyal ve ekonomik politikaların bireyler üzerindeki etkisini dikkate alarak iklim krizinin etkilerine yönelik sosyal hizmet uygulaması için bir çerçeve çizmektedir. Bir sonraki bölümde yeşil sosyal hizmet uygulamalarına yer verilecektir.

1.4.3. İklim Krizinde Yeşil Sosyal Hizmet Uygulamaları

İklim krizi ekolojik sistemi ve insanların yaşamını etkileyen önemli sorunlardan biridir. İklim krizine yönelik önlemlerin alınmaması dünya çapında bir risk olarak görülmektedir (Mahees, 2020; WEF, 2022). İklim krizinin kuraklık, sel, salgın hastalıklar gibi sorunlara yol açması ekolojik ve sosyal problemlere neden olmaktadır (Mahees, 2020). Günümüzde iklim krizi dünyanın birçok ülkesinde etkisini göstermektedir. Haftalarca süren orman yangınları, seller, hava sıcaklıklarının ekstrem şekilde artması, kuraklık, göl ve nehirlerde su seviyelerinin azalması iklim krizine bağlı yaşanan değişimlerdir. 2022 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) ve Küba’da meydana gelen kasırga, Pakistan ve

Avustralya’da sel, Kanada’daki Fiona kasırgası ve kuraklık iklim krizi etkisiyle yaşanan olaylardan bazılarıdır. Bu olaylar binlerce insanın ölümüne ve göç etmesine neden olmuştur (Euronews, 2022). Dünyada olduğu gibi benzer şekilde Türkiye’de de 2021 yaz aylarında Akdeniz ve Ege bölgelerinde orman yangınları, 2020 yılında İzmir’de meydana gelen tsunami ve aşırı yağışlar görülmüştür. Yaşanan afetlerin tek nedeni iklim krizi değildir ancak orman yangınlarında iklim krizine bağlı hava sıcaklıklarının artması, nem miktarının azalması afetin şiddetini artırmaktadır. 2021 yılındaki orman yangınlarında yaklaşık 178 bin hektarlık alan yok olmuştur (Greenpeace, 2021). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın (2023) raporuna göre 2022 yılı Türkiye için en sıcak yedinci yıl olmuştur ve ortalama yağış miktarı (503,8 mm), uzun yıllar ortalama yağış miktarının (573,4 mm) altında olmuştur. Bu durum doğal çevre ve ekosistem ile birlikte insan yaşamını da olumsuz etkilemektedir. IPCC (2022) küresel ısınmanın doğada bozulmalara neden olduğuna değinmektedir. İklim krizine uyum çabalarına rağmen kentleşme, yoksulluk, doğal kaynakların ve doğanın tahribi iklim krizinin etkilerini artırmaktadır. Sel, artan sıcaklık ve gıda güvenliğinin sağlanmasındaki riskler var olan temiz suya, gıdaya, sağlık hizmetlerine erişim sorunları ile kesişim göstermektedir.

İklim krizinin barınma, gıda, ekonomi, sağlık gibi birçok alandaki olumsuz etkileri sosyal, ekolojik ve çevresel adaleti dikkate alan yeşil sosyal hizmet uygulamalarını gerekli kılmaktadır. Yeşil sosyal hizmet uygulamaları insan hakları, sosyal adalet, çevresel ve ekolojik adalet gibi ilkeleri bütüncül bir bakış açısını benimsemektedir. Yeşil sosyal hizmet afetlere hazırlık, toplumda iklim krizine yönelik farkındalık yaratmak, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını, riskleri belirlemek gibi pek çok uygulama alanını kapsamaktadır. Achstatter (2014)’e göre de sosyal hizmet iklim krizinin sosyal, ekolojik ve ekonomik etkilerinin kesiştiği yerde bulunmaktadır. Afetler, salgın hastalıklar ve gıda krizi iklim krizi nedeniyle toplumların karşılaştığı sorunların başında gelmektedir.

İklim krizinin etkisini gösterdiği alanlardan biri afetlerdir. İklim krizi sonucunda afetlerin şiddeti, sıklığı artmakta ve bir bölgede daha önce görülmeyen hava olayları görülebilmektedir. Afetler doğaya, fiziksel çevreye zarar vermekte ve insanların yaşamlarını kaybetmeleri ile sonuçlanmaktadır. Afet sonrasında da afetin psikolojik, çevresel riskleri devam etmektedir. Bu nedenle afet sonrasındaki uygulamalar bireylerin psikososyal iyilik halini ve çevreyi korumaya yönelik olmalıdır. Dominelli (2018)’ye göre afet sonrasında yeşil sosyal hizmet uygulamaları özetle şu şekilde olmalıdır:

- Afetten etkilenen toplulukların ihtiyaçlarını belirlemek
- Belirlenen ihtiyaçların karşılanması için hizmetlerin koordine edilmesi
- Tüm canlıların yaşam alanlarının korunması için canlıların yaşam hakkını savunmak, çevreyi koruyan uygulamaları desteklemek ve savunuculuk yapmak.

Afetler, sosyal hizmet uzmanları için yeni bir çalışma alanı değildir. Yeşil sosyal hizmet afet çalışmalarında bireylerin psikososyal ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra ekolojik sistemi koruyan, çevreye duyarlı uygulamaları savunmaktadır. Dünyada geçmişten günümüze pek çok afet yaşanmıştır. Literatürde yeşil sosyal hizmetin afetlerde nasıl uygulandığı yer almaktadır. Örneğin Mason, Ellis ve Hathaway (2019)'un kentlerdeki sel felaketleri üzerine olan çalışmaları iklim krizi nedeniyle kentlerde meydana gelen sel sorununa yeşil altyapı çözümünü aramaktadır. Çalışmada yağmur sularının yönetimi odağında bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada mühendis, coğrafya ve sosyal hizmet alanından kişiler birlikte çalışmıştır. Araştırma yapılan mahallede halka iklim krizi, sel, yerel yönetimlerin hizmetleri gibi konularda sorular sorulmuştur. Çalışma, iklim krizinin etkilerine yönelik multidisipliner uygulamaların yapılması ve altyapı gibi teknik konulara sosyal boyutun dahil edilmesi açısından önemlidir. İklim krizi sel riskini artırmaktadır ve bu durum kentlerde yaşam alanlarını tehdit etmektedir, ancak bunun tek nedeni iklim krizi değildir. İklim krizine ek olarak kentlerdeki alt yapı sorunu, iklim krizine duyarlı kent planlamalarının eksikliği, yoksulluk, yetersiz barınma koşulları gibi sosyo-ekonomik faktörler kişileri sele karşı dezavantajlı duruma getirmektedir. Yeşil sosyal hizmet iklim krizine yönelik uygulamalarda çevresel, ekolojik farkındalık ve sosyo-ekonomik yapının etkileri arasındaki ilişkinin kurulmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Ku ve Dominelli (2018)'e göre yeşil sosyal hizmet uygulamalarında afetlerden önce ve sonraki yapılanmalarda bölge halkının görüşlerinin alınması, halkın sürece aktif katılımı, iklim krizinin etkilerinin ifade edilmesi önemlidir.

Sosyal hizmet uzmanlarının toplumla çalışma bilgi ve becerileri iklim krizi konusunda oldukça önemlidir. İklim krizinin yerel ve küresel etkileri göz önüne alındığında topluluklara yönelik çalışma yapma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Schmitz, Matyok, Sloan ve James (2012) sosyal hizmet uzmanlarının iklim krizinin özellikle dezavantajlı gruplar üzerindeki etkilerine dikkat çekmeleri, toplulukların fiziksel yaşamlarını etkileyen süreçlere katılımının sağlanması ve iklim krizine yönelik politikaların oluşturulmasını gündeme getirmeleri gerektiğini belirtmektedir. Sosyal hizmet uzmanları iklim krizinde sosyal, çevresel ve ekolojik adaletin sağlanmasında kamuoyu oluşturulması ve farkındalık yaratılması için

alışmalar yapmalıdır (Alston, 2015). Farkındalık oluşturma ve politikaların oluşumunu etkileme çalışmaları sosyal hizmetin makro çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. İklim krizinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine dikkat çekmek, toplulukların örgütlenmelerinde kolaylaştırıcı rol almak ve ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanmasında topluluklara yönelik eğitimler gerçekleştirmek sosyal hizmetin iklim krizine yönelik gerçekleştirebileceği uygulamalar arasında yer almaktadır. Lucas Darby (2011)'e göre topluluklar evre hareketlerine katılarak evre ile ilgili uygulamaların doğa ve insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları iklim krizinde bireysel risk ve ihtiyaçlara odaklanmanın yanı sıra toplumsal ihtiyaçları da değerlendirmeli ve toplulukların sosyal, ekonomik ve çevresel kaynaklara erişiminde topluluklar ve diğer ilgili kurumları bir araya getirmelidir.

Toplumla alışma yeşil sosyal hizmet çerçevesinde uygulama ve politikaları etkileme olarak iki boyutta düşünülebilir. Uygulama alanı afet öncesi, sırası ve sonrasında toplumların psikososyal açıdan rehabilitasyonun sağlanması, kaynakların koordine edilmesi ve sosyal hizmetin koruyucu-önleyici işlevi olarak iklim krizi ile ilgili topluma yönelik bilgilendirme çalışmaları yapmaktır. Kennedy (2018)'ye göre sosyal hizmet uzmanlarının iklim krizi ve etkileri konusunda uygulamaları afetlerde krize müdahale çalışmaları ile sınırlı kalmamalıdır. Sosyal hizmet uzmanlarının önemli bir diğer rolü farkındalık çalışmaları yapmaktır.

Yeşil sosyal hizmet, iklim krizine yönelik farkındalık çalışmalarına ek olarak sosyal hizmet uzmanlarına iklim krizinin gıda güvensizliği, doğal afetler, aşırı hava olayları gibi sonuçlarına karşı uygulama alanı tanımaktadır. Gıda sektörü ülke nüfusunun temel besin ihtiyaını karşılamaktadır. Bunun yanı sıra ülkelerin gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Tarımdan verim elde edilebilmesi için tarım topraklarının sel, fırtına gibi aşırı hava olaylarından etkilenmemesi gerekmektedir. İklim krizi ise bu tür afetlerin sıklığını artırmaktadır. İklim krizine bağlı değişen hava sıcaklıkları, yanlış tarım uygulamaları tarımsal verimliliği olumsuz etkilemektedir (Dellal, 2021). Bu durum günümüzde gıda güvensizliği sorununu ortaya çıkarmıştır. Gıda güvensizliği düşük ekonomik gelire sahip olan bireyleri ve toplumları olumsuz etkilemektedir. Kadınlar, ocuklar, yaşlılar gibi gruplar ise bu olumsuzluklardan daha fazla etkilenmektedir. Yeşil sosyal hizmet gıda güvensizliğini iklim krizi, ekonomi politikaları ve tarım politikaları gibi geniş bir perspektiften ele almaktadır. Yeşil sosyal hizmet gıda güvensizliğinin sosyal, çevresel ve ekonomik sonuçlarını bir arada değerlendirmektedir (Ku ve Yan, 2018). İklim krizinin tarım ve gıda sektörü üzerindeki etkileri hakkında çiftçilerin bilgilendirilmesi için multidisipliner

çalışmalar yapmak, kişileri kaynaklarla bir araya getirmek ve bireylerin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını belirlemek yeşil sosyal hizmet uygulama örnekleri arasında yer almaktadır.

İklim krizinde yeşil sosyal hizmet sadece iklim krizine bağlı afet sırasındaki çalışmaları kapsamamaktadır. Yeşil sosyal hizmet iklim krizinin nedenleri ve sonuçlarına yönelik farkındalık kazandırmak, iklim krizinin etkilerinin azaltılmasında toplumların sosyal, çevresel ve ekonomik ihtiyaçları arasındaki bağlantıyı bütüncül bir şekilde değerlendirmek, afetler dışında iklim krizinin gıda güvensizliği gibi toplumsal yaşamdaki etkilerine yönelik çalışmalar yürütmek gibi çeşitli uygulamalar içermektedir. Bu uygulamaları gerçekleştirirken sosyal hizmet uzmanları birtakım rollere sahiptir. Çizelge 1.3'te yer alan bu roller sosyal hizmet uzmanlarının temel becerileri ile uyumludur:

Çizelge 1.3. Sosyal hizmet uzmanlarının yeşil sosyal hizmet uygulamalarında rolleri*

Roller	Açıklaması
Koruyucu	Gezegene, insanlara ve fiziksel çevreye zarar vermemek
Bilgilendirme, farkındalık kazandırmak	Sera gazını azaltma, sosyal-ekonomik ve çevresel kalkınma modelleri ile ilgili toplulukları ve kuruluşları bilgilendirme
Lobicilik	Kaynakların adil paylaşımını, iklim krizi ile mücadele politikalarını ulusal ve uluslararası düzeyde savunmak; barınma, sağlık, sosyal hizmetler gibi kaynakların geliştirilmesini teşvik etmek
Koordinatör	Kaynakları, toplulukları, kuruluşları (kamu, yerel, sivil toplum), diğer meslek elemanlarını bir araya getirmek; çalışmaları koordine etmek
Tercüme etmek (Translators)	Sosyal hizmet uzmanları bilimsel bilgileri yerel halka ve yerel bilgileri de uzmanlara açıklayabilirler
Müfredat değiştirme	İklim krizi, sürdürülebilir kalkınma ve afet konularının sosyal hizmet müfredatına dahil edilmesi için araştırma yapmak

*Kaynak: Dominelli (2011)

Yeşil sosyal hizmet, iklim krizine yönelik çalışmalarda sosyal hizmet uzmanlarına bireylerin psikososyal ihtiyaçların karşılanması yanı sıra fiziksel, doğal çevrenin korunması için savunuculuk yapmaya, toplumların farkındalığını artırmaya ve çevre, ekoloji alanında çalışan diğer meslek elemanları ile birlikte çalışmaya olanak tanımaktadır. Schmitz vd. (2012)'nin belirttiği gibi iklim krizi su, gıda gibi kaynakların tükenmesine neden olmakta ve bunun sonucunda ekolojik ve sosyal adaletsizlik artmaktadır. Bu nedenle iklim krizinin

yol açtığı sosyal, ekolojik ve ekonomik sorunların çözümünde bütüncül bakış açısına sahip olan sosyal hizmet önemli bir yer tutmaktadır.

1.5. Araştırmanın Problemi

İklim krizinin fiziksel, sosyal ve ekonomik etkileri uluslararası bir sorun olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda uluslararası kuruluşların yayınladıkları raporlar iklim krizinin önemine dikkat çekmektedir. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından hazırlanan 2022 Küresel Riskler Raporu'nda iklim krizine yönelik atılacak adımlarda, uygulamalarda eksiklik, iklim krizine bağlı aşırı hava olayları ve ekosistemin iklim krizinden olumsuz etkilenmesi dünyadaki en önemli üç risk arasında yer almaktadır (WEF, 2022). Bu noktada iklim krizine yönelik sosyal politikaların önemi artmaktadır. İklim krizine yönelik ülkelerin değerlendirildiği bazı raporlar bulunmaktadır. Bunlardan biri İklim Değişikliği Performans Endeksi Raporu'dur. Bu raporda ülkeler sera gazı emisyonları, yenilenebilir enerji, enerji kullanımı ve iklim politikası olmak üzere dört kategoride değerlendirilmektedir. 2022 yılında yayınlanan İklim Değişikliği Performans Endeksi Raporu'na göre Türkiye 59 ülke içinde 42.sırada yer almaktadır ve iklim politikası kategorisinde “çok düşük” olarak değerlendirilmiştir (CCPI, 2022). CCPI (2023) verilerine göre 59 ülke içinde 47. sıraya gerilemiştir. İklim politikası kategorisinde ise “çok düşük” kategorisinde yer almaktadır. Benzer şekilde 2025 yılındaki verilerde de Türkiye 67 ülke içinde 53. sırada ve iklim politikalarında “çok düşük” kategorisinde gösterilmektedir (CCPI, 2025).

Küresel ısınma, iklim değişimi, çevresel sorunlar gibi konular 1980'li yıllardan itibaren daha çok tartışılmaya başlanmasına rağmen iklim krizinin ve buna bağlı olarak gerçekleşen çevre sorunlarının Sanayi Devrimi'ne kadar uzanan pek çok nedeni bulunmaktadır. Sanayileşme ve buna bağlı olarak kentleşme, nüfus artışıyla birlikte barınma ihtiyacının karşılanması için yeşil alanların yok edilerek yerleşim alanlarının inşa edilmesi, tüketim toplumu, fabrika atıklarının deniz ve göllere denetimsiz bir şekilde bırakılması, su ve hava kirliliği gibi çevresel sorunlarının birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir (Çoban, 2020).

İnsan merkezci yaklaşım, ekonomi odaklı büyüme anlayışı ve sanayileşme gibi faktörlerin etkisiyle geçmişten günümüze ekolojik sorunların çevresel, toplumsal etkileri ve bu etkilere yönelik çözüm önerileri küresel düzeyde tartışma konusu olmuştur. Ekolojik sorunlar; çevrenin fiziksel, kimyasal ve canlı öğelerinin niteliğinin bozulmasıdır. Ozon

tabakasının incelenmesi, iklim krizi, çölleşme, su döngüsündeki değişim gibi birçok sorunu kapsamaktadır (Çoban, 2020). Çevre sorunları ise hava kirliliği, ormanların azalması, su kalitesinde düşüş, erozyon, nükleer kirlilik, gürültü, görüntü kirliliği gibi konuları kapsamaktadır (Hergüner ve Kalkan, 2018). Bu sorunları birbirinden ayırmak çok mümkün olmamakla birlikte bu çalışmanın temel konusu iklim krizidir. İklim krizi genel olarak sıcaklık artışı, kuraklık, buzulların erimesi, deniz suları seviyesinde artış gibi sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar tek bir toplumun, ülkenin yaşadığı bir problem olmak yerine sınırların ortadan kalktığı, evrensel bir sorun olarak ele alınmaktadır (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2020). 2019 yılında Avustralya’da başlayan orman yangınları, 2021 yılında Almanya, Belçika gibi Avrupa’nın birçok bölgesindeki sel felaketi, 2021 yılında Türkiye’de Akdeniz ve Ege bölgesinde çıkan orman yangınları ve Afrika gibi dünyanın pek çok bölgesinde kuraklığın artması iklim krizine bağlı aşırı hava olaylarının küresel bir sorun olduğunu göstermektedir. İklim krizine bağlı olarak gelişen aşırı hava olayları ve doğada meydana gelen zararlar sadece ekosistemi değil birey ve toplumları da etkilemektedir. Toplumların gelişmişlik düzeyleri, kaynaklara ve hizmetlere erişimleri iklim krizinin sonuçları ile baş etme kapasitelerini etkilemektedir. Sosyo-ekonomik durum ve demografik özellikler iklim krizinin olumsuz sonuçlarından etkilenme düzeyini de belirlemektedir (Kara, 2021). Uluslararası kuruluşların raporlarında da iklim krizinin etkileri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan raporda 100 milyondan fazla insanın iklim krizinden olumsuz etkilenerek yoksulluk sınırının altına düşeceği belirtilmiştir (Boland vd., 2021; Tuğaç, 2022). Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı durumdaki bireyler iklim krizinin sonuçları ile baş etmede yeterli kaynaklara sahip olamamaktadır (IPCC, 2014). İklim krizinin çevresel ve toplumsal etkileri göz önüne alındığında iklim krizinde sosyal hizmetin rol ve işlevlerini yeniden düşünmek gerekmektedir. İklim krizi küresel bir sorundur ve ekonomik, sosyal, ekolojik açıdan etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle sosyal hizmette ekolojik, çevresel sorunlara yönelik gelişmeler yaşanmıştır. Ekolojik sorunlarla ilgili yaklaşımlar arasında yer alan ve bu çalışmada temel alınan yaklaşım “yeşil sosyal hizmet”tir. Yeşil sosyal hizmet Lena Dominelli tarafından geliştirilmiştir. Yeşil sosyal hizmet; sosyal çevrenin yanı sıra fiziksel çevrenin de sosyal hizmet çalışmalarına dahil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Sosyal çevre, fiziksel çevre ve canlı türlerinin etkileşimine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Bunu yaparken ekolojik adalet, çevresel adalet ve dezavantajlı gruplara vurgu yapmaktadır (Dominelli, 2018).

İklim krizi ile ilişkili olarak son yıllarda artan sel, orman yangını gibi çevre sorunları ve Türkiye’nin iklim politikasında “çok düşük” kategorisinde yer alması Türkiye’de iklim

krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların farklı perspektifler tarafından değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu nedenle araştırmanın problemi; Türkiye’de iklim krizine yönelik politika belgelerini inceleyerek, iklim krizinin etkilerini deneyimleyen ve bu alanda çalışan kişiler ile görüşerek Türkiye’de iklim krizi politikalarına yeşil sosyal hizmet bakış açısıyla katkı sağlamaktır.

Araştırmanın probleminden yola çıkarak bu çalışmanın amacı yeşil sosyal hizmet perspektifinden Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların değerlendirilmesi ve iklim krizine yönelik önerilerin alandaki aktörlerin katılımıyla geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen alt amaçlar şunlardır:

1. Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların kapsamı nedir?
2. Türkiye’de politika yapıcılar, bu alanda çalışan meslek elemanları, çevre ve iklim krizi alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının ve bölge halkının (2021-2022 yıllarında Antalya bölgesinde iklim krizinin etkisiyle oluşan afetlere maruz kalanlar) iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politika, uygulama değerlendirmeleri nelerdir?
3. Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların geliştirilmesinde politika yapıcılarının, meslek elemanlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve bölge halkının görüşleri nelerdir?
4. İklim krizi ve afet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının konuya ilişkin deneyimleri ve yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.6. Araştırmanın Önemi

İklim krizi eko-sosyal ve ekonomik etkileri nedeniyle farklı disiplinlerin çalıştığı ve bu alanda yapılan çalışmaların giderek arttığı bir konu haline gelmiştir. Küresel bir sorun olan ve multidisipliner bir çalışma gerektiren iklim krizinin yeşil sosyal hizmet temelinde sosyal ve çevresel boyutuyla ele alınması gerekmektedir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın adının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği olarak değiştirilmesi Türkiye’de iklim krizinin ana politika konusu haline geldiğini göstermektedir. Sosyal hizmet literatüründe de iklim krizi, çevre, sürdürülebilir kalkınma ve afet konularını ele alan çalışmalar bulunmaktadır.

Türkçe literatürde Doğan (2015)'ın sosyal hizmet uzmanlarının çevresel farkındalıklarına yönelik nicel araştırma yöntemi ile yürüttüğü çalışma lisansüstü düzeydeki ilk çalışmalar arasında yer almaktadır. Ekolojik sosyal hizmet ve yeşil sosyal hizmet bağlamında farklı nüfus gruplarının yaşam deneyimlerine odaklanan (Aktaş, 2023; Doğan, 2021) çalışmalar da bulunmaktadır. Lisansüstü çalışmalar incelendiğinde farklı disiplinlerin iklim değişimi (Öztürk, 2021), çevre sorunları (Haşıl, 2018; Karaca, 2018), çevre hareketi (Hacıoğlu, 2021) gibi konularda çalışmalar olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve sosyal hizmet odağında (Özmete, 2010; Özmete ve Akgül Gök, 2015; Puruçcuoğlu ve Doğan, 2017), su güvencesizliği (Tok ve Orbay, 2020) ve yoksulluk ve iklim mülteciliği perspektifinden değerlendiren (Doğan, 2024; Güzel ve Buz, 2019; Topgül ve Beytaş, 2022) çalışmalar mevcuttur.

İngilizce literatürde ise iklim krizi ile daha çok gündeme gelen ekolojik adalet ve çevresel adalet konularını içeren ve bu konuların sosyal hizmet eğitime uyarlanmasını tartışan (Koplowitz, 2006; Miller ve Hayward, 2014; Nesmith ve Smyth, 2015; Strayer, 2020; Shaw, 2011) çalışmalar yapılmıştır. Bunlara ek olarak su savunuculuğu (Case, 2017), iklim krizi ve toplumla çalışma (Petiwale, 2013) odağında çalışmalar bulunmaktadır.

Ekolojik sorunlara yönelik farklı disiplinlerin çalışmaları olmasına rağmen sosyal hizmet alanında daha çok eğitim boyutu ve nicel çalışmalar ağırlıklıdır. Ulusal literatürde ekolojik veya çevresel sorunlar ele alınmasına rağmen sosyal hizmette iklim krizi, afetler ve sosyal politikayı yeşil sosyal hizmet çerçevesinde değerlendiren bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmanın iklim krizinin yeşil sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesinin sosyal hizmet alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.7. Araştırmanın Tanımları

İklim Krizi: Doğal alanların yok edilmesi, sanayileşme, küresel ısınma vb. faktörlerin bir sonucu olarak mevsimlerin değişmesi, buzulların erimesi gibi ekolojik ve sosyo-ekonomik sonuçları bulunan olaydır.

İklim Krizine Bağlı Afetler: İklim krizi nedeniyle aşırı hava olaylarının görülmesine bağlı olarak yaşanan orman yangını, sel gibi afetlerin sıklığı ve şiddetinin artmasıdır.

İklim Krizine Yönelik Çevresel ve Sosyal Politikalar: İklim krizi kapsamında fiziksel çevrenin, ekosistemin korunmasını ve toplumun dayanıklılığını arttırmayı içeren politikalaradır.

Yeşil Sosyal Hizmet: Çevreyi fiziksel ve sosyal yönleriyle değerlendiren, tüm canlıların yaşam alanlarını korumayı amaçlayan, insan hakları, sosyal adalet ilkelerine ekolojik adalet ve çevresel adalet değerlerini ekleyen bir yaklaşımdır.

Meslek Elemanı: Türkiye’de iklim krizi ve afet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanı, çevre mühendisi ve şehir planlamacı gibi kişilerdir.

Araştırma Bölgesi: Antalya’nın Kumluca ilçesi ve Manavgat’ın Kalemli Köyü’nü ifade etmektedir.

Dokümanlar: Türkiye’de iklim krizi ve afetlere yönelik kamu kurumlarının ve bu alandaki Antalya bölgesine ait politika belgeleridir.

1.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma bölgesi olarak orman yangını ve sel olaylarının bir arada görüldüğü Antalya ili seçilmiştir. Sadece Antalya ilinin seçilerek o bölgedeki kişilerin afet deneyiminin araştırılması çalışmanın sınırlılıklarından biridir.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise doküman incelemesi aşamasında belirlenen bazı belgelere ulaşamamasıdır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının internet sitesinde adı yazan, ancak erişilemeyen belgeler bulunmaktadır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacı; Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların yeşil sosyal hizmet bağlamında ve konu ile ilgili çalışan politika yapıcılar, sivil toplum kuruluşları, farklı alanlardan meslek elemanları ve afete maruz kalan bireyler tarafından değerlendirilmesidir.

Araştırma nitel yöntem ile tasarlanmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme, dokümanlar aracılığıyla katılımcıların doğal ortamına duyarlı ve süreç içinde esnekliğe sahip bir araştırma yöntemidir (Creswell, 2021). Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların farklı gruplar tarafından değerlendirilmesi ve yeşil sosyal hizmet çerçevesinde önerilerin geliştirilmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Çalışmanın odak noktasını küresel bir sorun haline gelen iklim krizi oluşturmaktadır. İklim krizi sel, orman yangınları, kuraklık gibi pek çok çevresel soruna yol açan sosyo-politik, ekonomik, çevresel boyutları olan bir durum olarak ele alınmıştır. Bu nedenle araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasından yararlanılmıştır. Merriam (2015)’e göre durum çalışması; güncel bir konuyu, olguyu kendi çerçevesi içinde çalışan, birden fazla veri toplama aracının bir arada kullanıldığı araştırma desendir. Bu araştırmada da güncel bir sorun olan, Türkiye’de aşırı hava olaylarına neden olan iklim krizi bir durum, olay olarak ele alınmıştır. Çalışmada Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaların bütüncül bir şekilde değerlendirilebilmesi için kamu kurumları tarafından oluşturulan politika belgeleri dahil edilerek doküman analizine yer verilmiştir. Dokümanlar; kamu belgeleri, görsel materyaller, gazete, film gibi çeşitli belgelerden oluşmaktadır (Merriam, 2015). Dokümanlar, kolay ulaşılamayan özneler ile çalışma, zaman planlamasının daha geniş olması, seyahat etme gibi maliyetinin olmaması ve özellikle durum çalışmasının niteliğini arttırma özelliğini taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İklim krizine yönelik sosyal politikaların değerlendirilmesinde yeşil sosyal hizmet yaklaşımı temel alınarak kavramsal bir çerçeve belirlenmiştir. Bu durumun değerlendirilmesi için 2021 yılında Manavgat’ta başlayan orman yangını ve 2022 yılında Kumluca’daki sel

afeti nedeniyle Manavgat'ın Kalemler Köyü ve Kumluca araştırma bölgeleri olarak seçilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Türkiye’de iklim krizi ve afet alanında çalışan meslek elemanları ve iklim krizi-afetten etkilenen bölge halkı ve iklim krizine yönelik dokümanlardan oluşmaktadır. Meslek elemanları çeşitli kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerde çalışan kişilerdir. Bölge halkı ise 2021 yılında orman yangınına deneyimleyen Manavgat-Kalemler Köyü sakinleri ve 2022 yılında Kumluca’da selden etkilenen kişileri kapsamaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik geniş kapsamlı araştırmalarda temaları yansıtmak ve tanımlamak için tercih edilmektedir. Bir konu hakkında farklı birimlerin, kurumların, kişilerin görüşlerinin alınması noktasında yararlı görülmektedir (Patton, 2018). Bu çalışmada da iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların ilgili kamu kuruluşlarında, sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişiler, sosyal hizmet uzmanları, farklı meslek elemanları ve iklim krizi ile ilişkili afetlere maruz kalan kişiler tarafından değerlendirilmesi ve önerilerin geliştirilmesi amacıyla örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik tercih edilmiştir.

Katılımcılar kamu kurumlarında iklim krizine yönelik çalışan personel, AFAD’da çalışan sosyal hizmet uzmanları, çevre ve iklim krizi konusunu çalışan kişiler, üniversitelerin iklim krizi araştırma ve uygulama merkezinde çalışan akademisyenler, iklim krizi konusunda çalışan sivil toplum kuruluşu çalışanlar ve afeti deneyimleyen bireyler oluşmaktadır. İklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların değerlendirilmesinde yeşil sosyal hizmet çerçevesinde bölge halkın katılımı önemli görülmektedir. Bu nedenle çalışmada bölge halkının belirlenmesinde Türkiye’de son yıllarda yaşanan afetlerden etkilenen kişilerin katılımı amaçlanmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın (2022) “2021 Yılı İklim Değerlendirmesi” raporuna göre 2021 yılı ekstrem hava olaylarının en fazla meydana geldiği yıl olmuştur. Raporda orman yangını, sel ve kuraklık ekstrem meteorolojik afetler olarak yer almaktadır. Buna ek olarak raporda Antalya’da 2021 yılında çıkan orman yangınları ve bölgedeki kuraklığa da yer verilmektedir. Bu nedenle bölge halkının katılımı için iklim değişiminin etkilerinin bir arada görülebildiği Antalya bölgesi seçilmiştir.

Katılımcıların çalışmaya dahil edilme kriterleri şunlardır:

- Çalıştığı kurumda iklim krizi/değişimi ile ilgili bir birimde çalışıyor olmak,
- Sosyal hizmet uzmanları için afet bölgesinde çalışma, uygulama deneyimi/akademik çalışmaları olması,
- Sivil toplum kuruluşları için çevre sorunları, küresel ısınma, iklim krizi konularında çalışıyor olmak,
- Bölge halkı için Manavgat'taki orman yangını ve Kumluca'daki sel afetini deneyimlemiş olmak,
- Farklı alandan meslek elemanları (mimarlık, şehir planlama, mühendis, coğrafya) ve akademisyenler için iklim krizi, çevresel sorunlar ile ilgili çalışmalar yapmış olmak.

2.2.1. Çalışma Grubuna İlişkin Tanıtıcı Bilgiler

Çalışmanın bu bölümünde iklim krizi ile ilgili analiz edilen politika belgelerine, görüşme yapılan meslek elemanlarına ve bölge halkına ilişkin tanıtıcı çizelge yer almaktadır.

Çizelge 2.1. Dokümanlara ilişkin tanıtıcı bilgiler

Yayınlayan Kurum	Belgenin Adı	Yayın Yılı
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2023	2012
	2023 Yılı Performans Programı	2023
	İklim Şurası 2022-Komisyon Tavsiye Kararları	2022
	Türkiye'nin İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı	2011
	Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2023	2010
	Türkiye'nin İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2023	2012
	Stratejik Plan 2024-2028 Hazırlık Programı	2023
	İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı 2024-2030	2024
	İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2024-2030	2024
Tarım ve Orman Bakanlığı	İklim Değişikliği ve Tarım Değerlendirme Raporu	2021
	İklim Değişikliği ve Tarım	belirtilmemiş
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)	2014-2023 İklim Değişikliği ve Buna Bağlı Afetlere Yönelik Yol Haritası Belgesi	2014
	AFAD Ulusal Eylem Planı (TAMP)	belirtilmemiş
	Antalya İl Afet Risk Azaltma Planı 2022	2022
Sağlık Bakanlığı	İklim Değişikliğinin Sağlık Üzerine Olumsuz Etkilerinin Azaltılması Ulusal Programı ve Eylem Planı	2015

Çizelge 2.1. Devam. Dokümanlara ilişkin tanıtıcı bilgiler

Yayınlayan Kurum	Belgenin Adı	Yayın Yılı
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	2024-2028 Stratejik Planı	2024
Antalya Büyükşehir Belediyesi	Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı 2022	2022
Antalya Kent Konseyi	2021 Çalışma Raporu	2021
	2022 Çalışma Raporu	2022
Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu	Belediyeler için İklim Değişikliği Rehberi	2020
Devlet Planlama Teşkilatı	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1963
	İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1968
	Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1973
	Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	1979
	Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1985
	Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı	1990
	Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	1995
	Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2000
	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2006
	Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı	2013
	On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2019
	On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	2024
Mevzuat	2872 Sayılı Çevre Kanunu	1983
	5393 Sayılı Belediye Kanunu	2005
	5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	2004

Çizelge 2.1’de görüldüğü üzere iklim krizine yönelik toplam 35 doküman bulunmaktadır. Bu dokümanlardan 9’u Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na, 2’si Tarım ve Orman Bakanlığı’na, 3’ü AFAD’a, 1’i Sağlık Bakanlığı’na, 1’i Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na, 1’i Antalya Büyükşehir Belediyesi’ne, 2’si Antalya Kent Konseyi’ne, 1’i Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu’na, 11’i Devlet Planlama Teşkilatı’na ait ve 3 tanesi de kanunlardan oluşmaktadır. Dokümanlar 1963-2024 yılları arasını kapsamaktadır. Dokümanların dahil edilme kriterlerinde kamu kurumlarına ait dokümanlar olması gerektiği belirtilmiştir. Araştırma bölgesi Antalya olduğu için

dokümanlarda Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Antalya Kent Konseyi'ne ait belgeler dahil edilmiştir.

Çizelge 2.2. Meslek elemanlarına ilişkin tanıtıcı bilgiler

Kişi Sayısı	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Mesleği/Okuduğu Bölüm	Çalıştığı Kurum	Kurumda Çalışma Süresi (yıl)
1.	Kadın	Lisans	Kimya Öğretmeni	STK	6
2.	Erkek	Yüksek Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	Sağlık Bakanlığı	11
3.	Kadın	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	AFAD	10
4.	Kadın	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	25
5.	Erkek	Doktora	Sosyal Hizmet Akademisyeni	Üniversite	7
6.	Erkek	Yüksek Lisans	Ziraat Mühendisi	Tarım ve Orman Bakanlığı	12
7.	Kadın	Doktora	Mimar, Kıdemli Çevre Bürokrati	STK	27
8.	Kadın	Yüksek Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	8
9.	Erkek	Yüksek Lisans	Uluslararası İlişkiler	STK	3
10.	Kadın	Lisans	Şehir Bölge Planlama	AFAD	3
11.	Kadın	Doktora	Çevre Mühendisi	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı	15
12.	Erkek	Lisans	Sosyal Hizmet Uzmanı	Belediye	12
13.	Erkek	Doktora	Fiziki Coğrafya ve Jeoloji	Üniversite	25
14.	Erkek	Lisans (yüksek lisans devam ediyor)	İşletme/Tarımsal Yapılar ve Sulama	STK	16

Çizelge 2.2.'de araştırmaya dahil olan meslek elemanlarına ilişkin tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir. Görüşme yapılan meslek elemanları sosyal hizmet, şehir planlamacı, mühendis, uluslararası ilişkiler gibi farklı alanlarda çalışan kişilerden oluşmaktadır. 14 meslek

elemanından 6'sı lisans, 4'ü yüksek lisans ve 4 kişi doktora mezunudur. Katılımcıların çalışma alanları arasında kamu, yerel yönetim ve çeşitli sivil toplum kuruluşları yer almaktadır.

Çizelge 2.3. Bölge halkına ilişkin tanıtıcı bilgiler

Kişi Sayısı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Bölge/Afet Türü	Çalışma Durumu	Afetten önce/ Sonra Sosyal Yardım Alma Durumu
1.	Erkek	62	Lisans	Kumluca-Sel	Sınıf Öğretmeni-Emekli	-
2.	Erkek	34	Lise	Kumluca-Sel	Esnaf	2011
3.	Kadın	23	Lise	Kumluca-Sel	çalışmıyor	Afet sonrası gıda, giyecek yardımı
4.	Kadın	23	Ortaokul	Kumluca-Sel	Seracılık	-
5.	Kadın	58	İlkokul	Kumluca-Sel	Seracılık	Hasar tespiti
6.	Erkek	26	Lise	Kumluca-Sel	Esnaf	Hasar tespiti
7.	Erkek	40	İlkokul	Kumluca-Sel	Esnaf	Hasar tespiti
8.	Erkek	43	Lise	Kumluca-Sel	Muhtar	-
9.	Erkek	44	Önlisans	Kumluca-Sel	Muhtar/seracılık	Hasar tespiti
10.	Kadın	22	Önlisans	Kumluca-Sel	Kumluca Belediyesi	-
11.	Kadın	58	İlkokul	Kumluca-Sel	Seracılık	Hasar tespiti
12.	Kadın	58	Lise	Kumluca-Sel	Seracılık	Hasar tespiti
13.	Erkek	37	Lise	Kumluca-Sel	Muhtar Yardımcısı/Seracılık	Hasar tespiti
14.	Kadın	44	Lise	Kumluca-Sel	Esnaf	Hasar tespiti
15.	Erkek	63	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Muhtar-Çiftçi	Hasar tespiti
16.	Kadın	52	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
17.	Kadın	52	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
18.	Kadın	62	Okur yazar değil	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
19.	Erkek	65	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
20.	Kadın	66	Okur yazar değil	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
21.	Kadın	65	Okur yazar değil	Manavgat-Orman Yangını	Emekli, çalışmıyor	Gıda yardımı
22.	Kadın	50	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
23.	Kadın	55	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
24.	Erkek	73	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	-
25.	Erkek	70	Lise	Manavgat-Orman Yangını	Eski Muhtar/Çiftçi	Hasar tespiti
26.	Erkek	70	İlkokul	Manavgat-Orman Yangını	Çiftçi	Hasar tespiti
27.	Erkek	29	Lise	Manavgat-Orman Yangını	Esnaf	Hasar tespiti

Çizelge 2.3'te araştırmaya katılan bölge halkına ilişkin bilgiler yer almaktadır. 14 katılımcı Kumluca'da selden etkilenen, 13 katılımcı Manavgat-Kalemler Köyü'nde orman yangınından etkilenen kişilerden oluşmaktadır. Kumluca'da 7 erkek, 7 kadın ile görüşme yapılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 22-62 arasındadır. Katılımcılardan 4'ü esnaf, 6'sı seracılık ile uğraşmakta, 2'si muhtar ve 1 kişi muhtar yardımcısıdır. Afet öncesinde sosyal yardım alan bir kişi ve afet sonrasında hasar tespit çalışmaları dışında gıda yardımı alan bir kişi bulunmaktadır.

Manavgat'ta 6 erkek, 7 kadın olmak üzere toplam 13 kişi görüşme yapılmıştır. Katılımcılardan en küçüğü 29, en büyüğü 73 yaşındadır. Manavgat'taki katılımcıların çoğunluğu çiftçilik yapmaktadır. Katılımcılar arasında afet sonrasında hasar tespit çalışmaları dışında afet öncesi ve sonrasında sosyal yardım alan kişi bulunmamaktadır.

2.2.2. Araştırma Bölgesinin Özellikleri

Araştırma bölgesinin özellikleri başlığında 2021 yılında orman yangının meydana geldiği Antalya'nın Manavgat ilçesinde yer alan Kalemler Köyü ve 2022 yılında sel yaşanan Kumluca'ya ilişkin tanıtıcı bilgiler yer almaktadır.

2.2.2.1. Manavgat-Kalemler Köyü Özellikleri

Manavgat, Antalya'nın doğu tarafında yer alan bir ilçesidir. Manavgat'ın güneyinde Akdeniz bulunmaktadır. İlçe sahil kesiminde yer almakla birlikte Toroslar ile de çevrilidir (Çelik, 2013; Tunç, 2018). Manavgat'ta birçok göl, şelale ve baraj bulunmaktadır. Oymapınar Barajı, Manavgat Şelalesi, Manavgat Barajı, Beşkonak Köprülü Kanyonu bunlardan bazılarıdır. İlçede Side Antik Kenti ve Lyrbe Antik Kenti gibi tarihi yerler de bulunmaktadır (Özden, 2023). Araştırma bölgelerinden biri olan Manavgat'ta orman yangınından etkilenen bölge halkı ile görüşmek için Kalemler Köyü seçilmiştir. Kalemler Köyü'nde Akdeniz iklimi görülmekte, bölgede geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır (URL8). 2023 yılı Kalemler Köyü toplam nüfusu 395'tir. Erkek nüfus 204, kadın nüfus 191'dir (URL 9).

2021 yılında Manavgat-Kalemler Köyü'nde başlayan ve Manavgat'a yayılan orman yangınında yaklaşık 45 bin hektarlık alan yanmış ve yaklaşık 60 bin hektarlık alan yangından etkilenmiştir (WWF, 2022).

2.2.2.2. Kumluca Bölgesi Özellikleri

Kumluca Antalya'nın batısında, Antalya ve Fethiye Körfezi arasında yer almaktadır. Kumluca tarihsel süreçte birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Antik dönemde Likya'nın, Ortaçağ'da Bizans İmparatorluğu'nun ve daha sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyetinde olmuştur. İlçenin doğusunda Kemer, batısında Elmalı ve Finike, kuzeyinde Korkuteli ilçeleri bulunmaktadır. İlçede Alakır Çayı ve Gavur Deresi bulunmaktadır. Tarım, hayvancılık ve turizm ilçenin önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır (URL 10).

2.3. Veri Toplama Aracı ve Yöntemi

Çalışmanın veri toplama araçları; Türkiye'de iklim krizi ile ilgili dokümanlar, afetten etkilenen bölge halkı ve bu alanda çalışan meslek elemanları için oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır.

Doküman analizinde farklı kaynaklar veri toplama aracı olarak kullanılmaktadır. Araştırmanın veri toplama araçları dokümanlar ve katılımcılarla gerçekleştirilecek olan yarı yapılandırılmış görüşmelerdir. Dokümanlar; iklim krizi ile ilgili kamu kuruluşları tarafından oluşturulan strateji belgelerini, eylem planlarını, değerlendirme raporlarını ve kalkınma planlarını kapsamaktadır. Araştırma bölgesinin Antalya seçilmesi nedeniyle kamu kurumları belgelerine ek olarak Antalya'da yerel yönetimlerin iklim krizi ve afetle ilgili dokümanları dahil edilmiştir.

Dokümanların araştırmaya dahil edilme kriterleri şu şekildedir:

- Kamu kurumları tarafından oluşturulan belgeler olması
- İklim krizi ile ilgili çalışan kurumların yayınladıkları raporlar, belgeler olması (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, AFAD, Tarım ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı)
- Doğrudan iklim krizi, çevre sorunları etkilerine ve önlemine yönelik bilgiler içermesi
- 1963 ve 2024 yılları arasında yayınlanan belgeler olması

Doküman analizi için araştırmacı tarafından yeşil sosyal hizmete ilişkin literatür taraması yapılarak anahtar kelimeler oluşturulmuştur (Mahees, 2020; Papadimitriou, 2020; Sugirtha ve Flower, 2015; Dominelli, 2018; Santha vd., 2018). Doküman analizi

değerlendirme formu belgenin adı, yayımlanma yılı, yayınlayan kurum ve belge türü olarak belgelerle ilgili temel bilgileri içermektedir. Bu temel bilgilere ek olarak afetler, çevre, iklim krizi ve kavramlar olmak üzere dört temel tema yer almaktadır. Temaların altında ise afet öncesi, sırası ve sonrası çalışmalar, çevre sorunları, iklim krizinin fiziksel, sosyal, ekonomik etkileri, ekolojik adalet, çevresel adalet, iklim adaleti ve sosyal adalet gibi kavramlar yer almaktadır.

Bölge halkı için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, sağlık durumu, görüşmenin yapıldığı bölge, afetten önce ve sonra sosyal yardım alma durumu gibi tanıtıcı sorular yer almaktadır. Afet ve iklim krizi odağındaki sorular ise afetin nedenleri etkileri, yapılan çalışmalar ve iklim krizi hakkındaki düşünceleri kapsamaktadır.

Alanda çalışan meslek elemanlarına yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formunda; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, çalıştığı kurum, kurumda çalıştığı birim, çalışma süresi gibi tanıtıcı bilgiler yer almaktadır. Bunlara ek olarak iklim krizinin nedenleri ve etkileri hakkında düşünceler, kurumun iklim krizine yönelik çalışmaları, iklim krizine yönelik politikaların değerlendirilmesi ve politika önerileri ile ilgili sorular yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ve doküman analizi süreci eş zamanlı olarak yürütülmüş ve görüşmelerden ve dokümanlardan elde edilen bilgiye göre formlar güncellenmiştir.

Katılımcılar çalışmaya gönüllük esasına göre dahil edilmiştir. Kumluca ve Manavgat'taki bölge halkı ile görüşmeden önce Antalya'da TEMA, Manavgat Sosyal Hizmet Merkezi, mahalle muhtarları başta olmak üzere bölgeyi bilen kişiler ve kurumlar ile iletişime geçilmiştir. Manavgat'ta Kalemler Köyü'nde orman yangınından etkilenen kişiler ile görüşme yapılmıştır. Orman yangınından en çok etkilenen bölgelerin başında geldiği için Manavgat'ta Kalemler Köyü araştırma bölgesi olarak seçilmiştir. Kalemler Köyü'ne gitmeden önce köyün muhtarı ile iletişime geçilmiş ve muhtar ile beraber görüşme tarih aralığı belirlenmiştir.

Sel felaketi için ise 2022 yılında gerçekleşen selden dolayı Kumluca bölgesi seçilmiştir. Kumluca'ya gitmeden önce TEMA Antalya il temsilcisinin yönlendirmesi ile TEMA Kumluca ilçe temsilcisi ile iletişime geçilmiştir. TEMA Kumluca ilçe temsilcisi ile birlikte görüşme tarihleri belirlenmiştir.

21 Ağustos-25 Ağustos 2023 tarihleri arasında Kumluca'da, 28 Ağustos-31 Ağustos 2023 tarihleri arasında Manavgat Kalemler Köyü'nde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı Kumluca'daki görüşmeler için belirlenen tarihlerde bölgede yatılı olarak kalmıştır. Kumluca TEMA ilçe temsilcisi ve muhtarların yönlendirmeleri ile katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcılar ile ilk önce telefon ile iletişime geçilmiştir. Araştırmacı kendini ve araştırmanın amacından bahsettikten sonra araştırmayı kabul eden katılımcılar ile gün ve saat belirlenerek görüşme planı oluşturulmuştur. Kumluca'da görüşülen kişilerin çoğunluğu çalıştığı için görüşmeler katılımcıların dükkanlarında ve seralarında gerçekleştirilmiştir. Birkaç katılımcı ile görüşmeler evlerinde gerçekleştirilmiştir.

Manavgat-Kalemler Köyü'ndeki görüşmeler için araştırmacı yatılı olarak kalmamış, köye günübirlik gitmiştir. Kalemler Köyü'nde ilk önce muhtar ile görüşme yapılmıştır. Köyün küçük olmasından ve köy meydanında görüşme yapılacak bir yer olmamasından dolayı araştırmacı köydeki evlerin çoğunluğu tek tek ziyaret etmiştir. Araştırmacı kendini tanıttikten sonra araştırmanın amacını anlatmıştır ve çalışmaya katılmayı kabul eden kişiler ile evlerinde görüşme yapılmıştır.

Kumluca'da ve Manavgat-Kalemler Köyü'nde bölge halkı ile görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Meslek elemanları ile görüşmeler bölge halkı ile görüşmeler tamamlandıktan sonra Zoom aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bütün görüşmeler katılımcıların izinleri ile kayıt altında alınmıştır. En kısa görüşme 43 dakika, en uzun görüşme 1 saat 21 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada ilk önce iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikalara ilişkin dokümanlar, daha sonra bireylerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla elde edilen bulgular analiz edilmiştir.

Doküman analizinde belgenin oluşturulma tarihi, belgenin yazarı/hangi kurum tarafından oluşturulduğu, araştırmanın amacına uygunluğu kontrol edilmiştir (Merriam, 2013). Kurumların internet sitesinde yer alan, ancak erişim sağlanamayan kaynaklar olmuştur. Bu dokümanlar analize dahil edilememiştir. Toplamda 35 doküman analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında kamu kuruluşları tarafından iklim krizine veya çevre sorunlarına yönelik dokümanlar belirlendikten ve dokümanların orijinalliği kontrol edildikten sonra yeşil sosyal hizmet çerçevesinde kategoriler belirlenerek ve sözcük, cümle veya paragraf biçiminde kodlama yapılarak iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların içeriği ortaya çıkarılmıştır. Dokümanların kodlanmasında kavramların açıklamaları iklim krizi ve afet odağında şu şekilde ele alınmıştır:

- Sosyal adalet: İklim krizi ve afetin etkilerine yönelik çalışmalarda kaynakların adil dağıtımı
- Çevresel adalet: İnsanların çevresel sorunların olumsuz etkilerini ve sorumlulukları adil bir şekilde paylaşmaları
- Ekolojik adalet: Tüm canlıların yaşamının korunması
- İklim adaleti: İklim krizinin sosyo-ekonomik ve ekolojik etkilerine karşı çevresel adaletin ve sosyal adaletin sağlanması
- Sürdürülebilir kalkınma: Sosyal, ekonomik ve ekolojik, çevresel kalkınmanın sağlanması ve gelecek nesillere aktarılması
- İklim göçü: Bireylerin iklim krizinin olumsuz etkileri nedeniyle bulundukları yerden göç etmeleri
- Afet çalışmaları: Afet öncesi, sırası ve sonrasındaki risk belirleme, planlama-hazırlık, iş birliği, koordinasyon
- İklim krizinin etkileri: Tarım ürünlerine etki, canlı türlerine etki, ekonomik ve psikolojik etkiler
- Çözüm önerileri: Kurumlar arası iş birliği, ekosistemin korunması, doğal kaynakların bilinçli kullanımı, katılım, yerel özellikler

Bireylerle yapılan görüşmelerde ise ilk önce ses kayıtları word programında yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan veriler Maxqda 2023 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Dokümanlar ve görüşmeler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi bir metnin belirli temalar açısından taranması ve kaç kez tekrarlandığını bulmaya ve nitel verilerin anlamlandırmak amacıyla temaların ortaya çıkarılması olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizine ek olarak araştırmada tümevarımcı yaklaşım kullanılmıştır. Tümevarımcı yaklaşım nitel analizde kategorilerin ve temaların önceden belirlenen temalara göre kodlamanın yapılmadığı analiz türüdür (Patton, 2018). Bu çalışmada da araştırmacı açık kodlama yaparak kod, kategori ve temaları oluşturmuştur. Veriler programa aktarılmadan önce birkaç kez okunmuş, bazı kodlamalar yapılmıştır. Metinler programa aktarıldıktan sonra bütün veriler tekrar kodlanmış ve birkaç kez tekrar okunmuştur. En sonda ise kodlar, kategoriler ve temalar kontrol edilmiş, yakın anlamdaki kodlar birleştirilmiştir. Araştırmanın konusu, amacı ve desenine uygun olarak en sonda bazı kategoriler birleştirilerek temaların son haline ulaşılmıştır.

2.5. Etik

Nitel araştırma kişilerin deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan ve katılımcıların doğal ortamına duyarlı bir yöntemdir. Nicel araştırma yönteminden farklı olarak derinlemesine görüşmeler, araştırmacının ve katılımcıların etkileşimine dayanmaktadır. Bu nedenle nitel araştırmalarda etik konusu dikkate alınmalıdır (Creswell, 2017). Bu araştırmada da çalışma öncesi, sırası ve sonrasında etik konulara dikkat edilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce etik kurul onayı, ilgili kurumlardan izin yazıları alınmıştır. Araştırma öncesinde katılımcılar ile iletişime geçilmiş, çalışmanın amacı ve süreç hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce katılımcıların sözlü ve yazılı onayı alınmış, ses kaydı alınması hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeler bölge halkının evlerinde veya iş yerlerinde yapılmıştır. Veri toplama aşamasında katılımcıların kendilerini rahat hissetmelerine ve gizliliğin bozulmamasına dikkat edilmiştir. Görüşme ortamında diğer aile üyelerinin veya yakınların olduğu durumlarda katılımcıların onayı alınarak görüşmeye devam edilmiştir. Verilerin analiz aşamasından sonra alıntılarının verilmesinde ise katılımcıların kişisel bilgilerinin gizli kalmasına dikkat edilmiştir.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

İç geçerlik araştırmadan elde edilen bulguların dış dünyaya aktarımını ifade etmektedir. Çoklu veri kullanımı, üye kontrolü, yeterli sayıda katılımcı ile görüşülmesi iç geçerliğin sağlanmasında önemli araçlardır (Merriam, 2013). Araştırmada çoklu veri

kaynaklarından (üçgenleme) yararlanılmıştır. Araştırmada dokümanlar ve katılımcılar ile görüşme aracılığıyla veri toplanmıştır. Görüşmeler word programında yazıya geçirildikten sonra meslek elemanlarına gönderilerek katılımcı onayı istenmiştir. Araştırmacı kod, kategori ve temaları oluşturduktan sonra nitel araştırma deneyimine sahip başka bir sosyal hizmet akademisyeni tarafından veriler ve kodlamalar tekrar incelenmiştir.

Dış geçerlik ise sonuçların farklı durum ve çalışmalara uyarlanabilmesini ifade etmektedir (Miles ve Huberman, 2019). Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar arasında afetten sel ve orman yangınından etkilenen bölge halkı, sosyal hizmet uzmanları, şehir planlamacı, mühendis gibi farklı mesleklerden katılımcılar bulunmaktadır.

Araştırmada güvenilirliğin sağlanabilmesi ise araştırma sorularının araştırmanın yöntemine, konusuna uygunluğu, araştırmacının rolü, verilerin toplanması için mekanın uygunluğu gibi başlıkları içermektedir (Patton, 2018). Yeşil sosyal hizmet araştırmacının çalışma alanlarından biridir. Çalışmaya başlamadan önce araştırmacının alana ilişkin okumaları ve yayınları bulunmaktadır. Araştırma soruları literatür taramasından sonra oluşturulmuştur. Görüşme sırasında sorular, katılımcıların anlayabileceği şekilde açık bir şekilde ifade edilmiştir. Meslek elemanları ile görüşmeler Zoom üzerinden, bölge halkı ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bölge halkı ile görüşmelerde katılımcıların doğal ortamına duyarlı, kendilerini rahat hissetmelerine ve ifade etmelerine dikkat edilmiştir. Buna ek olarak araştırmacının Antalyalı olması, bölge halkı ile içten ve güvenilir bir ilişki kurmasında etkili olmuştur. Araştırmacı sahaya giderken kendini daha rahat hissetmiştir. Manavgat ve Kumluca bölge halkı arasında iletişim farklılıkları bulunduğu araştırmacının dikkatini çekmiştir. Meslek elemanları ile görüşmeler sırasında araştırmacı bu durumu sormuştur ve katılımcılardan afet türünün farklı psikolojik etkileri olabileceği yönünde cevaplar almıştır.

Tekindal vd. (2021) nitel araştırmaların raporlaştırılmasına ilişkin standartlarda da giriş, yöntem, tartışma, sonuç başlıklarında nelere dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma probleminin, amacın net bir şekilde ifade edilmesi, katılımcıların seçimi, veri toplama teknikleri, veri analizi, önceki araştırmalar ile karşılaştırma, ana sonuçların vurgulanması gibi başlıklar yer almaktadır. Bu çalışmada araştırmanın ana amacı ve alt amaçları açık bir şekilde belirtilmiş ve araştırma soruları bu amaçlara uygun olarak hazırlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular ulusal ve uluslararası literatür ile karşılaştırılmıştır.

2.7. Süre ve Olanaklar

Araştırma süreci Aralık 2022’de tez önerisinin onaylanması ile başlamış ve Kasım 2024 tarihinde sonlanmıştır. Sırasıyla literatürün yazılması, doküman analizi, görüşmelerin yapılması, görüşmelerin analiz edilmesi ve çalışmanın raporlaştırma aşamaları gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri toplama aşaması ve tez basım süreçlerindeki giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

2.8. Araştırmacı Saha Notları

Çalışmanın başlangıcında araştırma bölgesi tez izleme komitesi ile birlikte Antalya olarak belirlenmiştir. İklim krizinin aşırı hava olaylarının sıklığını ve şiddetini arttırması, orman yangını ve sel haberlerinin basında gündem olması ve araştırmacının Antalyalı olması nedeniyle araştırma bölgesi olarak Antalya seçilmiştir. Antalya iklim krizinin tek neden olmadığı ancak orman yangını, sel, fırtına, dolu gibi birden fazla aşırı aşırı hava olaylarının görüldüğü bir bölge olarak bu çalışma için önemli bir araştırma alanı olarak görülmüştür.

Araştırmacı çalışmanın kuramsal bölümünü yazdıktan ve dokümanları kodlamaya başladıktan sonra bölge halkı ile görüşmeleri planlamıştır. Bölge halkı ile görüşmeler Ağustos 2023 tarihinde gerçekleşmiştir. Araştırmacı Manavgat’ın Kalemler Köyü’ne ve Kumluca’ya gitmeden önce bölge halkına nasıl ulaşabileceği hakkında çalışmalar yapmıştır. Araştırmacı Kumluca ve Manavgat bölgeleri için ilçelerin sosyal hizmet merkezleri ve kaymakamlık gibi kurumları ile iletişime geçmiştir. İlgili kurumlar bölge halkı kabul ederse görüşme yapılabileceğini, ayrı bir izine gerek olmadığını ifade etmişlerdir. Araştırmacı internet sitesinden 2021 yazında Manavgat’ta orman yangınından etkilenen bölgelerin haberlerini okumuş, haberlerde Kalemler Köyü’nün öne çıktığını görmüştür. Manavgat’ın bazı köylerinin muhtarlarını arayarak kendini ve çalışmanın amacını anlatmıştır. Araştırmacı Manavgat’taki birkaç muhtarlardan da yangının Kalemler Köyü’nde başladığı bilgisini edinmiştir. Araştırmacı Kalemler Köyü muhtarı ile görüşmüş ve köye gelerek bölge halkı ile görüşme yapıp yapamayacağını sormuştur. Köyün muhtarı, yangından sonra birçok kişinin köye gelerek halk ile görüşme yaptığını, çalışmanın yapılabileceğini ifade etmiştir. Araştırmacı uygun bir tarih aralığında köye geleceğini, gelmeden önce kendisi ile tekrar iletişime geçeceğini söylemiştir.

Kalemler Köyü'nde görüşme yapılacağı netleştikten sonra Kumluca bölgesine nasıl ulaşım sağlanacağı ve orada kiminle iletişim kurulacağı planlanmıştır. Araştırmacı Antalya'da iklim ve çevre üzerine çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarını araştırmış ve çalışma için uygun olan kuruluşlara kendini ve çalışmanın amacını anlatan mail veya mesajlar göndermiştir. Antalya TEMA il temsilcisi maile geri dönüş yapmıştır. Araştırmacı Antalya TEMA il temsilcisi ile yüz yüze görüşmüş ve TEMA Kumluca ilçe temsilcisinin iletişim bilgilerini almıştır. Araştırmacı TEMA Kumluca ilçe temsilcisi ile telefonda konuşarak görüşmelerinin nasıl olacağını ve neler yapılabileceğini görüşmüştür.

Araştırmacı Ağustos 2023 tarihinde iki hafta izin alarak bir haftayı Kalemler Köyü'ndeki, bir haftayı Kumluca'daki görüşmeler için ayırmıştır. Araştırma bölgesine gitmeden önce Kalemler Köyü muhtarı ve TEMA Kumluca ilçe temsilcisi ile görüşülerek uygun tarihler planlanmıştır. Araştırmacı öncelikle Kumluca bölgesine gitmiştir. Kumluca, Antalya merkeze yaklaşık 2 saat uzaklıktadır. Bu nedenle görüşme sürecindeki gidiş dönüşlerin araştırmacı açısından yorucu olacağı ve görüşmelerin niteliğini etkilememesi için araştırmacı Kumluca'da kalmaya karar vermiştir. Pansiyonların ve öğretmen evi gibi yerlerin dolu olması sebebiyle araştırmacı TEMA Kumluca ilçe temsilcisi Humay Hanım'ın evinde kalmıştır. İlk gün Humay Hanım ile yüz yüze tanışılmış ve Antalya, araştırma konusu, Kumluca'daki sel ve katılımcılara nasıl ulaşılacağı hakkında konuşulmuştur. Humay Hanım, Kumluca'daki selden seraları, iş yerleri zarar gören birkaç kişi ile iletişime geçerek görüşmelerin planlanmasına yardımcı olmuştur.

Görüşmeler, katılımcılar çalıştıkları için onların uygun olduğu saat aralığına göre ayarlanmıştır. Kumluca'daki görüşmeler selden zarar görenlerin iş yerleri, seraları, evlerinin bahçeleri ve muhtarlık binaları gibi farklı yerlerde gerçekleşmiştir. Kumluca'nın küçük bir ilçe olması araştırmacının katılımcıların olduğu yerlere gitmesini kolaylaştırmıştır. Görüşmeden önce araştırmacı kendini ve çalışmanın amacını tekrar hatırlatmış, görüşme yerinin katılımcılar için uygun olup olmadığını sormuştur. Bazı katılımcıların evlerinde, bazılarının evlerinin önünde görüşme yapılmıştır. Katılımcıların genel olarak konuşmaya istekli, samimi ve yardımsever oldukları gözlemlenmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı anlaşılır bir dil kullanmaya dikkat etmiştir. Araştırmacı, bazı katılımcıların iklim krizi kavramını anlamakta zorlandığını fark etmiş ve iklim değişikliği, kuraklık, mevsimlerin değişmesi gibi kavramlarla beraber açıkladıktan sonra katılımcılar daha iyi anlamıştır. Bir kişinin bölgeye gelmesi ve görüşme yapması bazı kişilerin dikkatini çekmiş ve görüşmeye dahil olmaya çalışmışlardır. Bu durumun katılımcıyı rahatsız edip etmediği sorulmuş,

rahatsız olmadıklarını ifade ettiklerinde görüşmeye devam edilmiştir. Araştırmacı, görüşmenin doğal ortamının bozulmaması için bazen birkaç kelime söylenmesine müdahale etmemiş, ancak bir kişinin görüşmenin akışını bozacak şekilde dahil olması üzerine kendisiyle ayrı görüşmenin daha iyi olacağını ve o zaman daha çok şey anlatabileceğini söylemiştir. Görüşme sonlarında katılımcılara destekleri ve süreci anlattıkları için teşekkür edilmiştir.

Kumluca'daki görüşmelerden sonra araştırmacı Antalya merkeze dönmüş ve birkaç gün dinlendikten sonra Kalemler Köyü'ndeki görüşmeler için hazırlanmaya başlamıştır. Köyün muhtarı ile görüşülerek kalacak bir yer olup olmadığı sorulmuş ve uygun bir yer olmadığı öğrenilince günübirlik yolculuk yapmaya karar verilmiştir. Araştırmacının kendini güvende hissetmek istemesi ve Kalemler Köyü'ne daha önce hiç gitmemesi gibi nedenlerle araştırmacı bölgeye annesi ile gitmiştir. Köye gidişin ilk gününde köyün sessiz olması, dışarıda kimsenin olmaması ve köyün girişinde TOKİ tarafından yapılan yeni evler dikkatini çekmiştir. İlk görüşme muhtar ile yapılmıştır. Muhtar ile görüşme yapıldıktan sonra köydeki evler ziyaret edilerek görüşmeye katılmayı kabul eden kişiler çalışmaya dahil edilmiştir. Bazı kişiler görüşmeyi kabul etmemiş, bazılarının ise ilk başta çekindikleri gözlemlenmiştir. Kumluca'ya kıyasla Kalemler Köyü'ndeki kişilerin konuşmaya daha az istekli olduğu, afetin psikolojik etkilerinin devam ettiği görülmüştür. Bu durum araştırmacı tarafından meslek elemanları ile yapılan görüşmelerde bölgede çalışma yapan sosyal hizmet uzmanlarına sorulmuştur. Sosyal hizmet uzmanları bu durumu afet türü farklılığı ile açıklamışlardır. Orman yangınının hem etkisinin hem görüntüsünün selden farklı olarak bireyleri daha fazla olumsuz etkileyebileceği üzerinde durulmuştur. Orman yangının psikolojik etkileri nedeniyle görüşme sırasında ağlayan katılımcılar olmuştur. Böyle durumlarda görüşmeye ara verilmiş ve katılımcıya görüşmeye devam etmek isteyip istemediği sorulmuştur. Görüşmeyi sonlandırmak isteyen katılımcı olmamıştır.

Genel olarak Kumluca ve Manavgat'taki görüşmelerde araştırmacının Antalyalı olması bölge halkı ile iletişimi kolaylaştırmıştır. Görüşmelerin doğal ortama duyarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi araştırmacı ve bölge halkı arasında güven ilişkisinin kurulmasına yardımcı olmuştur. Kumluca ve Manavgat-Kalemler Köyü arasındaki en büyük farklılık ise Kalemler Köyü'nde Kumluca'ya göre sosyal olarak daha kapalı bir ortamın olmasıdır. Afet türü farklılığı ve Kumluca ile Kalemler Köyü'nün bulunduğu fiziksel konumun bu durum üzerinde etkili olabileceği düşünülmüştür. Köydeki görüşmeler sırasında bölge halkı da yangından sonra köyde yaşayan kişilerin kendi içlerine kapandığını, birbirleri ile

iletişimlerinin azaldığını ifade edenler olmuştur. Tez izleme komitelerinde süreç hakkında bilgilendirme yapılmış ve görüşmelerde araştırmacının sınırlılık olarak gördüğü durumların (görüşme ortamı gibi) çalışmanın sınırlılığı olmadığı anlaşılmıştır.

2.9. Araştırmacı Rolü

Nitel araştırmada araştırmacının görüşme öncesi, sırası ve sonrasındaki süreçlere dahil olması, görüşmeler sırasında katılımcılar ile etkileşimi, çalışma grubuna ilişkin duygu ve düşünceleri, görüşmelerin nasıl bir ortamda yapıldığı gibi pek çok faktör araştırma sürecine etki etmektedir.

Tez önerisi sürecinde araştırma bölgesi olarak selin meydana geldiği başka bir il düşünülmüş, ancak tez izleme komitesi üyelerinin önerileriyle araştırma bölgesinin Antalya olmasına karar verilmiştir. Araştırmacı olarak memleketimi seçmemin veri toplama sürecinde kolayca kaçmak gibi bir algı yaratacağına ilişkin düşüncem süreçle birlikte bu durumun olumlu yanlarına odaklanmaya başladım. Araştırmacı olarak Antalyalı olmam çalışmanın başından itibaren kendimi daha rahat hissetmemi sağlamıştır.

Araştırmacı olarak veri toplama aşamasından önce katılımcıların belirlenmesi ve kurum izinlerinin alınması sürecinde ailemin Antalya’da yaşaması kurum ziyareti ve ön görüşme yapma süreçlerimi kolaylaştırmıştır. Bu durum zamanı iyi kullanmamı ve görüşmelere başlamadan önce bazı meslek elemanlarıyla yüz yüze tanışma imkanı bulmamı sağlamıştır. İklim krizi ve afet konusunu farklı disiplinler çalışmasına rağmen bazı meslek elemanları iklim krizi ve sosyal hizmet ilişkisini anlamlandırmakta zorlanmıştır. Kurumlardaki ön görüşmeler sırasında Antalyalı olduğumu söylemem bölge halkıyla yaptığım görüşmelerde olduğu gibi kurumdaki kişilerle de güvene dayalı, içten bir ilişki kurmama ve araştırmanın amacını açıklamama yardımcı olmuştur.

Çalışmanın ana konusu iklim krizi ve yeşil sosyal hizmet olmasına rağmen iklim krizi ve afet ilişkisi bölümü araştırmacı olarak daha önce afet konusunda çalışmamış olmam nedeniyle görüşme öncesinde beni tedirgin eden bir konuydu. Ancak bölge halkı ile iklim krizinin etkileri konusunda görüşme yaparken sıklıkla mevsim-hava değişimlerinden söz edilmiştir. Bu noktada Antalya’da büyümem nedeniyle bölge halkının anlattığı mevsimsel değişimlere benzer örnekler vermem, kendi deneyimlerimi paylaşmam katılımcılar ile yakın ilişki kurmamı kolaylaştırmıştır.

Araştırma bölgesine gitmek hem araştırmacı hem de bireysel olarak beni geliştiren bir süreç olmuştur. Antalyalı olmama rağmen her ilçenin, bölgenin farklı ve kendine özgü özellikleri olduğunu anladım. Kumluca ve Manavgat Antalya'ya bağlı ilçeler olmasına rağmen bulundukları yer, denize konumları, yaşam ve iletişim biçimleri olarak farklılık göstermektedir. Bu farklılık, çalışmanın konusu ile de ilgili olarak sosyal hizmette çevrenin ele alınışını tekrar düşünmemi sağladı. Bununla birlikte teori ve uygulamanın her zaman aynı olamayacağını, ancak kişisel ve mesleki olarak süreç içinde şekillenmenin, esnek olmanın ve iyi bir iletişim için samimi, içten, güvene dayalı, anlaşılır konuşmanın ne kadar önemli olduğunu deneyimledim.

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde Kumluca’da selden, Manavgat’ta orman yangınından etkilenen ve iklim krizi, afet alanında çalışan meslek elemanları ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ve doküman analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Toplamda otuz beş doküman analiz edilmiş ve kırk bir katılımcı ile görüşme yapılmıştır. İklim krizi ile ilgili doküman analizinden elde edilen bulgular ve görüşmelerden elde edilen bulgular bir arada, anlamlı olacak şekilde verilmiştir.

Bulgularda katılımcıların ifadelerine yer verilirken yöntem bölümünde Çizelge 2.2.’deki meslek elemanlarına ilişkin bilgiler M1, M2 gibi kısaltmalar ile verilmiştir. Çizelge 2.3’te yer alan bölge halkına ilişkin bilgiler ise B1, B2 şeklinde kısaltılarak verilmiştir. Bulgular yazılırken meslek elemanı ve bölge halkından her bir katılımcının anlatımlarına yer verilmiştir. Bulgular “İklim Krizi ve Afet”, “İklim Krizi ve Afetin Etkileri”, “İklim Krizi ve Afet Çalışmaları” ve “Çözüm Önerileri” olmak üzere toplam dört temadan oluşmaktadır. İklim Krizi ve Afet temasında “İklim Krizine İlişkin Düşünceler, İklim Krizi ve Afet İlişkisi”; İklim Krizi ve Afetin Etkileri temasında “İnsan Yaşamı Üzerindeki Etkiler ve Ekosistem Üzerindeki Etkiler”; İklim Krizi ve Afet Çalışmaları temasında “Uygulama Değerlendirmeleri, Afet Öncesi, Afet Sırası ve Afet Sonrası Çalışmalar” ve Çözüm Önerileri temasında “Koruyucu-Önleyici Çalışmalar, Uygulama Önerileri ve Kurumsal-Politika Önerileri” olmak üzere toplam on bir kategori yer almaktadır.

3.1. İklim Krizine Yönelik Politikaların Kapsamına İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaların kapsamına yer verilmektedir. Bu belgelere; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na, Tarım ve Orman Bakanlığı’na, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na, AFAD’a, Antalya Büyükşehir Belediyesi’ne, Sağlık Bakanlığı’na ait dokümanlar ile kalkınma planları ve konu ile ilgili kanunlar dahildir. Bu bölümde ilgili dokümanların yeşil sosyal hizmet çerçevesinde hangi konuları kapsadıklarına yer verilmiştir. İlgili kurum ve dokümanların kapsamı çizelge 3.1.’de yer almaktadır. Çizelgelerde kurum isimlerinin kısaltmalarına yer verilmiştir.

Çizelge 3.1. Dokümanlarda yeşil sosyal hizmet kavramları

Kavramlar/Kurumlar	ÇŞB	ASHB	SB	TB	KP	Antalya/Belediye	AFAD	Mevzuat
Ekosistemin korunması	26	-	3	3	11	9	-	-
Sosyal adalet	20	-	-		5	1	-	-
Kırsal kalkınma	8	-	-	1	4	-	1	-
Sürdürülebilir kalkınma	4	-	-	1	10	1	-	5
İklim adaleti	21	-			4	2	-	-
Çevresel adalet	5	-			3	5	-	-
İklim göçü	3	-	-		1	-	-	-
Toplam	87	-	3	5	38	17	1	5

Çizelge 3.1.'de politika belgelerinin yeşil sosyal hizmet kavramlarına göre kapsamına yer verilmiştir. Politika belgelerinin çalışma alanlarına, kurumsal sınırlılıklarına göre yeşil sosyal hizmet kavramlarının ne sıklıkta yer aldığı değişmektedir. Çizelge 3.1 incelendiğinde; AFAD ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının iklim krizi ve afet bağlamında ekosistemin korunması, iklim adaleti, çevresel adalet gibi yeşil sosyal hizmet kavramlarının çoğunluğuna değinmedikleri görülmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nda ise ekosistemin korunması, sosyal adalet, iklim adaleti gibi kavramlara diğer kurum ve dokümanlara göre daha fazla yer almıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın yeşil sosyal hizmet kavramlarına daha fazla yer vermesi, bakanlığın çevre, iklim ve kentsel alanda çalışmalarının bulunması ile açıklanabilir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi kurumlar iklim krizini daha sınırlı bir alanda ele almaktadır. Örneğin Tarım ve Orman Bakanlığı iklim krizinin tarım ürünleri üzerine etkisine, Sağlık Bakanlığı iklim krizinin toplum sağlığı üzerindeki etkisi ile ilgilenmektedir. Bu nedenle dokümanların yeşil sosyal hizmet kavramlarına ne sıklıkta yer verdiği değişiklik göstermektedir.

Çizelge 3.2. Dokümanlarda çevrenin korunması

Çevrenin Korunması/Kurumlar	ÇŞB	ASHB	SB	TB	KP	Antalya/Belediye	AFAD	Mevzuat
Çevre dostu uygulamalar	8	-	3	-	26	6	-	3
Çevre sağlığı	-	-	4	-	21	3	-	2
Doğal kaynakların korunması	1	-		-	18		-	4
Eğitim, bilinçlendirme	10	-	2	-	13	4		2
Atık yönetimi	26	-	4	-	15	14	-	4
Fiziksel çevrenin korunması/altyapı	-	-		-	13		-	-
Denetim, politika	-	-	1	-	9	2	-	2
İş birliği	-	-	-	-	9	1	-	1
Toplam	45	-	14	-	124	30	-	18

Çizelge 3.2. politika belgelerinde çevrenin korunması temasının ne sıklıkta yer aldığı gösterilmektedir. Yeşil sosyal hizmet perspektifinden çevrenin korunması Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı dışında diğer kurumlarda yer almaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kalkınma Planları ve Antalya’da yerel yönetimlerin çevrenin korunması başlığında atık yönetimi, çevre dostu uygulamalar, eğitim konusuna ağırlık verdikleri söylenebilir. Atık yönetimi, politika belgelerinde öne çıktığı gibi meslek elemanlarının da üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Katılımcıların atık yönetimine ilişkin düşüncelerine bulguların devamında yer verilmiştir.

Çizelge 3.3. Dokümanlarda afet çalışmaları

Afet Öncesi Çalışmalar/Kurumlar	ÇŞB	ASHB	SB	TB	KP	Antalya/Belediye	AFAD	Mevzuat
Planlama, hazırlık, önlem	5	2	6	-	15	12	6	5
Kurumlararası koordinasyon, işbirliği	2	2	-	-	13	2	9	-
Risk belirleme	26	-	4	-	26	7	11	1
Fiziksel çevre düzenlemesi	-	-	-	-	17	1		-
Eğitim, bilinçlendirme çalışmaları	9	-	-	-	13	4	9	-
Toplam	42	4	10	-	84	26	35	6
Afet Sırası Çalışmalar								
İş birliği, koordinasyon	-	-	-	-	-	3	3	1
Toplam	-	-	-	-	-	3	3	1
Afet Sonrası Çalışmalar								
Psikososyal destek	-	2	-	-	4	-	3	-
İhtiyaç tespiti	-	-	-	-	-	-	1	-
Barınma	-	-	1	-	9	-	2	-
Ekonomik destek	-	-	-	-	2	-	-	-
Ekosistemin korunması	-	-	-	-	1	1	-	-
Toplam	-	2	1	-	16	-	6	-

Çizelge 3.3.'te politika belgelerinde kurumlara göre afet öncesi çalışmaların dağılımına yer verilmiştir. Bakanlıkların çalışma konularına göre Tarım ve Orman Bakanlığı dışındaki tüm kurumların belgelerinde afet öncesi çalışmalara yer verilmiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Kalkınma Planları ve AFAD gibi kurumlarda risk belirleme çalışmaları üzerinde durulmuştur. AFAD'ın afet çalışmalarında koordinasyon görevi üstlenen bir kuruluş olması, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının çevresel risk değerlendirme ve imar planı ile ilgili çalışmalar yürütmesi ve kalkınma planlarının Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişimini eğitim, sağlık, şehir yaşamı, sosyal hizmetler gibi bütüncül bir kapsamda ele bu kuruluşların afet öncesi çalışmalar daha fazla yer vermesine yol açtığı söylenebilir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda ise afet sonrası

psikososyal destek çalışmaları ile öne çıktığı için eğitim çalışmalarından daha çok kurumlararası iş birliği ve hazırlık çalışmaları yer almaktadır.

Afet sırası ve sonrasındaki çalışmalara ise AFAD, Antalya'daki yerel yönetim ve iklim krizi-çevre ile ilgili mevzuatta yer verildiği görülmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı'nda afet sırası ve sonrası çalışmalarına dair içerik bulunmamaktadır. Çevre odaklı uygulamalardan çok afet sonrası çalışmalar yapan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile AFAD, özellikle psikososyal destek çalışmalarına ağırlık vermektedir.

Çizelge 3.4. Dokümanlarda iklim krizine yönelik çözümler

Afet Öncesi Çalışmalar/Kurumlar	ÇŞB	ASHB	SB	TB	KP	Antalya/Belediye	AFAD	Mevzuat
Ormanlık alanların korunması, ağaçlandırma	39	-	1	-	11	9	2	2
Sınırlı kaynakların kullanımı, doğal alanların korunması	38	-	2	1	5	4	2	2
Risk belirleme çalışmaları	35	-	-	1	3	7	1	-
Tarım alanlarının korunması	30	-	-	-	3	4	-	-
Eğitim, bilinçlendirme	30	1	2	7	5	11	2	-
Kentsel altyapı çalışmaları	14	-	2	-	5	13	-	2
Kurumlararası iş birliği	11	-	12	-	2	21	-	10
İklim-politika-azaltım ve uyum	10	-	7	6	12	14	4	7
Vatandaşın katılımı	3	-	3	-	2	6	-	4
Politika-yerel özellikler	1	-	3	-	-	7	-	3
Toplam	214	-	32	15	49	96	11	30

Çizelge 3.4.’te politika belgelerinde iklim krizine yönelik çözüm önerilerinin kurumlara göre dağılımlarına yer almaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı iklim krizi ile ilgili çözüm önerilerine en fazla yer veren kurumdur. Bakanlık, iklim krizi ve çevre konusunda çalışma yapan ana kurumlardan biridir. Ormanlık alanların korunması, kurumlararası iş birliği, eğitim ve risk belirleme çalışmaları diğer kurumların da ağırlık verdiği konular arasında yer almaktadır. Buna rağmen vatandaşın katılımı ve yerel özelliklerin dikkate alınması kurumların çoğunluğunda az değinilen bir konu olmuştur. Bu iki konuya Antalya’da yerel yönetim, diğer kurumlara göre daha fazla yer vermiştir.

3.2. İklim Krizi ve Afete İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde iklim krizi ve afetin nedenleri ile etkilerine ilişkin katılımcıların anlatımlarına ve doküman analizinde elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Çizelge 3.5’te bu kapsamda oluşturulan tema ve kategorilere yer verilmektedir.

Çizelge 3.5. İklim krizi ve afet

Tema	Kategori	Alt Kategoriler
İklim Krizi ve Afet	İklim Krizine İlişkin Düşünceler	Nedenleri (insan merkezci yaklaşım)
		Kavramsal Bakış Düşük Farkındalık
	İklim Krizi ve Afet İlişkisi	Aşırı hava olayları Yangın
	İnsan Yaşamı Üzerindeki Etkiler	Ekonomik Zarar Psikolojik Etki Sağlık Tarım-Gıda
İklim Krizi ve Afetin Etkileri	Ekosistem Üzerindeki Etkiler	Canlı Yaşamına Etkileri Mevsim-Hava Değişimleri Su Kaynakları ve Kuraklık Bütüncül Etki

3.2.1. İklim Krizi ve Afet

“İklim Krizi ve Afet” teması içinde “İklim Krizine İlişkin Düşünceler” ve “İklim Krizi ve Afet İlişkisi” kategorileri yer almaktadır.

3.2.1.1. İklim Krizine İlişkin Düşünceler

İklim Krizine İlişkin Düşünceler kategorisinde “İklim Krizinin Nedenleri”, “Kavramsal Bakış” ve Düşük Farkındalık” “alt kategorileri yer almaktadır. Katılımcılar iklim krizinin nedenlerinde daha çok insan merkezci yaklaşımı ifade etmişlerdir. Katılımcılar buna ek olarak iklim adaletsizliğini ve iklim krizine yönelik farkındalığın düşük olduğunu belirtmişlerdir.

3.2.1.1.1. İklim Krizinin Nedenleri

“İklim Krizinin Nedenleri”nde alt kategorisinde katılımcıların çoğunluğu iklim krizine insan merkezci yaklaşımların neden olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar insan merkezci yaklaşımların içinde doğaya zararlı uygulamalar, doğal kaynakların tüketimi, bilinçsiz davranış gibi konuların üzerinde durmuşlardır.

İnsan Merkezci Yaklaşım: “İnsanlığın bir nevi ayağına sıkması.”

İnsan merkezci yaklaşım, insanın kendini doğadan üstün görmesi ve doğaya karşı hiyerarşik bir ilişki kurması anlamına gelmektedir. İnsanların bu yaklaşımı insan yararını öne çıkaran uygulamalara yol açmıştır. İklim krizinin insan faaliyetlerinden kaynaklı olduğunu düşünen katılımcılar özellikle nüfus artışı, sanayileşme, kentleşme ve fosil yakıt tüketimini ifade etmişlerdir:

“İklim krizi açıkçası bana insanlığın bir nevi ayağına sıkması gibi bir şey geliyor. Çünkü bizim faaliyetlerimizin olumsuz bir sonucu olarak bir de geri dönüşü oluyor. İnsan kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Özellikle nüfus artışıyla daha fazla ilerlediğini ve büyüdüğünü düşünüyorum. Doğayı artık fazla sömürüyor olmamız daha fazla etkiliyor diyebiliriz.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Bir de insan kaynaklı iklim değişikliği söz konusudur. Yani o da sanayi dönemiyle başladığını düşünüyoruz ama özellikle 20.yüzyılda İkinci Dünya Savaşı sonrasında insan etkinlikleriyle çünkü sanayileşmenin ve refah toplumlarıyla birlikte tüketimin arttığı dönem aslında 1960’larda başlıyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Sanayi Devrimi’nden sonra insanlardan kaynaklı etkilerden dolayı karbondioksit gazı salınımlarının ve yine sera gazı olarak tanımladığımız diğer gazların şu an artışının insan etkisi olduğunu söyleniyor.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

Sanayileşme ve nüfus artışının yanı sıra insan merkezci yaklaşım doğa ve insan ilişkisini olumsuz etkileyerek insanların doğadan uzaklaşmasına neden olmaktadır. İnsanların doğa ile bağlarının zayıflaması ve insanın kendini doğadan üstün bir varlık olarak görmesi bireyselleşmeye ve tüketim kültürüne ortaya çıkmasını sağlamıştır. Katılımcılar bu durumu şu şekilde aktarmıştır:

“Bu dünyanın sadece bizim için olduğunu düşündüğümüzden yanlış düşündüğünüzü düşünüyorum. Yani büyük bir sistem var. Biz bu sistemin içerisinde bir yerdeyiz ama şöyle düşünüyoruz sanki bu sistemin kendisi bizimmiş gibi düşünüyoruz. Burda da hata yapıyoruz. Hem kendimize kötülük yapıyoruz zaten sonuçta yine kendimizi ve doğayı etkileyecek. Yani kendimizi böyle bir padişah ya da bir yerin hükümdarı gibi düşünüp ama ne bileyim o koltukta kalmak için hiçbir şey yapmıyoruz anlatabiliyor muyum? Yani kendi kuyumuzu kendimiz kazıyoruz gibi geliyor.” (Katılımcı 4, Kadın, Sosyal Hizmet Uzmanı, Antalya Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü).

“Bilinçsiz tüketimin artması. Bununla birlikte israfın çok fazla artıyor olması. Tüketime alan açmak anlamıyla hani sebebiyle bu kapitalleşmenin getirdiği bir sonuçtur. Yani tüm doğanın insanlara hizmet ediyor olması...Tek tipleştiren bu küreselleşmeyle bile doğru orantılı bir planlama doğrultusunda gerçekleştirilen bir şeydir. Tek tipleştirilen insanlar ne oluyor benzer şeyleri tetikliyor. Benzer şeyleri giyiyor, benzer şeyleri israf ediyor benzer bilinçsizliğe sahip oluyor.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

Katılımcılar insan merkezci yaklaşımda özellikle insan odaklı ve doğaya zarar veren noktalara dikkat çekerek sanayileşme, doğadan uzaklaşma ve tüketimin artması üzerinde durmuşlardır.

“Doğaya Zararlı Uygulamalar”

İnsan merkezci yaklaşımın içinde yer alan doğaya zararlı uygulamalarda hidroelektrik santralleri (HES), baraj uygulamaları ve teknolojinin doğayla uyumlu bir şekilde kullanılamaması katılımcıların vurguladığı konuların başında gelmiştir. Katılımcılar konu ile ilgili kendi yaşadıkları bölgelerden örnekler vermişlerdir:

“Çok fazla baraj yapılmaya başlandı. Aslında iyi bir şey değil aynı zamanda o ekosistemi de yerinden ediyorsunuz. O ekosistemde o suların aktığı yerde hayvan türleri var, endemik türler var, arılar var, tozlaşma var. Siz bunları da yok ediyorsunuz.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“HES yapımı için buraya işte müracaat edilmiş herhalde. 6-7 tane HES kurulması için izin alınmış herhalde. Bunların üç dört tanesi faaliyette, buna da itirazım var. Niye itirazım var? Çünkü bunlar doğanın dengesini değiştiriyor. Örneğin Kaynak Sularını ileride doğabilecek yeraltı sularındaki sıkıntıyı ve çevresindeki ekosistemi bozuyorlar. Niye bozuyor? Çünkü suyu kanal içerisine alıyor, yüksekte tutuyor. Sadece bir kişiye faydası oluyor, bir kişi elektrik üretiyor. Bin kişi zarar görüyor.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Aklıma bu sanayileşme ve teknolojinin doğru bir şekilde kullanılamaması meselesi geliyor. Yani biz hala mesela kömür kullanıyoruz. Avrupa ülkeleri kömürü tamamen ya da doğalgaz meselesini, petrolü tamamen bırakmaya çalışırken hani doğayla iç içe olunabilecek bir enerji sistemini üretmeye çalışırken biz hala kömürden devam ediyoruz. Bence hâlâ zararlı çok büyük zararlar veriyor diye düşünüyorum. Sadece havayı kirletmekle de kalmıyor. Yani doğayı bozuyor.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Bölge halkı deneyimlerinden ve gözlemlerinden yola çıkarak HES ve baraj uygulamaları dışında ormanların, yeşil alanların yok edilmesi de doğaya zarar veren iklim krizine neden olan faktörler olarak ifade etmişlerdir:

“Çoğu bizim suçumuz ya. Diyorlar ki gökten. Allah’ın verdiği ama biraz önlem alırsak azalır. Ormanlar niye yanıyor? Bu ağaçlar bizim yaşam kaynağımız ya. Yazın sıcaklığı yarıya düşüren yeşilliktir.” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Bu orman yok edilmeye başlanalı çok oldu. Bu yangında olduğu gibi dağlar boşalmamış. Ankara’nın dağları çıplak ya aynı ona döndü. Bizim bölgemiz gibi var mıydı? Yeşillik bitti, hiçbir şey kalmadı.” (B24, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Katılımcılar doğaya zarar veren uygulamalarda insanların doğanın dengesini bozacak, canlıların yaşam alanlarını olumsuz etkileyecek uygulamalara dikkat çekmişlerdir. Yeşil alanların azalması örneği katılımcıların yaşadığı yerlere ek olarak Türkiye’deki uygulamaların genel olarak bu şekilde olduğuna yönelik bir algı olduğu da söylenebilir.

“Doğal Kaynakların Tüketimi”

İnsanların kaynakları sınırsız gibi düşünerek kullanması bir diğer insan merkezci yaklaşım kategorisinde yer almaktadır. Katılımcılar kaynakların sınırsız kullanımında su kaynaklarının tüketimini vurgulamışlardır. Su kullanımında sadece bireysel kullanıma değil makro uygulamalara da değinilmiştir:

“Yani insanların demin ifade ettiğim işte yaşamda şu anda kaynaklar sanki sınırsız bir şekilde kullanılıyor. 2 dakika duş alayım hani dünyadaki suyu ben mi bitiriyorum dünyadaki suyun %70’i vahşi tarım sulamasından kaynaklıdır.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“Suyu da çok kullanıyor insanlar. Mecbur da kullanıyor ama suyu da doğru kullanamıyoruz. Suyu doğru kullanmamız lazım. Var diye doğru kullanmıyoruz ama var olan çeşmelerde kayboldu. Var olanı yok etmek bizim işimiz, insanların.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

İnsan merkezci yaklaşım insanların doğadan uzaklaşmasına, bireyselleşmelerine ve aynı zamanda duyarsız olmalarına da yol açmaktadır. Katılımcılar, insanların davranışlarının doğaya, çevreye zarar verip vermeyeceklerini düşünmeden hareket ettiklerini, toplumsal bilincin eksik olduğunu ifade etmişlerdir.

“Ya turizmin göbeğindeyiz. Ben utaniyorum Side gibi bir yerde yaşıyorum utaniyorum. Yani mesela bu hepsi işte ne oluyor iklim krizine dönüştüren, değiştiren, geliştiren şey böyle başlıyor. Ormanlara gidiyor, sele gidiyor, suyu açıyor adam umurunda değil. Suları pislik, umurunda değil. Balıklar ölüyor umurunda değil.” (Katılımcı 4, Kadın, Sosyal Hizmet Uzmanı)

“Televizyon ekranlarında, sosyal medyada ama bir taraftan da insanların bilinçsizliği, duyarsızlığı ve atıyorum işte o ortalama altmış yıllık ömründe yani ben yaşayacağımı yaşarım benden sonra ne olursa olsun düşüncesi var.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“Halkımız o kadar duyarsız olmuş ki. Millet olarak duyarsızlaştık. Yangın için tamam millet bilinçlendirilmeli, görevliler gelsin ama gidip de o sempozyumu dinlemezler. Kendilerinden ödün vermezler.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Katılımcılar doğal kaynakların tüketiminde yanlış ve bilinçsiz su kullanımı, çevreye ve doğaya duyarsızlaşma gibi konuların etkili olduğunu belirtmişlerdir.

“Sıcaklık Artışı”

İklim krizinin nedenleri arasında doğal kaynakların tüketimi ve doğaya zararlı uygulamalar gibi faktörlere daha fazla değinilmek ile birlikte küresel ısınma, sıcaklık artışı gibi faktörleri belirten katılımcılar da bulunmuştur:

“Sıcaklığının artması, normalin çok üzerinde bir artış olarak değerlendiriliyor. Bu atmosferde bulunan sera gazlarının aşırı derecede artışının sebep olduğu bilim adamlarınca söyleniyor. İşte bu karbon gazının, metan gazının, flora karbonların ve buna benzer gazların atmosferde artmasının yerküreyi olması gerekenden çok daha fazla hızlı ısınmasına neden olması ve bu nedenle de iklim değişikliği yaşanmasıdır.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“Bunun içerisinde en kolay algıladığımız da ve yani neredeyse bütün dünyada şu anda ortak eğilim ise küresel ısınmadır.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Atmosferdeki sera gazı konsantrasyonunun artmasıyla birlikte bu sera gazlarının işte bir battaniye etkisi dediğimiz bir etkiye sebep olması ve dolayısıyla da atmosferden giren güneş ışınlarının daha uzun süre yeryüzünde kalmasıdır. Dolayısıyla bu da yeryüzündeki ortalama sıcaklık artışını etkilemesi ve bunun da iklimlerde değişikliklere yol açmasıdır.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

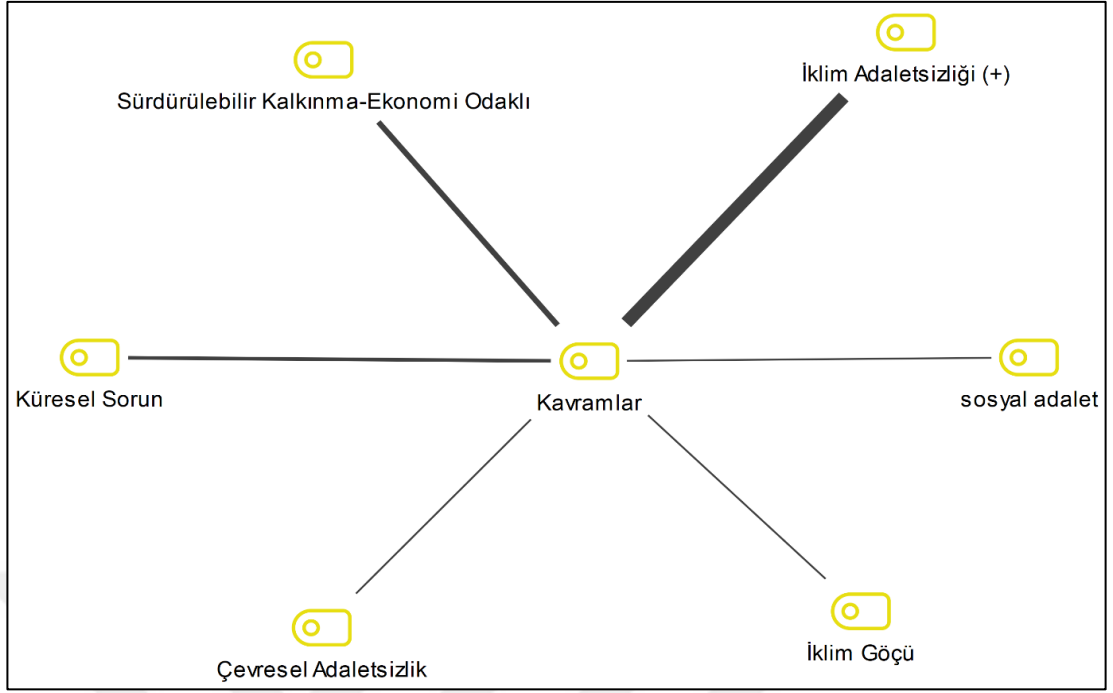
Katılımcıların çoğunluğu iklim krizinin nedenlerine ilişkin insan merkezci yaklaşımları ifade etmişlerdir. İnsan merkezci yaklaşımlar kentleşme, sanayileşme ve nüfus artışı gibi faktörleri kapsamaktadır. Bu faktörlerle bağlantılı olarak baraj, HES, yeşil alanların yok edilmesi gibi doğaya zarar veren uygulamalar, sınırlı kaynakların bilinçsiz tüketimi, bireyselleşme gibi nedenler de insan merkezci yaklaşımda öne çıkan alt başlıklar olmuştur.

3.2.1.1.2. Kavramsal Bakış

Kavramsal Bakış kategorisi altında katılımcıların iklim krizi ile ilgili hangi kavramları öne çıkardıkları yer almaktadır. Çizelge 3.6.’da politika belgelerinde üzerinde durulan kavramlara yer verilmiştir. Çizelge 3.6’da en sık tekrarlanan kavramların sırasıyla ekosistemin korunması, iklim adaleti ve sosyal adalet olduğu görülmektedir. Katılımcılar ise daha çok iklim adaleti, sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet, çevresel adalet ve ekolojik adalet konularındaki adaletsizliğe vurgu yapmışlardır.

Çizelge 3.6. Politika belgelerinde iklim krizi ile ilgili kavramların içerik analizi

Kavramlar	Belgeler içinde Kodların Sıklığı
Ekosistemin Korunması	52
İklim Adaleti	27
Sosyal Adalet	26
Sürdürülebilir Kalkınma	21
Kırsal Kalkınma	14
Çevresel Adalet	13
İklim Göçü	4
Toplam	157

Şekil 3.1. İklim krizine ilişkin kavramlar

Şekil 3.1’de katılımcıların iklim krizine ilişkin ifade ettikleri kavramlara yer verilmiştir. Şekildeki çizgi kalınlıkları katılımcıların ifadelerinin sıklığını göstermektedir. İklim adaletsizliği katılımcıların en fazla üzerinde durduğu kavram olmuştur.

“İklim Adaletsizliği: Rezidanstaki evler sular altında kalıyor mu?”

Politika belgelerinde daha çok ekosistemin korunması üzerinde durulmasına rağmen katılımcılar iklim krizinde sosyo-ekonomik koşullara ve dezavantajlı gruplara daha fazla vurgu yapmıştır. İklim adaleti bu anlamda katılımcıların öne çıkardığı kavramların başında gelmektedir. Katılımcılar iklim adaletsizliğinden söz ederken sosyo-ekonomik koşulların oluşturduğu farka değinmişlerdir:

“Asıl önemli olan bu eşitsizliklerden ortaya çıkan adil adalet, haklar, insan hakları boyutu...Yani neden refah kaybına uğrasın efendim? Adamın 10 tane rezidansı var. Rezidanstaki evler sular altında kalıyor mu? Yani bunu böyle düşünebiliriz.” (M7, Mimar, STK)

“İklim krizi aslında bu krize en az katkı veren kesimlerin en fazla etkilendiğini gördüğümüz bir olaydır. Dolayısıyla hani sosyal adaletin en derinden en net bir biçimde hani ilişkili olduğu şey kısım burada aslında kendini gösteriyor. İşte ne

şekilde etkileniyor bu kesimler diye baktığımız zaman şimdi dere yatakları, taşkınlar vesaire. Hani burada evlerini kaybeden veyahut da yaşam alanlarının zarara uğradığı kesimler sosyoekonomik açıdan dezavantajlı kesimlerin burada çok daha savunmasız olduğunu görüyoruz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

Sosyal hizmet uzmanları Kumluca’daki ve Manavgat’taki afetlerden örnek vererek sosyo-ekonomik koşullara dikkat çekmişlerdir. İnsanların iklim krizi ve afetlerden etkilenme düzeyleri ve baş etme kapasiteleri sosyal destek ve ekonomik kaynaklara erişimleri ile yakından ilişkilidir:

“Şimdi varlıklı bir kesim var her yerde olduğu gibi biraz daha köylü kısım var. Sosyoekonomik durumu diğerlerine göre düşük bir kısmı var. Şimdi etkilenme düzeylerine baktığımızda ister istemez sosyoekonomik durumu diğerlerinden daha iyi olan kişiler daha az etkilendi.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Hepimiz aynı gemide değiliz hepimiz aynı denizdeyiz diye bunu çeviriyorum. Eğitimlerimde de böyle söylüyorum. Hepimiz aynı denizdeyiz ve hepimizin denizin üzerinde durduğu materyal farklıdır. Kimi vapurda, kimi gemide, kimi çok lüks bir yatta, kimisi bir tahta parçasını tutmuş durumda, kimisi simitte, kimisi bir sandalda, kimisi balıkçı teknesinde, kimisinin tahta parçası bile yok boğuluyor. Afetler herkesi aynı düzeyde etkilemiyor.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Dağın başına ormanın içerisine ev yapmış daha sonra orman bir yangına heba olup gitmiş ya da ne bileyim kendi imkânlarıyla dere yatağının üzerine, yakınına ev yapmış kişiler oluyor. İklim krizine maruz kalan kesim genelde böyle kesimdir. Yoksulluğa daha yakın olan kesim böyle düşünüyorum.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

Ekonomik durum dışında toplumsal cinsiyet rolleri gibi faktörlere dikkat çeken katılımcılar olmuştur:

“Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet bakış açısından kaynaklı olarak erkeklere yüzme öğretilirken kadınlara yüzme öğretilmiyor. Mesela o yüzden kadınlar bu tür becerilere sahip olamadıkları için herhangi bir sel durumunda yüzemedikleri için daha fazla ölüyorlar.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Bir katılımcı iklim iklim krizi ile ilgili çalışmaların genel bir değerlendirmesini yaparak iklim adaleti konusundaki dünyadaki başarısızlığa da dikkat çekmiştir:

“Dünyanın iklim değişikliği mücadelesinde en başından beri bu işin yönetici bölümünde en büyük sorunu bu iklim adaleti kısmında bir dengeye kavuşamadı. Yani gelişmiş ülkeler çok fazla yükümlülük almadan ve bu işten para kazanarak bir iklim değişikliği mücadelesi yapmak istedi.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

Yeşil sosyal hizmet iklim adaletini ve sosyal adaleti gerçekleştirme noktasında önemli bir araç olarak görülmektedir:

“İklim değişikliğinin olumsuz etkileri nedeniyle ortaya çıkan orman yangınlarından etkilenen orman köylüsüne evi yandığı için aniden evi oraya bir yere koyuyorsun ama yatırımı yeşil değil. Yani tarım alanlarına koruyorsun ya dolayısıyla tarım işçisini, tarım çiftçisini aç bırakmamaya odaklı bir şey yapıyorsunuz. Dolayısıyla yeşil sosyal hizmet aslında adil olmakla beraber iklim değişikliğinin risklerini minimize edecek olan geleceğe yönelik bir stratejidir.” (M7, Mimar, STK)

İklim adaleti kavramı politika belgelerinde yer almasına rağmen katılımcılar tarafından bu iklim adaletinin gerçekleşmemesine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte yeşil sosyal hizmet, iklim adaletinin sağlanmasında önemli bir araç olarak ifade edilmiştir.

“Ekonomi Odaklı Sürdürülebilir Kalkınma: Yeşili bile satıyorlar”

Sürdürülebilir kalkınma anlayışı iklim krizi ile ilgili politika belgelerinde sık geçen bir kavram olmuştur. Katılımcılar tarafından da ifade edilen sürdürülebilir kalkınma, politika belgelerinden farklı olarak daha çok ekonomi odaklı olması noktasında eleştirilmiştir:

“Çevre için adım atılır gibi medyaya yansıtılsa da arka plan ekonomik gidiyor. Yani o kavramların altına sığınılmış oluyor diye düşünüyorum.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

“Doksanlı yıllardan beri bu meselenin nasıl bir fetişist kavram olduğunu gördük. Yani sürekli bir ne derler esasen patinaj yapan bir konudur.”

Dolayısıyla gelinen noktada dünya sürdürülebilir kalkınmadı.” (M7, Mimar, STK)

“Karbon ticareti diye bir şey çıktı. Bunla alakalı aslında yeşili bile satıyorlar...Özellikle büyük yerel yönetimler, ilçe ve büyükşehir belediyeleri bu yeşil finansla alakalı fonları çekmek için de bu yeri kullanıyorlar.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın adının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmesi de ekonomik çıkar amaçlı değerlendirilmiştir:

“İklim değişikliği bakanlığı isim olarak geçiyor. Gerçekten de Avrupa’dan fon almak için yaptırılmış. Ne oldu hiç harcandı mı? Hayır, yani hala orman yangınları devam ediyor.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Katılımcılar sürdürülebilir kalkınmanın sağlanamadığını ve ekonomik kalkınma boyutuna daha fazla önem verildiğini ifade etmişlerdir. Ekonomi odaklı kalkınma anlayışı, insan merkezci yaklaşımın önemli yansımalarından biridir. Ekonomik kalkınmaya öncelik verilmesi hem ekosistem hem insan yaşamını olumsuz etkilemektedir. Bu anlayış sonucunda ekolojik adalet, çevresel adalet, iklim adaleti ve sosyal adalet kavramlarının hayata geçirilmesi zorlaşmaktadır.

“Küresel Sorun”

İklim krizinin etkileri dünyanın birçok yerinde görülmektedir. Yaşanan bu durumun iklim değişikliği veya iklim krizi olarak adlandırılması tartışılmakla birlikte katılımcılar iklim değişikliği nedeniyle yaşanan olayların kriz boyutuna geldiğini ve küresel bir sorun olduğunu ifade etmişlerdir:

“Dünya üzerinde sadece Türkiye olarak değil biz Türkiye olarak hortumları yaşıyoruz, sel yaşıyoruz, orman yangınları yaşıyoruz. Ama diğer katalara ve dünya üzerine baktığımızda da yine afetlerde artış görüyoruz. Dünya büyük orman yangınlarıyla savaşıyor.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Küresel bazda bir iklim değişikliği söz konusu ve bu iklim değişikliğinin etkilerini maalesef yaşayacağız.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“Kendi 2-3 yıllık tecrübeme göre AFAD’da yaşayıp gördüğüm kadarıyla artık biz iklim değişikliği yaşamıyoruz. Yaşadığımız her şey artık kriz boyutundadır.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

Katılımcılar iklim krizinin sadece Türkiye’de değil, diğer ülkelerde de etkilerinin olduğunu belirterek “küresel” kavramına vurgu yapmışlardır. Meslek elemanları alan tecrübelerinden yola çıkarak bu durumun kriz boyutuna geldiğini belirtmişlerdir.

“Çevresel Adaletsizlik”

İklim adaleti dışında çevresel adalet kavramı da katılımcılar tarafından ülkelerin iklim krizine neden olmaları ve etkilenmeleri arasındaki eşitsizlikleri açıklamak için kullanılmıştır:

“Türkiye bir kere az gelişmiş, gelişmekte olan bir ülke. Aslında daha çok gelişmiş ülkelerin iklimle ilgili alınan kararlara uymadığını biliyorum. Mesela karbon salınımı konusunda Amerika’nın hiç uymadığını biliyorum. Evet, aslında daha çok zarar veren onlar ama işte zarar gören az gelişmiş ülkeler ya da gelişmekte olan ülkeler bizim gibi.” (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

“İngiltere, Almanya gibi eski zamanlarda sanayiye geçmiş ve çok fazla karbon biriktirmiş atmosferin yapısını bozmuş ülkeler ama etkisi belki İngiltere Almanya’ da olmuyor ama Afrika’da, sahra ülkelerinde, Pakistan’da, Malezya’da işte tsunamiler aynı zamanda dolular, aşırı yağışlarla kendini gösteriyor.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

Katılımcılar iklim adaleti yanı sıra çevresel adalet kavramına değinerek gelişmiş ülkelerin iklim krizinden daha fazla sorumlu olmasına rağmen az gelişmiş ülkelerin iklim krizinden daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir.

“İklim Göçü”

İklim göçü politika belgelerinin analizinde son sıralarda yer alan bir kavram olmuştur. İklim göçü kavramına katılımcılar da çok fazla değinmemiştir. İklim göçünden bahseden katılımcılar iklim göçünün iklim krizi ile ilişkisine dikkat çekmişlerdir:

“Son yüzyılda hani ulaşan göçlerin çoğu aslında iklim göçü çok fazla konuşulmuyor ama Suriye Savaşı’nın kaynağı iklim kriziyle alakalıydı. Şimdi düşünsene dünyanın birçok yerinde aşırı iklim olayları, kuraklık, depremler ve birçok o doğa olaylarından kaynaklı yer değiştirmeler var. Pakistanlı insanlar daha iyi şartlar için değil doymak için buraya, başka yerlere göç ediyorlar...”
(M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“Şehirlerden böyle köylere üst rakımlı yerlere gitme falan meselesi bence çok sık olacak. Hani insanlar artık şehirde ya da şehir merkezlerinde bir kısım yine kalır ama bence artık daha böyle bir içe doğru göç olur diye düşünüyorum. Gelecekte zaten göçle bağlantılı ya da iklimle bağlantılı göçler başladı zaten bizde de böyle olacak diye düşünüyorum.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

İklim adaletsizliği, iklim krizi ile ilgili katılımcıların en fazla vurguladığı kavram olmuştur. Politika belgelerinde ekosistem, biyoçeşitliliğin korunması gibi kavramlar üzerinde daha fazla durulmasına rağmen katılımcılar, sosyal ve ekonomik eşitsizliklere dikkat çekmişlerdir.

3.2.1.1.3. Düşük Farkındalık: “Elit konular gibi kalıyor.”

İklim krizinin etkileri ekonomik, sosyal ve ekolojik yaşamda etkisini göstermesine rağmen konuya yönelik farkındalık düşük olabilmektedir. Katılımcıların çoğunluğu Türkiye’de iklim krizine yönelik farkındalığın eksik olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılara göre iklim krizi ile ilgili farkındalığın Türkiye’de düşük olmasının, yeteri kadar gündemde olmamasının nedeni sosyo-ekonomik koşullar ile yakından ilişkilidir. Türkiye’deki düşük sosyo-ekonomik koşullar, toplumun ve kurumların gündeminde iklim krizinin olmamasına yol açmıştır:

“Yani demokratik süreçlerden geçmiyor ki. Yani öyle baktığın zaman adam sadece karnını doyurmak için işte ne bileyim bankamatikten çektiği maaşa bakacak duruma gelmiş.” (M7, Mimar, STK)

“Gündelik dertlerle, ay sonunu getirmekle o kadar meşgul ki iklimle alakalı, ekolojiyle alakalı düşünme ilk on içinde değil yani. Belki ilk yirmi içinde bile yok.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“Temel noktalarda biz çok sıkıntı yaşadığımız için bunlara gelene kadar biraz şey gibi bakılıyor işte hani bunlar da biraz elit konular gibi bakılıyor.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Bazı katılımcılar kurumların gündeminde iklim krizinin olmamasını ifade ederken bireysel eleştiride de bulunmuşlardır. Afet, sosyal hizmetin önemli çalışma alanlarından biri olmasına rağmen afetin iklim krizi ile ilişkisi yeterince ele alınmamaktadır:

“Bunlar şu anda benim kamuda gördüğüm kadarıyla gündemde değil. Sonuçları gündemde, yangın gündemde, sel gündemde ama bu iklim krizi bize ileride ne yapar, nasıl tedbir almalıyız gibi bir gündem ben göremedim. Dezavantajlı kısmın da gündeminde iklim krizi yok zaten. Yani 13 yıldır afetçi olmama rağmen sel, yangın tamam ama gerçekten iklim krizi öncesiyle ilgili bilgim yok, okumam yok bir bakacağım.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Kumluca ve Manavgat'taki katılımcılar ise iklim krizi, küresel ısınma gibi kavramları çok fazla duymadıklarını, ancak meydana gelen hava değişimlerini deneyimleri üzerinden ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise bilgi sahibi olmadıklarını söylemiştir:

“Küresel ısınma sürekli konuşulan bir şey ama ne olduğunu bilmiyoruz. Vallahi bilmiyoruz da biz burada sıcaktan yanıyoruz onu biliyoruz. Küresel ısınma var işte buzlar şöyle eridi böyle eridi. Bir şeyler duyuyorum ama net bir bilgin var mı dersen, şu dersek diyemeyiz.” (B2, Erkek, Kumluca, Esnaf)

“Duymadım, bir şey bilmiyorum.” (B20, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Katılımcıların çoğunluğu iklim krizini duyduklarını ifade etmesine rağmen bir katılımcı iklim krizine inanmadığını belirtmiştir. İklim krizine inanmadığını belirten katılımcı bu durumu dini inancı ile açıklamıştır:

“Açıkçası duydum ama inanmıyorum. Açık ve net inanmıyorum yani. Çünkü hayvanların gazı, dünya kurulduğundan beri bu hayvanlar insanlarla yaşıyor. Ona karşıyım yani. Açıkçası hayvanlardan oluyor diyorlar, insanları öne sürüyorlar. Çünkü Allah her şeyi eksiksiz yarattı da onu mu bilemedi, onu mu eksik yaptı yani.” (B14, Kadın, Kumluca, Esnaf)

Katılımcılar Türkiye’deki sosyo-ekonomik eşitsizliklerden dolayı bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun iklim krizinin kurumların ve kişilerin gündeminde olmamasına yol açtığı çalışmanın önemli bulguları arasında yer almaktadır.

3.2.1.2. İklim Krizi ve Afet İlişkisi

İklim Krizi ve Afet İlişkisi kategorisinde Kumluca ve Manavgat’ta afetin oluşmasında iklim krizi ile ilgili nedenlere yer verilmiştir. İklim-afet ilişkisinde aşırı hava olayları ve iklim krizinin afetlerin oluşmasındaki etkisi yer almaktadır.

“Aşırı Hava Olayları: Ateş üstümüzden uçtu...”

Aşırı hava olayları sel veya orman yangınına deneyimleyen bölge halkının ve diğer katılımcıların ortak olarak ifade ettikleri bir başlık olmuştur. Aşırı hava olayları Kumluca’daki sel için aşırı yağışları, Manavgat’taki orman yangını için aşırı rüzgar ve sıcaklığı ifade etmiştir:

“Dumanı görme ile böyle köyü süpürmesi bir oldu. Çok da poyraz vardı, hava da çok sıcaktı.” (B22, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Baktık yukarıda çöplüğün oradan kara duman çöküp geliyor. Bir de eser var fırtına, uçuyor böyle. Ateş böyle üstümüzden aşağıya uçuyordu.” (B26, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Orada 3-4 gün inanılmaz bir poyraz vardı. Orman yangınlarında poyraz çok etkili bir faktördür. Hava çok kuruydu, poyraz çok kuvvetliydi. Rüzgârın esinti yönü çok farklıydı. Bir de orman çam ağacı biliyorsun. Poyraz, sıcaklık, biraz oradaki şartlar yangın için çok ideal bir zamandı. Ağaç türü de çok idealdi. Bir araya geldiği zaman kontrolsüz bir şekilde yangın ortaya çıktı.” (M14, İşletme, STK)

Kumluca ve Manavgat’ta afet sonrası çalışmalara katılan sosyal hizmet uzmanı da aşırı hava olaylarına ve bölgesel özelliklere dikkat çekmiştir. İklim krizinin aşırı hava olayları Akdeniz’in iklimsel özellikleri ve bitki örtüsü ile afetin etkisini arttırmaktadır:

“İklim değişikliğinin sonucu olarak yüksek düzeyde ısınma. Şehirdeki ağaçlar kızılçam ağaçları. Onun kozalağı vardır. Siz de buralı olduğunuz için bilirsiniz. Ufacık bir alevde kozalaklar öyle bir patlar ki yani alır o ateşi o kozalak yardımıyla farklı bir tarafa çok hızlı bir şekilde ilerletiyor.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

Katılımcılar iklim krizinin mevsim-hava değişimi üzerindeki etkisinden sonra bu değişimlerle ilişkili olarak iklim krizi ve meydana gelen afetler arasında bağlantı kurmuşlardır. Katılımcılar aşırı hava olayları sonucunda afetlerin sayısının ve sıklığının arttığını ifade etmişlerdir:

“Kumluca özelinde mesela en başta sel baskını aklıma geliyor. Dediğim gibi hani kuraklık olması demek topraktan çok fazla suyun buharlaşması demektir. Çok fazla su buharlaşınca da buharlaşan bu su fazlasıyla yeryüzüne düşüyor. Yeryüzüne düşünce de işte sel felaketlerine yol açıyor. Yani en güzel örneğini Kumluca’da gördük.” (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

“Artık iklim kriziyle alakalı mevsimler değişiyor. Bizim ilçemiz genelinde atıyorum 5 km’lik ciddi yağın yağmur, il genelinde bir gecede ortalama 4/3 yakın bir yağmur geldi.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Aşırı yağış. Yüksek bir kilogramda yağış oldu. O zaman ben evdeydim saat 2.00-2.30 civarı. Mesela balkondan bakıyorum, benim ev biraz yukarıda. Çok aşırı bir yağış vardı..Yaşanan sel, aşırı yağıştan dolayı, iklim krizinden dolayı tabi yağışlar artar...” (B6, Erkek, Kumluca, Esnaf)

Orman yangınından etkilenen bölge halkı da aşırı hava olayları ve afet arasındaki ilişkiyi ifade etmişlerdir:

“Var tabi ki. O hava şartları o gün için rüzgar o kadar olmasaydı, nem oranı %5 olmasaydı, sıcaklık da güneşte 58 derece olmasaydı bu kadar yanmazdı. 10 hektar, 20 hektar yanar ama biterdi. Hava sıcaklığı çok etkiledi.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Havalar ısınıyor. Yeşillik olmadığı için... Yeşillik, sıcağın yarı ısısının kaybolmasını sağlıyor. Bu orman, ağaçlar yanarsa sıcaklar çoğalır. Kuruyor sular, sular bitiyor. Hep de yine bizden oluyor bunlar.” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

Katılımcılar sel ve orman yangını afetlerinde iklim krizinin etkilerine dikkat çekmişlerdir. Buna ek olarak artan sıcaklıklar, yağışların ani ve şiddetli olması gibi aşırı hava olayları ile yaşanan afetler arasındaki ilişkiyi ifade etmişlerdir. Sel ve orman yangının tek nedeni aşırı hava olayları olarak görülmemekle birlikte katılımcılar iklim krizinin afetin sıklığını ve şiddetini arttırdığını vurgulamışlardır.

“Yangın: Kasıt İddiası”

Katılımcılar orman yangınının büyümesi ve yayılmasında aşırı rüzgar ve sıcaklığı önemli bir etken olarak ifade etmelerine rağmen Manavgat orman yangınının ekonomik çıkar amaçlı, kasıtlı olarak çıkarıldığını ifade edenler olmuştur:

“Köyümüze sahip olmak için yaptılar, sahip de oldular. Her yer satılmış diyorlar. Şimdi köyün üstüne çıkarsan köyün üstü çok güzeldi. Parsel parsel sattılar diyorlar. Bizler bilmiyoruz. Köyümüzün çevreleri hep böyle satılık.” (B23, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Hem çam hem değerli keresteler. Sanıyorum bu kereste için oldu. İhbarla bir sürü insan yakalandı. Hepsi uyuşturucu bağımlısı. Bunlara birisi söylemiş bunlar da ormanı yakmış. İlk yangını çıkaran yangının içinde öldü, o da uyuşturucu bağımlısı. Burası bilinçli yandı. Odunu, kerestesi için bilinçli yakıldı ama kim, nasıl yaptı bilmiyorum.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

İklim krizi ve Afet İlişkisi kategorisinde iklim krizi ile ilgili aşırı hava olayları katılımcılar tarafından en fazla ifade edilen konu olmuştur. Sel ve orman yangını farklı iki afet türü olmasına rağmen aşırı hava olayları ortak afet nedeni olarak görülmüştür. Aşırı hava olayları dışında, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomi odaklı görülmesi, özellikle Manavgat bölgesinde turizmin gelişmiş olması bölge halkının yangının kasıtlı olarak çıkartıldığı ihtimali üzerinde durmasına neden olmuştur.

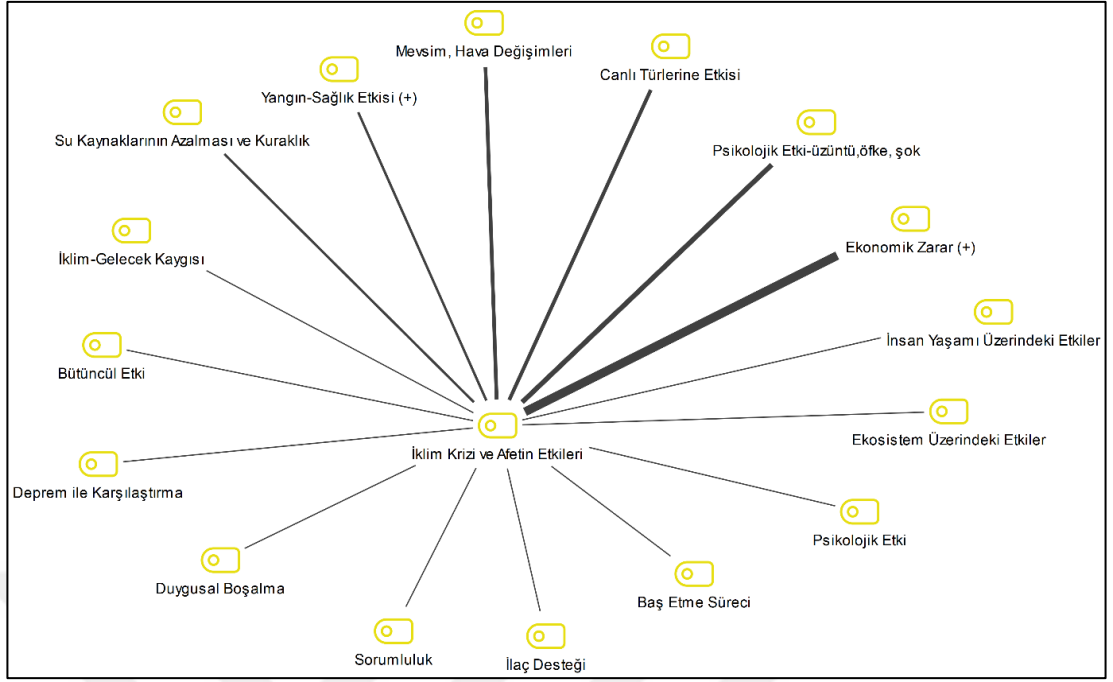
3.2.2. İklim Krizi ve Afetin Etkileri

İklim krizi ve afetler çok boyutlu bir şekilde canlıların yaşamını etkilemektedir. İklim krizi, afetlerin oluşma nedenlerinden biridir. Araştırma bulgularında iklim krizinin ve afetin etkileri benzerlik göstermiştir. Bu nedenle iklim krizi ve afetin etkiler “Ekosistem Üzerindeki Etkiler” ve “İnsan Yaşamı Üzerindeki Etkiler” olmak üzere iki alt kategoriden oluşmaktadır. Politika belgelerinde ise sadece iklim krizinin etkileri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu kodların içerik analizi Çizelge 3.7’de yer almaktadır.

Çizelge 3.7. Politika belgelerinde iklim krizinin etkileri ile ilgili içerik analizi

Etkiler	Sıklık
Aşırı hava olayları	64
Sağlık üzerine etkisi	30
Yapısal Sosyal Eşitsizlikler	23
Tarım ürünleri, gıda üzerine etkisi	11
Bütüncül etkiler	9
Toplam	137

Şekil 3.2’de katılımcıların iklim krizi ve afetlerin etkilerine yönelik başlıklara yer verilmiştir. Şekildeki çizgi kalınlıkları katılımcıların ifadelerinin sıklığını göstermektedir. İklim krizi ve afetlerin etkilerinde ekonomik zarar, psikolojik etki, mevsim-hava değişimleri ve canlı türleri üzerine etkiler öne çıkmaktadır.

Şekil 3.2. İklim krizi ve afetlerin etkileri

3.2.2.1. İnsanlar Üzerindeki Etkiler

İklim krizinin ve afetlerin insanlar üzerindeki etkileri kategorisi; ekonomik zarar, psikolojik etki-gelecek kaygısı, sağlık üzerine etkileri ve gıda-tarım ürünleri üzerine zararı alt kategorilerinden oluşmaktadır. Katılımcılar tarafından en fazla iklim krizinin dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisi ve iklim krizinin yol açtığı gelecek kaygısı vurgulanmıştır. Politika belgelerinde iklim krizinin ekosistem üzerine etkilerine daha fazla değinilmesine rağmen katılımcılar insanlar üzerindeki etkileri daha fazla vurgulamışlardır.

“Ekonomik Zarar: Yılarımız Gitti...”

Ekonomik zarar, iklim krizi ve afetlerin önemli etki alanlarından biridir. Politika belgelerinin analizinde “ekonomik etki” başlığı yer almamasına rağmen katılımcılar iklim ve afetlerin daha çok ekonomik zarar boyutunu vurgulamışlardır. Araştırma bölgesi olan Antalya’nın turizm ve tarım bölgesi olması iklim krizinin ekonomik etkisini artırabilmektedir. Kumluca ve Manavgat’taki katılımcıların çoğunluğu çiftçilik ile uğraşmakta ve Kumluca’daki katılımcıların çoğunluğu da dükkan sahibi veya kiracılarıdır. Bu nedenle yangında ve selde evleri zarar görenler olmakla birlikte temel geçim kaynakları da zarar görmüştür:

“Burada herkesi etkiliyor. Baharın sonunda vatandaş otelini açıp sonbahara kadar iş yapmak ister. Baharı yaşamadan yaz gelir, yazı bitirmeden de kış gelir. Adamın 6 ay olacak olan sezon düşüyor 3 aya.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

“Ekonomik olarak paramız pulumuz, sattığımız ürünlerin parası içeride kaldı. Girip de alma şansımız olmadı. Yıllarımız gitti.” (B16, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Her şeyimiz yanmış kül olmuş. İki kat evimiz yandı, tarım aletlerimiz, zeytin bahçelerimiz. Hangisini sayayım sana...” (B22, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“2 tane aracım gitti selde. Biri pert oldu, diğeri de pertten biraz daha iyi. Daha yeni almıştım. Bir ay, iki ay falan oldu ASAT’ın oralarda bulduk.” (B2, Erkek, Kumluca, Esnaf)

Afetin ekonomik zararı katılımcıların yaşamlarında uzun süreli bir etkiye sahip olmuştur. Manavgat ve Kumluca bölgesinde iş yerlerinin ve seraların zarar görmesi, bölge halkının geçim kaynaklarını kısa veya uzun süreli kaybetmelerine yol açmıştır. Bu durumda katılımcılar hem kısa hem uzun süreli ekonomik zarar görmüştür:

“Bir iki günlük gelen yardım yetmez ki. Borçlar silinmiyor, erteleniyor. Kazamayınca neyle ödeyeceksin krediyi? Benim borcum erteleniyor ama silinmiyor ki. Diğer yıla yine hazırlık yapmam lazım. Zaten bu yıl elimde bir şey yok. Onun borcu da kalıyor.” (B11, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Yapıyoruz ama mazot bulamayız. Gücümüz yok, arazi kalmadı. Aşağı baktığın zaman hep böyle camekan oldu. Elimizde arazimiz kalmadı, tarım aletimiz kalmadı. Aletimiz kalsa mazot alma durumumuz yok. 2 tarlamız var. Birine mısır ektik, birine fıstık ektik. Mazot alamıyoruz.” (B23, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Antalya için sel geçim kaynağının yok olup gitmesi demektir. Yani oradaki o meyve sebze üreticileri için sıkıntı oluşturur.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Katılımcılar iklim krizinden kaynaklı mevsim değişimlerinin ve afetlerin çalışma yaşamlarını etkilediğini belirtmişlerdir. Bu durum katılımcıların ekonomik olarak zarara uğramasına neden olmuştur.

“Gelecek Kaygısı: Dünya Batacak Herhalde”

İklim krizi ve afetlerin ekonomik etkilerinden sonra katılımcıların en fazla üzerinde durduğu konu iklim krizi ve afetlerin psikolojik etkileri olmuştur. Politika belgelerinin analizinde psikolojik etkilere yer verilmemesine rağmen katılımcılar afet sırası ve sonrasında şok, öfke, üzüntü, korku gibi duygu durumları yaşadıklarını ifade etmişlerdir:

“İnsanın psikolojisi bozuluyor, dünyanın sonu gibi oluyor. Her şey bitti gibi oluyor. Ama şimdi tabi ölen öldü, ölmeyenin yani evleri geriye geldi ama ölenler geri gelmedi yani. İnsanların psikolojisi tabi ister istemez bozuluyor. Yangın görür de bozulmaz mı yani. Su kesildi, elektrik kesildi, telefonların şarjı bitti. Her şey durdu gibiydi yani.” (B15, Erkek, Manavgat, Muhtar/Çiftçi)

“Şaka gibiydi. Korku filmi gibiydi. Şimşekler çakıyordu. Yağmur yağıyordu şakır şakır, ayağımda şuraya kadar su vardı. Hani Allah korusun çocuğumu düşürsem çocuğu götürecekti su. Su ittiriyor zaten. Eşimin ayağı kırık, bastonlarla yürüyor suyun içinde. Gerçekten şey hayatımda böyle bir şey görmemiştim.” (B3, Kadın, Kumluca, Çalışmıyor)

Katılımcılar olumsuz duygu durumları ile baş etme yöntemi olarak sel ve orman yangınından sonra Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler ile karşılaştırma yaptıklarını ifade etmişlerdir:

“Bu sel bize çok büyük bir felaket gibi geliyordu. Yine çok büyük bir felaket ama depremden sonra selde yaşadıklarımızın çok büyük bir olay olmadığını anladım. Ölüm çok daha kötü bir şey. Betonun altında kalıyor insanlar ve kurtarılmayı bekliyor.” (B10, Kadın, Kumluca, Belediye Çalışanı)

“Mesela şu deprem olmasa ben belki de kafayı yiyeceğim. Onu da görünce binlerce şükrettim yani kendi vaziyetime.” (B20, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Bazı katılımcılar olumsuz duygu durumu ile baş edebilmek için psikiyatrik ilaç kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir:

“Yangın kızım, biz aklımızı yeni yeni toparlıyoruz. Kendimizden, aklımızdan gittik. O eski durumumuz şimdi zaten yok. Yani etkileme mi çok etkiledi. Kendimize gelemedik daha biz. Yangından sonra psikoloğa gittim ben. İlaç kullanıyorum ama yavaş yavaş bırakmayı düşünüyorum.” (B18, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Belli bir emeklerin karşılığı var, kurulu bir düzenim var. Sonra hiçbiri yok tabi. Cenabı Allah'tan gelen bir şey dedik artık ama psikolojik bozukluk yaşadım uzun bir süre. Hap bile kullandım.” (B6, Erkek, Kumluca, Esnaf)

İklim krizi ve afetin psikolojik etkileri katılımcıların gelecek kaygısı yaşamasına neden olmuştur. Bölge halkı tekrar afet olması kaygısını yaşarken, bazı katılımcılar gelecek kaygısını kendilerinden sonraki nesiller için düşünmektedir:

“2-3 gün bu Manavgat'ın her yeri yandı. Gökyüzünde kara duman. Hani resmen biz o dumanda boğulduk. 3. gün bir baktım şöyle gökyüzüne, Allah'ım Yarabbim şükür dedim. Biraz duman açılmaya başlamış yangın bitince. Ondan sonra da 3-4 gün geceleri böyle korkarak, ondan sonra sanki bir yere düşer gibi bir şey olur gibi. Böyle hani birkaç ay devam etti. Şimdi ama o şeyimiz geçti. Kabus gördük baya bir.” (B22, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Bir de psikolojikmen mesela şöyle bir şey oldu; şimdi eskiden yerlerdeydi ya fotoğraflarda gördüğün gibi. Ürünler yine yerde ama eskiden daha bir fazla koyuyorduk. 2-3 ay mesela elimiz gitmedi, koyamadık. Hani tekrar su basıverecekmiş gibi.” (B14, Kadın, Kumluca, Esnaf)

“Bu bizim çocuklarımızı, torunlarımızı ve gelecek nesilleri etkileyecek. Aslında burada yapacağımız en ufak bir değişiklik dünyanın geleceğini etkileyecek ama biraz bu duyarsızlık ve bilinçsizlikle de doğru orantılı bir durum olduğunu düşünüyorum.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“Dünya batacak herhalde. Bizim gördüğümüz kadar bizden sonrakilere görmeyecek. Bir yeri deprem götürüyor, bir yeri sel götürüyor, bir yeri yangın.” (B20, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Gelecek nesilleri düşünen katılımcılarla birlikte daha çok bugün yaşadığı bireysel kaygıları ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır:

“Türkiye’nin gündemindeki afetlerle ilgili bile hiçbir şey yapılamıyorken kendini bir anda 20 yıl sonrasına ışınlanmak istemiyorum. Çünkü çok korkuyorum”. (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

İklim krizi ve afetlerin katılımcılar üzerinde korku, kaygı, şok gibi psikolojik etkileri olmuştur. Afet özelindeki bu psikolojik etkiler iklim krizinin etkileri ile birleşince katılımcılarda gelecek kaygısına neden olduğu söylenebilir.

“Sağlığa Etkisi”

Politika belgelerinde yer alan iklim krizinin sağlık üzerindeki etkisi katılımcılar tarafından da ifade edilmiştir. Sel ve orman yangının ekonomik, psikolojik ve ekolojik zararları olduğu gibi bireylerin sağlığı üzerinde de olumsuz sonuçları olmuştur. Kumluca’da yaşanan selde can kaybı olmamıştır, ancak Manavgat’taki orman yangınında can kayıpları yaşanmıştır. Can kayıplarının yanı sıra orman yangınının dumandan etkilenme, yaralanma gibi kısa ve uzun süreli etkileri olmuştur:

“Gözümüz görmemeye başladı çünkü kozalaklar, dumanlar yukarıdaydı, Böyle vuruyordu, haftalarca göz ağrısı çektik. Kaç kişiyi böyle dumandan ambulans ile götürmüşler. Benim gözlerim o zamandan beri sürekli kanlanıyor. Gözlerimde etkisi kaldı. Dumandan günlerce göremedik.” (B23, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Oğlum yandı, adam yandı mesela elleri. Ben de onları gördükten sonra kimse kurtulmadı diye çığlık atıp bitkisel hayata girmişim. 3 gün yoğun bakımda yatmışım. Aynı yine çocuğum da 3 gün yatmış. Oğlanın bir tarafı böyle yanıktı.” (B20, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“O zaman bizi indirirken şöyle koluna zeytin dalı düştü. Şimdi kolu böyle benekli. İz de var ama dört derece yanıkmış.” (B21, Kadın, Manavgat, Emekli)

Sel ve orman yangınında olduğu gibi katılımcılar iklim krizinin ani ölümler, solunum yolu ve kalp rahatsızlıklarına neden olabileceğine dikkat çekmiştir:

“Sera gazı emisyonundan tutunda atmosfere karışan gazlar şu an bizim solunum sistemimizi olumsuz yönde etkiliyor. Dolayısıyla halk sağlığı üzerindeki etkisi çok korkunç derecededir.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

“Bunlar doğrudan ani ölümlere yol açabiliyor. Özellikle yaşlılar ve küçük yaştaki çocuklarda oluyor.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi ile iklim krizinin ilişkili olduğunu düşünen katılımcılar da bulunmaktadır:

“Pandeminin ortaya çıkması pandemi tamam viral bir durum virüs kaynaklı bir durum ama kendiliğinden gelişen bir durum olmadığını düşünüyorum. Yani bunda iklim değişikliğinin de bu hastalığın ortaya çıkmasında lehine bir etkisinin olduğunu aslında söyleyebiliriz.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“Yaşanan pandemiye falan bilim adamları küresel ısınmaya, çevre kirliliğine bağlıyor. Hani bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkması diyorlar.” (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

İklim krizi ve afetler insan sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Afetlerin sağlık üzerindeki etkileri afet sırasında oluşarak afet sonrasında da devam edebilmektedir. İklim krizinin etkileri sağlık üzerindeki etkilerinin oluşması için afet olması gerekmemektedir, ancak her iki durumda insan sağlığı olumsuz etkilenmektedir.

“Tarım Ürünleri-Gıda Zararı”

İklim krizi ve afetlerin insan yaşamı üzerindeki etkilerinden bir diğeri “gıda-tarım ürünlerine zarar” oluşturmaktadır. Politika belgelerinde de yer verilen bir konu olan tarım ürünlerine zarar boyutu, meslek elemanları ve bölge halkı tarafından da ifade edilmiştir. Sel ve orman yangını seracılık yapan bölge halkının ürünlerine zarar vermiştir. Katılımcıların ürünlerden verim alamadıklarını ifade etmiştir:

“Evin önünde tarım aletlerinin olduğu yerde 10 ton buğdayım vardı onlar yandı. Traktörüm yandı.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Seradaki domatesler dipten başa kıpkırmızıydı. Ne kadar zarar verir, nereye girer diye baktım. Yağmur suyu acı sudur. Boşaltmak gerek onu. Dereye kadar boşaltacağız. Kendi çabamızla ile. tankerinin temiz suyu ile bu gövdeleri yıkadım yani. Yaptığı yere kadar zarar etti.” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Kuruyan kurudu, biberler kurudu. Domateslerin bazıları kurtuldu, yarısı kurtulmadı. Biz işte sabah geldik, köklenenleri temizledik içinden. Sonra devam ettik, söktük onları yeniden fide diktik. Bu sene az olsa da dedik bu sene böyle geçecek. Kuruyan kurudu.” (B12, Kadın, Kumluca, Seracı)

Afeti ve iklim krizinin etkilerini deneyimleyen bölge halkı yaşanan afet dışında da iklim krizinin tarım ürünlerine zarar verdiğini belirtmiştir. Bölge halkı afetin etkilerini sadece afet olduğunda değil, gündelik hayatlarında da yaşamaktadır:

“Mevsim kaymasından dolayı hani bu aylarda normalde hasatı yapılmış bitmiş olurdu. 2 gün hasatı geciktirdi. Hasat gecikince hani bazı ürünlerdeki o beklenen lezzetleri tadına göre hani değişik oluyor. Bu durum çiftçiye de etkiliyor. Yöresel ürünleri de etkiliyor.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

“Narenciye bölgesi olduğumuz yer mesela onda verim kaybı var. Meyvelerde şekil bozukluğu var.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

Ürünlerdeki verimin düşmesinin yanı sıra bunun bir sonucu olarak ileride yaşanacak gıda krizine yer veren katılımcılar da olmuştur:

“İklim değişikliğinin etkileriyle beraber ekim verimliliğinin düştüğünü gösteriyor. Öte yandan nüfus artışıyla beraberde talebin arttığını bize gösteriyor. Dolayısıyla bu birbirine zıt iki durum neticesinde gıda güvencesi ciddi şekilde riske başlıyor.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“50 yıl sonra mesela şey hangisini demişlerdi bir tane ürün diyorlardı böyle bir çileğimsi tam şu an adını hatırlayamadım o ürün mesela olmayacak diyorlar. Yani o sıcakla yetişmeyecek. Mesela kışın yetiştirilen ürünler hani onlar olmayacak sıcaklık artışları olduğu için falan biz çok gıdaya erişemeyeceğiz.”

Mesela geçmişe bakacağız onu eskiden yerdik şimdi yiyemiyoruz.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Katılımcılar sel ve orman yangının tarım ürünlerinin kurumasına, verimliliğin, gıda kalitesinin düşmesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak iklim krizinin gelecek yıllarda gıda krizine yol açabileceğine de dikkat çekmişlerdir. İklim krizinin ekonomik, sosyal ve ekolojik etkileri gıda-tarım ürünlerine zararı ile insanların temel ihtiyaçlarından biri olan beslenme, güvenli gıdaya erişim hakkını olumsuz etkilemektedir.

3.2.2.2. Ekosistem Üzerindeki Etkiler

Bu kategori altında iklim krizi ve afetin ekosistem üzerindeki etkilerine yer verilmiştir. İklim krizi ve afetin ekosistem üzerindeki etkileri kategorisinde canlı yaşamına etkileri, mevsim-hava değişimleri, su kaynakları üzerindeki etkisi ve kuraklık konuları katılımcılar tarafından ifade edilen alt başlıklar olmuştur. Analiz edilen dokümanlarda da benzer şekilde iklim krizinin aşırı hava olaylarının oluşumuna etkisine daha fazla yer verilmiştir.

“Canlı Yaşamına Etkileri”

“Ekosistem Üzerine Etkiler” kategorisinde İklim krizi ve afetin canlı yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri katılımcıların en fazla belirttiği alt başlık olmuştur. Afetin canlı türleri üzerindeki zararı bölge halkının değindiği ortak konular olmuştur. Katılımcılar sel ve orman yangını sonrasında ağaçların, bitki türlerine zarar verdiğini belirtmişlerdir:

“Zeytinler falan vardı, onlar zarar gördü hep. Yangından kurudu hep. O kadar zeytin yangından dolayı 5-10 yıl geriye gitti.” (B24, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Ağaçlar kuruyor, içindeki özler çürüyor.” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

Kumluca ve Manavgat'ta seracılık yapan katılımcıların birçoğu hayvancılık ile de uğraşmaktadır. Afet sırasında katılımcıların hayvanlarının bazıları yaralanmış, bazıları yaşamını yitirmiştir:

“Tavuklarımıza baktık. Eşim orada gübreleri kaldırmaya çalışıyor. Koyunumuz var onları kurtarmaya çalışıyor. Yüksek yere arabanın üzerine çıkarmış hani onları almasın sel diye. Tavukları götürmesin diye almaya çalışıyor. Yerine

göre hepsi canın kadar değerli yani. Kendini düşünmüyorsun ama bir şeyi kurtarabilir miyim diye onu şeyine düşüyorsun.” (B11, Kadın, Kumluca, Seracı)

“İneğimiz, danamız vardı hepsi yandı gitti.” (B26, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Afet sonrası bölgeye giden sosyal hizmet uzmanları da yangının ekolojik zararını aktarmıştır. Afetlerin insan yaşamı üzerinde etkisi olduğu kadar bitki örtüsü ve hayvanlar gibi tüm canlı yaşamını olumsuz etkilemektedir:

“Ekolojik açıdan baktığımızda yeşil alanın büyük bir tahribatı söz konusuydu. Orada yaşayan canlıların ölmesi, bazı türlerin dünya üzerinde kaybolduğu söylentisi, yangınlardan dolayı türlerin yok olma tehlikesinde oluşu, canlılara alan kalmaması bunun etkileridir. Manavgat’ta defne ağaçlarının yok olması yine o toprağın gördüğü tahribat tekrar bir ürün yetiştirmek için veya ağaç yetiştirmek için verimliliğinin ne kadar kaldığını sorgulanması gerekir.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

Benzer şekilde iklim krizinin bitki ve hayvan türlerini yok ettiğine değinen katılımcılar da olmuştur:

“İklim değişikliğinin kentteki canlı yaşamına, doğal çevreye etkilerinin ve artık acil müdahale etme derecesine gelmesi bana iklim krizini anlatıyor.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Ekosistemler yaşam ortamları yani habitatlar ve buralarda yaşayan canlılar üzerinde yani biyoçeşitlilik üzerindeki olumsuz etkiler iklim değişikliğini yine unutulmaması gereken sonuçları arasında yer alıyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Sıcaklık arttığında aslında ekosistemde korkunç değişiklikler olmaya başlıyor. Yani biyoçeşitliliğin azalması karşımıza çıkıyor.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

İklim krizi ve afetin canlı türleri üzerinde biyoçeşitliliğin azalması gibi etkileri bulunmaktadır. Bu kategori altında zeytin ağaçlarının, hayvanların ve doğadaki diğer canlıların iklim krizi ve afetten dolayı zarar gördüğü üzerinde durulmuştur.

“Mevsim-Hava Değişimleri: Yaz kış gibi kış yaz gibi”

İklim krizinin ekosistem üzerine etkilerinde aşırı hava olayları, mevsim döngülerinin değişmesi katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir. Mevsimlerin değiştiğini ifade eden katılımlar sıcaklıkların arttığından, mevsim normallerinin geçmişte olduğu gibi artık yaşanmadığından, doğanın dengesinin bozulduğundan söz etmişlerdir. Bu durumu afet olarak değerlendiren katılımcılar olmuştur:

“Döngüsel süreç de olsa öbür türlü bir tezde doğru olsa sonuçta şu anda iklim değişikliğinin yaşandığı bir dönemdeyiz. Yani bazen sıcak olması gereken havalarda soğukların olması ya da artık kış gelse de ya bu sıcak havalar niye hep sıcak dediğimizde aslında bir afettir.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“Kışımız da artık biraz sarsılmaya başladı. Aralıkta ocakta yazı yaşıyoruz ya da tutan buzullar hızlı bir şekilde eriyor. İşte martta tekrar onlar erimeye geçtiğinde başka bir şey olabiliyor.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Manavgat ve Kumluca’daki katılımcılar da mevsim, hava değişimlerini deneyimleri üzerinden aktarmışlardır:

“Sıcaklıklar bu yıl aşırı oldu. İklim değişikliği çok oldu. Yaz kışa karışacak kış yaza karışacak. Kışın yağmur yağmadı, yaza doğru yağdı. Şimdi de çok sıcak oldu. Normalde klima bilmezdik. Bu yaz klimasız duramadık.” (B18, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Yazlar kışlar karıştı. Ne yaz belli oldu ne kış belli oldu. Şimdi sıcaktan geçilmiyor. Yani doğanın şeyi, dengesi değişti. Benim görüşüm bu.” (B19, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Mesela kışın aşırı soğuk olmuyordu. Yaz bir türlü gelmedi mesela bu sene. Yaz çok geç geldi. Haziran sonu üşüyordum ben ama geçen sene nisan, mayıs gibi kısa kollu giyiyordum.” (B3, Kadın, Kumluca, Çalışmıyor)

Katılımcılar iklim krizi nedeniyle mevsim döngülerinde zamanın ve sıcaklığın değiştiğini, bu durumu günlük yaşamlarında deneyimlediklerini ifade etmişlerdir.

“Su Kaynaklarının Azalması ve Kuraklık: Su Savaşları”

İklim krizinin ekosistem üzerindeki etkisinde öne çıkan bir diğer bulgu su kaynaklarındaki azalma olmuştur. Katılımcıların çoğunluğu su kaynaklarındaki azalmayı kuraklık ile ilişkili ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar kuraklığı suyun azalmasının sonucu olarak ifade ederken, bazıları nedeni olarak ifade etmiştir:

“Ben Salur mahallesinde oturuyorum. Son dönemdeki kadar kuraklık görmedim ben. Birçok çeşme vardı kurudu, periyodik olarak yani. 5 yıl, 10 yıl, 20 yıl içerisinde çeşmeler kurudu. 1-2 tane kaldı sadece.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“İklim krizi bence var. Bu gidiş bence pek iyi bir gidiş değil. Şimdi sular kalmadı. İleride ne olur bilmem. Allah hakkımızda hayırlısını versin. Bu kuraklık berbat. Kış neredeyse yaz gibi geçiyor. Yok, yağış almıyor. Önceden hiç durmadan 15 gün yağış olduğu zamanlar olurdu.” (B24, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Kuraklık ve su kaynaklarının azalmasının canlı türleri üzerindeki olumsuz etkilerine değinen katılımcılar da olmuştur. Kuraklık sadece su kaynaklarının azalması değil ekosistemdeki canlıların yaşam alanlarına da etki etmektedir:

“Küresel ısınmadan dolayı kuraklık oluyor. Kuraklık olunca göller, akarsular kuruyor. Dolayısıyla bu göç sırasında göçmen kuşların uğradığı yerler kurak olunca yok oluyor. Onlar da doğal olarak etkilenmiş oluyor. Bundan dolayı ölümlere yol açıyor. Mesela birçok habitat bu şey üzerinde bu kuraklıktan dolayı birçok organizmanın neslinin tükendiği biliniyor (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

Bazı katılımcılar su kaynaklarının insan yaşamı üzerindeki etkisine dikkat çekerek su kaynaklarının azalmasının ileride su savaşlarına yol açacağını düşünmektedir:

“Aklıma iklimin değişmesi sonucu işte doğanın değişmesini düşünüyorum. Özellikle su, iklim krizinde çok önemli. Çünkü ileride olabilecek şeyi, su savaşları olacağını düşünüyorum.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Su savaşları olacak dünyada falan diye çok tartışılırdı. Bence  yle bir şey gerçekten olacak gibi düşünüyorum. Çünkü su kıtlığı yaşanacak. Bununla hani kıtlık sadece suyla ilgili olmayacak bence tarımsal ürünlerde de bu gelecek diye düşünüyorum. Çünkü zaten etrafımızda savaşlar falan da var.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

“Su kaynaklarının ortadan kalkması ya da azalması dediğim gibi hani çevreyi ciddi anlamda olumsuz yönde etkiliyor. Yani su demek hayat demek zaten sizlerde biliyorsunuz.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

 klim krizinin su kaynakları ve kuraklık üzerindeki etkisi politika belgelerinin analizinde yer almamasına rağmen katılımcıların değindiği bir konu olmuştur. Katılımcılar kuraklık ve su kaynaklarındaki azalmayı iklim krizi ile ilişkilendirmiş ve olumsuz etkilerine dikkat çekmişlerdir.

 klim krizinin ekosistem üzerine etkilerinde mevsim ve hava değişimleri katılımcıların en fazla vurguladığı değişimler olmuştur. Meslek elemanları ve sel, orman yangını deneyimi yaşayan bölge halkı da deneyimleri üzerinden aşırı hava olayları ve afetlerin ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir.

“Bütüncül Etki”

 klim krizinin bütüncül etkileri bulunmaktadır. Katılımcılar görüşme sırasında çoğunlukla bu duruma sağlık, tarım-gıda, ekonomi, canlı yaşamı gibi başlıklarda ifade etmelerine rağmen iklim krizinin etkilerini birbiri ile ilişkili şekilde anlatan katılımcılar da bulunmaktadır.

“Ekosistemi etkiliyor, kentleri etkiliyor. Tabi ki ekonomiyi de etkiliyor.” (M7, Mimar, STK)

“Sadece sosyal eşitsizlikler değil. Yani bugün bu değişikliğe neden olmuş olduğu hem afetler hem bunlarla ilişkili kayıplar, ölümler ve bununla beraber evet bahsetmiş olduğumuz eşitsizlikler dolayısıyla bunun tetiklemiş olduğu başka sosyal etkilerde var. Ama aynı zamanda fiziksel etkiyi de beraberinde getiriyor. Dolayısıyla hani bunları bütüncül bir biçimde ele aldığımızda ve

bunları düşündüğümüz zaman biz buna iklim krizi diyoruz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Enflasyon niye artıyor ya da enflasyonun artma sebebi kötü ekonomi politikaları olabilir ama bir yandan da dünyadaki gıda arzının azalması meselesi iklim kriziyle alakalı yani hepsi bir bağlantılıdır. Buzulların erimesi meselesi gibi çoğaltılabilir.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

İklim ve Afetin Etkileri teması altında “Ekosistem Üzerindeki Etkiler” ve “İnsan Yaşamı Üzerindeki Etkiler” olarak iki kategoriye yer verilmiştir. Ekosistem Üzerindeki Etkiler kategorisinde mevsim-hava değişimleri ve canlı türleri üzerindeki etkiler öne çıkmıştır. İnsan Yaşamı Üzerindeki Etkiler kategorisinde ekonomik ve psikolojik etkiler katılımcıların en çok ifade ettiği konular olmuştur.

3.3. İklim Krizi ve Afet Çalışmalarına İlişkin Bulgular

İklim krizi ve afet çalışmaları ile ilgili bulgulara “Uygulama Değerlendirmeleri”, “Afet Öncesi Çalışmalar”, “Afet Sırası Çalışmalar” ve “Afet Sonrası Çalışmalar” kategorileri altında yer verilmiştir. Tema, kategori ve alt kategorilere ilişkin bilgiler Çizelge 3.8.’de yer almaktadır. Politika belgelerinin analizinde afet çalışmaları ile ilgili bilgiler afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası çalışmalar olarak yer almaktadır. Bu nedenle politika analizi ile ilgili çizelgeler afet çalışmaları ile ilgili bölümlerde verilmiştir.

Çizelge 3.8. İklim krizi ve afet çalışmaları tema ve kategoriler

Tema	Kategori	Alt Kategori
İklim Krizi ve Afet Çalışmaları	Uygulama Değerlendirmeleri	• Koruyucu-Önleyici Çalışmalar • Risk Azaltma ve Uyum Çalışmaları • Uygulamadaki Sorunlar
	Afet Öncesi Çalışmalar	• Koruyucu-Önleyici Çalışmaların Eksikliği • Alınan Önlemler
	Afet Sırası Çalışmalar	• Müdahale-Koordinasyon Eksikliği
	Afet Sonrası Çalışmalar	• Ekonomik İyileştirme Çalışmaları • Sosyal İyileştirme Çalışmaları • Barınma İhtiyacı • İşbirliği • Afet Sonrası Önlemler

3.3.1. Uygulama Değerlendirmeleri

Uygulamaların Değerlendirilmesi kategorisi altında katılımcıların kurumsal ve genel olarak Türkiye'deki iklim krizi politikalarını değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu bölümde politika belgelerinin analizinde oluşturulan ilgili tema ve kodlar da yer almaktadır. Çizelge 3.9 politika belgelerinde çevrenin ve iklimin korunması ile ilgili yer alan konu başlıkları gösterilmektedir.

Çizelge 3.9. Politika belgelerinde çevrenin, iklimin korunmasına ilişkin içerik analizi

Konular	Belgeler içinde Kodların Sıklığı
Atık yönetimi	63
İklim krizi ile ilgili eğitim	58
İklim ile ilgili risk belirleme	47
Çevre dostu uygulamalar	40
Kurumlararası işbirliği	34
Çevrenin korunması ile ilgili eğitim, farkındalık	31
Çevre sağlığı	27
Fiziksel çevrenin korunması	13
Denetim	10
Katılım ilkesi	9
Toplam	332

3.3.1.1. Koruyucu-Önleyici Çalışmalar

Koruyucu-Önleyici Çalışmalar kategorisi altında eğitim, farkındalık çalışmaları, sosyal hizmetin bütüncül bakış açısı ve ekolojik çalışmalar başlıkları yer almaktadır. Katılımcılar koruyucu-önleyici çalışmalarda daha çok eğitim ve farkındalık çalışmaları yapıldığını ifade etmişlerdir. Politika belgelerinin analizinde de çevre ve iklim ile ilgili eğitim çalışmaları ilk sıralarda yer almaktadır.

“Eğitim-Farkındalık Çalışmaları”

Katılımcılar iklim krizi ve afetlerle ilgili çoğunlukla eğitim ve farkındalık çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. Eğitim, farkındalık çalışmalarında çevrenin korunması, çevre bilinci gibi konular anlatılmaktadır:

“Özellikle kırsal bölgelerde yer alan ilkokullara her yıl periyodik olarak eğitimler düzenleniyor. İşte Milli Eğitim müdürlüğüyle bu anlamda koordineli

çalışılıyor ve kırsal bölgedeki öğrencilere çok genel anlamda çevre bilinci aşılanmaya çalışılıyor.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

“Çocukları iklimle, doğa ile ilgili bilinçlendirmek, farkındalık yaratmak adına eğitim çalışmaları yapıyoruz. Eğitim sınıfları oluşturuyoruz. Bunlar uygulamalı olarak sınıflarda öğretmenler ile çalışmalar yapılıyor. Çocukları doğayla birleştiriyorlar. Doğayla tanıyorlar. Bizler de arta kalan zamanlarımızda çocukların sosyal etkinlik saatlerinde öğrencilerin öğretmenleriyle, okul müdürleriyle işbirliği halinde olup öğrencilere iklim krizi hakkında eğitimler veriyoruz”. (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

Görüşmelerde sosyal hizmet uzmanları afet çalışmalarına iklim krizi ve çevre konularının dahil edilmediğini ifade etmişlerdir. Afetlerde önemli bir role sahip olan AFAD’ın ise eğitim faaliyetleri deprem ile sınırlı kaldığı görülmüştür:

“Afete hazırlıklı okul, iş yeri, ev gibi böyle eğitim dokümanları var yine onları yürütüyoruz. Okul eğitimleri oluyor. Örneğin onlarda deprem sırasında, öncesinde ve sonrasında doğru davranış şekilleri çocuklara anlatılıyor. İşte yapılan iş yerlerinde de yine bu yapılabilir. Yine sonrasında tahliye tatbikatları gerçekleştiriliyor. Deprem tatbikatları yapılabilir. Önleyici çalışmalarda bu eğitimler tatbikatlar yer alıyor diyebiliriz.” (Katılımcı 3, Kadın, Sosyal Hizmet Uzmanı, Antalya AFAD)

Bazı sivil toplum kuruluşları da savunuculuk ile farkındalık oluşturmaya çalışmaktadır:

“Türkiye’de iklim krizini durdurmaya yönelik bir buçuk derece eşiği var bildiğiniz gibi biz bu bir buçuk derece eşiyle uyumlu hedefler geliştirilmesi için çalışıyoruz. Buna yönelik politikalar geliştirilmesi için çalışıyoruz. Dolayısıyla savunuculuk faaliyetleri yürütüyoruz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Yaşadığınız yer kentsel ısı adasıysa bunu sorgulayabilirsiniz. Yani işitme engelli ve yaşlı teyze, anneannenin, babaannenin sorunları bunlardır. Yani böyle şeyler var. Onlara hak arama yollarını da yani bürokratik olarak da söylemeye çalışıyoruz.” (M7, Mimar, STK)

Katılımcılar iklim krizi ve afetlerle ilgili farkındalık kazandırmak için farklı kurumlar ile çocuklar, ailelere yönelik çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Bazı kurumlar için afetlerin deprem odağında ele alındığı görülmektedir. Bu durum yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliği açısından iklim krizinin sosyal hizmetin doğrudan çalışma alanına henüz girmediği şeklinde ifade edilebilir.

“Sosyal Hizmet Odağı-Bütüncül Bakış”

Sosyal hizmet uzmanları afet çalışmalarında daha çok psikososyal destek boyutunda yer almalarına rağmen İklim krizi ve afet alanında sosyal hizmetin bütüncül bakış açısının bu alanda da geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temelinin geniş olması uygulamalarda sosyal hizmet uzmanlarını diğer mesleklerden ayıran bir özellik haline gelmiştir:

“Afetlerde insanlar temel anlamda kayıp yaşıyor. Günlük işlevselliklerini kaybediyorlar, o rollerini kaybediyorlar. Kontrol kaybı, güven kaybı yaşıyorlar ve bunlar beslenmeden barınmaya tutun psikolojik desteğe kadar hepsi böyle çok kenetlenmiş bir bütün halinde yani bir tanesini açıkta bırakamazsınız. Yani ne travmasını küçümseyebilirsiniz ne temel ihtiyaçlarını küçümseyebilirsiniz. O yüzden bütüncül bir hizmet sunmak zorundasınız.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Ben geniş bakıyorum, bütün olayların bütün süreçte bütün bakanlıklar açısından değerlendirip çözüm üretebiliyorum. Bunu bir psikolog yapamıyor. Çünkü öyle bir eğitimi yok. Multidisipliner bakış açısı bizim mesleğimizde var. Bizim en büyük avantajımız zaten en büyük yani alet çantasındaki en değerli şey bizim.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Sosyal hizmetin yeşil bakış açısı yeşil tabi bir motto. Yani öyle baktığında da afet sonrası ekosistemi de koruyarak sen sadece doğa hakları açısından da korumuş olmuyorsun insanın geleceği açısından da koruyorsun.” (M7, Mimar, STK)

Sosyal hizmetteki insan merkezci anlayışın değişimini bir sosyal hizmet uzmanı şöyle ifade etmiştir:

“Sosyal hizmette hümanizm dediğimiz hikaye işte bu iş buraya gitmiyor. Hani sadece bir insanın yüksek yararından bahsedemeyiz. Hep kendi baktığımız çerçevede de özellikle dersine girdiğim öğrenciler veya süpervizörünü yaptığım öğrencilere sadece bir insan türünün iyilik hali için çalışıyor olan bir meslek grubu olmamalıyız dedim...Çevresi içinde birey derken aslında bu çevre içindeki bütün canlılar aslında bizim için yüksek yarar kabul ediyor.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

Katılımcılar sosyal hizmetin bütüncül bakış açısına dikkat çekmişler ve insan dışında diğer canlı türlerinin korunması gerektiğini vurgulamışlardır.

“Ekolojik Çalışmalar”

Toplumu bilinçlendirme ve sosyal hizmetin afet alanındaki bütün çalışmaları insan odaklı çalışmalardır. Bunlardan farklı olarak bazı sivil toplum kuruluşları yaban hayatının korunması, su kaynaklarının korunması, tarım alanlarının korunması gibi ekosistem odaklı çalışmalar da yürütmektedir:

“Mesela denizler ve yaban hayatı programı içerisinde de deniz çayurlarının korunmasına yönelik geliştirilen proje var. Deniz çevresinin korunmasıyla birlikte çok ciddi bir deniz ekosistemini kurmuş oluyorsunuz ama deniz ekosistemini kurduğunuz zaman karbon yutak alanlarını da korumuş oluyorsunuz...Onarıcı tarım teknikleri hem verimi arttırıyor hem iklimi dirençli kılıyor. Hem de aynı zamanda da toprağı iyileştirerek, topraktaki organik madde miktarını arttırarak toprağın karbon tutma kapasitesini de güçlendirmiş oluyoruz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Deniz seviyesinin yükselmesinin de etkilerini en son bir çalıştık. Amacımız orada teknik bir şey söylemekten daha çok deniz seviyesinin yükselmesinden dolayı deniz kenarı yani kıyı yapılaşması çok ciddi etkilenecek demeye başlıyor.” (M7, Mimar, STK)

“Koruyucu-Önleyici Çalışmalar” kategorisinde eğitim ve farkındalık çalışmaları katılımcıların kurumlarında iklim krizi ve afetler ile ilgili çalışmalarının başında gelmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, uygulamada bakış açılarının bütüncül olduğunu ve ekolojik bakış açısı ile çalışmanın önemini vurgulamışlardır.

3.3.1.2. Risk Azaltma ve Uyum Çalışmaları

Risk Azaltma ve Uyum Çalışmaları kategorisi içinde “iş birliği”, “multidisipliner çalışma” ve “denetim çalışmaları” alt kategorileri yer almaktadır. Katılımcılar iklim krizine yönelik politika ve uygulamaları çalıştıkları kurumlar ve genel politika anlayışı üzerinden yorumlamışlardır. Kurumlararası iş birliği çevrenin korunması ve iklim krizi ile ilgili çalışmalarda önemli yer tutmaktadır. Kurumlararası iş birliği katılımcıların ifadeleri ve politika belgelerinin analizinde öne çıkan konular olmuştur.

“İşbirliği”

Katılımcılar iklim krizi ve afetlerle ilgili risk azaltma ve uyum çalışmalarında birden fazla kurumun bir arada çalıştığını ifade etmiştir. Devlet Su İşleri, Orman Genel Müdürlüğü, AFAD, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu kurumların başında gelmektedir. Kurumların çalışma alanlarına göre rolleri değişmektedir. Afet alanında il afet planlamaları önemli bir yer tutmaktadır:

“Risk azaltma planları işte bu IRAP’lar (İl Risk Azaltma Planı) yine bahsettiğim gibi ilki 2020’ de başladı. İlin önce bir afetselliğini çıkartıyoruz. İlin afetselliğini çıkarttıktan sonra çalıştaylarla birlikte diğer kamu kurumlarının ilde yaşadıkları problemleri ele alıyoruz. Antalya’da da birinci amaç iklim değişikliğine ve etkilerine uyum sağlanmasıdır. Bu eylemleri yapması gereken sorumlu kurumlar var ve o kurumları da destekleyecek destekleyici kurumlar var.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Türkiye Afet Risk Azaltma Planı taraf oluşturulmuştu. Bu planla da bütün illerde afetlerin önlenmesi, hangi kurumlar ilgili sorumlulukları almalı işte hangi adımları gerçekleştirmeli gibi bir planlama yapılmıştı. DSİ ne iş yapacak işte kanalların temizliği, kanal güvenlik önlemleri gibi şeyleri yapıyor. İşte diğer bir kurumun orman yangınlarıyla ilgili Orman Genel Müdürlüğü ne gibi önlemler alıyor, neler yapabilir, ormanlar içerisinde gözcü kule sayısı artırılabilir gibi farklı adımları var.” (Katılımcı 3, Kadın, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Devlet Su İşleri, 10.Bölge Müdürlüğü, Meteoroloji 4.Bölge Müdürlüğü tüm Antalya Bölge Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü ve biz doğal afetler

değerlendirme toplantısı gerçekleştiriyoruz. Meteoroloji önceki dönem hava durumu ve bundan sonraki beklentilerini anlatıyor. Devlet Su İşleri su ile ilgili, suyun durumuyla ilgili barajlardaki su durumu kuraklıkla ilgili durumlardan bahsediyor. Orman Bölge Müdürlüğü orman yangınlarıyla ilgili bilgiler veriyor o tarz bir çalışma yapıyoruz.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

Afet alanı dışında iklim krizine yönelik risk azaltma ve uyum çalışmaları da Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Bu çalışmalar yerel yönetimler ve ilgili kuruluşlar ile işbirliği içinde yapılmaktadır:

“Büyükşehir, ilçe belediye, Meteoroloji Bölge Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü gibi kurumların koordinasyonu bizdedir. Çevre Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı aslında iklim değişikliği kapsamındaki uyum stratejisi ve eylem planlarının ana koordinasyonunu sağlayan bakanlıktır. Sadece atık sektörü değil, enerji sektörü, sanayi sektörü var, ulaşım sektörü var.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

“Belediyede iklim hedefleri, iklim eylem planlarını geliştirmelerinde onlara destek oluyoruz. Bu alanda iddialı adımlar atan belediyelere öne çıkartan bir programımız var. Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı içerisinde iklimle ilişkili bu kısma uyumun güçlendirilmesi için Türkiye’de hem sivil toplum hem de özel sektör dernekleri, özel sektörü temsil eden kuruluşların bir araya geldiği bir yapı oluşturmaya çalışıyoruz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

Katılımcılar iklim krizi ve afetlerde kurumlar arası işbirliğinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. İklim krizi ve afet çalışmalarının multidisipliner bir alan olması, sosyal hizmet, mühendislik, şehir planlama gibi meslekleri kapsaması işbirliğinin önemini arttırmaktadır.

“Risk Analizi-Denetim Çalışmaları”

Katılımcılardan bazıları iklim krizi ve afetlerle ilgili risk analizi ve saha çalışmaları yaptıklarını ifade etmiştir. Risk analizleri maden ocağı, iklime dirençli kentler, bölgesel iklim krizi risk haritalarının çıkarılması gibi konuları kapsamaktadır. Bu tür çalışmalar yapılmadan önce bölgenin fiziksel ve sosyal olarak analiz edilmesi önem taşımaktadır.

Sosyal analiz boyutunu sivil toplum kuruluşunda çalışan bir katılımcı ifade etmiştir. İklim krizi ile ilgili risk analizleri politika belgelerinde sıklıkla değinilen bir konu olmasına rağmen katılımcıların var olan uygulama aktarımlarında daha az yer almıştır. Denetim çalışmalarına ise politika belgelerinde de çok fazla yer verilmediği görülmektedir:

“Herhangi bir yerde maden ocağı, taş ocağı yapılacak, büyük çaplı bir otel yapılacak, düğün salonu yapılacak ve bununla ilgili de bir malzeme var. Bunların görüşleri geliyor bize biz de afete maruz bölgenin içindeyse olumsuz görüş veriyoruz. Dışındaysa da haritalarla karşılaştırarak olumlu görüş veriyoruz. Yakınındaysa da tedbir alınması gerekiyor diye yazıyoruz.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“AFAD’ın gerçekleştirdiği bir önleme çalışması yok. Hani şöyle şunu yapabiliyor; afete maruz yani afet açısından riskli bölgedir diye boşaltma kararı alabiliyor. Fakat bu yaşanan bir afet oluyor, bir olay oluyor veya yoğun görülen bir erozyon olur bir durum olur gözle görülür onun tespitinden sonra işte başvuruya veya yerel yönetimlerin başvurusuyla tespit edilip orada komisyonlarca karar alır o bölgeler afete maruz bölgede ya da afet olabilir alanlardır diye yerleşmeye kapatılabiliyor.” (Katılımcı 3, Kadın, Sosyal Hizmet Uzmanı, Antalya AFAD)

“Tufanbey bölgesinde sosyal kırılganlık analizi yaptık. Burası da termik santral ve madenin olduğu bir ilçe biliyorsunuz. Dolayısıyla kömürden çıkış sürecinde farklı bölgeler nasıl etkileniyor, etkilenebilir. Dolayısıyla da bölgesel bazda ne gibi önlemler geliştirilmesi, nasıl planlamalar yapılmalı buna cevap üretmeye çalışıyoruz...Afetlere dirençli yapılar nasıl inşa edilebilir” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

Atık yönetimi, politika belgelerinde öne çıkan konulardan biri olmuştur. Risk azaltma ve uyum çalışmalarında da atık yönetimi için denetimler yapılmaktadır:

“Yine ambalaj atığı dediğimiz işte katı atık dediğimiz kısımlarda denetleme görevleri var. Yönetim bağlamında da örneğin işte sıfır atık projesi kapsamındaki uygulamaların yerinde denetimi var.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

Katılımcılar iklim krizine yönelik risk azaltım ve uyum çalışmaları farklı mesleklerin, kurumların bir arada çalışması gereken bir alan olarak ifade etmişlerdir. Risk analizleri ise iklimden çok çevre çalışmaları ile ilgili olmuştur.

“Multidisipliner Çalışma”

Katılımcılar iklim krizinin farklı meslekleri bir araya getirdiğini ve çok disiplinli bir alan olduğunu ifade etmişlerdir:

“Jeoloji mühendislerimiz var, inşaat mühendisimiz, harita mühendisimiz, ziraat mühendisimiz var. Daha sonra düşünüyorum baya kalabalığız. Jeofizik mühendisimiz var işte plancı olarak ben varım, mimarımız var.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“İşte tarımı etkiliyor. İşte insanın yaşamsal faaliyetlerini etkiliyor. Birçok konuyu etkiliyor. O anlamda tabi dikkate alınması gereken üzerinde bütün sosyal bilimlerin, fen bilimlerinin çalışması gereken bir alandır. Aslında inanılmaz disiplinli olan birbiriyle iletişiminin ayrıştırılamayacağı bir alandır. Yani fen bilimleri, sosyal bilimler bu alanda ortak noktada çalışma yürütebilecek bir alandır.” (M14, İşletme, STK)

“Bugün iklim değişikliği çok disiplinli, çok sektörlü hatta tüm sektörleri ilgilendiren, onun üstünde bir neredeyse coğrafya bilimi de öyledir. Bir şemsiye kolu yani pek çok konuyu ve sorunu pek çok sektörü tüm insan sektörlerini ve doğal sistemi de içeren bir konudur.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

Bazı katılımcılar multidisipliner çalışma yaparken kurumların görev tanımlarının, sınırlarının belirginliğinin ve kurumlar arası iletişimin önemli olduğunu belirtmişlerdir:

“Ekip çalışmasını çok önemsiyorum. Burada konuşabilirlik çok önemlidir. Herkesin yeri nerede bilmesi gerekiyor. Sadece bizim bakanlık olarak değil. Sağlık Bakanlığının benim nerede durmam, ne yaptığımı bilmesi gerekiyor. Benim onun ne yaptığını bilmem gerekiyor. Atıyorum Orman Bakanlığı, Çevre Bakanlığı... Yani birbirimizi tanımamız lazım ki bir şeyler yapabilelim.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Multidisipliner çalışma iklim krizinin çok boyutlu etki alanlarına sahip olması nedeniyle katılımcılar tarafından farklı meslek gruplarının bir arada çalışması gereken bir alan olarak ifade edilmiştir. İklim krizi ve afet alanında multidisipliner çalışma ve iş birliği önemli olmakla birlikte kurumlar arası mesleki sınırların belirgin olması uygulamaların niteliği açısından önem taşımaktadır.

3.3.1.3. Uygulamadaki Sorunlar

İklim krizine yönelik çalışmaların, politikaların değerlendirilmesinde “Uygulamadaki Sorunlar” kategorisi önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcılar özellikle bütüncül bir politika anlayışının olmadığına, kurumlararası iş birliği olsa da burada yaşanan bazı mevzuat, görev dağılımı sorunlarına ve sosyal hizmet uzmanları görev tanımlarının belirgin olmaması gibi konu başlıklarına değinmişlerdir. Bu kategori altında “bütüncül politika-sistem eksikliği”, “ekonomik odaklı uygulamalar” ve “azaltım ve uyumda başarısızlık” alt kategorileri yer almaktadır.

3.3.1.3.1 Bütüncül Politika-Sistem Eksikliği

İklim krizine yönelik Türkiye’deki politikaların değerlendirilmesinde katılımcıların ifade ettiği bütüncül politika ve sistem eksikliği önemli bulgular arasında yer almaktadır. Bu alt kategorinin içinde özellikle sosyal hizmet açısından mesleki sınırların belirgin olmaması, iş birliğinde yaşanan sorunlar, uygulama sorunları gibi alt başlıklar yer almaktadır.

“Uygulama Eksikliği”

Uygulama Eksikliği, meslek elemanlarının ve bölge halkının ortak olarak ifade ettiği sorun alanlarının başında gelmiştir. Katılımcılar Türkiye’de iklim krizine yönelik politika belgelerinin, yazılı metinlerin olduğunu, ancak bu teoriyi uygulamaya aktarmada sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir:

“Kentlerin de iklim değişikliği eylem planları yapıyor. Bunlar olumlu şeylerdir. Fakat bunlar dinamik, demokratik açık katılımları, çok sektörlü, çok disiplinli sistemlere dönüşmüyor. Hepsi birbirinden bağımsız ve yaşayan sistemlere dönüşmüyor...Türkiye’de mevzuat da var. Son yıllarda son 10 yılda yapılan projeler var. Eylem strateji planları var. İşte şehirlerin iklim değişikliği

eylem planları var. Pek çok sektörde ayrı ayrı eylem planları var. Fakat bir bütün halinde baktığınızda örneğin Türkiye'nin sera gazı salımlarında ve afetlerin sayısında bir azalma yok.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“...Yeşil sosyal hizmet açısından da bakıldığında yani yeşil sosyal hizmet geleceğe yönelik bir şeydir. Aynı zamanda Türkiye geleceği yani ufuksuz, vizyonsuz çözümlere gebedir. Nasıl yapılması gerekeni değil ne kadar etimiz budumuz var da nasıl yapacağımıza odaklı oldukları için bunu hiç şey yapmıyorlar.” (M7, Mimar, STK)

“Çevre ve şehircilik ve iklim değişikliği bakanlığı şu anda bir koordinasyon rolü üstleniyor mesela. Enerji bakanlığı kendi planlaması içerisinde ne yazık ki iklim krizini dikkate almıyor demek haksızlık olur ama bunu diğer enerji arzı güvenliği konusuyla aynı ölçüde bir öncelik olarak dikkate almıyor. Yansımalarından bunu anlıyoruz. Dolayısıyla burada bu politikaları uygulatma noktasında bir zaafiyet ortaya çıkıyor.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

AFAD'da çalışan bir katılımcı iklim krizi-afet ilişkisinin belirgin olmasına rağmen uygulama noktasında eksiklikler olduğunu ifade etmiştir. İklim krizinin afet alanında etkisi görülmesine rağmen iklim krizi kuruluşların ana çalışma konusu haline gelmemiştir:

“İklim değişikliğinin afetlere neden olduğu ve afetlerle mücadele kesiminde zor olduğu yani afet olmadan önce önlem alınması gerektiği ile ilgili vurgu yaptığımız halde hani bu konuya henüz çok değinilmemiş olması güç oluyor.” (Katılımcı 3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

Kumluca bölgesinde selden etkilenen katılımcılar daha önceden var olan bazı çalışmaların uygulamaya geçirilmediğini söylemişlerdir:

“Tarımsal toplulaştırma diye uygulama var. Bu canımız yandığında sel olduğunda bunu herkes tamam tamam yapalım dediler. Bürokrasi devreye girdi. Bazı kararlar alındı. Yatırım planlaması yapıldı. O an hani sıcaklığıyla insanlar bir şeylere sıcak bakıyorlar ama daha sonrasında iş değişiyor.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

“Yok, hala da yok. Konuşuyoruz ama uygulamada bir şey yok. Ben şöyle düşünüyorum yani sel götürebileceğini götürecek zaten biz suya kapılmayalım

diye. Hatta kanallarla ilgili çalışma yapılması lazım vatandaşa.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

Tarım politikalarındaki uygulama sorunları da katılımcıların ifade ettiği bir diğer konu olmuştur:

“Yani sen jeopolitik olarak bulunduğun konumu düşün. Sen bir yarımadasın ve dört mevsim yaşıyorsun, birçok hani endemik türün bulunduğu yerdesin. Endemik üründe dünyanın liderisin işte fındıkta olduğu gibi. Tahıl ambarı dediğin zaman pirinç, bakliyat senin için çok büyük ama sen bunun planlamasını yapamıyorsun.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“Yapacak bir şey kalmadı. Her yer arazi doldu. Sera yapacak yer kalmadı. Tarım arazisi hep seraya döndü. Mısır, ekin tarlası kalmadı. Yanmasa buraya da yaparlardı.” (B19, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Katılımcılar tarafından uygulama eksikliğinin nedenleri arasında bürokrasi engeline değinilmiştir. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki fark şu şekilde ifade edilmiştir:

“Devlet memuru olarak orada çalışıyorsun. Bütün personel sahada görev yapıyor ve bir çizgiden çıkmamanız gerekiyor. Çünkü mevzuatımız var, işte tanımlı olduğunuz kimliğiniz var. Kurumunuz var, devlet memuru olarak oradasınız açıkçası verilen görevin çok dışına çıkamıyorsunuz. Böyle bir durumla karşılaşılabiliyor. Fakat daha özgür bağımsız çalışan sivil toplum kuruluşlarında bu durumu biraz daha rahat görüyorsunuz.” (Katılımcı 3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Halkın dilinde olan, gözüyle gördüğü şey de var siyasi baskı da var burada. Hükümetle belediyenin ters partilerden olması, çalışmayı engellemeleri.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

Katılımcılar “uygulama eksikliği” kategorisinde Türkiye’de iklim krizine yönelik belgelerin, politikaların olduğunu ancak uygulamaya geçmediği öne çıkmıştır. Bunun yanı sıra kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki çalışma şartlarındaki esneklik farkı da ifade edilmiştir.

“Mesleki Sınırların Belirsizliği: Özgünlük Kayboluyor!”

Kurumlarda mesleki sınırların belirsiz olması, sosyal hizmet uzmanları, şehir-bölge planlamacıların meslekleri kapsamına girmeyen işleri yapmaları katılımcıların ortak olarak belirttiği sorunların başında gelmiştir. Sosyal hizmet uzmanları bu konuda afet uygulamalarından örnekler vermiştir:

“Psikolojik olarak şöyle aslında sosyal çalışmacılarımız var ama sosyal çalışmacılarımızın nasıl söyleyeyim bizim kurumun yükü o kadar çok fazla ki yani hiçbirimiz mesleğimizi açıkçası yapmıyoruz. Yani yeri geliyor santrale bakıyoruz, yeri geliyor işte evrakla ilgili bir şey yapıyoruz.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Sosyal hizmet uzmanı başka, psikolog başka, sosyolog başka, çocuk gelişimci başka, psikolojik danışman başkadır. Biz multidisipliner bir alanız. Şimdi siz akademik çalışma yaptığınız için söylüyorum her şey psikososyal destek denmeye başlandıkça bu mesleklerin özgünlüğü ortadan kayboluyor.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Mesela terapi yapması gereken ekipler gitti ihtiyaç tespiti yaptı. Böyle hatta ben kendi çıktığım gruplara hocam bizim görevimiz bu değil. Çünkü biz işte 10 gündən sonra artık yavaş yavaş travmatik terapi ya da iyilik halini sürdürme ile ilgili bir desteğe ekiplerimiz çıkıyordu. Ama bazı arkadaşlar hâlâ tespit yapıyordu. Bizimle birlikte tespit yapan mesela evinin neresi yandı diye konular Aile Bakanlığı olarak benim işim değildi.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Sosyal hizmetin Uygulamalarda yaşanan mesleki sınırların belirsiz olması sorununda meslek elemanlarının bireysel sorumluluğu olduğu da bir katılımcı tarafından ifade edilmiştir:

“...Meslektaşlarımın zaman zaman fark ettiğim kadarıyla kendini geliştirmemeleri, zaman zaman ürkek davranmaları sonucu gördüğüm kadarıyla çok da anketörlükten öteye geçemedi gibi geliyor...Kurumda insanların muhatap olduğu ve siz ne iş yapıyorsunuz ve sonrasında özellikle mademki çok da bir şey yapmıyorsunuz o zaman gel bakalım şu işleri yapar

deniyor ki burada zaman zaman meslektaşlar o alanı kendilerini açmaması sebebiyle doğru orantılıdır.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

Kurumlarda mesleki sınırlar ile ilgili yaşanan sorunlar olmakla birlikte sosyal hizmet mesleğinin sınırlarının nerede başlayıp bittiği ve iklim krizi konusunda bakanlıklar özelindeki yeri de katılımcılar tarafından sorgulanmıştır. Bir katılımcı çalıştığı kurumun şartları çerçevesinde iklim krizini doğrudan sosyal hizmetin alanı olarak değerlendirmemiştir:

“Psikososyal destek çalıştığımız için böyle çünkü afetlerle ilgili koruyucu önleyici tedbirler daha çok pozitif bilimin yani yapısal teknik grupların işi olduğu için işte bir Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın, belediyelerin, mühendis grupların işi olduğu için ya biz en fazla ne yapabiliriz?... İklim krizine sebep olan etkileri biz tüketimimiz ile azaltalım, çevre sağlığına bakalım vesaire..Ben açıkçası uzmanlık alanımız değil diye görüyorum.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Katılımcılar farklı meslek gruplarının aynı kadro adı altında aynı işi yapmalarını mesleki sınırların kaybolması olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcılar sosyal hizmet uzmanlarının mesleki gelişimlerine önem vermeme ve mesleki sınırların belirsizliği arasındaki ilişkiyi de vurgulamışlardır. Sosyal hizmet alanındaki iş yükü, sosyal hizmet uzmanlarının iklim krizini çalışmalarına dahil etmelerini sorgulamalarına yol açmıştır.

“Görev Dağılımı-İş Birliği Sorunu”

Bütüncül politika-sistem eksikliği alt kategorisinde yer alan uygulamalardaki bir diğer sorun kurumlar arası iş birliğinin sağlanmasında ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar tarafından iklim krizi ile ilgili çalışmalarda kurumlar arası iş birliği olduğunu ifade edilmesine rağmen kurumların bu konuda sorumluluk almak istemediklerini belirtilmiştir:

“Toplantıda DSI, AFAD ve Büyükşehir Belediyesi vardı. Taşkın riskleri ile ilgili bir planda DSI ve Büyükşehir Belediyesi’nden gelen görevliler hangi derenin kimin sorumluluğu altında olduğunu saatlerce tartıştılar. Hiçbir yere varamadık yani. İş böyle olunca da o dereye hiç kimse sahip çıkmıyor. Kurumların eş güdümlü olmasında sıkıntılar yaşıyoruz. Kurumlar birbirleriyle çakışıyor. O bizim mevzuatımızda değil, biz bunu yapamayız, bunu yapabilecek

mevzuatsal bir dayanağımız yok diyorlar.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Uygulamada bırakın uyumu çatışma söz konusudur pek çok alanda. Su konusunda, afetler konusunda, hastalık, zararlar konusunda yetki karmaşası da var. Mesela kuraklığı Türkiye’de kim ilan edecek?” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Sorumlu kuruluş Adalet Bakanlığı diyorum, diğer kuruluş şu diyorsun. Adalet Bakanlığı el kaldırıyor; hocam biz sorumlu kuruluş olmayalım, biz ilgili kurum olalım diyor.” (M7, Mimar, STK)

Bir sosyal hizmet uzmanı çalıştığı kurumun iklim krizi ile ilgili görev almaması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı bu görüşünü çalıştığı kurumun çalışma modeli ile açıklamıştır:

“İklim değişikliğini neden Aile Bakanlığı çalışsın? Aile Bakanlığı sadece vatandaşa farkındalık yaratır. Hadi diyelim toplumda çalışırken ama o da çok kısır bir döngüdür. Çünkü Aile Bakanlığı’nın bir kere bütün vatandaşla mahalle mahalle kuruluşu yok. Yani yaygınlaşma ve sürdürülebilirlik Aile Bakanlığı’nda mümkün değil. Böyle bir kuruluş modeli yok.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“AFAD bizi ne kadar tanıyor da AFAD’ı biz ne kadar tanıyoruz.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Bu kategori altında katılımcılar iklim krizi ve afet çalışmalarında kurumların sorumluluk almak istemediklerini ve mevzuatta kurumların çalışma alanları ile ilgili eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal hizmetin topluma ulaşma, makro uygulamalara yapma olanaklılığı ise kuruluşların bu çalışma modelinde olmadıkları nedeniyle uygun görülmemiştir.

“Katılım Eksikliği”

Katılımcılar politikaların oluşturulması sürecinde vatandaşın, sivil toplum kuruluşlarının ve bu alanda çalışan ilgili diğer kişilerin fikirlerinin alınmadığını ifade

etmişlerdir. Politika belgelerinde katılım ilkesi konusuna çok az yer verilmesi (Çizelge 3.5) katılımcıların bu ifadelerini desteklemektedir:

“Devlet buraya da bir şey götürüyor. Ben burayı yıkacağım, bir şey yapacağım diye oradaki deneyimi ya da halkı tamamen yok sayıyor...İklim eylemi meselesi işte o sivil toplumla ilişkili. Çok insanın sesi çıkmıyor. Sivil toplum susturulduğu için bu iklim meselesinde de zaten sesler çıkmıyor” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

“Ulusal eylem planları yapılıyor. Bu planların hemen hiçbirisinde o biraz bu mağdur olacağını, savunmasız kesimlerin temsilcilerini çağırıyorlar.” (M7, Mimar, STK)

“Demokratik, açık, katılımlı, bilimsel hatta popüler bir anlayış yok. Kapalıları yani. Sorun var, para bulunuyor bütçeden ya da herhangi bir yerden. Dünya Bankası’ndan, Avrupa’dan neyse bu hiç tartışılmıyor. Vatandaşla konuşulmuyor. Sivil toplumda konuşulmuyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

Manavgat ve Kumluca bölgesindeki katılımcılar da deneyimleri üzerinden katılım eksikliğini anlatmışlardır:

“Görüşmeci: HES’ler kurulurken, kurulmadan önce hiç burada bölge halkına soruldu mu?”

Katılımcı: Sorulmadı.” (B8, Erkek, Kumluca, Muhtar)

“Sormazlar kızım. Senin dediğini de tutmazlar. Kendilerinin bir projeleri varmış o şekil yaparlar. İçeride hem yer tuvaleti var hem normal tuvalet var. İçine soba deliği gibi bir şey koymuşlar. Ona bir pencere yapın dedik. Onu bile yapıvermediler. Bunlar belirli dediler. Bize verilen emir bu diyorlar. Kendileri ne bilirlerse onu yaptılar. Yapacak bir şey yok.” (B18, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Uygulamaların Değerlendirilmesi kategorisinde katılım eksikliği bölge halkı ve meslek elemanlarının ortak olarak ifade ettikleri bir konu olmuştur. Katılımcıların yaşadıkları bölge ve politika oluşum sürecinde alınan kararlarda söz haklarının olmaması öne çıkan bulgular arasında yer almıştır.

3.3.1.3.2. Ekonomik Çıkar Amaçlı Uygulamalar: “Rantın Rengi Beton Rengi”

“Uygulamadaki Sorunlar” kategorisi içinde “Ekonomik Çıkar Amaçlı Uygulamalar” bütüncül politika-sistem eksikliğinden sonra katılımcıların en çok üzerinde durduğu konulardan biridir. Katılımcılar, Türkiye’de iklim krizi ile ilgili politikalarda yanlış yapılan uygulamalar olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu yanlış uygulamaların temelinde ise ekonomik kazanç elde etme düşüncesinin olduğunu belirtmişlerdir:

“Planlar ortaya çıktıktan sonra misal orman alanları, tarımsal alanlar iklim değişikliği için önemli alanlardır. Orman alanlarını üstten bir güç yani tanıdığınız varsa kolay bir şekilde bakanlıktan orman statüsünden çıkartabiliyorsunuz. Hani bunlar yasal olarak dayanakları zor olduğu söyleniyor ama ülkemizde yapılmayacak şeyler yok. Biz bunları gördük.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Bilmem kaç yüz dönüm yere çam ağaçlarının arasına rehabilitasyon adı altında otel işletiyor. Buna kim izin veriyor devlet izin veriyor...Gidiyor çam ağaçlarının arasına yakıp yapıyorlar. Yakmana bile gerek yok. Çam ağaçlarını devirip millet görmeden otelleri yapıyorlar.” (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

Bazı katılımcılar imar barışı ile kent planlamalarında afet risklerinin göz ardı edildiğini ifade etmiştir:

“Afet olabilecek bir yere yeniden konut yapıp da onlar oraya sokmak aslında mal adaptasyondur. Mal adaptasyon burada yanlış uyum diye tanımlanıyor. Yani tabi bu hesap kitap meselesi sadece kentsel altyapı için değil. Kentsel altyapı hesaplarının yetmediği bir noktadayız artık uzman diyor ki imar yönetmeliğimiz var. Var da o zaman niye su basıyor?” (M7, Mimar, STK)

Afete uygun kent planlamasındaki sorunlar Kumluca’da köprülerin bölgeye, iklime uygun yapılmaması olarak katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

“Yani bizim tarihi köprülerimiz böyle kemerli olur. Düz giden tarihi köprü işte o yüzden yok. Taşkın zamanında sudan kurtulmak için dedelerimiz atalarımız 1.000 yıl önce 2.000 yıl önce, 3.000 yıl önce daha iyisini yapmışlar. Bir sürü de

stratejik belgesi var, eylem planı var, risk değerlendirme çalışmaları var, mühendislik çalışmaları var. Tabi hepsinin alt yapısının önceden zaten öyle olması gerekiyor ama afet olmaya devam ediyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Köprülerin oval yapılması gerekirken düz yapılması. Aksi takdirde bu sel felaketini tekrar yaşarız yani.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Eskiden yapılan köprülerin alçak olması mesela. Köprülerin düz olması bir engel mesela. Onun bir ismi var unuttum ama çember mi diyorlardı? O olsaydı köprülerimiz tıkanmayacaktı, su üste çıkmayacaktı.” (B12, Kadın, Kumluca, Seracı)

Köprülerin bölgeye uygun olmaya yapımının yanı sıra sonrasında da köprülerin üzerine sele neden olacak yanlış yapılaşma devam etmiştir:

“Biraz da hani benim etraftan duyduğum kadarıyla yanlış şehirleşmeden de kaynaklı olmuş sanırım. Yol ve kaldırımların aralarında açıklar olması gerekirken oralar kapatılmış. Ondan sonra o normal akan dere biz Gâvur Çayı derdik eskiden o akan çayın üstü kapatılmış. Dolayısıyla da suyun akışı engellenmiş.” (M1, Kimya Öğretmeni, STK)

“Kumluca arkasında dağların olduğu, yüksek bir eğimin geldiği sonra yerleşmenin daha düz, denize yakın olan rakımlarda olduğu kıyı kısmı olan bir yerleşmedir. Doğal olarak aşırı yağışta eğimden akan yağışlar dere yatağından inerek denize boşalmak istiyor. Lakin bizim Kumluca merkezdeki dere yatağımızın üzerine belediye Pazar yeri yapıyor. Bu pazar yeri de o dere yatağının geçişlerini azaltıyor. Dere yatağının üstünü kapatıyor...Biz mesela arazi kullanım planlamalarında plancı olarak pazar yerlerini ayırıyoruz. Pazar yerini rant uğruna dönüştürüp kentsel alan yapıyorlar. Ya da konut, yerleşme alanları yapıyorlar.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın iklim krizi çalışmalarında öncü kurum rolü bulunmaktadır. İklim değişikliği ifadesi kurumun adına sonradan eklenmesine rağmen katılımcılar kurumda ekonomik kazanç amacının daha ağır bastığını ifade etmiştir:

“Şehircilikle birlikte olunca hiçbir anlamı yok. Çünkü kentsel rant, arazi rantı ve şehirleşme kentleşme ile ilgili. Onun yanında iklim değişikliği güme gidiyor.”
(M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

Kumluca’daki bir katılımcı kentte afete de neden olabilen yapılaşma sorunun geçmişte değil günümüzde sorun olmasını toprağın değerinin artması ile açıklamıştır:

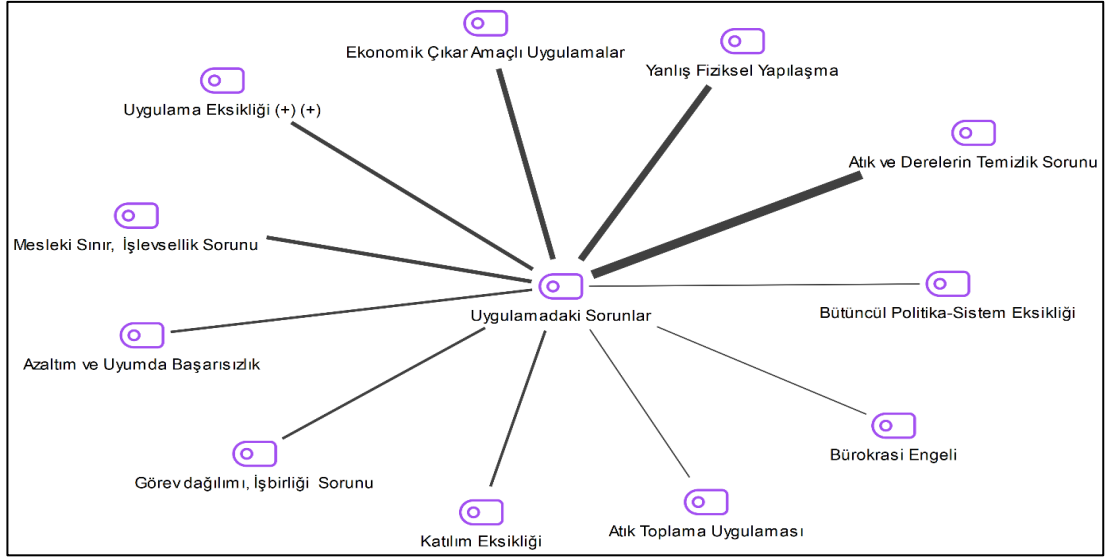
“Doğusunda Gavur çayı denmiş. Batısında işte Göksu çayı denmiş. Oradan bir tapulama geçmiş. Orada mülkiyet sorunuyla alakalı, o zaman toprak çok kıymetli değil. O zaman toprak bu kadar hani revaçta değil. Şimdi imar sorunuyla tarımla beraber toprak çok kıymetlendi. İnsanlar feragat etmiyorlar. Şimdi bakıyorsun derenin yarısı vatandaşın tapusunda. DSI işlem yapacağın ya ya da buraya bir uygulama yapacağında mülkiyet sorunu ortaya çıkıyor.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

Bu kategoride iklim ve afete uygun yapılaşmanın olmadığını, ekonomik kazanç amaçlı uygulamaların yapıldığı öne çıkmıştır. Katılımcılar ekonomik çıkar amaçlı uygulamaların afetlere neden olduğunu ifade etmişlerdir.

3.3.1.3.3. Azaltım ve Uyumda Başarısızlık

İklim krizine yönelik politikalarda azaltım ve uyum çalışmalarına önem verilmektedir. Çizelge 3.5’te atık yönetimi, çevrenin korunması bağlamında en fazla üzerinde durulan konu olmuştur, ancak katılımcılar bu konunun moda bir kavram olarak öne çıkarıldığını belirtmişlerdir. Katılımcıların anlatımlarında özellikle sıfır atık ve atık yönetimi eleştirileri dikkat çekmiştir.

Şekil 3.3’te katılımcıların uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin alt başlıklara yer verilmiştir. Şekildeki çizgi kalınlıkları katılımcıların ifadelerinin sıklığını göstermektedir. Katılımcıların sıfır atık kavramına yönelik eleştirileri öne çıkmıştır.

Şekil 3.3. Uygulamadaki sorunlar

“Sıfır Atık: Popülist Kavram”

Sıfır atık, politika belgelerinde sıklıkla geçen konuların başında gelmektedir. Sıfır atık konusu politika belgelerinin analizinde de çevrenin korunması kategorisinde ilk sırada yer almaktadır. Belgelerde çevrenin korunması konusunda atıkların azaltılması, atık yönetimi gibi konular önemli yer tutmaktadır. Katılımcılar ise bu konunun önemli olduğunu ancak uygulamada düşünüldüğü kadar başarılı olunmadığını, sıfır atığı moda bir kavram olarak gördüklerini belirtmişlerdir:

“Sıfır atıkta da aynı şekilde şimdi o aldığınız verdiğiniz insanlar giysin diye düşünerek ayırdığınız kıyafetleri atık olarak satıyorlar. Özellikle Endonezya’ya gidiyor. Türkiye düşünün dünya üzerinde en fazla atık alan ülkelerden biri artık...Dünya üzerinde üretilmiş plastiklerin sadece %1 i dönüştürülmüş biliyor musunuz? %1 i düşünsenize ne demek bu millet zannediyor ki bu geri dönüşüm sistemi çok iyi bir durumda ve her şeyi dönüştürebiliyor. Kesinlikle dönüştüremiyor, çok küçük rakamlar. O yüzden de sıfır atık bana popülist geliyor.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“İşte sıfır atık projeleri falan dediler ama yani burada da çok basit bir şekilde sıfır atık diyorsun ama ben senin yaşam tarzına bakıyorum. Yani tüketim diyoruz, kapitalizm, sistem falan diyoruz.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Sıfır atık konusundaki eksiklikler Kumluca'daki selin nedeni olarak da ifade edilmiştir. Sıfır atık, politika bağlamında üzerinde durulan bir konu olmasına rağmen uygulamaya aktarılamadığı görülmektedir:

“Dereye yakın oldukları için seralar, atıkları dereye bırakıyorlar. Tabi en ufak bir yağmur da olsa bu tıkama sebebi. Yukarıdan ağaç gelince, taş, toprak da gelince...Hepsi geldi tabi o suyun gücüne hiçbir şeye dayanmaz. Ondan dolayı suyun geçmesi gereken yerler tılandı.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

“Dereye atılan atıklar, derelerin altlarını tıkayan bunlar. Ya bilinçsiz insan da çok. Buraya her yere sera yapıyorlar ya seranın pisliklerini, pasafırlarını hep çay kenarlarına atıyorlar. Bunun cezası var mı bilmiyorum. Uygulayan yok yani. Adam 2 kamyon pasafı derenin kenarına atıyor. Benim dükkanın içinden ağaç, sera pisliği her şey çıktı yani. Dükkan nerede, çay nerede, sera nerede yani?” (B6, Erkek, Kumluca, Esnaf)

Sera atıklarının dereleri tıkaması birçok katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Bazı katılımcılar belediyenin atık toplama merkezi kurduğunu ancak insanları atıklarını o merkeze atmadığını ifade etmiştir:

“Ya zaten çok büyük cezası var diye anons oluyor sera atıklarını dere yataklarına atmayın diye. Belediye zaten sürekli anons geçiyor. Sürekli uyarıyorlar yani atıklarınızı atmayın diye. Orada atıkları topluyorlar, gübre haline getirip çiftçilere dönüm başına belli bir miktar ücretsiz veriyorlar. Adam üşeniyor. Nakliye ile masrafla uğraşmayayım diye deniz kenarı, ıssız bir yer bulursa oraya döküp geçiyor. Dere kenarı bulsun oraya döküp geçiyor, derenin içine dökenler var.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

Katılımcıların derelerin düzenli temizlenmediğini ve bu durumun doğal afetin etkisini arttırdığını ifade etmişlerdir:

“Köprülerimizi tıkadı diye düşünüyoruz. Yani doğal afet var ama köprülerin tıkanması da etkili. Dağlardan gelen çam ağaçları tıkamış. Doğal afet, yağmurun çok yağması var ama köprülerin tıkanması da etkili olmuş.” (B7, Erkek, Kumluca, Esnaf)

“Burada bir tane derenin kesigi var onu açmıyorlar. Açtıklarında da birden doluyor. Birden doluyor bir de yağmur da yağıyordu zaten. Oradan direkt bu tarafa doğru geldi.” (B4, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Izgara koyuyorlar ya köprülerin altına çöpler, ağaçlar geçmesin diye. Bak bu çoğunlukla belediyenin suçu. Şu köprülerin altına ızgara koydurmuş. Pasaf orada birikince köprüler yıkıldı. Sonra su benim seraya da geldi. Sen o ızgaraları ne diye koyuyorsun köprüünün altına. Belediye bunu kış geldiği zaman alsana.” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

Sıfır atık konusu dışında kömürden çıkış, sera gazı emisyonlarının azaltılması gibi konularda da Türkiye’deki politikalar eleştirilmiştir:

“Paris antlaşması başarılı olabiliyor mu? Hayır. Paris antlaşması aradan kaç yıl geçti henüz ciddi bir başarısı yok. Hem sera gazı salımlarındaki artış yani atmosfere verilen karbondioksit, metan, monoksit gazlarındaki artış hızla devam ediyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Avrupa biliyorsunuz Almanya’da tüplü araba zaten yok adamlar dizeli de kaldırıyorlar. Elektrikli arabayı teşvik için uygun fiyatlarla bunu insanlara ulaşmasını sağlıyorlar. İşte benzin fiyatları mazot fiyatları filan ne yapacağız biz? Baktığımız zaman nasıl dönüşecek bu iş herkes tüplü araba kullanmaya devam edecek adamlar bırakın tüplü dizeli bile şey ortadan kaldırmaya çalışıyorlar.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“Türkiye’nin işte bir 2053 net sıfır hedefi var ama bununla beraber bunu destekleyen bir emisyon azaltımı hedefi yok. Öte yandan yani siz 2053 itibariyle hani ne zamandan bahsediyoruz hani bundan 30 yıl sonrasında bahsediyoruz. 30 yıl çok uzun bir zaman değil aslında 30 yıl sonra siz yani işte bugün Türkiye’nin 560.000.000 ton yıllık sera gazı miktarıdır. Bunun dörtte birinden fazlası kömür kullanımından geliyor. Dolayısıyla biz bir Türkiye’de kömürden çıkış konuşmadığımız sürece bu hedefinde ciddi bir hedef olduğunu söyleyemeyiz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Uygulamadaki Sorunlar” kategorisi Türkiye’nin iklim krizi ile ilgili politikaların değerlendirilmesinde içinde birçok farklı konuyu barındırdığı görülmüştür. İklim krizine

yönelik politikalarda kurumlararası iş birliği önemli bir yer tutmasına rağmen kuruluşların sorumluluk almak istememeleri, yapılması planlanan çalışmaların uygulamaya aktarılmasında yaşanan sorunlar ve ekonomik çıkar odaklı uygulamalar katılımcıların öne çıkardığı sorun alanları olmuştur.

3.3.2. Afet Öncesi Çalışmalar

Afet Çalışmaları; “Afet Öncesi Çalışmalar”, “Afet Sırası Çalışmalar” ve “Afet Sonrası Çalışmalar” olmak üzere üç kategoride ele alınmıştır. Bu bölümde katılımcıların ifadeleri ve afet çalışmaları ile ilgili politika belgelerinin analizine yer verilmiştir.

Afet öncesi çalışmalar, afet meydana gelmeden önce afet hazırlık, toplumu bilgilendirme, risk analizi yapma gibi çalışmaları içermektedir. Çizelge 3.10’da politika belgelerinde afet öncesi çalışmalarda öne çıkan konular gösterilmektedir.

Çizelge 3.10. Politika belgelerinde afet öncesi çalışmalara ilişkin içerik analizi

Afet Öncesi Çalışmalar	Kod Sıklığı
Risk analizi çalışmaları	75
Planlama ve hazırlık çalışmaları	51
Eğitim çalışmaları	35
Kurumlararası koordinasyon, iş birliği	28
Fiziksel çevre düzenlemeleri	18
Toplam	207

3.3.2.1. Koruyucu-Önleyici Çalışmaların Eksikliği

Politika belgelerinde afet öncesi çalışmalar kapsamında bölgesel risk analizleri, afet öncesi önlem alma, risklere, ihtiyaçlara göre planlama yapmak en çok üzerinde durulan konular olmuştur (Çizelge 3.10). Katılımcıların afet öncesi çalışmalara ilişkin deneyim ve düşüncelerinde ise afetlerde koruyucu önleyici çalışmaların eksikliği vurgulanmıştır. Katılımcılar koruyucu-önleyici çalışmaların eksikliğini yangın ve sel öncesinde ekipmanların ve eğitim, bilgilendirme çalışmalarının eksik olması olarak ifade etmişlerdir.

Manavgat orman yangınlarında yangın söndürme araçlarının eksikliği bölge halkı ve sosyal hizmet uzmanları tarafından en çok eleştirilen sorun alanı olmuştur:

“Öyle bir şey olacağını bilsek herkes kendi tedbirini alırdı. O köylerde yanmayanların çoğu tedbirini almış, hazırda bulunmuşlar. İtfaiye su tankeri olursa kurtulacaklar, değilse nasıl olacak?” (B20, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Ekipmanlar şöyle eksikti. Yani Torosları o coğrafyayı biliyor musun? Mesela Akseki- İbradı-Giden Gelmez Dağları var. Oraya hiçbir şekilde 4x4 arabayla işte traktörle ya da herhangi bir şeyle gitme şansın yok...İspanyol yangın söndürme uçaklarının devreye girmesiyle birlikte işin rengi değişti. Yani dediğim gibi bu tamamıyla orada Türkiye'nin bu tür bir yangına hazırlıksız olduğunun göstergesidir. Yani bunu söyleyebilirim.” (M14, İşletme, STK)

“Herhangi bir önleme çalışmasını koruma çalışmasında ya da onu mesela bir sorunu ortadan kaldırmayı çözmeye yönelik bir ne gibi bir şey yapılıyor? Türkiye’de yok. Mesela yangınlarda geçen o çok büyük bir infial olan yangınlara uçak kaldıramadık.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Politika belgelerinde afet öncesi hazırlık ve önlem alma konuları öne çıkmasına rağmen bölge halkı afetlerle ilgili bilgilendirme çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir.

“Onun dışında böyle bir şey olursa ne yapılması gerekir gibi halkı bilgilendirme gibi eğitimler oldu mu öncesinde?”

Katılımcı: O şekilde bir şey olmadı.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

Orman yangını ve sel dışında Türkiye’nin genel afet öncesi politikaları katılımcılar tarafından kriz odaklı olduğu için eleştirilmiştir:

“Sadece bir krize odaklı, çözüm değil. Risk yönetimine odaklı çözüm olması gerektiği hem dünyada yazıyor hem de dünya ona göre yapıyor...Sadece krize odaklı sosyal hizmet veriyorsan afet ekonomin batıyor. Türkiye nerede diye bakıyorsun, Türkiye sosyal korumada kalmış durumdadır.” (M7, Mimar, STK)

“Koruyucu önleyici kısımda zaten biz ülke olarak risk yönetiminde çok zayıfız, yokuz. Yani müdahalede harikayız. Çünkü can hıraç çalışıyoruz ama risk yönetimimiz kötü olduğu için müdahalede de elimiz ayağımız birbirine dolaşıyor ve beceremiyoruz...Yangın, sel olduğunda ne yapacağız diyoruz. Yani sel olmasın diye konuşan yok.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Katılımcılar afetlerde koruyucu önleyici çalışmaların genel olarak eksik olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılara göre afet öncesi çalışmalar afet başlamadan önceki uyarılar ile sınırlı kalmıştır:

“Kırmızı alarm verilmişti. Yani şeyden sosyal medyadan filan herkes duyulmuştu. Belediyede zaten böyle kırmızı alarm, turuncu alarm verdiği zaman hoparlörlerden vatandaş bilgilendiriyor. O akşam da belediye can güvenliğiniz için kimse evinden çıkmasın, 1. kattakiler 2.kattaki komşularının evine çıksın diye alarm geçtiler.” (B8, Erkek, Kumluca, Muhtar)

“Rüzgar çıkacak işte yağmur gelecek, sel gelecek diye belediye söylüyor. Ama ne yapabiliriz ki? Suyun önüne mi dikelelim, ne yapalım?” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Uyarı oluyor tabi. İşte ateş yanmasın, ormana gidilmesin. Onları yapıyorlar her zaman. Anons yapılıyor.” (B18, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Uygulama Değerlendirmeleri kategorisinde koruyucu-önleyici çalışmalarda eğitim faaliyetleri üzerinde durulmasına rağmen katılımcılar afet öncesinde bu çalışmaların eksik olduğunu ifade etmişlerdir. Afet öncesi çalışmalarda, politika belgelerinde yer alan başlıkların uygulamaya aktarımında sorunlar yaşandığı gibi sosyal hizmetin koruyucu-önleyici çalışmalarının eksiliği de vurgulanmıştır.

3.3.2.2. Alınan Önlemler

Afet öncesi çalışmalarda katılımcıların çoğunluğu afete hazırlık, eğitim gibi konularda eksiklikler olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu bu şekilde ifade etmekle birlikte orman yangınları için gözetleme kulelerinin olduğu, muhtara yönelik eğitimlerin yapıldığını ifade eden katılımcılar da olmuştur:

“Özellikle bu helikopterlerin su alacağı su havuzları sıklıkla oluşturuyor, kameralarla izliyorlar. Yine İHA uçuruyor görüntü alıyor. Bir yerde bir duman ya da ateş görüldüğü zaman direkt ekipler müdahale ediyor. Özellikle zirve noktalarda gözetleme kuleleri var. Önlemler alınıyor bu görevliler geziyor...Orman Bölge Müdürlüğü bu piknik alanlarında mangal yapmaktır vs. bu tarz uyarılarda bulunuyor. Yani bazı yerler tamamen yasaklanıyor zaten. Çünkü orada ateş yakıp yemek uygun değil. Bu tarz önlemler alıyor. Vatandaşlara da olabildiğince anlatılıyor.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“AFAD tarafından muhtarlarımızın geneline afet bilinçlendirme, ilk yardım, sel, deprem anında hani nasıl bir yol izlenecek bunların bilgilendirilmesi uygulamalı olarak yapılmıştı.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

“Köyün üzerinde bekleme yerleri var orman dairesinin. Orada 24 saat bir arizör, 3-5 personel bulundurlar.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Kurumların afetin önlenmesine yönelik bazı çalışmaları olmasına rağmen bölge halkı bireysel olarak önlemler aldıklarını belirtmiştir:

“Beton çekmeye çalışıyoruz, kapatmaya çalışıyoruz. Daha yükseği gelince önüne geçilmiyor ama. Selin geleceği tarafa kum dökülüyor.” (B11, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Yüksek beton döktürdük. Kenarlarına toprak yığınlar var. Kendine göre herkes önlemini alıyor tabi sel gelirse diyerekten.” (B12, Kadın, Kumluca, Seracı)

Afet öncesi çalışmalarda koruyucu-önleyici çalışmaların eksikliği öne çıkan konulardan biri olmuştur. Politika belgelerinde bölgesel risk analizleri ve planlama konularına önem verilse de uygulama boyutunun eğitim odaklı olduğu söylenebilir.

3.3.3. Afet Sırası Çalışmalar

Afet sırası çalışmalar kategorisi katılımcıların çoğunlukla aynı konu üzerinde durduğu bir başlık olmuştur. Katılımcılar afete müdahale etme ve koordinasyonun sağlanmasında

yaşanan sorunları aktarmışlardır. Afet sırası çalışmalara ilişkin politika belgelerinin analizine Çizelge 3.11.'de yer verilmiştir.

Çizelge 3.11. Politika belgelerinde afet öncesi çalışmalara ilişkin içerik analizi

Afet Sırası Çalışmalar	Kod Sıklığı
Kurumlar arası koordinasyon	6
Yardım-destek	1
Toplam	7

3.3.3.1. Müdahale-Koordinasyon Eksikliği

Afet sırası çalışmalarda katılımcıların en fazla üzerinde durduğu konu afete müdahale etmedeki sorunlar ve koordinasyon eksikliği olmuştur. Politika belgelerinin analizinde afet sırasında kurumlar arası koordinasyonun önemi üzerinde durulmasına rağmen katılımcılar afet sırasında müdahale edilmediğinde ifade etmişlerdir. Bunu ifade eden katılımcıların çoğunluğu Manavgat'ta orman yangınından etkilenen kişilerdir:

“Yangını söndürme çalışması olmadı zaten kimse yoktu. Burada anca soğutma çalışması yapıldı.” (B16, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Yok, aynı gün gelen olmadı. 3 gün sonra geldiler. Burada ne uçak ne itfaiye ne dozer çalıştı. Bu köy bile bile cayır cayır yanmaya mahkum oldu.” (B19, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Önce de ufak tefek yangınlar oluyordu ama 3-4 saat içinde söndürülüyordu. Fakat bu sefer havada ne bir helikopter gördüm ne bir uçak gördüm ne yerde bir arazöz gördüm. Hiçbir şey görmedim.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Bölge halkı dışında afet bölgesinde çalışma gerçekleştiren katılımcılardan biri de kurumlar arası koordinasyon eksikliğini, kurumların görev tanımları ve sınırları ile ilgili bir sorun olarak belirtmiştir:

“Şimdi orada yetki karmaşası da oldu. Yani Orman Bakanlığı ben ilgileneceğim dedi. Belediye ben bakıyorum dedi. Belediye bir işin içine girdi. Devletin kendi kurumları bir taraftan girdi. Yani böyle açıkçası hoş şeyler değildi. Yerel

yönetimin bir Koordinasyon Merkezi vardı. İşte Orman Bakanlığı'nın ayrı bir yerde koordinasyonu vardı. Bu durumlarda AFAD'dan ziyade öncelik Orman Bakanlığı öncelik yangın olayında ormanın ilk müdahalesinin yapılması lazım...Devletin kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği, yangın sırasında gerekli ekipmanların zamanında müdahale etmemesi ve yetersiz olması bir sorundu.” (M14, İşletme, STK)

Afet sonrası çalışmalar katılımcılar tek bir konu üzerinde durmuştur. Afet sırasındaki çalışmalarda afet öncesinde koruyucu önleyici çalışmaların eksik olmasının da bir yansıması olarak afete müdahalede sorunlar yaşandığı katılımcıların çoğu tarafından ifade edilmiştir.

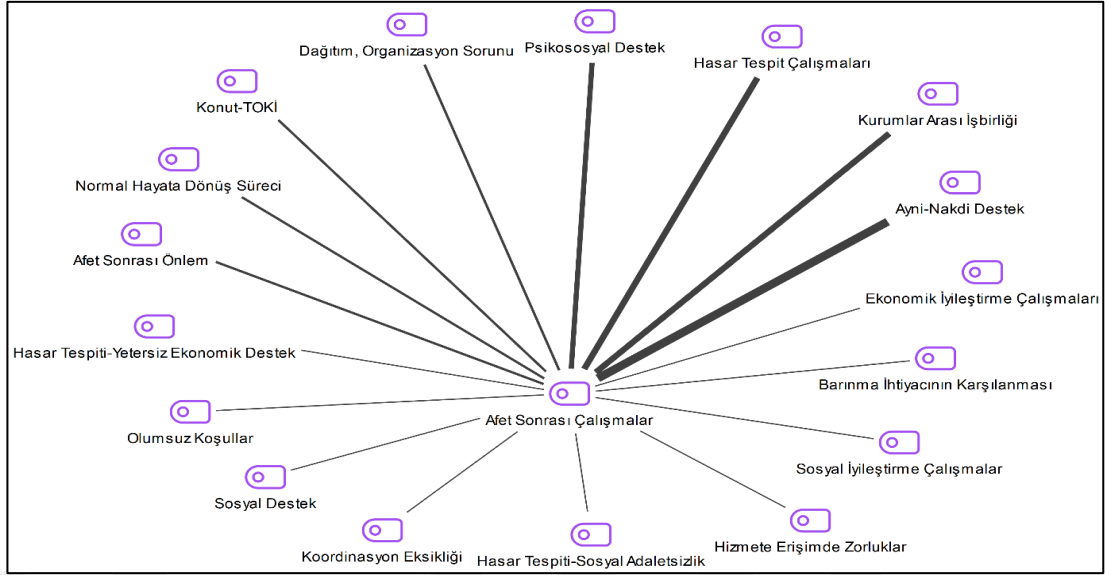
3.3.4. Afet Sonrası Çalışmalar

Afet Sonrası Çalışmalar, afet çalışmaları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcılar afet öncesi ve sonrası çalışmalarda koruyucu önleyici çalışmalar ve afete müdahale gibi konulara değinmişlerdir. Afet sonrası çalışmalar ise “Ekonomik İyileştirme Çalışmaları”, “Sosyal İyileştirme Çalışmaları”, “Barınma İhtiyacı”, “İş birliği” ve “Afet Sonrası Önlem” olmak üzere beş alt kategoriden oluşmaktadır. Afet sonrası çalışmalarla ilgili politika belgelerinin analizi Çizelge 3.12’de yer almaktadır.

Çizelge 3.12. Politika belgelerinde afet sonrası çalışmalara ilişkin içerik analizi

Afet Sonrası Çalışmalar	Kod Sıklığı
Barınma	12
Psiko-sosyal destek	9
Ekosistemin korunması	2
Ekonomik destek	2
İhtiyaç tespiti	1
Toplam	26

Şekil 3.4’te katılımcıların afet sonrasına ilişkin ifadeleri görselleştirilmiştir. Şekildeki çizgi kalınlıkları katılımcıların ifadelerinin sıklığını göstermektedir. Katılımcılar afet sonrası çalışmalarda ayni-nakdi destek, hasar tespit çalışmaları, psikososyal destek çalışmaları ve kurumlararası iş birliğine vurgu yapmışlardır.

Şekil 3.4. Afet sonrası çalışmalar

3.3.4.1. Ekonomik İyileştirme Çalışmaları

Ekonomik iyileştirme çalışmaları, afet sonrası çalışmalar içinde katılımcıların en fazla aktarımda bulunduğu konulardan biridir. Ekonomik iyileştirme çalışmaları afete bölgesine yapılan aynı-nakdi yardımları ve hasar tespit çalışmalarını kapsamaktadır. Politika belgelerinin analizinde ise (Çizelge 3.12) barınma ve psikososyal destek çalışmaları öne çıkmaktadır. Politika bölgelerinde afet sırası ve sonrası çalışmalardan çok afet öncesi çalışmaların vurgulandığı görülmektedir. Katılımcılar ise afet sonrasındaki ekonomik yardımlara daha fazla vurgu yapmışlardır.

“Aynı-Nakdi Yardımlar”

Aynı ve nakdi yardımlar, afet sonrasında iki şekilde gerçekleşmiştir. Afet sonrasında Kumluca ve Manavgat bölgesine yardımlaşma yolu ile giyecek, yiyecek, eşya gibi birçok alanda yardımlar gönderilmiştir:

“Bir iş adamı bizim beyaz eşyaları alıvermiş. Mobilyacıdan iki kanepeler geldi...Çok yapıldı. Akıllara zarar bu köylere yapılan yardım. 2 tane Derebucak’tan gelmiş. Oradan gelenlerin eşi benzeri yok. Yeni tencere takımları, fasulye çuvalları, nohut çuvalları...” (B17, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Sen yardım getirdin, ben yardım getirdim, öteki getirdi derken Allah razı olsun onlardan. Bu hale geldik işte. Şu üzerimdeki eşofman ya senden ya ondan geldi. Bu vaziyette yandık biz.” (B19, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Kanepe geldi bir tane, şu kanepe. Gıda yardımı geldi. Battaniye, yastık geldi. Çocuğa kıyafet falan emzik, ayakkabı bir koli onlar geldi. Bize ayakkabı getirdiler eşimle bana.” (B3, Kadın, Kumluca, Çalışmıyor)

Afet bölgesine yapılan gönüllü yardımların yanı sıra yerel yönetimler ve devlet de bölge halkına yardımda bulunmuştur. Devlet afet bölgelerine ilk başta on bin liralık ekonomik yardım yapmıştır:

“Bütün esnafa ilk etapta 10 bin lira para yatırıldı.” (B8, Erkek, Kumluca, Muhtar)

“Kültür merkezinde bir masa kuruldu. Gelen giden herkesin eksiği tespit edildi işte. Neye ihtiyacı olduğu mesela temizlik ihtiyacı varsa gibi.” (B10, Kadın, Kumluca, Belediye Çalışanı)

“Bizim birim afet olduktan hemen sonra acil yardım ilk etapta bunu yapıyoruz. Acil yardım nedir? Can suyu dediğimiz 10.000 TL ödeme yaptık. Acil yardım alacak gruplar belirleniyor. Bu gruplara ödeme yapılıyor.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

Ayni ve nakdi yardımlar afet sonrası çalışmalar içinde katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği bir konu olmasına rağmen bu yardımların dağıtımında koordinasyon eksikliği olduğu da birçok katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu durumu çoğunlukla Manavgat’taki katılımcılar ifade etmiştir:

“Yani insanların böyle destek olması, kenetlenmesi çok iyi aslında ama aşırı bir kargaşa vardı. Bir yığın vardı. Yani bir anda böyle şey Allah Allah böyle koşturalım gidelim derler ya o şekilde bir hareket vardı. Yani koordinasyon planlı bir hareket oluşum yoktu.” (M14, İşletme, STK)

“Yardım köye geldi. Yardım derken kontrolsüz. Sen geldin parayı verdin. Ben senin verdiğin parayı halka dağıtmadım. Böyle olaylar oldu. Hepsi yaşandı yani. Dağıtılanlar da olmuştur tabi. Hakla hukuku bilmeyen bir milletiz.”

Kontrolsüz dedim ya nasıl kontrollü olabilirdi? Muhtarlığın bu işi organize etmesi gerekirdi.” (B24, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Mesela koli koli ayran veriyorlar. Biz 3 kişiyiz. Bize bir koli vermesine gerek yok 3 tane verse yeter. Oraya atıyor üç beş tane koli, bu zihniyet hep. Şöyle bir şey var götüren adam onu bir an önce bırakıp dönme derdinde. Gerçek yerine ulaştırma derdinde değil.” (B16, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Katılımcılar afet sonrasında ayni ve nakdi yardımların yapıldığını, ancak bu yardımlar yapılırken planlama ve koordinasyon eksikliği yaşandığını belirtmişlerdir.

“Hasar Tespit Çalışmaları”

Afet sonrası çalışmalarının bir diğerini hasar tespit çalışmaları oluşturmaktadır. Hasar tespit çalışmalarında ayni-nakdi yardımlarda olduğu ekonomik yardım yapılmaktadır, ancak bu yardımlar kişinin evinin, dükkanının veya serasının hasar boyutuna göre değişmektedir. Sigortası olan kişiler hasar tespitinden yararlanamamaktadır. Kurumlarda çalışan meslek elemanları hasar tespit çalışmalarının birden fazla kurum tarafından yapılabildiğini belirtmiştir:

“Hasar tespit çalışmalarımızda ilçe müdürlüğümüzde tüm arkadaşlarımız hasar tespitine çıkıyor. Belli bir olay olduğunda artık boyutu genişliyor herkes çıkabiliyor. Ürün zararı ve tesis zararına bakılıyor. Bizim işimiz hasarı ortaya koymak karşılanma durumu sigortası varsa TARSİM’in eksperinin hazırladığı rapor doğrultusunda çiftçiye ödeme gerçekleşiyor ama biz zaten her afette bakanlığımıza bilgi amaçlı bu hasar tespit çalışmalarını yapıyoruz. Yani biz bir yardım gelecek gelmeyecek o konuda bilgi sahibi değiliz. Bir durumu ortaya koyuyoruz.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“Koordinasyon il afette ama bizim kurumdan da her gün arkadaşlarımız bizler orman yangının olduğu köylerde görev aldık. Hasar tespit çalışmaları gerçekleştirdik.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

Afetten zarar gören kişilere hasar tespit çalışmaları sonucunda yapılan yardımlar sera veya dükkanlarının zarar görmesine göre değişmektedir:

“İlk etapta evi tamamen yalanlara 50.000 lira para yatırdılar. Ondan sonra bir de 10.000 lira bir para yatırdılar. Böyle benim gibi yarım yananlara bir 10.000 lira bir de 25 bin lira yatırdılar.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Eşya parası verdiler. 40 bin lira eşya parası verdiler. Yanan zeytinlerime 104 lira para verdiler.” (B26, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Şu arkadaki ablaya 35 bin yatırdılar. Bize 21.500 yatırdılar, herkesin zararına göre. Bizim evi de o şekilde görselerdi bize de 35 yatarı. En yüksek 35'miş zaten. Bizim ailemiz evi gelip hemen topladığı için bizim evi temiz gördüler. Dükkanlar için 10 bin lira yatırmışlar mesela. Araçları bozulanlar olmuş mesela onlara da farklı farklı paralar yatırmışlar.” (B3, Kadın, Kumluca, Çalışmıyor)

Katılımcılar hasar tespit çalışmalarından belirli miktarda yardım aldıklarını ifade etmelerine rağmen yapılan bu ödemeleri yetersiz bulanlar da olmuştur:

“Valla beş-on kuruş para verdiler, verecekleri de oydu. Hatta benim başka yerde de seram vardı. Benim duvarı bile geçti. 37 metre betonum vardı göçtü. Böyle 20-30 metro beton sürüklendi, demirlerim kırıldı. Sel o kadar geldi ki göçürdü yani. Ben onun hasarını yaptırdım. Usta getirttim ama verdikleri para onun betonuna bile yetmedi. İçindeki sebzeler dahi yolundu gitti.” (B5, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Yapılan yardımlar da deve de kulak hesabı bir şey oldu. Millet tekrardan aynı masrafı yapınca toparlamakta çok zorluk çekti. Yani oraların masrafı, işçi parası derken kazanmadım, cepten ödeme yaptım.” (B13, Erkek, Kumluca, Muhtar Yardımcısı/Seracı)

Yardımları yetersiz bulan katılımcılar olmakla birlikte hasar tespit çalışmalarında adaletli olunmadığı, bazı kişilerin var olan hasarlarını daha fazla gösterdikleri belirtilmiştir:

“Adamın 300 tane zeytin ağacı yok, 1650 zeytin ağacı yazdırmış. 1650 zeytinin parasını alıyor. Devleti dolandırdı resmen. Bir kişi 4.500 metre boru yazdırmış. Kalemleri toplasan o kadar etmez.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Çok haksızlık oldu orada. Hasarını fazla söyleyenler oldu. Yani bakmıyorlar ki. Ne kadar hasarın var diyorlar. Ben 100 bin diyorum.” (B2, Erkek, Kumluca, Esnaf)

Hasar tespit çalışmaları afet sonrasında bölge halkının ekonomik zararının azaltılması için yapılan önemli çalışmalardan biri olmuştur. Buna rağmen katılımcılar hasar tespit çalışmalarının sistemli bir şekilde yapılmadığını vurgulamışlardır. Afet sonrası ekonomik destek uygulamalarında adil olunmadığı Kumluca ve Manavgat bölge halkının ortak söylemleri arasında yer almıştır.

3.3.4.2. Sosyal İyileştirme Çalışmaları

Afet sonrası çalışmalarda ekonomik iyileştirme çalışmalarından sonra katılımcıların ifade ettiği bir diğer konu sosyal iyileştirme çalışmaları olmuştur. Politika belgelerinin analizinde de psikososyal destek çalışmaları afet sonrası çalışmalarda ikinci sırada yer almaktadır (Çizelge 3.12).

“Birincil İhtiyaçlar-Psikososyal Destek İkilemi”

Afet sonrası psikososyal çalışmalar AFAD, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı gibi farklı kurumlar tarafından yürütülmektedir. Katılımcılar psikososyal desteği uygulama biçiminin kurumlar arası farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir:

“Psikososyal destek çalışma grubu ile ilk günden sahaya inmiştim. Bizi hastaneye oradaki yaralılarla ihtiyaç tespiti ve görüşme yapabilmemiz için sevk etmişlerdi. Acile gelen hastalarla biraz görüşme yaptık. Onların psikososyal destek çalışma grubunun kendi planları içerisinde hazırladıkları görüşme formları var, bu formlardan dolduruyorduk.... TAMP'a (Türkiye Afet Müdahale Planı) göre o Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na psikososyal destek çalışma grubu atfedildiği için AFAD'ın açıkçası çok bireysel görüşme gibi çalışmaları olmuyor.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Psikososyal destek kapsamında iyileştirme döneminde aslında hizmetimizin modeli daha da derinlemesine oluyor. Daha bireysel görüşme, daha grup çalışması, daha gündelik hayata geçiş için hayatın normalleşmesi için sosyal iyileştirme etkinlikleri oluyor. Çünkü o artık akut dönem temel ihtiyaç kaygısı

biraz azaldıkça biraz daha o terapiye ve tedaviye yönlendirilmesi gereken kişilerle izleme takip ve yine toplum düzeyinde çalışmalar da devam ediyor.”
(M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Sosyal hizmet uzmanları psikososyal destek ile ilgili alanda yaşanan bazı sorunlara da değinmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları psikososyal desteğin önemli olduğunu, ancak birincil ihtiyaçlar karşılanmadan psikososyal desteğe geçilmemesi gerektiği ifade etmişlerdir:

“Aktif devam eden bir yangın var ve bununla ilgili ciddi bir eksiklik söz konusu ve bir ihtiyaç da karşılanmamış iken oraya psiko-sosyal destek olarak gidiyor olmak insanların nezdinde bir şey ifade etmiyor.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“Mesela orman yangını sürecinde buraya geldiklerinde ben kendim de çıktım konuştum. Benim sahada bir an önce çıkıp da bir şey yapmamı beklemeniz doğru değil. Çünkü daha duygusal değil, şu anda fiziksel ihtiyaçlar var. Yani beslenme, barınma, sağlık gibi şeyler var. Psikolojik olarak ben bu insanlara şu anda terapi yapamam. Bu psikolojik travma terapisi ayrı ama biraz önce söyledim ya olay olduğunda kafanızı çevirip birisini görürseniz, merak etme diyen bir el görürseniz çok daha kolay atlatırsınız.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Psikososyal destek tamamen mikro ve mezzo düzeyde yaptığımız akut sonrası bir müdahale olduğu için açıkçası bir yangından, selden sonra ya da bir endüstriyel kazadan sonra ya da bir depremden sonra şekli değişmiyor...Psikososyal desteği terapi gözüyle görürseniz ne gerek var şimdi gitmeye derler ama işte sosyal destek öyle bir hizmet alanı değil. Bütüncül bir hizmet alanıdır” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Bölge halkının çoğunluğu afetten sonra psikolojik destek almadıklarını ancak bölgeye gelen meslek elemanları ile görüştiklerini ifade etmişlerdir:

“Öyle gitmedim kendim özel de buraya psikologlar geldi. Okulun önünde birkaç sefer onlarla konuştuk.” (B22, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“...Böyle kollarımı falan tuttu. Bir şeyler anlattırdı. Ben epey bir sıkıntı çektim.” (B17, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Sosyal hizmet uzmanları afet sonrası psikososyal ihtiyaçlara yönelik çalışmalarda formlar üzerinden uygulama yaptıklarını, bu uygulamalarının zamanlamasına ilişkin yaşanan görüş ayrılıklarını ifade etmişlerdir. Afet sonrası psikososyal destek uygulamaları dışında psikososyal destek alan kişilerin çoğunlukta olmadığı görülmektedir.

3.3.4.3. Barınma

Barınma ihtiyacının karşılanması politika belgelerinde afet sonrası çalışmalarda ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 3.12). Katılımcılar ise ekonomik ve psikososyal yardımlar sonrasında barınma ihtiyaçlarını ve bu ihtiyacın karşılanma sürecini aktarmışlardır.

Kumluca’da afetin ilk günü evlerini su basan ve Manavgat’ta evleri yanan katılımcılar bir süre komşularında veya farklı ilçelerde kalmışlardır:

“İki tane konteyner koydurduk ama içine malzeme koyduk kendimiz kalmadık. Bizi sabah getirdiler buraya akşam götürdüler evlerine. Kız kardeşimin burada evi vardı o daha sonra Side’ye göçtü. Biz 2 sene onun evinde oturduk.” (B20, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“3-4 gün kayınvalidemde kaldık. Kayınvalidemlerin evi 3. kat, orada kaldık.” (B3, Kadın, Kumluca, Çalışmıyor)

Kumluca’da katılımcıların daha çok dükkanları ve seraları selden zarar görmüştür. Manavgat’ta ise Kalemler Köyü’ndeki evlerin tamamına yakını yangında kullanılamaz hale gelmiştir. Bu nedenle Manavgat’taki katılımcıların barınma ihtiyacı daha fazla olmuştur. Yanan evlerin yerine yeni evler inşa edilene kadar geçen sürede akrabalarında kalan katılımcılar olduğu gibi konteynerde kalan katılımcılar da olmuştur. Katılımcılar konteynerde kalmanın olumsuz noktalarını ifade etmişlerdir:

“Konteynerde kaldık aylarca. Yeri geldi rahat banyo yapamadık. Yeri geldi misafir alamadık. Muşambada yerde yattık. Çok kötü şartlarda yaşadık. Zaten şey çöktü tuvalet, banyo birleşik ya resmen ayırdı. Onlara artık tamir ettiler

de mi götürdüler onu bilmiyorum. Yani çok zor. Allah düşürmesin kimseyi konteynıra falan.” (B16, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Nasıl olacak hapis gibi bir şeydi. Alışkın olmadığımızdan biz zor durduk. Bir sene idare ettik iyi kötü.” (B18, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Bir süre konteynerde veya akrabalarının yanında kalan katılımcıların barınma ihtiyacı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve AFAD iş birliğinde yapılan evler ile karşılanmıştır:

“Bundan 6 ay önce falan TOKİ evleri teslim etmeye başladı. Fiyatları falan söylediler. Bedava değil. TOKİ'nin millete imzalattığı bir evrak var. Ben o yüzden burayı yıktırmadım, mücadele ettim. 2 sene ödenmiyor. Sonra her yıl TÜFE oranında artırılarak ödeniyor. 2 sene oldu neredeyse, yakında ödenmeye başlar. Evler parayla yani.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“İşte bu TOKİ evleri yapılmaya başlandı. 2 sene içinde bu hale geldi. Benim burası kendi tarlamdı. Benim ev buraya yapıldı.” (B26, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Komple yandı. Şu siteler hariç hepsi yandı. Şimdi 58 tane ev yapıldı buraya. TOKİ yaptı. Aşağı yukarı 7-8 ayda yapıldı.” (B15, Erkek, Manavgat, Muhtar/Çiftçi)

Barınma ihtiyacında afet bölgeleri arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Orman yangınında afet bölgesindeki evlerin birçoğu zarar gördüğü için barınma ihtiyacı Manavgat bölgesinde daha fazla olmuştur. Kumluca'daki barınma ihtiyacının süresi daha kısa iken Manavgat'ta konteyner ihtiyacı olmuştur.

3.3.4.4. Kurumlar Arası İş birliği

Politika belgelerinin analizinde afet sonrası çalışmalarda kurumlararası iş birliğine değinilmemesine rağmen (Çizelge 3.12) katılımcıların çoğunluğu farklı kurumların işbirliğine vurgu yapmışlardır:

“İhtiyaç taleplerini hem Tarım Orman Bakanlığı, Çevre Bakanlığı onlar yaptılar. Belediyede yaptı biz de yaptık. Bütün bakanlıklar tespit yaptılar.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Koordinasyon il afette ama bizim kurumdan da her gün arkadaşlarımız bizler orman yangının olduğu köylerde görev aldık. Hasar tespit çalışmaları gerçekleştirdik. Hasar tespit çalışmaları da İl Müdürlüğünün başka bir birimi tarafından yapılıyor.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

“AFAD vardı. Büyükşehir Belediyesi’nin bütün kademe birimleri vardı. Büyükşehir bu bağlı olduğu işte İtfaiye, Sosyal Hizmetler, çevre sağlığı işte sağlık işleri harici diğer ilçe belediyeleri hemen hemen bütün ilçe belediyeleri oradaydı. Onun haricinde Türkiye’deki bütün katılım sağlayan belediyeleri bilmiyorum ama bütün belediyeler destek gönderdi.” (M14, İşletme, STK)

Orman yangını ve selden etkilenen bölge halkı da afetin büyüklüğüne ve etkisine dikkat çekmişler ve diğer illerden gelen yardımları vurgulamışlardır. Kurumlararası iş birliği afet bölgesindeki temizlik, gıda yardımı, çadır kurma gibi çok çeşitli çalışmaları kapsamaktadır:

“Hepsi vardı ekiplerin burada. Antalya Büyükşehir Belediyesi, AFAD, zabıta, jandarma, polis... Gıda yardımı zaten yapıldı onlar dağıtıldı.” (B27, Erkek, Manavgat, Esnaf)

“Sel oldu, savaş alanına döndü her yer, mahalleler. Ama itfaiye ekipleri olsun, yangın arazi ekipleri olsun, farklı illerden gelen destekler olsun çok müthiş bir derecede temizlik yapıldı anında. Anında temizliyor, sonra tekrar temizliyor. Çalışmalar çok güçlüydü.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

“Benim dükkanın temizliğini Isparta Belediyesi yaptı. Hasar tespiti için de AFAD’dan geldiler.” (B6, Erkek, Kumluca, Esnaf)

Afet sonrasında Türkiye’nin farklı illerinden Kumluca ve Manavgat afet bölgesine ekipler gönderilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu kurumlar arası iş birliğine dikkat çekse de afet sonrası koordinasyonda yaşanan birtakım sorunlar olduğunu da ifade etmişlerdir:

“3-4 saat buraları temizleyemediler. Niye? Yanlış hesaptan, yanlış girişten. İnsan kalabalığı oldu. Herkes bir şeyler yapmaya çalışıyor ama kimse bir şey yapamıyor. Özellikle insan kalabalığı oldu. Adana'dan tut, Hatay'dan bu tarafa yani, İstanbul'dan. Hem insanların hem de araçların yönlendirilmesi gerekir.”
(B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“AFAD’ ın bence iyi organize olduğunu düşünmüyorum. Çünkü AFAD bir merkez herkesi yönetmesi gerekiyor. Bizim mesleki olarak zaten misyonumuz da var. Biz aslında sistemi oluşturup bütün bağları kurup yani ihtiyaç tespiti, sistem oluşturmak, bağ kurmak, o kaynakla ihtiyacı bir araya getiren birbirimiz yani sosyal bağları kuran, sosyal iletişimi kuran, ihtiyaçları ve hepsini bizim orada güçlü durmamız lazım. Biz AFAD’ ın içinde çok güçlü durmadık gibi geliyor.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Kurumlar arası iş birliği afet sonrasında farklı illerden ve kurumlardan gelen yardımların öne çıktığı bir kategori olmuştur. Buna rağmen katılımcılar bu iş birliğinin organize edilmesinde eksiklikler olduğunu da ifade etmişlerdir.

3.3.4.5. Afet Sonrası Önlem

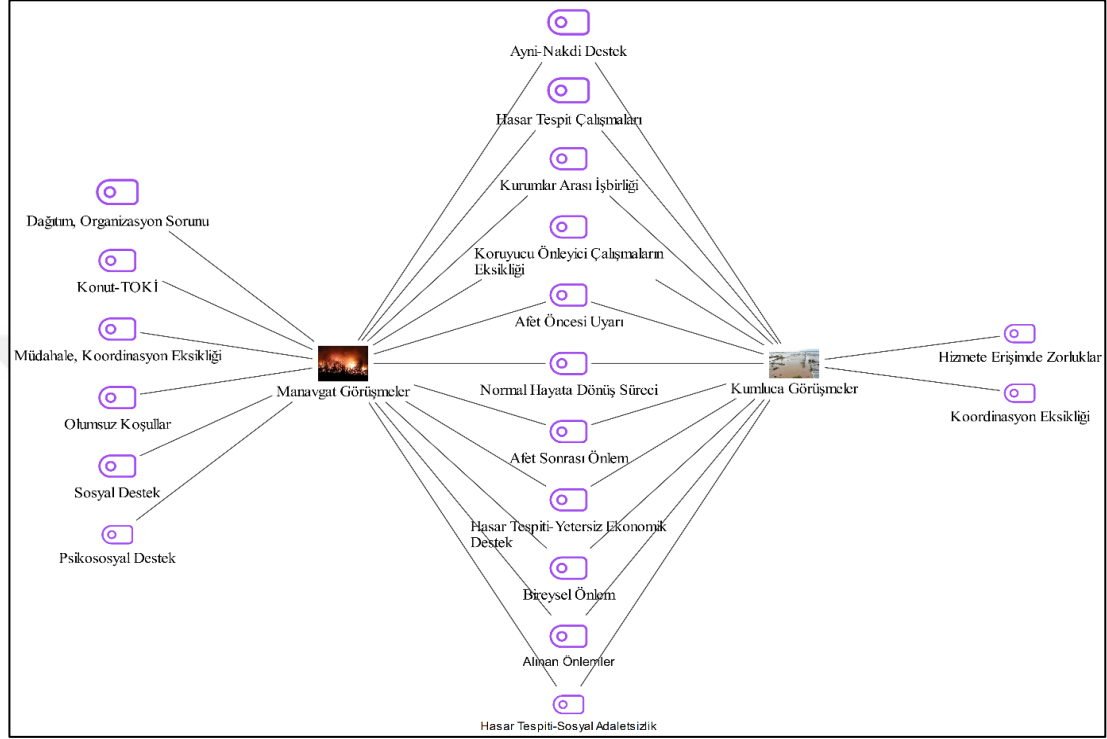
Katılımcılar afet sonrasında sel ve orman yangınlarının tekrar yaşanmaması için kurumların önlem aldığını ifade etmişlerdir. Dere yataklarının temizlenmesi ve bölge halkına uyarıların yapılması bu önlemler arasında yer almaktadır:

“Sel için önlem alındı. Buradaki dere yatağının üzeri kapalıydı. Orası kırıldı. Suyun taşkın olan yeri komple üzeri açıldı. Yani kapalıydı üzeri parktı. Üzeri tamamen kırıldı. Belediyenin işte komple ortak karar olarak derenin üzerindeki taş yıkıldı. Orası açıldı, temizlendi.” (B7, Erkek, Kumluca, Esnaf)

“Belediyede ondan sonra bayağı çalışma yaptı, pazar yeri falan vardı onları kaldırdı.” (B12, Kadın, Kumluca, Seracı)

“Tekrar olursa diye camide anons yapılıyor işte tedbirli olun diye. Ateş yakmayın, pikniğe gitmeyin diye. Camide işte bir aya yakın bir anons yapıldı.”
(B23, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Orman dairesi önlem aldı biraz. Yangın levhaları yapıldı, yollarda şeritlerde genişleme oldu. Şimdi hala dozer var burada yolları açıyor. Ormanlarda otlaklar temizleniyor. Yanmaması için herkes çaba gösteriyor.” (B15, Erkek, Manavgat, Muhtar/Çiftçi)

Şekil 3.5. Afet çalışmalarına ilişkin iki vaka modeli

Şekil 3.5'te Kumluca'daki sel ve Manavgat'taki orman yangınına ilişkin iki vaka modeline yer verilmiştir. Şekildeki çizgi kalınlıkları katılımcıların ifadelerinin sıklığını göstermektedir. Görselde afet çalışmalarının iki durum için ortak ve farklılaşan noktaları yer almıştır. Görselin ortasında yer alan alt başlıklar sel ve orman yangını için katılımcıların ortak ifadelerinden oluşmaktadır. Görsellerin sağında ve solunda yer alan ifadeler ise farklılaşan veya afet türüne göre farklılık gösteren ifadeleri göstermektedir.

3.4. Çözüm Önerileri

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'de iklim krizine yönelik politikaların geliştirilmesinde katılımcıların görüşlerine yer verilmektedir. Katılımcıların politika önerilerine ilişkin ifadeleri politika belgelerinin analizi ile birlikte yer almaktadır. Katılımcıların iklim krizine yönelik çözüm önerileri ile ilgili tema ve kategoriler Çizelge 3.13'te gösterilmektedir.

Çizelge 3.13. Çözüm önerilerine ilişkin tema ve kategoriler

Tema	Kategoriler	Alt Kategoriler
Çözüm Önerileri	Koruyucu-Önleyici Çalışma Önerileri	- İklim-Afet (risk Analizleri, afete-iklime uygun yapılaşma...) - Çevrenin Korunması (eğitim, doğa dostu uygulamalar...)
	Uygulama Önerileri	- Koordinasyon, İşbirliği - Yerel Özellikler - Katılım İlkesi
	Kurumsal-Politika Önerileri	- Politika, Mevzuat - Kurumsal Yapılaşma - Ekoloji Odaklı Bakış - Kurum İçi Destek

Çizelge 3.14. Politika belgelerinde iklim krizine yönelik önerilerin içerik analizi

Konu Başlıkları	Kod Sıklığı
Ormanlık alanların korunması	64
Eğitim, farkındalık oluşturma	58
Sınırlı kaynakların kullanımı ve doğal kaynakların korunması	54
Risk belirleme çalışmaları	47
Azaltım ve uyum çalışmaları	39
Tarım alanlarının korunması	37
Kentsel altyapı çalışmaları	36
Kurumlar arası iş birliği	26
Vatandaş katılımı	18
Yerel özellikler	14
Toplam	393

Şekil 3.7’de iklim krizi ile ilgili politika belgelerinde en çok tekrarlanan kelimeler yer almaktadır. Görselin merkezinde yer alan “iklim”, belgelerde en çok geçen kelimeyi ifade etmektedir. Kalın punto ile yazan kelimeler daha çok tekrarlanan kelimeleri, küçük punto ile yazan kelimeler ise daha az tekrarlanan kelimeleri göstermektedir. Şekil 7 incelendiğinde iklim, plan, tarım, uyum, kamu, sosyal, eğitim gibi kelimelerin daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Araştırma, risk, tespit, tahmin, yerel, afet, alt yapı gibi kelimelerin daha az yer aldığı görülmektedir.

Şekil 3.6’da katılımcıların risk analizi, katılım, yerel özellikler, afete-iklime uygun yapılaşma gibi başlıkların üzerinde durdukları dikkate alındığında katılımcıların dokümanlarda çok fazla üzerinde durulmayan konuları önerdikleri söylenebilir.

3.4.1. Koruyucu Önleyici Çalışma Önerileri

İklim krizine yönelik “Koruyucu ve Önleyici Çalışma Önerileri” kategorisi iklim-afet ilişkisi ve çevrenin korunması alt kategorilerinden oluşmaktadır.

3.4.1.1. İklim-Afet

“İklim-Afet” başlığı iklim krizine bağlı oluşan sel, orman yangını gibi afetleri önlemeye yönelik önerileri içermektedir. İklim krizine bağlı afetlerin önlenmesi, zararların azaltılması noktasında afete, iklime uygun yapılaşma, önlem-hazırlık ve risk analizi çalışmaları katılımcıların üzerinde durduğu konular olmuştur.

“Önlem-Hazırlık Çalışmaları”

Afet öncesi çalışmalar, politika belgelerinin analizinde (Çizelge 3.10) risk analizleri ve hazırlık çalışmaları olarak yer almıştır. Buna rağmen katılımcılar afet öncesi koruyucu-önleyici çalışmaları eksikliğini ifade etmiştir. Buna paralel olarak katılımcılar “Önlem-Hazırlık Çalışmaları” başlığında afet öncesi çalışmaların önemini belirtmişlerdir. Önlem ve hazırlık çalışmaları afet öncesi ekipmanların hazır olması ve kurumların afet öncesi hazırlık düşüncesine sahip olması anlamına gelmektedir:

“Aslında burada temel nokta bunu yaşayacağız ama bizi ilgilendiren ise şu konudur. Biz bu afetlere ne kadar hazırız? Yani o afetler olduğunda biz

müdahale noktasında bu afetlerin etkisini nasıl minimuma indirebilir ve insanların bundan daha az etkilenmesini nasıl sağlayabiliriz? Bütün kurum ve kuruluşlarca hem mal kaybı hem can kaybı anlamında daha az nasıl etkileniriz noktasında bunun muhasebesini yapmalıyız diye düşünüyorum... Özellikle kıyı şeridinde Antalya biliyorsunuz seracılıkta da Türkiye'nin en öndeki illerin başında geliyor. Dolayısıyla burada bunu öngörerek küresel iklim değişikliği diye bir şey var.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“Her yakın yerde itfaiye her an için, hazır itfaiye olması lazım.” (B16, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Belediyelerde özellikle böyle bir birim olması lazım. Diyecekler ki size var işte bu birimler. Nerede var? Fen işleri var. Yol açıyorlar kepçeyle, dere yapıyorlar. Profesyonel değil. Çünkü dönem dönem değişiyor orada insanlar. Bir siyasi parti geliyor kendi adamlarını koyuyor, diğeri geliyor kendi adamlarını. Profesyonel olması lazım, ilk işi onların yapması lazım. İnsanların önüne onların düşmesi gerekiyor. Hem araç gereç hem donanım hem de şey olarak yetiştirme anlamında onların önceden hazırlık olması lazım.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

Afet öncesinde ekipman ve insan kaynaklarının hazır olmasına ek olarak atık yönetimi ve derelerin düzenli temizlenmesi Kumluca’da selden etkilenen kişiler tarafından üzerinde durulan önerilerden biri olmuştur:

“Ya bence dere yataklarının genişlemesi, temizlenmesi lazım. Burası çiftçi bir kesim, seralar var. Seracıların dereye dokunmaması lazım kesinlikle. Moloz olsun, İnşaat pisliği olsun, pasaf olsun bunların dökülmemesi lazım.” (B6, Erkek, Kumluca, Esnaf)

“Özellikle kanalların içindeki pisliklerin düzenli olarak temizlenip, arındırılması gerekiyor. Bu bir tane yer değil, bir sürü yer var. Bir sürü yer olduğu için bunun ayarlama yapılması gerekiyor. Biraz erken başlanması gerekiyor. Böyle bir durumun yaşanacağını bilemezsiniz ama artık ders çıkarmamız gerekiyor.” (B10, Kadın, Kumluca, Belediye Çalışanı)

Sosyal hizmet uzmanları atık yönetimi uygulamalarının yaygınlaşabileceğini ancak denetimin olması gerektiğini ifade etmişlerdir:

“Zaman zaman belediyelerin böyle işte atık yağ alma belli bir ücret karşılığında bununla ilgili tabi şeyleri de var teşvik edici şeyleri de var belki ama daha da çoğaltılabilir.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“Çöpten elektrik üretme oluyor ya da işte geri dönüşüm ayıklama ayrıştırma tesisleri oluyor. Bunu kaç tane belediye yapabilir ki? İlk kurulum maliyetleri bu tür konularda çok yüksek maliyetli kısımlardır. Yani atıkların bertaraf edilmesi ya da atıkların yeniden kazanılması, atıkların yeniden değerlendirilmesinde ilk kurulum maliyeti olan tesisler çok maliyetlidir. Bunun bir şekilde kâr amacı gütmeyen işte sadece çevre bilincini düşünerekten yapılması önem arz etmekte ama yapılıyor mu?...Devlet bunu yapıp ilgili belediyesine verip işleyişini kontrol etmek zorundadır. Belli düzenli periyotlarda kontrol edilmesi gerekiyor.” (M14, İşletme, STK)

Koruyucu-önleyici çalışmalar kapsamında afetlere yönelik hazırlık yapılması üzerinde durulmuştur. Atık yönetimi Kumluca'daki sel özelinde öne çıkarken bu konuda denetimlerin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

“İklim-Afete Uygun Yapılaşma”

Şehir planlarının afete-iklim uygun yapılması gerektiği şehir planlamacı, sosyal hizmet uzmanı ve bölge halkının ortak ifade ettiği bir konu olmuştur. Bölge halkının bu konudaki önerileri afet türüne göre farklılık göstermiştir. Afetin nedenleri ile de ilişkili olarak Kumluca'da yaşayan katılımcılar köprülerin yapımı ve seli önleyecek çalışmalara vurgu yaparken, Manavgat'taki katılımcılar ağaç türleri ve yerleşim planına dikkat çekmişlerdir:

“Sel olabilecek bölgelerin özellikle tespit edilip kanal içerisine alınması gerekiyor. Burada derelerin özellikle beton kanalı içerisine ya da taş duvar içerisine alınması gerekir.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Kimse afet olsun istemez. Köprülerin çember olması gerek. Eski köprüler gibi olmalı.” (B7, Erkek, Kumluca, Esnaf)

“Köyün yarısı ormanın içinde. Bizim buralar açıklık. Yukarıda kaç tane ev var hep çam ağacının içinde. Orman ne yapsın? Adam ne yapsın? Yerin içine adam ev yaptırıyor.” (B17, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Böyle bir şey olmaması için köy mıntıkasına ağaç ekilmemesi lazım. Köyün beş metre yukarısına ağaç ekilmemesi lazım yani. Köy sınırına yani.” (B19, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

Meslek elemanları da koruyucu-önleyici bir faktör olarak altyapı planlamalarına dikkat çekmişlerdir. Katılımcılar afet konusunda çoğunlukla depremin öne çıktığını, ancak iklim krizine bağlı afetlerin de gündeme alınması gerektiğini ifade etmişlerdir:

“Eğitimsel alanlara, sağlık alanlarına işte yol altyapı hizmetlerine ben buna bakarım. Jeoloji mühendisliği ise arazinin yapısına bakıyor ne kadar dayanıklı sondaj çalışmalarına bakıyor. Ama dediğim gibi biz ikimiz de iklim değişikliği konusunda fikri olan alanlar değiliz. Hani bu konuda belki bir şeyler yapılabilir. Yani afet sonrası konukların yer seçiminde iklim değişikliği konusunda da birkaç desteğe ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Mevzuatsal şehirleşmeye yönelik, sisteme yönelik, altyapıya yönelik tedbirlerin o diğer kurumlar ve diğer meslek grupları tarafından yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Meslek elemanları ve bölge halkı şehir planlamasında iklim krizine yönelik düzenlemelerin önemini belirtmişlerdir. Bununla birlikte Kumluca ve Manavgat'taki katılımcılar afeti önleyecek veya etkilerini azaltacak çalışmaların olduğunu ancak uygulamaya geçirilmediğini ifade etmişlerdir:

“Şuraya bir baraj planı kurdular. Ölçtüler, biçtiler. Ana kanalı şuradan geçiriyorlar. Mesela o kanal, o su olmuş olsa. Duman çıkınca sıkıverseler suyu. Öyle suyu olanların evi yanmadı. Öyle suyu olmayanlar da yandı. Oranın o barajı faaliyete geçiriverseler. Tam köyün üzerine düşüyor. Olsa her yer su olacak.” (B17, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

“Tarımsal sulamaya yönelik yağmurda ilk gelen o taşkını önlemeye yönelik gölet projeleri var. Burada gölet projeleri kapasitesinde artırım yapıp bir an önce hayata geçirilmesi lazım. O sel geldiği anda yoğun bir yağmurun, suyun muhafaza edilebileceği bir şekilde debisinin düşürülüp kontrol altında tutulabileceği bir yapıya dönmemiz lazım.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

“Kumluca'da 8-9 tane gölet projesi var. Göletler faaliyete geçerse bu aşırı su baskınlarının önlerine geçebileceğini düşünüyorum. Çünkü şu anda şeydeki gölet boştu. Yukarıda Toptaş Göleti vardı, Toptaş Göleti de olmasaydı su daha fazla gelirdi.” (B8, Erkek, Kumluca, Muhtar)

Afetin nedenleri ve uygulama ile ilgili sorunlar arasında yer alan afete-iklime uygun yapılaşma katılımcıların önlem-hazırlık kategorisinde üzerinde durdukları bir konu olmuştur.

“Risk Analizleri”

Risk analizleri iklim krizine bağlı afetlerin önlenmesi ve iklim krizinin bütüncül etkilerine yönelik önlem alınmasında katılımcıların çoğunluğunun ifade ettiği bir konu olmuştur. Bölge halkı risk analizlerini yaşadıkları afet özelinde belirtmiştir. Meslek elemanları ise iklim krizinin etkilerini bütüncül olarak değerlendirmişlerdir:

“Her bölgenin bir haritası var. Nerede dere var, nerede tepe var, nerede çukur var belli. Üstten çizilerek hatta dere yatağı doğru gitmiyorsa düzeltilerek istimlak edilerek denize ulaşmasını sağlamak bu sel sularının. Yani ıslah edilmesi anlamda kullanıyorum bunu.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Organize sanayilerden, küçük çiftçilerden, bunların büyük ölçeklerine kadar sistemin, sektörün etkilenebilirlik analizlerini yapmak gerekir. Bölgeyi dinlemek gerekir. Küçük çiftçi, hayvancı, sulama birlikleri tek tek analiz edilmek zorundadır.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Geçiş içerisinde yeni adaletsizlikler, yeni mağduriyetler doğurmamak için bizim işte burada dediğimiz gibi hangi bölgeler nasıl etkilenecek diye kapsamlı bir etki analizine ihtiyacımız var.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

Bir katılımcı iklim krizinden etkilenen gruplara ilişkin veri tabanının oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Veri tabanının oluşturulması sosyal hizmetin kanıta dayalı uygulaması için de önem taşımaktadır:

“...Çalışmayı sürdürürken sürdürmeye devam ediyoruz da en büyük sorun veriye ulaşmak oldu. Yani veri güncel değil veri istatistiki değil yani çünkü kadınlar mı mağdur oluyor, fakir aileler mi işte bilmem ne oluyor bodrum katında yaşayanlar mı bunların hepsinin verisi lazım ve bunun mekânsal veri tabanına oturtulması lazım.” (M7, Mimar, STK)

Sosyal hizmet uzmanları kuruluşların uygulamaya geçmeden önce toplum ile yatay ilişki kurulması gerektiğine ve ihtiyaç analizlerinin sosyal hizmet uygulamasına yansımadığını ifade etmişlerdir:

“Belediyeler üzerinde şimdi herkes işte tarım daire başkanlıkları kuruyorlar. Kooperatif üzerinden gidiyor ama yani şöyle bir iradenin desteklediği kooperatiften bahsetmiyorum. Kooperatifçilik aşağıdan yukarı gider. Yukarıdan aşağı gitmez ve bunun öncesinde aslında kişilerin bu kooperatife de uyumlandırımları içinde bir ön çalışma yapılması gerekir.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“Bizde ihtiyaç analizi ve sorun tespiti yok. Mesela bu sadece yeşil okula dair değil, genel olarak onların sayısının artması lazım. Sosyal hizmet de nereye kadar yetsin şimdi onu da düşünüyorum. Yani gerçekten bu ihtiyaç ve sorun tespitinin aslında devlet eliyle yapılması lazım bir yandan ama o da çok yok maalesef.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Katılımcılar risk analizlerinin yanı sıra iklim krizi ile ilgili azaltım ve uyum çalışmalarının yapılması gerektiğini önermişlerdir. Azaltım ve uyum çalışmalarında ekolojik, çevresel adalet ile ilişkili olan adil dönüşüm ilkesi öne çıkmıştır:

“Uyum aslında iklim değişikliğinin etkilerinin en aza indirilmesi anlamına geliyor. Bunu yapabilmek için de tabi ki insan ve doğal sistemlerin etkilenebilirlik düzeylerini azaltmak, bütün sistemi yani hem ekosistemleri hem doğal sistemleri iklim direngen sürdürülebilir bir yönetim biçimine dönüştürme çabaları var...Fosil yakıtların terk edilmesi başta kömür ve termik

santrallerinin zaman içinde hızla terk edilmesi bir de tabi burada ciddi başka bir adil bir dönüşüm mekanizmasını gündeme getiriyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Kaynak işte nereden yaratılacak sorusunda da kirleten ödem prensibi dediğimiz çevre politikalarında bu prensiple hareket edilmesi gerekiyor. Dolayısıyla hani azalttım ve uyum politikalarının bir arada geliştirilmesi gerekir.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

Risk analizleri afete-iklime hazırlıkta katılımcıların vurguladığı bir konu olmakla birlikte sosyal hizmetin ihtiyaç tespitinde eksik kaldığı görülmektedir. Bu durum sosyal hizmet uygulamalarında koruyucu-önleyici çalışmaların eksik olduğu şeklinde ifade edilebilir.

3.4.1.2. Çevrenin Korunması

İklim krizine yönelik çözüm önerilerinde “Çevrenin Korunması” katılımcıların üzerinde durduğu bir diğer konu olmuştur. Katılımcılar çevrenin korunmasında eğitim, doğa dostu uygulamalar ve doğal alanların korunması başlıklarını öne çıkarmışlardır. Katılımcıların çoğunluğu eğitim konusuna dikkat çekmiştir.

3.4.1.2.1. Eğitim İhtiyacı

Çevrenin, doğanın korunmasında eğitimin önemi katılımcıların ortak ifade ettikleri konulardan biri olmuştur. Bölge halkı bu konudaki eğitim ihtiyacını ifade ederken sadece sel ve orman yangını ile sınırlı kalmamış, doğal kaynakların korunması ve atık gibi konulara da değinmişlerdir:

“Dikkat edilmesi gerekir, halkın bilinçlendirilmesi gerekir.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Doğal afet zamanlarında ne yapılabileceği, doğal kaynakların nasıl kullanıldığı, suyun ne kadar kıymetli ve değerli bir şey olduğu nesillere bir şekilde aşılması lazım anlatılması lazım bu konuda birazcık eksikliğimiz var.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

“İsteriz tabi. Temizleniyor ama yine batıyor. Biz kendimiz kirletiyoruz herhalde. Şimdi poşeti kaldırıyorlar büyük avmlerde neymiş küresel ısınma şudur budur. İnsanlar yine atıyor poşetleri. Bu poşeti yasak yapmakla olmuyor. Adam diğer gün yine atıyor poşeti. İnsanların bilgilenmesi lazım biraz ama bilmeyen o kadar çok ki.” (B11, Kadın, Kumluca, Seracı)

Antalya’da orman yangını ve selden dolayı seraları zarar gören kişilerin ise hava durumundaki değişimler ve seranın nasıl yapılacağı gibi konular hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiği belirtilmiştir:

“Antalya biliyorsunuz seracılıkta da Türkiye’nin en öndeki illerin başında geliyor. Dolayısıyla burada bunu öngörerek küresel iklim değişikliği diye bir şey var. Hem sigorta yapan çiftçi sayımızın artması gerekiyor. Hem bu bilinçle hareket etmemiz gerekiyor. Özellikle meteorolojiyi çok yakından çiftçilerimizin takip etmesi gerekiyor. Sıcaklıkları, yağışlı havayı belli başlı riskler noktasında hem işletmelerini daha sağlam yapmaları gerekiyor. Mutlaka seralara çevre betonu yapmaları gerekiyor. Yine bahçelerin arasındaki yabancı otları yangınlara karşı devamlı temizlemeleri gerekiyor.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

Eğitim boyutu toplumda farkındalık yaratmak, iklim krizi ve buna bağlı afetler hakkında toplumun bilgilendirilmesini kapsamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bu konuda sosyal hizmetin makro rollerine dikkat çekmişlerdir:

“Afetlerin önleyici kısmında daha fazla makro çalışma gerçekleştirilebilir. Daha fazla topluma farkındalık uyandıracak, iklim değişikliğine yönünü çekebilecek çalışmalar gerçekleştirilebilir. Sadece konu deprem değil iklim değişikliğiyle gelen sel olayları var, yangın olayları var veya işte salgın hastalıklar var veya böcek istilaları örnek veriyorum. Bunlar iklim krizinden dolayı artık geliyor olduğunu ya da kapıda olduğunu vurgulayacak belki çalışmalar olabilir. Broşür çalışmaları olarak afişlendirme diyoruz. Fakat iklim kriziyle ilgili afetlere önlem amaçlı hiçbir broşür hazırlamamak da ilginç geliyor. Çünkü bir nedeni de iklim değişikliğidir...” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Çevre bilinciyle ilgili bütün bakanlıkların Diyanet, Sosyal Hizmetler, Çevre Bakanlığı, Milli Eğitim gibi bütün bakanlıkların çevre bilinciyle ilgili sıkça ve sıkça mutlaka eğitimler vermesi gerekiyor. Mutlaka organizasyonlar yapılması gerekiyor. Projeler yapması lazım ve insanları içine dâhil etmesi lazım. En iyi öğrenme eğlenerek öğrenmedir. Evet, cezalar olmalıdır tamam ama ilk önce alttan eğlenerek öğrenirsiniz. Yani sosyal aktiviteler, organizasyonlar bir şeyler derken bu bilinç oturur.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

İklim krizi ve çevrenin korunmasına yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir. Toplumun bu konudaki farkındalığının artırılmasında ise aile ve çocuk eğitimleri öne çıkmıştır:

“Bizde ailelere anlatılsın diye temel afet bilincini eklemek istiyoruz. Ya da mesela bu geri dönüşüm atık gibi şeylerde hani gündeminde ya Türkiye’nin onlar da mesela eklenebilir. Üreme sağlığı, hijyen, aile içi iletişim, aile ekonomisi gibi başlıklar da var bakarsınız ama dediğim gibi AEP’ de çok çılgınca toplumun her kesimine ulaşmıyor.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Çocuk ve ailelere yönelik farkındalık çalışmalarında ise deneyimlemek önemli görülmüştür:

“Doğa bilinciyle iç içe bir yani sosyal aktifleşme atıyorum yani bu ödev de olabilir haftada bir dışarıda işte nehir kenarında gezin işte deniz kenarına gidin, ormanda piknik yapın ama kurallarıyla bu da bir sistem bu da bir politika baktığınızda bunu yaptığınızda birçok şeyi değiştiriyorsunuz. Aile ilişkileriniz değişiyor, kendinizi doğal olarak şeyden uzaklaştırıyorsunuz, yeni bir şeyler öğretiyorsunuz. Çocuklarınıza örnek oluyorsunuz.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Bazı şeyler çevreci yaklaşımlar, çevreyi koruma, çöpünü sokağa atma, yağını ne bileyim lavabodan dökmeme yani aslında baktığınız zaman bunlar aileden başlıyor, biz aileden görerek öğreniyoruz...Çalışmaların artırılması sadece bir sunum açıp bir eğitim anlatmak değildir. Bu uygulamayla belki hani eskiden hatırlar mısın yerli malı haftası vardı. Herkes evinden bir şey getirirdi ve bir

sofra kurulurdu ve o dönemin, o mevsimin meyvesi neyse hemen işte bunları yapardık ama şu an baktığımız zaman ne bunların yapıldığı ne de bununla ilgili heyecanların olduğunu işin gerçeği fark edemiyorum. Biz buradan başlatmadığımız müddetçe iklim krizi, küresel ısınma yani olmayacak yani bununla ilgili çözüm de ortaya çıkmayacak.” (M2, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sağlık Bakanlığı).

“İklimle ilgili ya da herhangi bir işte o iklimi etkileyecek afetlerle ilgili gidip yerinde görmesi lazım. Yani sen veriyorsun hani çocuğa bir şekilde ondan sonra anlatıyorsun orada kalıyor. Görselle de bunu desteklemek ve aynı zamanda bu deneyimin tabi depresi yaşamasin ama gitsin biraz görsün yani, o bölgeyi tanısın bilsin meselesi bence o çok önemli. Yani eğitim böyle biraz da interaktif bir şekilde olmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Diğer bir nokta yurtdışında artık eğitim sistemi tamamen dönüştü. Bence bizim eğitim sistemimiz de tamamen dönüşmesi gerekiyor. Yani doğayla iç içe olan çok eğitimler var. Sürekli kontrol edilmesi, hayvanlarla bir araya gelinmesi gibi yani bizde de bence bu çok eksik kaldı.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

İklim ve çevre ile ilgili eğitimlerin küçük yaştan itibaren çocuklara verilmesi gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Üniversiteler de iklim krizi ile ilgili eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde önemli bir kurum olarak ifade edilmiştir. Üniversitelerdeki eğitimlerde yeşil sosyal hizmet vurgusu yapılarak yeşil sosyal hizmetin kapsayıcılığı belirtilmiştir:

“Önerim yeşil sosyal hizmet gibi çalışmalarda üniversitelerin ayağa kalkmasıdır. Yani bazı yerlerde biliyorsunuz seçmeli gibi herhalde ama daha olup olmaması tartışması hâlâ yapılıyor.” (M7, Mimar, STK)

“Müfredat meselelerinde sıkıntı yaşıyoruz. Bence zorunlu olmalı artık yani. Ben buradan zorlamaya çalışıyorum yeşil sosyal hizmetin zorunlu ders olmasını. Yurt dışında bunlar olmaya başladı. Bizim ülkemizde de olması lazım. Yeşil sosyal hizmet dediğin aslında yoksullukla ilgili, sosyal politikalarla ilgili, kadınla ilgili, çocuk, genç kısacası hepsiyle ilgili. O anlayışın zamanla gelişmesi ve zorunlu olması, devam etmesi gerekiyor.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Katılımcılar eğitim başlığında çocukların, ailelerin ve toplumun eğitimi gibi makro uygulamalara dikkat çekmişlerdir. Buna ek olarak yeşil sosyal hizmetin sosyal hizmet bölümlerinde ders olarak verilmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir.

3.4.1.2.2. Doğa Dostu Uygulamalar

“Doğa Dostu Uygulamalar” ekosistemin korunması ve aynı zamanda toplumun ihtiyaçlarının karşılanması açısından önemli bir uygulama alanı olarak görülmüştür. Katılımcılar doğa dostu uygulamalardan enerji, tarım, atık suların kullanımı gibi birçok farklı alanda yararlanılabileceğini ifade etmişlerdir:

“Akıllı tarım uygulamaları var iyi tarım uygulamaları var yani bu teknolojilerden yararlanmak lazım. Mesela anız yakma diye bir durum var. Bu durum da genellikle yangın afetine neden olur. Kontrol altına alınması ve şimdi anız ekim makineleri çıktı. Şimdi çiftçi o anızı yakmak yerine direkt anıza ürününü ekebiliyor.” (M6, Ziraat Mühendisi, Tarım ve Orman Bakanlığı)

“Eko adil küçülme ekonomik anlamda da küçülmedir. Yani konvansiyonel tarımdan ekolojik tarıma geçmek gerekiyor. Farklı türlerin birlikte üretimi daha az pestesis kullanımı aynı zamanda yağmur hasatı yapılması bununla alakalı bir sürü örnek var. Çok da iyi örnekler ve ciddi anlamda verimlidir....Agroekolojik tarım yapabilecek, permakültür yapabilecek, kompost çukurları açabilecek bunlarla su hasatı yapabilecek zekâda insanlar var ve teknoloji de var. Bütün sistemden bağımsız bir şey kurabilirsin güneş enerjisiyle sulama yapılabiliyorsunuz. Biliyorsunuz yeni sistemde artık güneş paneline koyuyorlar ve sulamayı öyle yapıyorlar.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

Katılımcılar doğa dostu uygulamalarda teknoloji kullanımını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar, doğa dostu uygulamaların ekolojik ve sosyal fayda sağladığını belirtmişlerdir:

“...Bunların sağladığı bir biyolojik çeşitlilik kazanır var bir de tabi sosyal yan faydaları var. İşte siz mesela şehirlerde yeşil koridorlar, yeşil çatılar veya yağmur bahçeleri yaptığımız zaman birincisi işte bu az önce söylemiş olduğumuz mesela su geçirme yüzeylerini arttırmış oluyorsunuz, suyun akışını tutmuş oluyorsunuz. İkincisi yeşil koridorlar şehrin çeperindeki farklı doğal

habitatları birbirine bağlıyorsunuz. Bununla beraber ısı adası etkisini azaltmış oluyorsunuz. Öte yandan da şehirlerdeki hava kalitesini arttırmış oluyorsunuz. Bunun getirdiği hem sağlık faydası var bununla beraber de aynı zamanda bir sosyal fayda olarak da insanlar için çekim alanları gibi.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Antalya’yı biliyorsunuz. 12 Ay Güneş aldığı için buradan güneş enerjisi sistemiyle elektrik üretilebilir. Örneğin yeni bir yaylaya gittim burada. 50 dönüm diyeyim, o alana mesela şey kurmuşlar Güneş Enerji sistemi kurmuşlar. Çok güzel, çok da hoşuma gitti. Buradan çok insan yararlanabilir...Kanal etrafına sağlam soltu yol açmak gerek. Hem bunu değerlendirirsin. Ne demek yol açmak? İnsanların refaha karışması demek. Ne demek suya ulaşmak? İnsanların refaha karışması demek. Bir taraf yürüyüş yolu, bir taraf araç yolu olur.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

Katılımcılar doğa dostu uygulamalarda doğaya zarar vermeyecek akıllı tarım, atık yönetim ve teknolojinin doğaya uygun kullanımını vurgulamışlardır.

3.4.1.2.3. Doğal Alanların Korunması

Doğal alanların korunması yeşil alanların, ormanların korunması gibi alanları kapsamaktadır. Bölge halkı maruz kaldıkları afet türüne göre değerlendirme yaparak yangına neden olacak davranışlarda bulunulmaması gerektiğini vurgulamışlardır:

“Adam birayı içiyor, o şişeyi ormana atıyor. O da mercek görevi görüyor. Cam şişeleri falan atıyorlar. Yangın mevsiminde ormana giriş çıkışlar yasaklanmalı kesinlikle.” (B25, Erkek, Manavgat, Çiftçi)

“Piknik alanlarında ateş yakmayın, ateşi yakarsınız söndürün, sigara atmayın, şişe atmayın.” (B15, Erkek, Manavgat, Muhtar/Çiftçi)

“Ormanlarımızın, ağaçlandırmaların bir şekilde kontrollü olarak seyretme şeklinde ormanlık bir kısma girdiği zaman atıyorum şu sahayı komple kesime sokuyor. Bir firmaya veriyor seyretmek şeklinde, gençleştirme şeklinde. Bu bölgenin tamamını değil de belli bir dönemi ya da belli bir ürünü tamamlamış

ağacın tekrar kesilip buna uygun değerlendirilmesi yoluna gitmesi lazım.” (B9, Erkek, Kumluca, Muhtar/Seracı)

Bir katılımcı ise Manavgat ormanlarında yanlış bulduğu bir uygulamayı orman yangını ile ilişki kurarak ifade etmiştir:

“Kıl keçilerini ormandan çıkartmayın. Ormana tahribatı söz konusu değildir. Harici ormana destekleyici faaliyetleri vardır diye söylemelerine rağmen tabi devlet bu konuda desteklemeleri geri çekti. İşte alana girmesini yasakladı. Bu anlamda orman kontrolsüz bir şekilde her tarafı bitki, çayırlar ve diğer makilik bitkiler kontrolsüz bir şekilde büyüyünce yangın anında bir anda kontrol zorlaştı. Daha doğrusu kıl keçisi orman içerisinde gezerken bu alanı eziyordu ya da bu ufak çayırları, otları yiyordu ya da makilik bitkileri daha çalı türündeki bitkileri yiyerek bir alan temizliği konusunda doğal işçi anlamındaydı. Kontrolü sağlamak çok daha iyi oluyordu.” (M14, İşletme, STK)

Başka bir katılımcı ise Türkiye’de doğal alanları korumaya yönelik çalışmaların geliştirilmesi ve daha açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiğini belirtmiştir:

“Türkiye’de hali hazırda işte karasal ölçekte hani karadan korunan olanlar resmi verilere göre % 8,7 si korunuyor. Bakanlık bunun işte %11-12 civarlarına çıkartıldığını söyledi. Ama o %11-12 sini kapsayan tanımının içerisinde hangi alanlar yer alıyor ondan çok emin değiliz. Yani millet bahçeleri mesela bunun içerisine giriyor mu girmiyor mu bilmiyoruz. Yani korunan alan tanımı da örneğin geniş bir tanım çeşitli statülerde korunan alanlar var ve ne yazık ki bu statülerde her zaman etkin bir korumada sağlayamıyor. Dolayısıyla hani birincisi Türkiye’de korunan alanların artırılması öte yandan da hani bu koruma niteliğinde daha güçlendirilmesi gerekiyor.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

Katılımcılar doğal alanların korunması için yapılan uygulamaların bölgenin doğal özelliklerine uygun bir şekilde yapılması ve net hedeflerin belirlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

3.4.2. Kurumsal Öneriler

İklim krizine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi için kurumların iklim krizinin etkilerini azaltmaya ve önlemeye yönelik bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Kurumların bu bakış açısına sahip olması ise iklim krizi ile ilgili politikaların oluşturulması ile uygulamaya aktarılabilir. Katılımcılar “Kurumsal Öneriler” başlığında Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaların geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Katılımcılar politikalar oluşturulurken bütüncül politika anlayışı, kurum içi yapılaşma ve ekoloji odaklı bakış açısına dikkat çekmişlerdir.

3.4.2.1. Bütüncül Politika İhtiyacı

Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaların tarım, enerji, sosyal politikalar gibi iklim krizinin etkilediği alanları kapsayan, bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerekliliği katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir:

“Bizim bütüncül politikalara ihtiyacımız var. Net hedeflere ihtiyacımız var Türkiye’de. Henüz bunları göremiyoruz ne yazık ki ve birbirinizi tamamlayan politikalara ihtiyacımız var. Hani iklim değişikliği artık tüm politika alanlarının eksenine oturması gereken bir konudur. Enerjiden tutun da işte sağlığa dediğiniz gibi hani sosyal politikalara ekonomi politikalarının planlamasına, tarıma kadar bir dizi alanı kapsayan bir olgudan bahsediyoruz.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Bütüncül bakış, sosyal ekolojik ve ne derler ekonomik bakış hepsi bizi net sıfır emisyonu götürecek. Öbür türlü götürmeyecek yani asıl mevzuda burada diye düşünüyorum.” (M7, Mimar, STK)

Sosyal hizmet uzmanları da sosyal hizmetlerin birden çok rolünün iklim krizine yönelik uygulamalarda kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Sosyal hizmetin müdahale süreçlerinde ekolojik ve sosyal değerlendirmelerin bir arada yapılması gerektiği de belirtilmiştir:

“Sosyal Hizmetleri temsil ediyorsanız bizim işimiz insanların hayatlarını kolaylaştırmak, sorun çözücü olmak, en kısa şekilde sorun çözücü olmak ve

iklim krizini de böyle kapatalım. Yani biz gerçekten iyi çalışıyoruz onu söyleyeyim. Sözde iyi çalışıyoruz daha iyi olmamız için tabi sosyal politikaların geliştirilmesi gerekiyor.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Türkiye’de ve dünyanın çoğunda ısı kaybı, mekânsal ısı tutmamaktan kaynaklı kötü evler yapılıyor ve ısıyı tutamıyorlar. Düşünsene bir sosyal uzmanı süpervizörlük yapıyor. Planlı müdahale sürecinde evin içine giriyor. Diyor ki ne kadar geliriniz var şu kadar geliri var. Şu kadar gelirin bu kadarını UNCR ya da UNWOMAN fonlarından yalıtım yaparsanız yakıt giderleriniz %30’a düşecek. Yakıt giderlerinizi de çocuğunuzun eğitim giderleri vs. olur ona harcarsınız gibi bu da bir sosyal hizmet müdahalesidir.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“Uygulama Değerlendirmeleri” temasında bir sorun alanı olarak ifade edilen denetim eksikliği, katılımcılar tarafından politikaların oluşturulmasında öneri olarak sunulmuştur. Bütüncül politika anlayışında var olan ve yapılacak uygulamaların denetlenmesi kurallara uyulma noktasında önemli bir konu olarak görülmüştür:

“Vatandaş artık çıkarları doğrultusunda her şeye tamam diyor. Biz ne kadar eğitim verirsek verelim yani ne kadar tecrübesi olsa bile vatandaş bir yerde yine kendi çıkarlarını düşünüyor. Ama işte dediğim gibi bunun yasal olarak zorlaştırılması, planlamanın zorlaştırılmasıyla bunlar bizim işimizi kolaylaştırır diye düşünüyorum. İmar affının kaldırılması ve ömür boyu bir daha yapılmaması gerekiyor. Bir plancı olarak imar affına kesinlikle karşıyım.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Bizim en büyük problemimiz denetim bizde yok. Problem denetim eksikliğidir. Kurallar koymakla ilgili bir kuralımız var ama uygulayan yok. Çünkü niye uygulamıyorsunuz? Denetim yok. Denetim ve işlevsellik olmayınca siz o sürecin içerisinde girmiyorsunuz. Nasıl olsa bir şey olmuyor diye insanlar yapıyorlar. Sosyal politik olarak bunun yapılması üzerinde durulması gerekiyor.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Katılımcılar iklim krizi politikalarında bütüncül bakış açısını vurgulayarak sosyal ve ekolojik konuların bir arada ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. İklim krizine bütüncül

yaklaşım yeşil sosyal hizmetin kapsamı ile de uyumludur. Buna ek olarak uygulamalarda denetim önemi üzerinde de durulmuştur.

3.4.2.2. Kurumsal Yapılaşma

Kurumsal yapılaşma içinde meslek elemanlarının eğitim ihtiyacı ve iklim krizi ile ilgili şube müdürlüklerinin farklı kurumlarda açılması gerektiği katılımcıların önerileri arasında yer almıştır. Bölge halkı da afet sırası ve sonrasındaki koordinasyon eksikliğinden yola çıkarak kurum içi eğitimlere dikkat çekmiştir:

“Burada eğitim verilmesi gerekiyor onlara bir de. Sadece üniforma'yı giydirip sen AFAD'sın, sen itfaiyecisin deyip bırakmamak lazım. Belediyeleri bu konuda bir birim açtırdım finanse edilmesi lazım. Nüfusa göre ve doğaya göre orada insanların istihdam edilmesi gerekiyor. Araç, gereç, donanımın yapılması gerek.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

“Meslek elemanlarının daha iyi donatılması gerekiyor. Travma eğitimler kesinlikle alınması gerekiyor. Ben EMDR olarak birçok terapiyi biliyorum. Çözüm odaklı terapi aldım. Çözüm odaklı terapi mesela okullarda bence zaten başlaması lazım eksiklik olarak görüyorum.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Büyük bir coğrafyadayız. Yani her yere yetişebilmemiz mümkün olamayabiliyor. Dolayısıyla hani bu kurum kapasitesinin içinde ekipman da giriyor personel de giriyor. O kapasitenin hem sorun hem temenni şekli belki biraz daha artırılması ve iyileştirilmesi diyebiliriz.” (M11, Çevre Mühendisi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı)

Sosyal hizmet uzmanları afet alanında çalışmasına rağmen kamu kurumlarında doğrudan iklim krizine yönelik çalışmalar yapmamaktadır. Var olan sosyal hizmet istihdamı ise bu alanda yeterli görülmemektedir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının afet ve iklim alanında istihdamının artırılması gerektiği ifade edilmiştir:

“AFAD' daki sayının da ciddi şekilde artırılması lazımdır. Çevre ve şehirciliğe bence bir norm kadrolarına tanımlanması lazımdır. Sosyal hizmet kuruluşlarının artırılması lazım, vatandaşa bir okul gibi olamaz ve düşünün ki

birkaç tane okul var. Ya da işte muhtarlıklar, sağlık ocakları yani vatandaşın daha çok nüfus ettiği ilişkide bulunduğu kuruluşlarla fazla yaygınlaşma sağlanır.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Kurum içinde meslek elemanlarının güçlendirilmesine ek olarak iklim krizi ile ilgili kurumsal değişimlerin olması gerektiği katılımcıların ifade ettiği bir diğer alan olmuştur:

“İklim değişikliği şube müdürlüğü açılabilir. Ya da bu konudaki eğitimler bizim kurumda artırılabilir. İklim değişikliği eğitimi de bence ya verilmeli ya da bunun bir şubesi olmalı. Yine içerisinde her şekilde sosyal çalışmacısı da olsun, işte şehir plancısı da olsun, jeoloji mühendisi de olsun, yer bilimci de olsun bunların olduğu özellikle bir şube kurulabilir diye düşünüyorum.” (M10, Şehir ve Bölge Plancısı, AFAD)

“Ekoloji ve iklim değişikliği bakanlığı gibi bakanlık olabilirdi. Yani konuyu sadece doğal bilimler, doğal sistemler, ekosistemler coğrafyasını dikkate alan bir yaklaşım iyi olabilirdi. Ben Çevre, Şehircilik Bakanlığı’na iklim değişikliği eklentisinin yapılmasında Türkiye’de iklim değişikliği farkındalığının ve mücadelesi açısından bir artı getirdiğini düşünmüyorum. Bir örnek olsun ekoloji, su iklim değişikliği bakanlığı olabilirdi. O zaman çok daha farklı olurdu ve daha dengeli olurdu. O zaman işte sanayileşme, enerji arazi kullanımı, ormansızlaşma, madencilik, iklim değişikliği, ekosistem arasında belki verilen kararlar açısından daha sağlam bir denge olabilir.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Kamu yönetiminin kurumları içerisinde de yeşil sosyal hizmetin senin söylediğin gibi sadece Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının şemsiyesi altında olması hiçbir anlam ifade etmiyor. Ben mesela bir Şube Müdürlüğü kurulsun diye de eylem yazdım.” (M7, Mimar, STK)

Kurum içinde iklim ile ilgili şube müdürlüklerinin açılması katılımcıların çoğunluğu tarafından önerilmesine rağmen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın iklim krizindeki konumu tartışma alanlarından biridir:

“Yani bakanlık var ama ismen kalıyor yani. İklim krizi konusunu AFAD dâhil etmeyecek de kim dâhil edecek? Mesele iklim değişikliği bakanlığı tamam ama

sadece onun yapması gereken değil bütün bakanlıkların buna eğilmesi gerekiyor. Bir koordinasyon dâhilinde olması gerekiyor. Politikalara dair bir şeyler yapılacaksa zaten yani iklim değişikliği bakanlığı yaptı devam etmesin gibi bir durum olmamalı yani.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

“İklim değişikliğini neden Aile Bakanlığı çalışsın? Aile Bakanlığı sadece vatandaşa farkındalık yaratır. Hadi diyelim toplumla çalışırken ama o da çok kısır bir döngüdür. Çünkü Aile Bakanlığı’nın bir kere bütün vatandaşla mahalle mahalle kuruluşu yok. Yani yaygınlaşma ve sürdürülebilirlik Aile Bakanlığı’nda mümkün değil. Böyle bir kuruluş modeli yok.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Aynı katılımcı Türkiye’de sosyal hizmetlerin koruyucu-önleyici çalışmalardaki eksikliğine ilgili bakanlığı çalışma kapsamı üzerinden bir değerlendirme yapmıştır:

“Bizim sosyal hizmette Çocuk Koruma Kanunu işte şimdi Aile Bakanlığı senin benim çocuğum için bir şey yapmıyor. Kadın anlamında senin benim için bir şey yapmıyor. Bir şey yapması için sosyal hizmetin kucağına düşmeniz gerekiyor. Yani bir şiddete uğramanız, taciz tecavüze uğramanız ya da çocuğunuzun ihmal istismara uğraması, işte koruyucu aile olmanız, devlet bakımına alınmanız yani korunmaya ihtiyacı olan gruplarla çalışıyor. Aile Bakanlığının en büyük eksikliği toplumun geneline hitap eden koruyucu önleyici kanadının zayıf kalmasından kaynaklıdır. Çünkü çok fazla kuruluşu yok.” (M8, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

Kurumsal yapılaşma başlığında iklim krizi ve afet alanındaki meslek elemanlarının artırılması, bu konunun birçok kurumun çalışma alanına girmesi gerektiği ve kurum içi eğitimler öne çıkmıştır. Sosyal hizmet açısından iklim krizinin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın çalışma alanına girmediği düşüncesi, yeşil sosyal hizmetin bütüncül yaklaşımı ve uygulama alanı açısından kesinlik kazanmayan bir konu olmuştur.

3.4.3. Uygulama Önerileri

İklim krizi ile ilgili uygulama önerileri çalışmaların nasıl yapılması gerektiği ile ilgili önerileri içermektedir. Kurumlararası iş birliği, yerel özelliklerin dikkate alınması, katılım ilkesi katılımcıların öne çıkardığı başlıklar olmuştur.

3.4.3.1. Koordinasyon-İş Birliğı

Kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğı afet öncesi, afet sonrası çalışmalar ve uygulama değerlendirmeleri başlıklarında da katılımcılar tarafından vurgulanan konular olmuştur. Benzer şekilde iklim krizine yönelik çözüm önerilerinde de kurumlar arası iş birliğı, multidisipliner çalışma katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir.

Kurumlar arası iş birliğı ve koordinasyon sadece kamu kurumlarını değil yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteleri de kapsayacak şekilde belirtilmiştir:

“Çünkü iklim değişikliğı mücadelesi ve uyum tek başına kamunun ve büyükşehir belediyelerinin, yerel yönetimlerinin tek başına başarabileceğı bir konu değil. Mutlaka iş dünyasını, sermaye gruplarının hem bu ciddi yeşil dönüşüm, teknolojik dönüşüm, altyapı değişimleri hem sosyal dönüşüm ve uyum çabalarına katkı vermesi gerekiyor...İklim adaleti, adil geçiş konularına da katkı vererek sosyal devlet anlayışıyla kamucu yaklaşımla hem kendini dönüştürmesi gerekiyor hem yeni iş olanakları, istihdam olanakları, etkilenebilir gruplar, yoksul gruplar kırsalda bunlara katkı vermesi gerekir. Önce bu tür küçük projeler uygulama projelerinin hayata geçirilmesi gerekiyor ki bütün sistemin iklim değişikliğinden daha az etkilenebilir olmasını yani sürdürülebilir iklim direngen hale getirilmesini ben mutlaka iş dünyasının, sermaye gruplarının da kamu ve yerel yönetimlerin yanında yer alması gerektiğini düşünüyorum.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Yani kamudur devlet demiyorum çünkü devlet hepimiz ikincisi belediyelerdir. Çünkü onlar uygulayıcıdır. Öbürleri valiliklere bağlı oldukları için denetleyici modeldir. Yani raf olarak beş paydaş olarak yürünür. Üçüncüsü sivil toplum kuruluşlarıdır. Dördüncüsü üniversitelerdir. Beşincisi vazgeçilmez kabul ederiz özel sektördür.” (M7, Mimar, STK)

Katılımcılar arasında kurumlar arası iş birliğine vurgu yaparken iklim krizi ile ilgili politika eksikliğini mevcut hükümet sistemi ile ilişkilendirenler olmuştur:

“Bu sadece iklim kriziyle ya da bu meselelerle ilgili değil genellikle bizim seçim sistemimiz ya da işte hükümetlerin değişme sistemi bence biraz bunu getiriyor. Yani bu iklim meselesi ya da ekoloji ile ilgili çok uzun erimli politikalar

yapmıyorlar. Mesela çok uzun erimli olması ve düşünülmesi gereken meseleler aynı zamanda merkezi yönetimin ele alması gereken mesele değil sivil toplum kuruluşlarının, gönüllü kişilerin, vatandaşların çok katılımlı bir sürecin işlemesi gerekiyor.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Kurumlar arası iş birliğinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı merkez kurum olarak görülmesine rağmen diğer kurumlar ile çalışmalarının artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Sosyal hizmet uzmanları iş birliği için kurumların birbirlerinin çalışma alanları hakkında bilgi sahibi olunması gerektiğini belirtmiştir. Kumluca'daki bir katılımcı ise bu durumu afet deneyiminden yola çıkarak aktarmıştır:

“AFAD büyük bir güç olarak karşımızda koordine olduğu için birçok kurumu etkileyebiliyor, koordine ediyor, çalıştırabiliyor ve yönlendirebiliyor. Sahada bu gücünü belki daha iyi kullanabilir. Afet riskleri azaltma konusunda diğer kurumlara belki biraz daha görev yüklenebilir diye düşünüyorum. İşin ciddiyeti biraz daha tabi ne gibi politikalar var bunun için yapılan çalışmalar var mı bilmiyorum. Açıkçası çevre ile iklim değişikliği kurumuyla çalışılabilir.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Herkesin artık birbirini çok iyi tanıması gerekiyor ve multidisipliner olmadan olmaz. Zaten iş birliği çalışması olmadan, ekip çalışması olmadan bir süreci asla yönetemezsiniz. Zaten kendinize yük alırsınız. Anlamsız bir yükün altına girip ezilirsiniz. O zaman siz de başarılı olursunuz. Başarı demek tek başına götürdüğünüz bir şey değildir. Başarı hep birlikte olursanız başarı olur. Diyanet, Sosyal Hizmetler, Çevre Bakanlığı, Milli Eğitim gibi bütün bakanlıkların bir arada çalışması lazım.” (M4, Sosyal Hizmet Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)

“Yerel belediye ile paralel çalışmaları gerekiyor. Büyükşehir, AFAD, muhtarlık, yerel belediyeler bunların ortak çalışması lazım. Salur Mahallesi'nde muhtara söylemeden sen yanlış yere gidersen sonuç alamazsın.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

Katılımcılar iklim krizi politikalarında kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Bununla birlikte Türkiye'nin mevcut politik anlayışının iklim krizi ile ilgili politika ve uygulamalara yansıdığı ifade edilmiştir.

3.4.3.2. Katılım İlkesi

İklim krizine yönelik politikaların geliştirilmesinde kurumlar arası iş birliği önemli bir yer tutmaktadır. Katılım ilkesi kurumlar arası iş birliğinin sağlanmasında önemli bir araçtır. Katılım ilkesinde kamu ve yerel yönetimin yanı sıra vatandaşın katılımı vurgulanmıştır:

“Sanayi merkezi kurulurken veya başka bir bölgeye bir maden çalışması yapılırken veya başka bir zehirli gazla çalışırken vesaire hiçbir bilgimiz yok. Bir haber yaşıyoruz diyoruz. Hani belki köylerde çok rahatlıkla tesis kuruluyor bir şey yapılıyor ama o bölgenin hiç haberi olmadan kuruluyor olması sağlıklı bir şey mi veya o insanlardan da bir olur alınabilmesi mümkün müdür onu bilmiyorum.” (M3, Sosyal Hizmet Uzmanı, AFAD)

“Savunmasız gruplarla ilgili madem iklim kanunu yazdın müzakereye onlardan birini çağırda yani kurumsal olarak çağır. Onlarında bir sesi varsa bir madde eklemiş olursun. Ama bu zaman alacak bir konudur.” (M7, Mimar, STK)

“Bölge halk onaylarsa ki uygun görürse. Örneğin bir yerde Taş Ocağı açılması veyahut da işte suyun yer değiştirmesi, HES'lerin yapılması, ormanların kesilmesi. Bunların bölge halkı ile görüşülerek yapılması gerekiyor. Çünkü o bölgede yetişen bitkiler var.” (B1, Erkek, Kumluca, Emekli)

Çevre, iklim ile ilgili konularda vatandaşın katılımı önemli olduğu gibi bazı sivil toplum kuruluşlarının katılımı eksik kalmıştır:

“Türkiye gibi yerlerde ne yazık ki hani karar alıcıları etkileme noktasında sivil toplumun erişimi ne yazık ki daha kısıtlı oluyor. Dolayısıyla da hani burada etkiyi güçlendirmek için bizim daha fazla saha projesi yapmamız gerekiyor. Burada daha güzel örnekleri güçlendirmemiz gerekiyor.” (M9, Uluslararası İlişkiler, STK)

“Türkiye'nin su konusundaki geleceği açılış toplantısı oluyor. Geçenlerde vardı, isim vermeyeceğim fotoğraf çekildi. Türkiye'nin su politikalarına ilişkin

üst düzey toplantı basına kapalı yapıldı. Yani Amerika’da yüksek mahkemenin duruşmaları açık yapılır.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

“Yönetişim derken de sadece merkezi yönetim eliyle değil yerel yönetimlerinin, sivil toplum kuruluşlarının, vatandaşların katılımıyla aslında bu meselenin çözüme kavuşturulması gerektiğini düşünüyorum. Bence süreci de daha hızlandıracak ya da bu bilincin hani ekolojik bilincin çevresel adalet bilincinin kalıcı olmasını da sağlayacak diye düşünüyorum.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

Katılım ilkesi, katılımcıların politika oluşumunda dikkate alınması gerektiğini vurguladığı konulardan biri olmuştur. Katılımcılar politika oluşturma süreçlerinin şeffaf bir şekilde yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

3.4.3.3. Yerel-Ekolojik Bakış

Yerel özellikler kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinden ve katılım ilkesinden sonra katılımcıların üzerinde durduğu bir diğer konu olmuştur. Katılımcılar bu başlık altında Türkiye’de iklim krizine yönelik uygulamalarda yerel özelliklerin, uygulama yapılacak bölgelerin özelliklerinin dikkate alınmadığına dikkat çekmişlerdir:

“Projelerin büyük bir çoğunluğu kopyala yapıştır şeklinde. Var olan projelerin tekrarı şeklinde yapılıyor. Yani hibe programlar örnek projelerle geliyor. Başka ülkede yapılanın benzerini yapıyor. Yani bir yaratıcılık yok. Yerelde de bir de böyle ciddiye alınmayan, böyle eli ayağı yere basan, böyle yani sağlam güçlü ve uygulanabilir, dikkate alınan bir çalışma olarak da genelde de bir etki yaratmadığı zaman bunun yerel olduğu için zaten dünya onu hiç görmüyor.” (M13, Fiziki Coğrafyacı, Üniversite)

Yerel-kırsal kalkınmanın desteklenmesi de katılımcıların ifade ettiği bir diğer konu olmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının ekolojik bakış açısıyla uygulamalarını gerçekleştirmeleri gerektiği ifade edilmiştir:

“Yapacaksanız yerelde yerinde ve zamanında ürünlerle ilgili gastronomi çalışmaları yapın. Mevsiminde meyve tüketsinler...Biz sosyal hizmet uzmanı olarak da projeleri tasarlarken yerelde ve yerinde düşünmek zorundayız.

Ekolojik iyilik halini düşünmek zorundayız. Kırsala gittiğimiz zaman insanı hep önceliklemeyeceksin. İnsanın yanında baktığı kedisini, köpeğini, ineğini tavuğunu da öncelikleyeceksin. Yani ne oldu ne yaptık yangın zamanı sadece insanlara yemek vermedik. Hayvanlara da ot verdik. İnsanlar deprem zamanı arpa gönderdiler. Hayvanlara da bakmak zorundaydık.” (M12, Sosyal Hizmet Uzmanı, Belediye)

“İncelemeye falan gittiğini söylediğinde hani yeşil sosyal hizmet dediğimde bana dedi ki hocam diyor yani tamam şimdi sen bana işte yeşil sosyal hizmet diyorsun, oraya buraya bak diyorsun da ben eve gittiğimde temel fizyolojik ihtiyaçları karşılanamıyor diyor. Sizinki biraz daha böyle o elit dememişti ama sizinki çok uzun kalıyor dedi. Fakat bunlar birbiriyle çok bağlantılıdır. Mesela enflasyon niye artıyor ya da enflasyonun artma sebebi kötü ekonomi politikaları olabilir ama bir yandan da dünyadaki gıda arzının azalması meselesi iklim kriziyle alakalı yani hepsi bir bağlantılıdır. Buzulların erimesi meselesi gibi çoğaltılabilir.” (M5, Sosyal Hizmet Akademisyeni)

“Valla işte bilemem de bu çam ağacı da çok yanıyor. Buradan bir kozalak attı mı ta şuraya varıyormuş. Ne bileyim ben çam olmasa da başka bir şey mi ekilse ormanlara.” (B22, Kadın, Manavgat, Çiftçi)

Katılımcılar uygulamalarda yerel özelliklerin, bölgeye özgü koşulların dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Çözüm Önerileri” temasında katılımcılar iklim-afete uygun yapılaşma, risk analizleri, eğitim gibi koruyucu-önleyici çalışmaları öne çıkarmışlardır. Kurumsal ve uygulama boyutunda ise bütüncül politika ihtiyacı, kurumlar arası iş birliği, katılım ilkesi ve doğa dostu uygulamalar üzerinde durulmuştur.

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye’de iklim krizi yönelik sosyal ve çevresel politikalar 2021 yılında Antalya’nın Kumluca ilçesinde selden, 2022 yılında Manavgat’ta orman yangınından etkilenen bölge halkının ve ilgili kurumlarda çalışan meslek elemanlarının deneyimleri ve görüşleri alınmıştır. Araştırmada Türkiye’nin iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaları yeşil sosyal hizmet yaklaşımı çerçevesinde ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan çalışmanın veri toplama araçları olarak dokümanlar ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Doküman analizine Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, AFAD gibi kamu kurumlarının belgeleri ve iklim ile ilgili mevzuatlar dahil edilmiştir. Dokümanlar yeşil sosyal hizmetin anahtar kavramları ve konuları kapsamında analiz edilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde analiz edilen dokümanlar ve katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler araştırmacının saha gözlemleri ve katılımcılarla görüşme sürecindeki araştırma ortamı dikkate alınarak konu ile ilgili literatür taraması yapılarak diğer çalışmalar ile birlikte değerlendirilmiştir. Dokümanların değerlendirilmesi katılımcıların konuya ilişkin düşünce ve deneyimleri ile birlikte ele alınmıştır.

4.1. İklim Krizi ve Afet: Nedenleri, Etkileri ve Dokümanların Kapsamı

İklim krizi ve Afet başlığı; iklim krizi ve afetin nedenlerini ve etkilerini içermektedir. Araştırmanın amaçlarından biri olan “Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların kapsamı nedir?” sorusu çalışmanın bu bölümünde katılımcıların iklim krizi ve afete ilişkin düşünceleri ve dokümanların kapsamı ile birlikte yeşil sosyal hizmet perspektifinden tartışılmıştır.

İklim krizinin nedenleri bölge halkı ve meslek elemanlarının ortak ifadelerde bulunduğu konulardan biri olmuştur. Katılımcılar iklim krizine insan merkezci yaklaşımların neden olduğunu ifade etmişlerdir. Nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, bireyselleşme ve tüketim kültürü iklim krizine neden olan temel faktörler olarak ele alınmıştır. İnsanların kendi çıkarlarını ön planda tutması ve doğal sistemin bir parçası olduklarını unutması katılımcıların vurguladığı bir nokta olmuştur. İnsan merkezci yaklaşımın insanlara zarar verdiği “**insanlığın bir nevi kendi ayağına sıkması**” sözü ile özetlenmiştir. Yeşil sosyal

hizmet çevresel adalet, sosyal adalet gibi insan merkezci kavramları kapsamakla birlikte ekosistemin korunması ve tüm canlıların yaşam hakkı için doğaya ve çevreye zarar veren insan davranışlarının ve politik sistemin değişmesini savunmaktadır (Dominelli, 2018). Katılımcıların iklim krizinin nedenleri olarak ifade ettikleri insan merkezci yaklaşımlar sanayileşme, kentleşme, tüketim gibi faktörler literatürde de benzer şekilde yer almaktadır. İnsan ve doğa etkileşimi geçmişten günümüze sürmesine rağmen özellikle sanayileşme, fabrikalardaki atıkların doğaya kontrolsüz şekilde bırakılması iklim krizine yol açan başlıca nedenler arasında görülmektedir (Ataöv, 2009). Nüfus artışı, artan nüfusun barınma ihtiyacının karşılanması için ormansızlaştırma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi iklim krizine neden olan diğer faktörler arasında yer almaktadır (Çoban, 2020). İklim krizinin birçok nedeni olmakla birlikte katılımcıların da ifade ettiği gibi insanların doğadan uzaklaşması, doğaya karşı duyarsızlaşması ve ekonomi odaklı üretim ve tüketim anlayışı insan merkezci yaklaşım ile açıklanmaktadır. Chakrabarty (2020) insan merkezci yaklaşımı gezegenin insanların çıkarı için var olduğu ve bu yönde kullanılması gerektiği düşüncesi olarak açıklamaktadır. Doğanın insan yaşamında bir araç görülmesi modernizmin ilerlemeci anlayışı, kapitalizmin hızlı üretim ve tüketim düşüncesi ile şekillenmiştir (Çelik, 2021). İnsanın kendini doğadan ayrı bir varlık olarak görmesi doğaya, ekosisteme zarar veren uygulamaların oluşmasına neden olmuştur. Bu durum katılımcıların da vurguladığı gibi hem ekosisteme hem insanlara zarar veren durumlar ile sonuçlanmaktadır. İklim krizinin nedenlerinde insan merkezci yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir.

İklim ve afet ilişkisi katılımcıların en çok üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur. İklim krizinin pek çok alanda etkisi olduğu gibi sel, orman yangını gibi afetlere de yol açmaktadır. Kumluca'da selden ve Manavgat'ta orman yangınından etkilenen katılımcılar, bu afetlerin yaşanmasında aşırı hava olaylarına vurgu yapmışlardır. Sel ve orman yangının nedenleri bölgelerin fiziksel yapısı özelinde farklılıklar göstermekle birlikte aşırı hava olayları Kumluca ve Manavgat bölgelerinde meydana gelen afetler için katılımcılar tarafından ortak nokta olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu yaşadıkları bölgede daha önce yağışların ve orman yangınlarının olduğunu, ancak bu yağış ve yangınların şiddetinin ve sıklığının arttığını belirtmişlerdir. Aşırı hava olayları ile bağlantılı olarak sel ve orman yangınları Türkiye'de sıklıkla görülmeye başlanmıştır. Türkiye'de 2022 yılında meydana gelen aşırı hava olayları sayısı 1030 iken (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2023) 2023 Yılı İklim Değerlendirmesi Raporu'na göre aşırı hava olayların sayısı 1475'e yükselmiştir. Şiddetli sel ve yağışlar %38'lik oranla en fazla meydana gelen aşırı hava olayı olmuştur. Orman yangınlarının görülme oranı sel ve aşırı yağışlara göre daha

düşük olmasına rağmen ekosistem ve insan yaşamı için önemli bir tehlike oluşturmaktadır. Türkiye’de yaz aylarında sıcaklıkların artması ile neredeyse her yıl orman yangınları görülmektedir. Örneğin Ağustos 2023’te Çanakkale’de orman yangını çıkmıştır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024). İklim krizi ve buna bağlı afetler küresel bir sorun olarak görülmektedir. İklim krizi ile ilişkili afetler sadece Türkiye’de değil, diğer ülkelerde de yaşanmaktadır. Eylül 2019 ve Ocak 2020 tarihleri arasında Avustralya’daki orman yangını iklim krizine bağlı afetlere örnek oluşturmaktadır. Bu yangın uzun süre söndürülememiş ve Avustralya tarihindeki en büyük orman yangını olarak literatüre geçmiştir (Boer, Dios ve Bradstock, 2020). Sıcaklıkların artması ve bunun sonucunda aşırı yağışları artması ile 2023 yılında Yunanistan’da Daniel Fırtınası meydana gelmiştir (Adamopoulos, Frantzana ve Syrou, 2024). Türkiye’deki ve dünyadaki örnekler iklim krizinin küresel bir sorun olduğunu göstermektedir. İklim krizinin aşırı hava olaylarına ve afete neden olması ekosistem üzerindeki etkilerine örnek oluşturmaktadır.

Bu çalışmada yeşil sosyal hizmet perspektifinden Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaların değerlendirilmesinde iklim krizinin afetlerin sıklığını ve şiddetini artırdığından yola çıkılarak araştırma bölgeleri seçilmiştir. İklim krizi ve afetin etkileri katılımcıların ortak ifade ettikleri bir başlık olmuştur. İklim krizi ve afetlerin ekonomik etkileri katılımcıların en fazla üzerinde durduğu konu olmuştur. Kumluca’daki selde daha çok iş yerleri ve seralar zarar görmüştür. Manavgat’taki orman yangınında köydeki evlerin neredeyse tamamı yanmış ve ormanlık alanlar zarar görmüştür. İki afet türünde farklı yerler zarar görse de ekonomik zarar ortak konu başlığı olmuştur. Katılımcılar geçim kaynaklarının da zarar görmesiyle borçlarını ödeyemediklerini, birikimlerini kaybettiklerini ifade etmişlerdir. Johar vd (2022)’nin son on yılda afete maruz kalma ve etkileri ile ilgili Avustralya’da bin kişinin üzerinde katılımcı ile bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmaya afet yardımı sisteminin verileri de dahil edilmiştir. Araştırmada afete maruz kalan kişilerin son 1 yıl içerisinde ekonomik destek ihtiyaçlarının arttığı, kiralarını, faturalarını ödemede zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bireyler afet nedeniyle evsiz, işsiz kalabilmektedir. Bireylerin evlerinin, iş yerlerinin zarar görmesi ile sonuçlandığı gibi altyapı sistemlerinin, geçim kaynaklarının zarar görmesine neden olmaktadır (Avdar ve Avdar, 2022; Robinne ve Secretariat, 2021; Senabre, 2018).

Sel ve orman yangından etkilenen bölge halkı afetin ekonomik zararlarının yanı sıra psikolojik etkilerine de değinmişlerdir. Katılımcılar afet nedeniyle şok, korku, kaygı gibi duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Selden etkilenen bölge halkı yağmur yağdığı zaman

tekrar sel meydana gelir diye korktuklarını, orman yangınından etkilenen bölge halkı da orman yangını ile ilgili haber izledikleri zaman afet durumunda yaşadıklarını hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Eryılmaz ve Kayış (2017) 2015 yılında Artvin'in Hopa ilçesinde selden etkilenen kişiler ile bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışma ile benzer şekilde katılımcılar yağmur yağdığında korktuklarını, gece uyuyamadıklarını belirtmişlerdir. Trabzon'un Beşikdüzü ilçesinde 401 kişiyle yapılan başka bir çalışmada da katılımcıların %5'inde post travmatik stres bozukluğuna rastlanmıştır (Beyhun vd., 2019). 2020 yılındaki Avustralya orman yangınları ile ilgili bir çalışmada post travmatik stres bozukluğunun uyku, baş ağrısı gibi semptomlarının görüldüğü açıklanmıştır (Gao vd., 2023). Bu çalışmada da katılımcılar benzer şekilde sel veya orman yangınına hatırladıklarında uyuyamadıklarını, korktuklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmanın önemli bulgularından biri olan iklim krizi ve afetlere bağlı olarak yaşanan gelecek kaygısı konusu ile ilgili araştırmalarda da benzer şekilde sonuçlanmıştır. 2019 yılında Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı'nı belirlemek amacıyla 2745 kişi ile bir çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada her 10 kişiden en az 6'sı iklim krizi için endişeli olduklarını belirtmiştir (KONDA, 2019). Aynı çalışmanın 2022 yılındaki verilerine göre ise araştırmaya katılanların %33'ünün iklim krizi ile ilgili çok endişeli, %50'sinin endişeli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. 2019 yılındaki araştırma ile karşılaştırıldığında en az 10 kişiden 8'i iklim krizi nedeniyle kaygılı olduğunu ifade etmiştir (KONDA, 2023). Türkiye'de 18-26 yaş arasındaki 150 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırmada da benzer şekilde günümüzdeki kaynakların gelecekte yok olacağına ilişkin düşüncelerin çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Azizoğlu vd., 2023). Uluslararası çalışmalarda da iklim krizi ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır. İklim krizi ile ilgili en kapsamlı çalışmalardan biri olan UNDP (2024)'nin Oxford Üniversitesi ile beraber yürüttüğü, 77 ülkeden 73 binin üzerinde kişinin katıldığı bir çalışmanın sonuçlarına göre; katılımcıların yarısından fazlası bir önceki yıla göre iklim krizi ile ilgili daha fazla kaygı yaşamaktadır. Araştırmada Türkiye'nin iklim krizine yönelik kaygı oranı %77 olarak yer almaktadır. Literatürde eko-anksiyete olarak da yer alan iklim krizine bağlı anksiyete, gelecek kaygısı konularına ulusal ve uluslararası çalışmalarda yer verilmektedir. Ulusal ve uluslararası çalışmaların sonuçlarına göre iklim krizine yönelik kaygının arttığı söylenebilir. Bu çalışmada da gelecek kaygısı iklim krizinin etkileri kategorisinde katılımcıların en fazla ifade ettiği konulardan biri olmuştur. Türkiye'de iklim krizine bağlı gelecek kaygısının gündeme gelen ve çalışmaya başlanılan bir konu haline geldiği söylenebilir.

Afetin bir diğer etkisi fiziksel yaralanmalar olmuştur. Kumluca'daki selde can kaybı yaşanmamıştır, ancak Manavgat'taki orman yangınında can kaybı yaşanmıştır. Afet türüne bağlı olarak katılımcıların afetlerden etkilenme şekilleri değişiklik göstermiştir. Selden etkilenen katılımcılar seldom dolayı herhangi bir yaralanma yaşamamışlardır. Orman yangından etkilenen katılımcıların bazıları kollarının, ayaklarının yandığını, dumandan dolayı gözlerinin zarar gördüğünü ve bir süre dumanın etkisinin geçmediğini ifade etmişlerdir. Güney, Mert ve Gülsoy'a (2023) göre orman yangınlarının hava kalitesini olumsuz etkileyerek halk sağlığı sorunlarına yol açabilmektedir.

İklim krizi ve afetlerin insanlar üzerindeki etkisinden yanı sıra ekosistem üzerindeki etkileri de öne çıkmıştır. Katılımcılar iklim krizi ve afetlerin canlı türleri üzerindeki etkisine zeytinlikler, ağaçlar, bitki örtüsü, hayvanlar üzerinden örnekler vermişlerdir. Özellikle Manavgat bölgesindeki katılımcılar orman yangını ile beraber zeytinliklerin, koyun ve ineklerinin yandığını, bölgenin bitki örtüsünün zarar gördüğünü açıklamışlardır. 2021 yılına Akdeniz dışında Ege Bölgesinde de orman yangınları görülmüştür. Bodrum'un Mazi Mahallesi'nde yapılan bir araştırmada katılımcılar da zeytinliklerinin yandığını, tarım ve hayvancılığın azaldığını belirtmişlerdir (Afşin, 2023). Akdeniz bölgesindeki orman yangınları ile o dönem farklı kuruluşlar tarafından raporlar hazırlanmıştır. WWF (2022)'nin yayınladığı rapora göre; 2021 yazında Manavgat'ta yaklaşık 45 bin hektar alan yok olmuştur. Orman yangınlarında en fazla kızılçam ve maki bitki örtüsü yanmıştır. Hayvanlar da dumandan zehirlenmişler veya yanmışlardır. Bitki örtüsünün ve hayvanların zarar görmesi aynı zamanda tarım ürünleri ve gıda alanını da olumsuz etkilemektedir. Kumluca ve Manavgat'ta seracılık ve çiftçilik o bölgenin temel geçim kaynaklarıdır. Katılımcılar seralarının zarar gördüğünü ve bu nedenle pek çok ürününün çürüdüğünü, verim alamadıklarını ve afet öncesine göre daha az miktarda ürün elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Kuddaş (2022) Karaman'da kırsal bölgelerde sosyal kalkınma konulu çalışmasında iklim değişikliğinin tarım ürünlerinin üretimini ve verimini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu noktada iklim krizinin tarım ürünleri üzerindeki etkisinin tahmin ve analiz edilmesine yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır.

Orman yangını ve selin bitki türlerine ve seracılığa olan etkisinin ekonomik zarar ile doğrudan ilişki olduğu görülmektedir. Altyapı sistemlerinin, evlerin yeniden inşası gibi ekonomik zararlar olmakla birlikte en fazla zararı bölge halkının yaşadığı kaçınılmaz bir gerçektir. Fiziksel yaralanmalar, afetin korku, kaygı gibi psikolojik etkileri ve canlı türlerine olan etkisi afetin çok boyutlu bir konu olduğunu göstermektedir. Katılımcılar afetin sadece

insanlar üzerindeki değil, ekosistem üzerindeki zararlarına da değinmişlerdir. Yeşil sosyal hizmet açısından değerlendirildiğinde ekosistemi, biyolojik çeşitliliği kapsayan bir bakış açısının olduğu söylenebilir.

İklim krizi ve afetlerin ekosistem ve insan yaşamı üzerinde bütüncül etkileri bulunmaktadır. Buna rağmen katılımcıların çoğunluğu iklim krizine yönelik farkındalığın düşük bir düzeyde kaldığını vurgulamıştır. Araştırmaya katılan meslek elemanlarının çoğunluğu iklim krizine yönelik farkındalığın düşük olmasını Türkiye’deki sosyo-ekonomik koşullar ile açıklamışlardır. Katılımcılar sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan kişilerin gündeminde iklim krizinin değil temel ihtiyaçlarının karşılanması olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte afet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları Türkiye’deki uygulamalarda iklim krizinin sel, orman yangını gibi sonuçlarına yönelik çalışmaların olduğunu, ancak iklim krizinin yeteri kadar gündemde olmadığını belirtmişlerdir. Sosyo-ekonomik koşulların bireylerin iklim krizine yönelik farkındalığını ve bunu gündelik yaşamlarına yansıtma konusunda etkili olduğu söylenebilir. Ekonomik ve sosyal eşitsizlikler küresel sorunlardan biri olmaya devam etmektedir. UNDP (2023)’nin Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi Raporu 110 ülkeyi ve 6,1 milyon kişiyi kapsamaktadır. Bu raporda yer alan bilgilere göre; 6,1 milyon kişinin %18’inden fazlası ağır yoksulluk içinde yaşamını sürdürmektedir. Yoksullukla mücadele eden bireylerin çoğunluğu da orta ve düşük gelirli ülkelerde yaşamaktadır. Yoksulluk dünyada olduğu gibi Türkiye’de de var olan en önemli sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. Türkiye’de 2023 yılındaki göreceli yoksulluk oranı bir önceki yıla göre yarım puan azalarak %13,9 olmuştur. Maddi ve sosyal yoksulluk oranı da %14,4 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2024). Ekonomik adaletsizliğin önemli göstergelerinden biri ise gelir dağılımındaki eşitsizlikler ile açıklanmaktadır. TÜİK (2024) verilere göre en yüksek gelir grubuna sahip %20’lik kesim gelirden %48,9 oranında pay alırken, en düşük gelir grubuna sahip %20’lik kesim gelirden %5,9 oranında pay almaktadır. Bu oranlar geçen yıla göre gelirden en yüksek paya sahip kişiler için artarken, en düşük gelire sahip kişiler için azalmıştır. Türkiye’deki gelir adaletsizliğinin artması iklim krizinin ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları olmasına rağmen bireylerin iklim kriziyle mücadelede yeterli farkındalığa ulaşmasına engel oluşturmaktadır.

Katılımcılar iklim krizi konusunu çalışan sosyal hizmet akademisyenlerin, meslek elemanlarının **elit konular** çalışan kişiler olarak algılandıklarını da ifade etmişlerdir. Bu algının Türkiye’deki sosyal hizmet uygulamalarının daha çok sosyal yardım odağında olması nedeniyle olduğu söylenebilir. Küreselleşme, artan yoksulluk ve neoliberal politikaların

etkisi ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımların sunumunda değişim meydana gelmiştir (Şahin Taşğın ve Özel, 2011). Sayan Koçtak (2014)'a göre 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de sosyal yardımlara harcanan pay artarak devam etmektedir ve sosyal yardımlar önemli bir politika aracı haline gelmiştir. 2022 yılında toplam sosyal yardım harcamaları 151,9 Milyar TL iken (ASHB, 2023), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2023 Yılı Faaliyet Raporu'na göre 2023 yılında toplam 305,9 Milyar TL sosyal yardımda bulunulmuştur. Bu yardımlardan yaklaşık 5 milyona yakın hane yararlanmıştır (ASHB, 2024). Türkiye'de sosyal yardımlara ayrılan payın yıllar içinde arttığı görülmektedir. Türkiye'de sosyal yardımlara ayrılan payın artması, bireylerin asgari düzeyde yaşamlarını sürdüremediği anlamına gelmektedir. İklimde meydana gelen değişimlere uyum ve azaltım politikaları toplumun genelini kapsamalıdır. Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı bireyler iklim krizinin olumsuz etkilerine daha fazla maruz kalmakta ve iklim krizine uyum ve mücadelede daha fazla zorluk yaşamaktadırlar.

Özetle, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin odağı temel ihtiyaçlarının karşılanması olmaktadır. Bu nedenle bireyler iklim krizinin etkilerini yaşamlarına rağmen iklim krizine yönelik farkındalıkları veya iklim krizi ile mücadeleyi gündelik hayatlarına yansıtmaları zor olabilmektedir. Bu çalışmada da katılımcılar Türkiye'deki sosyo-ekonomik şartlara vurgu yaparak iklim krizine yönelik farkındalığın az olduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye'de iklim krizine yönelik farkındalığın düşük olması katılımcılar tarafından sosyo-ekonomik koşullar ile açıklanmıştır. Bu çalışmada sosyo-ekonomik koşulların etkili olduğu bir diğer tartışma alanı ise iklim krizi ile ilgili kavramlar olmuştur. Ekolojik adalet, iklim adaleti, sosyal adalet, sürdürülebilir kalkınma ve çevresel adalet politika belgelerinde geçen ve katılımcıların ifade ettiği başlıca kavramlar olmuştur. Analiz edilen politika belgelerinde ekosistemin korunması en fazla üzerinde durulan konulardan biri olmuştur. Politika belgelerinde ekosistemin korunmasından sonra ise iklim adaleti kavramı en fazla vurgulanan kavram olmuştur (Çizelge 3.6). Katılımcılar ise “**iklim adaletsizliğine**” dikkat çekmişlerdir. İklim adaleti, iklim krizinde çok az paya sahip olmalarına rağmen iklim krizinin olumsuz sonuçlarından daha fazla etkilenen birey ve toplumlara dikkat çekmektedir (Cantürk, 2022; Saraswat ve Kumar, 2016; Tokar, 2014). İklim adaleti, iklim krizinin etkileri ve sosyal eşitsizliklerin kesişimselliğine dikkat çekmektedir (Porter vd., 2020). Yeşil sosyal hizmet de sosyal adaletsizliklerin çevresel ve ekolojik adaleti olumsuz etkilediğine dikkat çekmektedir. Küresel düzeydeki eşitsizlikler bireylerin ve toplumların iklim krizinden etkilenme düzeylerini farklılaştırmaktadır. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip kişi ve

toplumlar iklim krizinden daha fazla etkilenmektedir. Az gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler iklim krizine yol açan sera gazı emisyonlarında çok az paya sahiptir. Gelişmiş ülkeler ise sera gazı emisyonlarında daha fazla pay sahibidir. Buna rağmen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kuraklık, aşırı hava olayları, temiz suya erişim, sağlık sorunları, yetersiz beslenme gibi iklim krizine bağlı problemlere daha fazla maruz kalmaktadırlar (Levy ve Patz, 2015). İklim krizinin etkileri küresel bir sorun olmasına rağmen düşük sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerin yaşamlarını daha fazla etkilemesi adaletsizliğe yol açmaktadır. Katılımcıların **rezidanstaki evler sular altında kalıyor mu?** ifadesi bu duruma iyi bir örnek oluşturmıştır.

Katılımcılar sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan bireylerin iklim krizinin olumsuz etkilerine daha fazla maruz kaldıklarını ve iklim krizi ile baş etme becerilerinin daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Yoksulluk, iklime ve afete uygun barınma koşullarına sahip olmamak yapısal ve sosyal eşitsizliklerin ortaya çıkardığı başlıca sorun alanları arasında yer almaktadır. Ngcamu (2023)'ya göre bireyler ve toplumlar arasındaki sosyal ve ekonomik adaletsizliğin, iklim krizinin etkilerinin azaltılması ve uyum politikalarındaki başarısızlığın bireylerin iklim krizinden etkilenme düzeylerini farklılaştırmaktadır. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki bireyler iklim krizi ve buna bağlı afetler sonrasında kaynaklara, hizmetlere erişimde ve afet öncesi sosyal ve ekonomik yaşamlarına geri dönmeleri daha zor olmaktadır. Özellikle yüksek ekonomik gelire sahip olan kişiler afete dayanıklı ve güvenli barınma alanlarına sahipken, düşük ekonomik gelire sahip kişiler güvenli olmayan barınma koşullarına sahiptir (Kara, 2021). Bu çalışmada da özellikle afet alanında çalışan meslek elemanları sosyo-ekonomik koşulların bireylerin iklim krizinin ve afetlerin etkisi ile baş etmelerinde farklılıklara yol açtığını belirtmişlerdir. Buna ek olarak afet sonrasında ilgili kurumlardan ekonomik yardım alan kişilerin çoğunluğu afet öncesinde düşük ekonomik düzeye sahip kişilerden oluşmaktadır. Yapısal ve sosyal eşitsizlikler yeşil sosyal hizmet açısından da önemli bir konudur. Yeşil sosyal hizmette sosyal adalet ve insan hakları kavramları ile çevresel adalet ve ekolojik adalet kavramları bir arada yer almaktadır. Yeşil sosyal hizmet bu anlamda bütüncül bir bakış açısına sahiptir. Var olan sosyal ve ekonomik eşitsizlikler iklim krizi ve afetlerde de etkisini sürdürmektedir. İklim krizi ve afetler bireyleri sosyal ve ekonomik olarak olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan kişiler barınma, yiyecek, giyecek gibi ihtiyaçların karşılanmasında daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Yapısal ve sosyal eşitsizlikleri ekolojik ve çevresel sorunlar ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Ekosistemin korunması, iklim adaleti ve sosyal adaletten sonra sürdürülebilir kalkınma kavramı da politika belgelerinde yer almaktadır. Analiz edilen politika belgelerinde sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk sıralarda yer almamakla birlikte iklim adaleti ve sosyal adaletten sonra en sık yer verilen kavram olmuştur. Katılımcıların çoğunluğu ise iklim adaletinden sonra en fazla sürdürülebilir kalkınma kavramına değinmişlerdir. Buna ek olarak politika belgelerinde ve katılımcıların ifadelerinde sürdürülebilir kalkınma farklı şekillerde yer almıştır. Sürdürülebilir kalkınma politika belgelerinde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutta kalkınma olarak geçmektedir. Katılımcılar ise sürdürülebilir kalkınmaya eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmanın gerçekleşmediğini, ekonomi odaklı bir anlayışın olduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak ekolojik ve çevresel faaliyetlerin arkasında da ekonomik çıkarların olduğunu ifade etmişlerdir. Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik literatürde de bazı eleştiriler yer almaktadır. Yılmaz ve Yücel (2022) sürdürülebilir kalkınmaya yönelik eleştirileri sürdürülebilir kalkınma amaçlarının çok fazla ve ölçülebilir olmaması ve gelişmiş, gelişmekte olan ülkeler için aynı hedeflerin belirlenmesi olarak özetlemişlerdir. Sürdürülebilir kalkınmada çevrenin bir gelir kaynağı olarak görülmesi, çevreye yönelik uygulamaların altında ekonomi odaklı bakış açısının olması önemli eleştiri alanlarından biridir. İklim krizinin temel nedenlerinden biri olan kapitalizmin, sürdürülebilir kalkınma amaçlarıyla kendine yeni bir yol bulduğu fikri kabul görmektedir (Güldüren Özcan, 2019; Kotze ve Adelman, 2023; McDonnell, Lawson ve Short, 2020). Bu çalışmadaki katılımcıların “**yeşili bile satıyorlar**” ifadesi doğa, çevre üzerinden rant elde etme amacını vurgulamaktadır. Politika belgelerinde iklim adaleti, sosyal adalet, sürdürülebilir kalkınma, ekosistemin korunması gibi kavramların yer alması yeşil sosyal hizmetin temel kavramları ile uyum sağlamaktadır, ancak katılımcıların anlatımları bu kavramların iklim krizi ve afetlerde iklim adaletinin, sosyal adaletin gerçekleşmediğine dikkat çekmektedir. Bu durum politika belgelerinde yer verilen kavramların, konuların uygulamaya aktarımında birtakım problemler olduğu ile açıklanabilir.

4.2. İklim Krizi-Afet Çalışmaları Değerlendirmesi

İklim Krizi ve Afet Çalışmaları Değerlendirilmesi başlığında; iklim krizi ve afet çalışmalarına yönelik katılımcıların değerlendirmelerini ve bu çalışmaların dokümanlarda ne kadar yer aldığı bir arada tartışılmıştır. Araştırmanın amaçlarından biri olan “Katılımcıların Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikalara ilişkin görüşleri nelerdir?” ve “Sosyal hizmet uzmanlarının yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?” soruları çalışmanın bu bölümünde tartışılmıştır.

Teoride veya politika belgelerinde üzerinde durulan, gerçekleşmesi planlanan konuların uygulamaya aktarılamaması bu çalışmanın öne çıkan bulgularından biri olmuştur. Katılımcılar Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaları değerlendirirken genel ve çalıştıkları kurumlar özelinde bir değerlendirme yapmışlardır. Uygulama değerlendirmelerinde katılımcıların çoğunluğu Türkiye’de iklim krizi ile ilgili bütüncül politikaların olmadığını, uygulamalarda bazı sorunların yaşandığını belirtmişlerdir. Bir önceki paragrafta yer alan sürdürülebilir kalkınmanın ekonomi odaklı olduğu yönündeki eleştiriler, Türkiye’de iklim krizi alanında benzer şekilde **“ekonomi odaklı uygulamaların”** olduğu öne çıkan konu başlıklarından biri olmuştur. Katılımcılar kent planlamasında iklime ve afete uygun planlamaların olmamasını, imar affını, yeşil alanların azaltılmasını ve kentsel rantın ön planda olmasını rant odaklı uygulamalar olarak değerlendirmişlerdir. Kent planlaması iklim krizi ve buna bağlı afetler açısından oldukça önemli ve dikkate alınması gereken bir konudur.

Kumluca’daki sele özgü yanlış yapılaşma sorunu bölge halkının ve farklı meslek elemanlarının üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Yanlış yapılaşma sorunu, uygulamalar ve denetimlerde yaşanan problemlerin bir yansıması olarak düşünülebilir. Katılımcılar köprülerin afete uygun yapılaşmaya göre inşa edilmediğine, köprülerin üstünün oval olması gerekirken düz yapıldığına, köprülerin ve derelerin olduğu yerlerin yerleşime, pazar alanlarına dönüştürüldüne dikkat çekmişlerdir. Politika-sistem eksikliğinde belirtilen rant amaçlı uygulamalar ve katılım eksikliği sorunları Kumluca’daki selin nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge halkı köprüler yapılırken kendilerine sorulmadığını, bazıları köprülerinin üzerinin oval olması gerektiğini ancak sözlerinin dinlenmediğini ifade etmişlerdir. Selin aşırı yağışlar gibi meteorolojik faktörler etkili olmakla birlikte dere yatakları alanında yapılaşmanın görülmesi ve yanlış yapılaşma örnekleri de etkili olmaktadır (Binici ve Aksoy, 2022; Canpolat, Dinç, Usun ve Geçen, 2020). Türkiye’de yanlış yapılaşma ve selin oluşumu ile ilgili örnekler bulunmaktadır. Uzuntaş ve Öztürk (2019) Türkiye’de en çok sel riski olan bölgelerin yarısından fazlasının Karadeniz, Akdeniz ve Marmara bölgesinde görüldüğünü belirtmiştir. Türkiye’deki sel ve taşkınlara ilişkin değerlendirme yaptığı çalışmasında ise imar affında sel riskinin değerlendirmeye alınması, dere yataklarının amacı dışında kullanılmaması ve şehir planlamalarının sel riskine göre yapılması gerekliliğine değinmiştir. 2012 yılında “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” çıkarılmıştır, ancak yapılan imar afları ile bu kanunun uyuşmadığı söylenebilir (Keleş, 2023). Yeşil sosyal hizmetin sadece sosyal çevreyi değil fiziksel çevreyi, kent planlamalarını içeren uygulamaya dönük bakış açısının ve katılım ilkesinin uygulamaya

yansımadığı görülmektedir. Türkiye’deki uygulamalarda sosyal hizmet uzmanları iklim krizi ve afet bağlamında kent planlamalarında rol almamakta, daha çok afet sonrası psikososyal destek çalışmaları yapmaktadırlar.

İmar affi Keleş (2023)’e göre imar planlarına uymayan, yasal olmayan yapıların hukuka uygun hale getirilmesini amaçlamaktadır. Normalde yasalara, çevre koşullarına uygun olmayan yapıların imar affi ile kabul edilmesi katılımcıların ifade ettiği yeşil alanların yok edilerek yerlerine otellerin açılması, afete ve iklime uygun olmayan yapılaşmaların hayata geçirilmesine neden olmaktadır. Katılımcıların ekonomik çıkar odaklı olarak vurguladıkları bu durumu Karaibrahimoğlu (2022) siyasi, ideolojik veya belirli bir grubun çıkarlarına uygun hareket edilmesi ile açıklamaktadır. İmar affi dışında da Türkiye’de çevreye, doğaya zarar veren uygulamalar sıklıkla görülmektedir. Örneğin; Kalonya ve Yıldırım (2020) İzmir’de kente karşı işlenen suçlar ile ilgili çalışmalarında %25’lik oranla çevreye zarar verme olasılığı olan uygulama ve projeler ikinci sırada yer almıştır. Bu çalışmanın araştırma bölgesi olan Antalya’da da benzer rant odaklı uygulama örnekleri bulunmaktadır. Burdur’daki Salda Gölü’nün kıyısına asfalt dökülmesi (<https://www.gazeteduvar.com.tr/salda-golundeki-yola-asfalt-tepki-gol-ekosistemi-tehlike-altinda-haber-1699363>), Kemer’deki Phaselis antik kentine tesislerin inşa edileceği haberleri (<https://sendika.org/2023/04/phaselis-koruma-calistayi-insaatlar-derhal-durdurulmeli-yapilmis-olan-alt-ve-ust-yapi-kontrollu-olarak-sokulmelidir-682693>) bunlardan bazılarıdır. Araştırmada Kumluca’da yaşayan bölge halkı da HES’i örnek göstererek ihale ile alınan, doğaya zararlı uygulamaları örnek vermişlerdir.

Uygulama değerlendirmelerinde ekonomi odaklı uygulamalara ek olarak **Türkiye’de iklim krizine yönelik bütüncül politika-sistem eksikliği** katılımcıların en fazla üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur. İklim krizi politikalarının bütüncül olmaması mesleki sınırların belirsiz olması, görev dağılımı-iş birliği sorunu, planlanan çalışmaların uygulamaya geçirilememesi, katılım eksikliği gibi uygulamada pek çok soruna yol açmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AFAD, Sağlık Bakanlığı gibi kurumlarda afet çalışmalarında görev alan sosyal hizmet uzmanları özellikle mesleki sınırların belirgin olmadığını, farklı meslek elemanları ile aynı görevleri yaptıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmada öne çıkan bu bulgu, Türkiye’de sosyal hizmet mesleği ile ilgili yasal düzenlemelerin uygulamaya yansıması olarak yorumlanabilir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda “sosyal çalışma görevlisi” tanımı yer almaktadır. Bu tanıma göre sosyal çalışma görevlisi adı altında psikoloji, sosyal hizmet, psikolojik

danışmanlık ve rehberlik bölümü mezunları çalışabilmektedir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Farklı mesleklerin sosyal çalışma görevlisi tanımı ile aynı işi yapması sosyal hizmet alanında eleştirilen bir durum olmuştur. Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı'ndaki meslek elemanları 2021 yılında bu sorunları ve taleplerini içeren bir yazı hazırlamışlardır. Bu yazıda sosyal hizmet uzmanlarının yetkilerinin diğer meslek elemanlarına da verildiğine ve “herkes her işi yapabilir” algısının oluştuğuna yer vermişlerdir (Türedi vd., 2021). AFAD'da çalışan sosyal hizmet uzmanları ile yapılan nitel bir araştırmada sosyal hizmet uzmanları görev tanımlarının olmadığını, yöneticiler veya diğer meslek elemanları tarafından sosyal hizmetin ne iş yaptığıının tam olarak bilinmediğini belirtmişlerdir (Alakara Özcan, 2018). Bu iki çalışmada ortaya çıkan sonuçlar katılımcıların ifadeleri ile benzerlik göstermektedir. Kurumlarda iş tanımlarının net olmaması, sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek gruplarının aynı işi yapmalarına, mesleki özgünlüklerin azalması veya yok olmasına neden olmaktadır. Görev tanımları ile ilgili yasal sorunlar yaşanmasına rağmen katılımcılardan bazılarının belirttiği sosyal hizmet uzmanlarının kendilerini geliştirmeye açık olmamaları bu bağlamda tartışılması gereken bir konudur. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları, bazı sosyal hizmet uzmanlarının kendilerini geliştirmediklerini, bu nedenle kurumlarda kendilerine verilen meslek dışı rolleri kabul ettiklerini ve kurumlarda da böyle bir algı oluştuğunu belirtmişlerdir.

Bütüncül politika-sistem eksikliğinde sosyal hizmet uzmanlarının görev tanımları ve mesleki sınırları ile ilgili sorunların yanı sıra Türkiye'de iklim politikalarında iş birliği ve görev dağılımında da sorunlar yaşanmaktadır. Analiz edilen politika belgelerinde kurumlar arası iş birliği, atık yönetimi, iklim krizine yönelik eğitim ve risk belirlemeden sonra en fazla üzerinde durulan konu olmuştur (Çizelge 3.9). Katılımcılar iklim krizi ile ilgili kamu kurumları ve yerel yönetimler ile iş birliğinin olduğunu söylemelerine rağmen katılımcıların çoğunluğu bu iş birliğindeki görev dağılımında sorun yaşadıklarını aktarmışlardır. İklim krizi, afet yönetimi, çevrenin korunması gibi konularda iş birliği ve multidisipliner çalışma oldukça önemlidir. İklim krizinin nedenlerinin ve etkilerinin çok yönlü olması farklı alanlardan meslek elemanlarının bir arada çalışmasını gerekli kılmaktadır. Jeoloji mühendisliği, şehir planlama, sosyal hizmet gibi farklı alandan kişilerin multidisipliner bir şekilde çalışması gerektiği katılımcılar tarafından da ifade edilmiştir. Afet yönetimi, çevresel ve ekolojik adaletin sağlanması, sürdürülebilirlik gibi konular sosyal hizmetin çalışma alanlarından biri olmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının ekoloji, çevre konularında multidisipliner çalışma için bilgi sahibi olması gerektiği belirtilmektedir (Schmitz, Matyok, James ve Sloan, 2012). Türkiye'deki iklim krizi ve afet çalışmalarında sosyal hizmetin

eğitim boyutu daha çok deprem odağı ile sınırlı kalmaktadır. Bu durum da yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliğinin eğitim boyutunda da iklim krizinin ele alınamamasına yol açmaktadır.

İklim krizine yönelik politikaların değerlendirilmesinde uygulamalarda yaşanan; ekonomi odaklı uygulamalar, görev dağılımı, mesleki sınırların belirgin olmaması gibi problemler öne çıkmıştır. Bu alt başlıklara ek olarak bir diğer önemli ve katılımcıların çoğunluğunun belirttiği sorun alanı **uygulama eksikliği** olmuştur. Uygulama eksikliği politika belgelerine yazılan, ancak uygulamaya geçirilemeyen planları, hedefleri ifade etmektedir. İklim krizi ile ilgili yönetmelik, yönergelerin ve strateji belgelerinin çok fazla olduğu, ancak uygulama veya kurumlara uygulatma noktasında problemler olduğu bu çalışmanın önemli bulgularından biri olmuştur. Katılımcıların da ifade ettiği gibi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı iklim krizine yönelik politikaları koordine etme görevi üstlenmektedir. Buna bağlı olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AFAD, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi farklı kurumların bakanlıkların çalışma alanlarına göre iklim krizi ile ilgili farklı rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Türkiye’deki iklim krizine ilişkin politikaların uygulamaya geçirilememesi veya hedeflenen sonuçlara ulaşılamaması diğer çalışmalarda da belirtilen bir konu olmuştur. Aydın ve Nasıroğlu (2020) Türkiye’yi yeşil büyüme konusunda Avrupa Birliği’ne üye ülkeler ile OECD yeşil büyüme göstergeleri kapsamında değerlendirmişlerdir. Araştırmada Türkiye’nin karbondioksit salınımının ve çevreye verdiği zararın diğer ülkelerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeninin ise fosil yakıt tüketimi olduğu belirtilmiştir. Çalışmada çevreye zarar veren uygulamaların engellenmesi, yaptırımların arttırılması önerilmiştir. İklim krizi ile ilgili Avrupa Yeşil Mutabakatı gibi küresel gelişmeler Türkiye’nin de bu yönde adımlar atmasını zorunlu kılmaktadır. Enerji, ticaret, tarım gibi birçok alanda Türkiye’nin uygulama yönelik çalışmalar yapması gerekmektedir (Ecer, Güner ve Çetin, 2021). Uluslararası raporlar da Türkiye’nin iklim krizine yönelik çalışmaları ile ilgi bilgi vermektedir. Örneğin İklim Değişikliği Performans Endeksi Raporu’na göre 2023 yılında Türkiye 59 ülke içinde 2022 yılına göre 42.sıradan 47. sıraya gerilemiştir ve iklim eylemlerinde “düşük” performans gösteren ülkeler içinde yer almaktadır (CCPI, 2023). İklim ve çevre özelinde ülkeler arası performansı gösteren bir diğer rapor Çevre Performans Endeksi’dir. Bu raporda; çevre sağlığı, iklim değişikliğinin azaltılması, ekosistemin canlılığı gibi alt başlıklar yer almaktadır. 2022 yılı Çevre Performans Endeksi Raporu verilerine göre Türkiye 180 ülke arasında 172. sırada yer almaktadır. Türkiye, 2024 yılındaki raporda ise 140.sıraya yükselmiştir (Block vd., 2024). Ulusal ve uluslararası değerlendirmeler dikkate alındığında

Türkiye'nin iklim krizine yönelik adımlar attığı ve bu adımların henüz istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Katılımcıların Türkiye'de politika belgeleri olarak değil, uygulamaya geçirme anlamında eksikleri olduğu yönündeki anlatımları bu durumu desteklemektedir.

Bütüncül politika-sistem eksikliği içinde yer alan bir diğer konu **“katılım eksikliği”** olmuştur. Analiz edilen politika belgelerinde çevrenin korunması ve iklim krizi ile mücadelede katılım ilkesi son sırada yer almıştır (Çizelge 3.9). Katılımcıların anlatımları da politika belgelerindeki bu durum ile benzerlik göstermiştir. Katılımcılar, iklim krizi ile ilgili politikaların oluşturulma sürecinde sivil toplum kuruluşlarının, bölge halkının fikrinin alınmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları katılım eksikliğini Türkiye'de demokratik, açık bir politika anlayışının olmaması ile ilişkilendirmişlerdir. Kart (2021)'ın sivil toplum kuruluşlarının çevre politikalarına katılımlarına yönelik yaptığı bir çalışmada sivil toplum kuruluşlarının yarısından daha azının (%42,86) karar alma süreçlerine katılabildiği ve sivil toplum kuruluşlarına süreç hakkında yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Armeni ve Lee (2021)'ye göre demokratik olan veya olmayan ülkelerde politika oluşumlarında halkın katılım durumu değişebilmektedir. İklim krizi konusunda ise çevre, iklim aktivistlerinin, sivil toplum kuruluşlarının, iklim krizinden etkilenen kişilerin seslerinin duyurulması oldukça önemlidir. Katılım eksikliği çalışmanın diğer bulgularında da yer almıştır. Kumluca'da yaşayan bölge halkı HES gibi doğaya zarar veren uygulamaların yapımında kendilerine sorulmadığını ifade etmişlerdir. Manavgat'ta yaşayan bölge halkı ise afet sonrasında TOKİ'lerin inşa edilme sürecinde kendilerine danışılmadığını, sadece kaç odalı ev istediklerini sorduklarını aktarmışlardır. Malezya'da gerçekleştirilen bir araştırmada iklim krizine yönelik azaltım ve uyum çalışmalarının yukarıdan aşağı değil, aşağıdan yukarı bir şekilde planlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Soğancı'nın (2024) 2021 yılında Kastamonu'nun Bozkurt ilçesinde meydana gelen selden etkilenen 24 katılımcı ile gerçekleştirdiği çalışmasında bu durum ile benzer şekilde bölgenin yeniden yapılanması sürecinde bölge halkının görüşlerinin alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İklim krizine uyum ve azaltım çalışmalarında halkın katılımının iklim krizi ile ilgili politikaların kabul görmesinde daha etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Chitsa, Sivapalan, Singh ve Lee, 2022). İklim krizine yönelik politikalarda yönetim kavramı öne çıkmaktadır. Yönetişim, yönetimden farklı olarak devletin tek karar verici mekanizma olmadığı bir anlayıştır. İklim krizi ile ilgili politikaların oluşumunda sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim, akademi, özel sektör ve vatandaş gibi birden fazla grubun katılımı gerekmektedir (Lamba ve Hisoğlu Koç, 2022). Can (2018) Türkiye'de iklim, çevre politikalarında katılım eksikliğine dikkat çekildiğini belirtmiştir. Karar alma sürecinin halka

açık şekilde yapılmaması, dezavantajlı grupların kendilerini ifade etme imkanı bulamaması, katılımcılar arasında güç eşitsizliğinin olması ve grupların süreci sahiplenmemesi katılım eksikliğine yol açan nedenler olarak yer almaktadır. Bu çalışmada da ortaya çıkan kuruluşların sorumluluk almak istememesi, açık politika anlayışının zayıf olması, sivil toplum kuruluşları ve bölge halkının katılımlarının zayıf olması, uygulamadaki eksiklikler gibi alt sorunlar literatür ile benzer şekilde katılım eksikliğe ve genel olarak bütüncül politikaların oluşmamasına yol açmıştır. Katılım ilkesi, politika belgelerinde sıklıkla yer almamasına rağmen politikaları yeşil sosyal hizmet perspektifinden değerlendirirken oldukça önemlidir. Katılım, kendi kaderini tayin hakkı, bireylerin, toplumların seslerini duyurmalarına yardımcı olmak sosyal hizmetin temel amaçları arasında yer almaktadır. Yeşil sosyal hizmet perspektifinden değerlendirildiğinde ise çevreyi, doğayı koruyan uygulamalarda yerel yönetim, bölge halkı, sivil toplum kuruluşları gibi grupların organize edilerek süreçlere katılımlarının sağlanması gerekmektedir (Nel, 2024). Yeşil sosyal hizmet bütüncül bakış açısı ile multidisipliner ve iklim krizinden etkilenen gruplar ile birlikte çalışmayı içermektedir. Bu çalışmada öne çıkan sosyo-ekonomik yapılar, ekonomi odaklı uygulamalar ve katılım süreçlerindeki eksiklikler dikkate alındığında yeşil sosyal hizmetin bütüncül ve farklı gruplar ile birlikte çalışma anlayışının uygulamaya tam olarak yansımadağı ifade edilebilir. Papadopoulou ve Teloni (2023) 2021 yılında Yunanistan’da çıkan orman yangını ve sonrasındaki çalışmalar ile ilgili iklim krizi ve afetlerde sosyal hizmet uzmanlarının rolü ile ilgili görüşme yapmışlardır. Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanları; afet sonrası ve sonrasındaki barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçların karşılanması gibi sosyal hizmet uygulamalarına değinmişlerdir. Buna ek olarak sosyal hizmet uzmanları iklim krizi ve çevresel sorunların sadece bireylerin değil o bölgede bulunan bütün canlıları etkilediğine dikkat çekmişlerdir.

İklim krizine yönelik bütüncül politika-sistem eksikliği; politikaların uygulamaya aktarılamaması, görev dağılımı, sosyal hizmet uzmanlarının yaşadığı mesleki sınır sorunu, politika süreçlerine sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, dezavantajlı grupların katılımında yaşanan sorunlar gibi pek çok alt sorunu barındırmaktadır. Bütüncül politika anlayışında yaşanan problemlere ek olarak uygulamada yaşanan sorunlar da bulunmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomi odaklı olması ve Türkiye’deki uygulamaların da **ekonomi odaklı uygulamalar** olduğuna yönelik tartışmaya daha önceki paragraflarda yer verilmiştir. Uygulamaya yansıyan sorunlardan bir diğeri “**sıfır atık**” konusu olmuştur. Politika belgelerinde iklimin, çevrenin korunması kategorisinde sıfır atık ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 3.9). Sıfır atığın politika belgelerinde sıklıkla geçmesi bu konuya önem

verildiğini göstermektedir. Katılımcılar da sıfır atık konusuna değinmişlerdir, ancak sıfır atığı popüler bir kavram olduğu ve iklim krizi ile mücadelede çok fazla etkisinin olmadığı yönünde eleştirmişlerdir. Benzer durum sürdürülebilir kalkınma kavramında da görülmüştür. Sürdürülebilir kalkınma kavramı politika belgelerinde yer almasına rağmen katılımcılar tarafından eleştirilmiştir. Sıfır atık konusu Türkiye’de gündemde olan bir konudur. Türkiye’nin farklı illerinde sıfır atık uygulamaları ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır (Demir, 2019; Gül ve Yaman, 2021; Ulaşlı, 2018; Yıldırım ve Yay, 2023). Sıfır atık, geri dönüşüm uygulamaları çevreye verilen zararın azaltılması için önemli bir uygulamalıdır. Sıfır atık uygulamaları tüketimde ihtiyaç odaklı olmak, tek kullanımlık ürünlerden kaçınmak, atıkları belirli kategorilere göre ayırmak, bazı ürünlerin yeniden kullanımı anlamına gelmektedir (Khawn-ger, 2021; Zaman, 2023). Türkiye’de de sıfır atık ve geri dönüşüm ile ilgili yasal gelişmeler bulunmaktadır. 2019 yılında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın Sıfır Atık Yönetmeliğini yayınlamıştır. Bu yönetmelik ile sıfır atık konusunda yerel yönetimler ve ilgili diğer kurumlar sorumlu tutulmaktadır (Resmi Gazete, 2019). Sıfır atık konusu politika belgelerinde önemli bir yer tutmasına ve buna yönelik adımlar atılmasına rağmen uygulama noktasında sorunlar yaşandığı söylenebilir. Araştırma bölgelerinden biri olan Kumluca’daki afetin nedenlerinde iki başlık öne çıkmıştır. Birincisi iklim krizi ile ilişkili olan aşırı hava olayları ve ikincisi atık sorunudur. Bölge halkı özellikle sera atıklarının dereleri tıkadığını ve derelerin temizliğinin düzenli yapılmadığını ifade etmişlerdir. Diğer yandan belediyenin sera atıklarını toplamak için bir merkez oluşturduğunu, toplanan atıkların burada gübreye dönüştürüldüğünü belirtmişlerdir. Meslek elemanları ise geri dönüşümün beklenen düzeyde gerçekleştirilemediğini, yaşam tarzındaki değişimlerin daha önemli olduğunu ve net sıfır emisyon gibi hedefleri gerçekleştirmenin iklim krizi açısından daha önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu çalışma kapsamında Türkiye’de sıfır atık ile ilgili uygulamaların olduğu ve diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında ön planda olduğu görülmektedir. Buna rağmen selin nedeni olarak atıklar önemli bir sorun alanı olarak ifade edilmiştir. Belediyenin buna yönelik bir uygulaması olmasına ve bu konuda anons yapmalarına rağmen bölge halkının çoğunluğunun bu uygulamayı gerçekleştirmediği görülmektedir. Bu durum bütüncül politika-sistem eksikliği içinde yer alan politika ve planların uygulanmasında yaşanan sorunlara da örnek olmuştur.

Türkiye’de iklim krizine yönelik politikalarda çoklu sorun alanları olmakla birlikte koruyucu-önleyici çalışmalar kapsamında eğitim, farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Katılımcılar iklim krizi, çevrenin korunması gibi konularda bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını ifade etmişlerdir. Analiz edilen politika belgelerinde de

iklim krizi, çevrenin korunması konularında eğitim çalışmaları atık yönetiminden sonra en çok öne çıkan konular olmuştur (Çizelge 3.9). Sivil toplum kuruluşlarında ve ilgili bakanlıklarda çalışan meslek elemanlarının anlatımları politika belgelerini destekler niteliktedir. Eğitim, farkındalık çalışmalarında sivil toplum kuruluşları iklim krizi, çevrenin korunması gibi konulara daha fazla yer vermektedirler. Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren sanayileşme ve buna bağlı olarak çevre kirliliği çalışılmaya başlanmıştır. 1980’lerden sonra iklim krizinin gündeme gelmeye başlaması ile ekosistemin korunmasına yönelik çalışmalara da yer verilmektedir (Güler, 2023). Türkiye’deki çevreci sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarının incelendiği bir araştırmada da çevrenin korunması, topluma yönelik eğitimler ve ekolojik çalışmalar gibi alanlarda faaliyet gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Dinçel, 2019). Çalışmada dikkat çeken bir nokta AFAD’taki eğitim çalışmalarının daha çok afetler (özellikle deprem) odağında olduğunu belirtmesi olmuştur. İklim krizi ve afet ilişkisi bu çalışmanın öne çıkan bulgularından biri olmasına rağmen afet ile ilgili çalışmaların deprem ağırlıklı olması önemli tartışma alanlarından biridir. Bu konu çözüm önerileri başlığında daha detaylı tartışılmış olmakla birlikte iklim krizinde kurumlararası iş birliği katılımcıların da vurguladığı bir konu olmasına rağmen iklim krizinin ilgili kamu kurumlarında yeterince ele alınmadığı söylenebilir.

Politika ve uygulama değerlendirmelerinde sosyal hizmet açısından öne çıkan bir konu da sosyal hizmetin bütüncül bakış açısı olmuştur. Özellikle afet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları çalışmalarda bütüncül bir bakış açısına sahip olduklarını ve bu anlayışın kendilerini diğer alanlardan ayırdıklarını belirtmişlerdir. Afet çalışmalarına ek olarak çevre ve iklim konularının sosyal hizmetin değerlendirme kriterleri arasında yer alması gerektiği de vurgulanmıştır. Katılımcılar sosyal hizmetin çevresi içinde birey anlayışının değişmeye başladığını ve değişmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Yeşil sosyal hizmet uygulamalarının Türkiye ile benzer şekilde psikososyal destek çalışmaları ile sınırlı kaldığı örnekler de bulunmaktadır. Örneğin; Günay Afrika’da afet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları ile yapılan bir çalışmada; sosyal hizmet uzmanları bölgedeki afetlerin iklim krizi kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, değerlendirme aşamasında ihtiyaçların tespiti ve karşılanması noktasında insan odaklı değerlendirme kriterleri oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Shokane, 2019).

Afet çalışmaları; afet öncesi, afet sırası ve afet sonrası olmak üzere üç başlık altında yer almıştır. Analiz edilen politika belgelerinde afet öncesi çalışmalarda risk analizleri, afete hazırlık ve planlama çalışmaları öne çıkmıştır (Çizelge 3.10). Katılımcıların çoğunluğu ise

afet öncesinde koruyucu ve önleyici çalışmaların eksik olduğunu vurgulamışlardır. Koruyucu önleyici çalışmaların eksikliğinde özellikle orman yangınında ekipmanların eksik olması, sosyal hizmet uygulamalarının kriz odaklı olması ve afet öncesi toplumu bilgilendirme çalışmalarının olmaması katılımcıların üzerinde durduğu konular olmuştur. Afetin önlenmesi, etkilerinin azaltılması, afet sırası ve sonrasındaki çalışmalar afet risk yönetimi olarak adlandırılmaktadır. Afet öncesi çalışmalar olası tehlikelere karşı önlem alınmasını içermektedir (Khan ve Khan, 2008). Afet öncesi çalışmalarda sosyal hizmet uzmanlarının toplumda afet bilincinin oluşturulması, afet risklerinin azaltılması ve afete hazırlık çalışmaları gibi görevleri bulunmaktadır (Kılıç Ceyhan, 2023; Tuncay, 2004). Sosyal hizmet uzmanları afet konusundaki eğitim çalışmalarının deprem odağında olduğunu ifade etmişlerdir. Sel, orman yangını gibi son yıllarda iklim krizinin etkileriyle daha sık görülmeye başlanan afetlere ilişkin sosyal hizmet uzmanlarının koruyucu-önleyici boyutta çalışmalarının olmaması bu araştırmanın önemli bulgularından biridir. Koruyucu-önleyici boyutta eğitim çalışmaları önemli yer tutmasına rağmen katılımcılar afet öncesi ve sonrasında da bilgilendirme çalışmalarının olmadığını ifade etmişlerdir.

Sosyal hizmet uygulamalarına ek olarak afet öncesi yangın söndürme uçaklarının sayıca yetersiz olması gibi araç-gereç eksikliği de katılımcıların ifade ettiği bir sorun olmuştur. Kumluca'daki bölge halkı afet öncesinde Kumluca ile ilgili sosyal medya hesaplarından, whatsapp gruplarından ve anons ile sel ile ilgili uyarı yapıldığını ifade etmişlerdir. Manavgat'taki bölge halkı yangın öğlen saatlerinde başladığı için yangını kendileri görmüş, yangın büyüyünce jandarmalar tarafından köyü boşaltın uyarısı yapıldığını söylemişlerdir. Afet öncesi koruyucu önleyici çalışmaların eksikliği dikkate alındığında Almanya'da 2021 yılında meydana gelen selde erken uyarı sistemlerinin önemi üzerine 1315 kişiden çevrim içi veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin yaklaşık %65'i uyarı almadıklarını, %85'i şiddetli bir yağış beklemediklerini belirtmiştir (Thieken vd., 2023). Sufri vd. (2020)'ye göre afetlerde erken uyarı sistemleri insanların hayatta kalması ve yaralanmaların azaltılmasında önemli role sahiptir. Erken uyarı sistemleri büyük ölçüde teknolojik altyapının gelişmesi ile ilişkilidir. Kumluca'da aşırı yağış başladığında bölge halkına anons ve çevrimiçi platformlarda uyarılar yapılmış, bilgilendirme mesajları yayınlanmıştır. Bozkurt'ta selde etkilenen 476 kişi ile yapılan bir çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu (%68) afet ile ilgili bilgileri sosyal medya ve internet üzerinden takip etmişlerdir (Ateş, 2023). Manavgat'ta orman yangınında yangın ileredikten sonra jandarmalar tarafından köyü boşaltın uyarıları yapılmıştır. Koruyucu-önleyici bir araç olarak afetlerde erken uyarı sistemi Manavgat'ın Kalemler Köyü'nde

bulunmamaktadır. Manavgat'taki bölge halkı yangının Kalemler Köyü'nde başladığını, diğer köylerin buradaki yangın duyulduktan sonra kendi köyleri için önlem almaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Politika belgelerinde yer alan risk analizi ve hazırlık çalışmalarının afete hazırlık ve sosyal hizmet uygulamalarına tam olarak yansımadağı söylenebilir. Politika ve uygulamaların değerlendirilmesinde sıklıkla vurgulanan politikaların uygulamaya aktarılamaması sorunu (uygulama eksikliği) birden fazla başlıkta yer almaktadır. Afet öncesi çalışmalar da bunlardan biri olmuştur. Afet öncesi eksik olan koruyucu önleyici çalışmalar afet sonrasında uygulamaya geçirilmiştir. Afet sonrası dere yataklarının temizlenmesi, köprü üstündeki pazar yerinin kaldırılması ve orman yangını için yolların açılması, levhaların eklenmesi bu duruma örnek oluşturmaktadır.

Afet sırası çalışmalarda afet öncesi çalışmalara benzer şekilde katılımcılar sadece bir konu üzerinde durmuştur. Katılımcılar afete müdahalenin zamanında yapılamaması, sorumlu kuruluşların afet bölgesine geç ulaşması ve kuruluşlar arasındaki yetki karmaşası yaşandığını ifade etmişlerdir. Analiz edilen politika belgelerinde ise kurumlar arası koordinasyon öne çıkmıştır (Çizelge 3.11). Yangındaki afet yönetimi ile ilgili çalışmalarda da benzer sorunlarına değinilmiştir. Yangına hızlı müdahale edilememesi ve kurumlar arasındaki organizasyon sorunu afete müdahalede öne çıkan sorun alanları olmuştur (WWF, 2022). 2021 yılındaki Akdeniz orman yangınları ile ilgili yapılan bir çalışmada katılımcıların ifadelerini destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Orman yangınlarında gönüllü olarak görev alan 8 kişi ile yürütülen nitel bir çalışmada; kurumlar arası koordinasyon eksikliği olduğu, kurumların birbirlerinin görevlerinden haberdar olmadığı ve yetki karmaşasından dolayı yangına gerekli müdahalelerin yapılamadığı araştırmanın önemli sonuçları arasında yer almaktadır (Köçer ve Aslan, 2023). 2021 yazındaki Türkiye'de orman yangınları ile ilgili sosyal medya üzerinden yapılan bir başka çalışmada da afet sırasında yangına müdahalede yetersiz kalındığı, uçak ve helikopter sayılarının az olduğu ve afet yönetiminde eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Emiroğlu ve Koçyiğit, 2022).

Afet öncesi çalışmalarda koruyucu önleyici çalışmaların eksikliği ve afet sırasındaki çalışmalarda müdahale-koordinasyon eksikliği öne çıkmıştır. Afet sonrası çalışmalarda ise daha fazla konu başlığı yer almaktadır. Afet sonrasında meydana gelen hasarların giderilmesi için pek çok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar iyileştirme çalışmaları olarak adlandırılmaktadır. İyileştirme çalışmaları afette yıkılan konutların yeniden yapılması, altyapı sorunlarının giderilmesi, ekonomik ve sosyal zararların azaltılmasını kapsamaktadır (Avdar, ve Avdar, 2022). Analiz edilen politika belgelerinde afet sonrasında barınma ve

psikososyal destek çalışmaları üzerinde durulmuştur (Çizelge 3.12). Ekonomik destek, politika belgelerinin analizinde sonlarda yer almasında rağmen katılımcıların en fazla ifade ettiği çalışmalar arasında yer almıştır. Ekonomik iyileştirme çalışmaları kapsamında aynı ve nakdi yardımlar bu çalışmada öne çıkan konu başlığı olmuştur. Katılımcılar sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve gönüllüler tarafından çok fazla yardım geldiğini ifade etmişlerdir. Çok sayıda aynı ve nakdi yardım yapılmasına rağmen yardımların dağıtımında organizasyon eksikliği yaşandığı, herkesin yardımlara adil bir şekilde erişemediği çalışmanın önemli bulguları arasında yer almaktadır. Türkiye’de son yıllarda artan afetler nedeniyle afetlerin yönetimi ve afetlerde yapılan çalışmalarla ilgili pek çok araştırma bulunmaktadır. Laçiner ve Yavuz’un (2013) Van depremi sonrası yapılan yardımları değerlendirdiği çalışmalarında yardımların daha çok ilk günlerde, kontrolsüz bir şekilde geldiğine ve yardımların dağıtımının takibinin yapılmasında organizasyon eksikliği olduğuna dikkat çekmişlerdir. Geçmiş afet deneyimlerinde yaşanan problemler yakın zamanda gerçekleşen afetlerde de görülmektedir. Örneğin; 2023 Kahramanmaraş depremi sonrasında yardımların koordinasyonunun değerlendirilmesi amacıyla afetten etkilenen ve görevlilerden oluşan 41 kişi ile nitel bir çalışma yürütülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; katılımcılar genel olarak afete hazırlıklı olmadıklarını, yardımların plansız bir şekilde çok sayıda geldiğini, yardımların dağıtılmasında ilk başlarda sorun yaşadıklarını ve deneyim kazandıktan sonra bir sistem oluşturabildiklerini ifade etmişlerdir (Aydın, Şahin, Macit ve Aksakal, 2024).

Afet sonrası yardımların koordineli, birbirini tamamlayıcı şekilde, iletişime dayalı, zamanında ve ihtiyaca uygun şekilde verilmesi gerekmektedir (Ceren, 2021). Bu çalışmada bölge halkı bazı kişilerin daha fazla yardım aldığını, bazılarının hiç yardım alamadığını ifade etmiştir. Afet türü fark etmeksizin bölgeye gelen yardımların dağıtımındaki sorunlar diğer çalışmalar ile ortak nokta olmuştur. Gıda, yiyecek, giyecek gibi yardımların yanı sıra benzer durum hasar tespit çalışmalarında da yaşanmıştır. Katılımcılar hasar tespit çalışmalarında adaletli davranılmadığını, verilen ekonomik desteğin yeterli olmadığını aktarmışlardır.

Hasar tespiti çalışmalarından sonra afet sonrasında öne çıkan bir diğer konu başlığı barınma ihtiyacının karşılanması olmuştur. Analiz edilen politika belgelerinde barınma desteği afet sonrası çalışmalarda en fazla üzerinde durulan konu olmuştur (Çizelge 3.12). Orman yangınında evlerin çoğunluğunun yanması ve Kumluca’da selde giriş katındaki evleri su basması bölge halkı için barınma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Katılımcılar barınma ihtiyaçları karşılanana kadar yakın çevrelerinde kalmışlardır. Kalemler Köyü’nde TOKİ

evleri yapılana kadar konteynerde kalan kişiler olmuştur. Bölge halkı konteynerde yaşamanın zor olduğundan, kendilerini psikolojik olarak olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Afet sonrasında ekonomik iyileştirme çalışmalarından sonra sosyal hizmet uzmanları sosyal iyileştirme çalışmaları üzerinde durmuştur. Sosyal iyileştirme çalışmaları afet sonrasındaki psikososyal yardımları kapsamaktadır. Psikososyal destek, analiz edilen politika belgelerinde de afet sonrası çalışmalarda üzerinde en fazla durulan konulardan biri olmuştur (Çizelge 3.12). Afet bölgesinde görev alan sosyal hizmet uzmanları afetin ilk gününden itibaren sahada olduklarını ve afetten etkilenen kişilerin psikososyal ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Sim, He ve Dominelli (2022)'ye göre afet sonrası psikososyal destek afet yönetimindeki müdahale ve iyileştirme aşamasını kapsamaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının afetten etkilenen kişilere sağladığı psikososyal destek bireylerin afet travması ile daha kolay baş edilebilmesi açısından önemlidir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları da literatür ile benzer şekilde afetten etkilenen kişilerin yanlarında birilerinin olduğunu hissetmesinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Sosyal hizmet uzmanları bu görüşe katılmakla birlikte temel ihtiyaçların karşılanmadan sahada psikososyal destek-ihtiyaç belirleme formlarının kullanılmasını doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları bu formların bölge halkı açısından psikososyal desteğe karşılık gelmediğini ifade etmişlerdir. Clearly ve Dominelli (2020) bu noktada afet sonrası psikososyal desteğin geleneksel psikososyal müdahalelerden farklı olabileceğini, sosyal hizmet uzmanlarının bu süreçte bireylerin değişen durumlara adapte olmalarına, yaşadıkları kayıpları kabul etmelerine yardımcı olabileceklerini belirtmektedir. Bu çalışmada da sosyal hizmet uzmanları ilk gün psikososyal destek formlarını doldurmak yerine bölge halkına sosyal destek vermenin daha doğru olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanlarının afetlerde çalışmalarının kapsamını kurumları ve Türkiye'de afet yönetimi ile ilgili belgeler belirlemektedir. Sosyal hizmet uzmanları afet sonrasında psikososyal destek çalışmaları çalıştıkları kurumlara göre farklılaşabildiğini ifade etmişlerdir. TAMP'a göre afetlerde psikososyal destek çalışmalarında sorumlu kuruluş Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'dır. Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler, üniversiteler, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları gibi diğer kurumlar destekleyici kuruluşlardır (AFAD TAMP). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın afet sonrasında ihtiyaç tespiti yapılması, kaynakların bireylere ulaşımının sağlanması, diğer personellere destek verilmesi gibi yardımların toplanması ve dağıtılması dahil olmak üzere çeşitli görevleri bulunmaktadır (Kök, 2023). Bu araştırmada sosyal hizmet uzmanları mesleki sınırların belirgin olmadığını,

psikososyal destek müdahalelerinde bulunacak sosyal hizmet uzmanlarının ihtiyaç tespiti yaptığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının psikososyal destek çalışmalarında yaşadıkları sorunların benzeri 2023 yılında Kahramanmaraş ve çevre illerde meydana gelen depremde de yaşanmıştır. Arslankoç, Doruk ve Koçak'ın (2024) Kahramanmaraş depreminde psikososyal destek çalışmalarında görev alan 10 katılımcı ile yaptıkları çalışmada; psikososyal destek çalışmalarında koordinasyon eksikliği yaşandığı, çalışmaların sadece akut sorunların giderilmesi olarak gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. 2015'te Hopa'daki sel felaketinde de benzer şekilde 12 sağlık ekibiyle yapılan bir çalışmada; bölgeye geç ulaşılması, sağlık ekipleri ve diğer ekipler arasındaki koordinasyonun eksik olması ve mevzuatın uygulamaya aktarılmasında sorunlar yaşadıkları belirtmişlerdir (Torpuş ve Bostan, 2022).

Sosyal hizmet uzmanlarının afet sonrası çalışmaları ihtiyaç tespiti ve psikososyal destek çalışmalarını kapsamaktadır. Araştırmada mesleki sınırların belirgin olmaması ile ilgili ifade edilen sorunlar afet sonrası çalışmalara da yansımıştır. Sosyal hizmet uzmanları ilk önce ihtiyaç tespit çalışmalarında bulunmuşlar, ancak kendilerinden ilk günden itibaren beklenen psikososyal destek çalışmalarını doğru bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Afet çalışmalarında özellikle koruyucu önleyici çalışmaların eksik olduğu, afet sırasında ve sonrasında koordinasyon eksikliği yaşandığı araştırmanın önemli tartışma konu başlıkları arasında yer almaktadır. Yeşil sosyal hizmet açısından değerlendirildiğinde afet öncesi koruyucu önleyici çalışmaların deprem odaklı olması, iklim krizi ve çevrenin korunmasına yönelik çalışmaların sosyal hizmetin odağında olmaması ve afet sonrası çalışmaların psikososyal destek ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Analiz edilen politika belgelerinde koruyucu önleyici çalışmalar, psikososyal destek konuları üzerinde durulmasına rağmen uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Bu durum yeşil sosyal hizmetin ekosistemin ve tüm canlı yaşamını korumaya yönelik çalışmalar, Türkiye'deki mevcut iklim krizi ve afet çalışmaları kapsamında yapılamamaktadır.

4.3. Çözüm Önerileri

Çözüm Önerileri; iklim krizi ve afet çalışmalarına yönelik katılımcıların önerilerini ve bu çalışmaların dokümanlarda ne kadar yer aldığını içermektedir. Araştırmanın amaçlarından biri olan “Katılımcıların Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların geliştirilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?” ve “Sosyal hizmet uzmanlarının yeşil sosyal

hizmetin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?” soruları çalışmanın bu bölümünde tartışılmıştır.

Çözüm önerilerinde; koruyucu-önleyici çalışma önerileri, uygulama önerileri ve kurum-politika önerileri olmak üzere üç alt başlık çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çözüm önerilerinde iklim krizi ve afet çalışmalarına yönelik politika değerlendirmelerinde eksik kaldığı düşünülen konular öne çıkmıştır. İklim krizi ve afet alanında koruyucu önleyici çalışmaların eksikliği ile benzer şekilde katılımcılar çözüm önerilerinde katılımcıların çoğunluğu koruyucu-önleyici çalışmaların olması gerektiğini belirtmiştir. Koruyucu-önleyici çalışmalar içinde risk analizleri, iklim-afete uygun yapılaşma ve eğitim konusu öne çıkmıştır. Analiz edilen politika belgelerinde ise sırasıyla ormanlık alanların, doğal alanların korunması, eğitim ve risk analizleri iklim krizi politikalarında üzerinde durulan başlıklar olmuştur (Çizelge 3.10). Politika belgelerinde doğal alanların korunması ve eğitim konusuna daha fazla öncelik verilmesine rağmen katılımcılar afete hazırlık ve iklim-afet ilişkisine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcılar afet öncesinde koruyucu önleyici çalışmaların daha çok eğitim alanında olduğunu belirtmişlerdir. Eğitim faaliyetlerine ek olarak dere yataklarının düzenli temizlenmesi, sera atıklarının kontrol altına alınması, yangın söndürme araçlarının afet öncesinde hazır bulunması koruyucu önleyici çalışma önerilerinde öne çıkmıştır.

Uygulama-politika değerlendirmelerinde denetim eksikliği olduğunu ifade eden katılımcılar, sıfır atık, geri dönüşüm uygulamalarında denetimlerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Buna ek olarak iklim ve afete uygun yapılaşmanın gerekliliği çalışmanın önemli tartışma alanlarından biri olmuştur. İklim ve afete uygun yapılaşma multidisipliner bir çalışma alanıdır. Bu konuda risk, ihtiyaç analizi çalışmaları öne çıkmıştır. Köprülerin afete uygun yapılmaması, köprü üzerine pazar alanlarının kurulması Kumluca’daki bölge halkının afetin nedenlerinde sıklıkla değindiği bir sorun alanı olmuştur. Katılımcılar şehir planlamasına dikkat çekerek köprülerin afete uygun yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Manavgat’taki bölge halkı da ormanlık alanlar içinde yerleşim yerlerinin olmaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bölge halkı köprülerin yapımı, afet sonrası evlerin inşası gibi konularda kendilerinin fikrinin alınmadığını da ifade etmişlerdir. Bozkurt’taki sel üzerine yapılan bir araştırmada da iklim koşullarının yanı sıra bölgedeki fiziksel yapılaşmanın, kent planlamasının afetlerin oluşumunda etkili olduğu ve aşırı hava olayları ile birlikte afetin şiddetini arttırabileceğine dikkat çekilmiştir (Soğancı, 2024).

Bölge halkının ve meslek elemanlarının iklim, çevre politikaları, şehir planlaması konularına katılım sağlayamaması iklime-afete uygun yapılaşma ve politika süreçlerine katılımıda öne çıkan bir konu olmuştur. Katılım ilkesi katılımcılar tarafından uygulama-politika değerlendirmelerinde eksik olarak görülmüş ve çözüm önerilerinde öne çıkarılmıştır. Katılım ilkesi, analiz edilen politika belgelerinde ise son sıralarda yer almıştır (Çizelge 3.9). Avustralya’da yerel politikaların iklim krizi ve sosyal politikalar çerçevesinde değerlendirilmesi sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının bölge halkı ile birlikte hareket ederek yerel politikaların gelişimine katkı vermesi gerektiği öne çıkmıştır (Appleby, Bell ve Boetto, 2015). Katılım ilkesi iklim krizi ile ilgili politikalarda iklim krizi yönetişimi kavramı ile de öne çıkmaktadır. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, topluluklar gibi farklı grupların katılımı önemsenmektedir (Oktay ve Küçükyılmaz, 2022). Politika belgelerinde çok fazla üzerinde durulmayan konuların katılımcılar tarafından ifade edildiği görülmektedir. Politika, uygulama süreçlerine katılım da bu konulardan biri olmuştur.

İklim ve afete uygun yapılaşmada koruyucu önleyici çalışmalar içinde risk analizleri önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcılara göre iklim krizi ile ilgili risk faktörlerinin değerlendirilmesi ihtiyaç analizlerinin yapılması gerekmektedir. Risk analizleri, analiz edilen politika belgelerinin iklim ve afet ile ilgili bölümlerinde yer almaktadır (Çizelge 9-10-14), ancak uygulama noktasında sorunlar yaşanmaktadır. Katılımcılar risk analizlerinin bütüncül bir bakış açısıyla ekolojik, sosyal yönlerin dikkate alınarak yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Adamopoulos, Frantzana ve Syrou (2024)’ya göre aşırı hava olaylarının ekosisteme ve toplumlara zararını azaltmak için bütüncül bir bakış açısı gerekmektedir. Ekolojik değerlendirmeler, risk analizleri ve ihtiyaç analizleri yapılmalıdır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları da risk ve ihtiyaç analizlerinin önemine dikkat çekmişler, ancak sosyal hizmet uygulamalarının risk belirleme ve ihtiyaç analizi odaklı olmadığını belirtmişlerdir. Yeşil sosyal hizmette sosyal hizmet uzmanları çevresel, iklimsel risklerin topluluklar üzerindeki etkisini değerlendirmelidir (Kenely, 2024). Bu araştırmada ise sosyal hizmet uzmanlarının risk analizi, ihtiyaç tespiti çalışmalarından daha çok krize müdahale çalışmalarında görev aldıkları belirlenmiştir. Yeşil sosyal hizmetin koruyucu-önleyici alandaki uygulanabilirliği Türkiye’de var olan uygulamalarda karşılık bulmadığı söylenebilir.

Yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliği açısından bir diğer tartışma alanı iklim krizinin hangi kurumların çalışma alanına dahil edilebileceği ile ilgili olmuştur. AFAD’da deprem

odağında afet öncesi eğitim çalışmaları, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nda afet sonrası psikososyal destek ve ihtiyaç belirleme çalışmaları yapılmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları AFAD'ın koordinasyon görevini üstlendiğini, deprem odaklı eğitime ek olarak iklim krizi ile ilgili eğitim çalışmalarının eklenebileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar iklim krizi ile ilgili şube müdürlükleri kurulabileceğini, kurumların iş birliği içinde çalışması gerektiği ifade etmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmetin uygulama boyutuna iklim krizi ile ilgili çalışmaların dahil edilmesi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kapsamının uygun olmadığını belirtmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları bu durumu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın koruyucu önleyici çalışmalarının eksik olduğu ve toplumun geneline değil dezavantajlı gruplara hizmet vermesi ile açıklamışlardır. Eğitim boyutunun çocuk-aile eğitim materyallerine eklenebileceği ve sosyal hizmet merkezlerinin yeşil sosyal hizmet uygulamalarının bakanlığın kuruluş yapısına uygun olmadığı bu çalışmanın önemli bulgularından biri olmuştur. Araştırmada önemli tartışma konularından biri olan bu durum sosyal hizmetlerdeki dönüşüm ile açıklanabilir. Türkiye'de toplum merkezleri makro çalışmalar açısından önemli bir yer tutmaktadır. 1993'te Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin faaliyete geçirdiği toplum merkezi örnekleri bulunmaktadır. SHÇEK'in kapatılarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kurulması ile toplum merkezleri sosyal hizmet merkezi adı altında birleşmiştir (Buz ve Ayyıldız, 2018). Sosyal hizmet merkezleri; kadın, çocuk, engelli, yaşlı gibi toplumun farklı kesimlerine yönelik koruyucu-önleyici, rehabilite edici ve geliştirici-değiştirici sosyal hizmet müdahalelerini, sosyal risk haritalarının oluşturulmasını kapsamaktadır (Sosyal Hizmet Merkezi Yönetmeliği, 2013). Sosyal hizmetin sosyal çevre odaklı bakış açısı tarihsel gelişim sürecinde önemli bir yer tutmakla birlikte ekolojik, çevresel değerlendirmelerin sosyal hizmet uygulamalarına dahil edilmesi gerekmektedir. İklim krizi, yeşil dönüşüm gibi konularda sosyal hizmet uzmanlarının toplumla çalışma rolleri bulunmaktadır (Bhuyan, Wahab ve Park, 2019). Katılımcılar da sosyal hizmetin bakış açısının ekoloji odağında geliştiğini ifade etmişlerdir. Buna rağmen Türkiye'deki sosyal hizmet uygulamalarının sosyal yardım odaklı olduğu ve mikro düzeyde kaldığı söylenebilir. Sosyal hizmet uzmanları çevre sorunları ve iklim krizi ile ilgili konulara müdahalede önemli mesleki bilgi ve becerileri sahiptirler. Buna rağmen günümüzde sosyal hizmet müdahaleleri çoğunlukla bireysel çalışmalar ve bilişsel terapiler odaklıdır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanları uygulamalarda sosyal boyutun dışına tam olarak çıkamamaktadır. Güney Afrika'da yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliğini araştıran bir çalışmada; sosyal hizmet uzmanlarının iklim ve çevresel sorunlarda temel mesleki bilgi ve becerilerini kullandıklarını, ancak bölgedeki diğer sorunların daha ön planda olması

nedeniyle yeşil sosyal hizmetin çok fazla gündemde olmadığına dair sonuçlar elde edilmiştir (Nel, 2024).

Ekolojik krizler sosyal hizmet literatürüne dahil olsa da uygulamaya aynı şekilde yansımadağı söylenebilir. Sosyal hizmet uzmanları ev incelemelerinde bireylere, ailelere yönelik atık yönetimi, kaynakların verimli kullanımı, sürdürülebilir tarım gibi konularda eğitici veya kaynak bulucu rollerini üstlenebilirler (Kenely, 2024). Bu çalışmada iklim krizinde analiz edilen politika belgelerinde ve katılımcıların ifadelerinde eğitici rol üzerinde durulmasına rağmen (Çizelge 3.14) sosyal hizmet uzmanları sadece aile eğitim programlarına iklim ve afet ile ilgili konuların eklenebileceğini belirtmişlerdir. Türkiye’de sosyal hizmetlerin sosyal yardım odaklı olması ve koruyucu önleyici çalışmaların eksik olması sosyal hizmet uzmanlarının iklim krizi ile ilgili çalışma alanlarını da sınırlamaktadır. Çalışmanın iklim krizine yönelik farkındalık bölümünde katılımcılar iklim krizine yönelik farkındalığın düşük olmasını sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı grupların temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanmaları ile açıklamışlardır. Katılımcıların bu açıklamaları sosyal yardım odaklı sosyal hizmet uygulamaları ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın toplumun geneline değil dezavantajlı gruplara hizmet vermesi ile kesişimsellik göstermektedir. Türkiye’de yeşil sosyal hizmetin uygulama alanına yönelik çalışmalar sınırlı olmakla birlikte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nda yeşil sosyal hizmet biriminin kurulmasına yönelik bir çalışma bulunmaktadır. Kaya Örke ve Çömez Polat (2022) yeşil sosyal hizmet birimlerini multidisipliner bir çalışma alanı olarak, sosyal hizmet uzmanlarının yoksulluk, çevresel koşullar, bölgedeki canlı türlerinin korunması gibi bütüncül bir alan olarak tasarlamışlardır. İklim ve çevresel risklerin ASDEP personeli tarafından yeşil sosyal hizmet birimine bildirilmesi planlanmıştır. Türkiye’de yeşil sosyal hizmetin uygulama alanına yönelik bu öneri katılımcıların belirttiğı gibi Türkiye’deki sosyal hizmet kuruluşlarının çalışma yapısına uymamaktadır. Noble (2016)’ye göre ise sosyal hizmet uzmanlarının iklim krizi konusunda sosyal adalet ve insan merkezli bakış açısından çevre merkezli bakış açısına geçmelidir. Bu çalışmanın önemli bulgularından biri olan yeşil sosyal hizmetin uygulanabilirliği konusu Türkiye’de insan merkezli çalışmaların yaygın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim boyutu sadece afetlerde değil iklim krizi ve çevrenin korunmasında da öne çıkmıştır. Analiz edilen politika belgelerinde de eğitim çalışmaları üzerinde durulmuştur (Çizelge 3.14). Katılımcılar iklim krizi, çevrenin korunması ve afet alanında eğitimin çocukluk döneminden itibaren verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Mhalanga, Muzingili

ve Mpambela (2019)'ya göre sosyal hizmet uzmanlarının afetten etkilenen kişilerle çalışmanın yanı sıra doğaya, çevresel, ekolojik krizlere yönelik bakış açısının değişmesine yönelik farkındalık çalışmaları yapmaları gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları da eğitimin uygulama yapılarak, doğa ile iç içe olması gerektiğini ve üniversite düzeyinde yeşil sosyal hizmetin ders olarak verilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Yeşil sosyal hizmet, ekolojik sosyal hizmet, çevresel sosyal hizmet gibi çeşitli başlıklar altında ekolojik ve çevresel konuların sosyal hizmet eğitime dahil edilmesi ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır (Daddow, 2024; Reu ve Jarldorn, 2023). İngiltere'de sosyal hizmet öğrencileri ve akademisyenleri dahil olmak üzere 10 kişi ile yeşil sosyal hizmetin müfredata dahil edilmesi ile ilgili nitel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada; öğrencilerin yeşil sosyal hizmet ile ilgili çok fazla bilgi sahibi olmadıkları, çevrenin daha çok sosyal adalet bağlamında ele alındığı ve doğa ve fiziksel çevrenin topluluklara yönelik etkisi ile ilgili uygulama yapma becerisi edinmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Dumbu, 2021). Benzer şekilde Ukrayna'da doğal afetler ve çevre odağında sosyal hizmet müfredatının incelendiği bir çalışmada müfredatın sosyal adalet, insan hakları odağında olduğu, ekolojik-çevresel konuları yeterince içermediği ve doğal afetler ve iklim krizinin etkileri ile ilgili müfredatın geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Kovalenko, 2020). Artan ve Uzun (2017) da yeşil sosyal hizmetin sosyal hizmet eğitim müfredatına eklenmesine, çevre, sürdürülebilirlik gibi konuların var olan derslerin içeriğine dahil edilebileceğini belirtmişlerdir. Yeşil sosyal hizmetin sadece teorik olarak müfredata eklenmesi değil, katılımcıların ifade ettiği gibi öğrencilerin deneyimleyerek öğrenmelerine olanak sağlayan yurtdışında gerçekleşen çalışmalar da bulunmaktadır. Amerika'da sosyal hizmet öğrencileri ile sosyo ekonomik düzeyi düşük bir mahalle seçilerek yeşil sosyal hizmet uygulaması yapılmıştır. Bu proje kapsamında öğrenciler yoksulluk, sağlıklı gıdaya erişim, çevresel bozulma olmak üzere üç konu belirleyerek bölge halkı ve ilgili kuruluşlarla iş birliği içinde eğitim, çevre hakları gibi konular üzerine çalışmışlardır (Androff, Fike ve Rorke, 2017).

Türkiye'deki yeşil sosyal hizmet, ekolojik sosyal hizmet eğitimi ile ilgili gelişmeler olmakla birlikte ekolojik konuların sosyal hizmet eğitiminde az bir yere sahip olduğu söylenebilir. Zaman (2019) Kanada sosyal hizmet müfredatı ile ilgili yaptığı literatür taramasında benzer şekilde iklim krizi ile ilgili konuların müfredatta yeterince yer almadığı sonucuna ulaşmıştır. Aslan (2023) sosyal hizmet müfredatına ekolojik bozulmalar, fiziksel çevre, afet müdahalesi gibi konuların eklenerek farkındalık yaratılabileceğini ve bütüncül etkileri göz önüne alınarak uygulamaya yansıtılabileceğini belirtmiştir. Politika belgeleri ve

katılımcıların ifadelerinde öne çıkan eğitim boyutu kurumlarda afet ile sınırlı kaldığı, sosyal hizmet eğitiminde ise gelişmeler olmasına rağmen yaygınlaşmadığı görülmektedir.

Dominelli (2014)'ye göre afet ve iklim çalışmalarında yerelliği dikkate alarak sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirilmeli ve disiplinler arası çalışmalar yapılmalıdır. Buna bir örnek Endonezya'da yeşil sosyal hizmet bakış açısıyla İklim Köyü Uygulaması olmuştur. Sosyal hizmet uzmanları bu çalışmada bölgenin sosyal ve ekolojik haritasını çıkarmışlardır. Sosyal hizmet uzmanları haritalama yöntemi ile iklim krizinin bölgeye ekonomik, sosyal, ekolojik etkilerini ve ihtiyaçlarını belirlemişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları ayrıca çiftçilerin kaynaklara erişimlerini sağlamış, topluluğu doğanın korunması için teşvik etmişlerdir (Ramdani, Gunawan ve Darwis, 2022). Bu çalışmada ise sosyal hizmet uygulamalarının afet öncesi depreme yönelik eğitim ve afet sonrasında psikososyal destek çalışmaları ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Çevrenin, doğanın ve iklimin değerlendirmeye alındığı sosyal hizmet uygulamalarının Türkiye'de henüz gündemde olmadığı söylenebilir.

Katılım ilkesi, yerel özelliklerin dikkate alınması, kurumlar arası iş birliği, denetim, bölgelerin sosyal ve ekolojik değerlendirmesi gibi katılımcıların değindiği pek çok konu Türkiye'de iklim krizine yönelik bütüncül politika ihtiyacını doğurmaktadır. Katılımcılar da Türkiye'de iklim krizine yönelik bütüncül politikaların olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Çalışmanın kuramsal kısmında yer verildiği gibi Türkiye'de iklim krizine yönelik ilerlemeler olmasına rağmen iklim krizine yönelik politikaların eleştirildiği ve geliştirilmesi gereken noktalar da bulunmaktadır. Katılımcılar özellikle iklim krizinin sosyal politikalar dahil olmak üzere pek çok bakanlık ve kurum tarafından ele alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Tarım ve Orman Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AFAD, Sağlık Bakanlığı gibi farklı kurumlarda iklim krizinden daha çok afetlerle ilgili çalışmalara yer verilmektedir. Daha önce de değinildiği gibi afetlerde deprem ve psikososyal destek çalışmaları ile sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmada bütüncül politikalarla ilgili en önemli bulgulardan biri iklim krizine yönelik politika belgelerinin olması, ancak uygulamaya aktarılamaması olmuştur. Uluslararası ve ulusal değerlendirmeler de Türkiye'de iklim krizi ve çevre alanında bütüncül politikaların oluşturulması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Avrupa Birliği'nin 2022 yılındaki Türkiye Komisyon Raporu'nda atık yönetiminde ilerlemelerin olduğu, ancak uygulamada eksikliklerin olduğu ve çevre-iklim politikalarında koordinasyonun daha iyi planlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Raporda Türkiye'nin 2021 yılında Paris Anlaşmasına taraf olmasından sonra net sıfır emisyon ve diğer kurumlar ile iş birliğinde ilerleme göstermediği belirtilmiştir (Avrupa

Komisyonu, 2022). 2023 yılındaki raporda da atık yönetimindeki ilerlemenin doğayı koruma, su kalitesi gibi konulara kıyasla daha yüksek olduğu, net sıfır hedefinde sınırlı adımlar attığı ve henüz iklim kanununun olması nedeniyle iklim-çevre politikalarında sınırlı gelişme göstermiştir (Avrupa Komisyonu, 2023). Uluslararası raporlarda analiz edilen politika belgelerinde atık yönetimine önem verildiği gibi bu konuda çalışmalar olumlu bulunmuştur. Diğer yandan katılımcıların uygulama ve koordinasyonun eksik olması bu raporlarda da yer almıştır. Uluslararası raporlar gibi Türkiye'nin iklim krizine yönelik bütüncül politikaların olmadığı ulusal literatürde de yer almaktadır. Aydın ve Nasıroğlu (2020)'na göre Türkiye'nin çevreye zarar veren uygulamaları engellemede daha sistemli olması ve denetimlerin yapılması gerekmektedir. Saygın ve Alıcı (2020) da çevre koruma alanında 2000'li yıllardan itibaren mevzuat anlamında gelişmeler olsa da uygulamaya aktarımda sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yeşil sosyal hizmet perspektifinden Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye’de iklim krizi ile ilgili politika belgeleri, Manavgat’ta orman yangınından, Kumluca’da selden etkilenen bölge halkı ve iklim-afet alanında çalışan meslek elemanları ile gerçekleştirilen görüşmeler analiz edilmiştir. İklim krizi ile ilgili politika belgeleri ve katılımcılar ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler yeşil sosyal hizmet çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde iklim krizi, afet, politika değerlendirmeleri ve çözüm önerilerine yönelik sonuçlara ve yeşil sosyal hizmet perspektifinden önerilere yer verilmiştir. Sonuç ve önerilere iklim-afet ilişkisi, uygulama-politika değerlendirmeleri, afet çalışmaları ve çözüm önerileri başlıkları altında yer verilmiştir.

5.1. İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Kapsamına İlişkin Sonuçlar

Türkiye’de iklim krizine yönelik çalışmalarda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ana kurum olarak kabul edilmektedir. İklim krizinin etkileri ile ilişkili olarak Tarım ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi kurumlar da doğrudan veya dolaylı olarak iklim krizi ve afetlerle ilgili çalışmalar yürütmektedir.

Bu kuruluşların çalışmalarının çerçevesini kurumların mevzuatları ve yönergeleri belirlemektedir. Bu nedenle kurumların iklim krizi ve afetlere yönelik çalışmalarının kapsamında farklılıklar bulunmaktadır. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan biri dokümanlarda yeşil sosyal hizmet kapsamında ekosistemin korunması, sosyal adalet, sürdürülebilir kalkınma ve iklim adaleti konuları üzerinde durmaları olmuştur. Ekosistemin korunması başlığı en çok Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na ait dokümanlarda öne çıkmıştır. Benzer şekilde ekosistem ile ilgili ormanlık alanların korunması, sınırlı kaynakların kullanımı gibi başlıklar da Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nda daha fazla yer almaktadır. İklim krizi ve çevre konuları dışında afet çalışmalarında ise AFAD ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı öne çıkmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler

Bakanlığı'nın daha çok afet sonrası çalışmalarda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. İklim krizine yönelik çözüm önerilerinde ise risk belirleme, eğitim ve kurumlar arası iş birliği çalışmaları daha çok yer almaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın belgesinde (sadece bir belge bulunmaktadır) iklim krizine yönelik çalışmalara dair bilgi bulunmamaktadır.

Kurumlara ait dokümanların kapsamı incelendiğinde kurumların çalışma alanlarına göre bir dağılım olduğu görülmektedir. Buna rağmen dokümanlarda yer alan iklim adaleti, kurumlar arası iş birliği, risk belirleme çalışmaları gibi alt başlıklar, katılımcıların anlatımlarında çoğunlukla uygulamaya yönelik eksikler olduğu yönünde ifade edilmiştir.

5.2. İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikalara İlişkin Öneriler

Türkiye'de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların kapsamına ilişkin öneriler şunlardır:

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve AFAD'da afet çalışmaları olmasına rağmen iklim krizi ile ilgili çalışmalar bulunmamaktadır. Bu nedenle kurumların iklim krizi ve afet ilişkisini dikkate alarak bu konular politika belgelerine dahil edilmelidir.
- Çevrenin korunması konusuna sadece çevre odaklı kurumlar değil, Tarım ve Orman Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve AFAD gibi kurumlar da yer vermelidir.
- İklim krizi, çevrenin korunması ve afet alanında yapılması planlanan çalışmalar yer almakla birlikte kurumların bu planların uygulamaya geçirilmesi üzerine çalışmalar yapılmalı ve bu uygulamalar denetlenmelidir.

5.3. İklim Krizi ve Afetin Neden ve Etkilerine İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların iklim krizinin nedenleri, iklim krizi ve afet ilişkisi ve iklim krizi-afetin etkilerine ilişkin görüşlerinden elde edilen sonuçlar şunlardır:

İklim krizinin nedenlerinde insan merkezci yaklaşım düşüncesi öne çıkmıştır. İnsan merkezilik doğaya zararlı uygulamaların, aşırı tüketimin, doğaya karşı duyarsızlaşmanın olduğu bir yaklaşım olarak görülmüştür.

Katılımcıların iklim krizi ve afetin nedenlerinde ve etkilerinde ortak noktaların olması iklim krizi ve afet ilişkisinin bir arada ele alınması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Araştırmanın önemli sonuçlarından biri iklim krizine bağlı oluşan aşırı hava olayları olmuştur. Bölge halkının sel ve orman yangını deneyimlerinde aşırı hava olaylarının afete olan etkileri öne çıkmıştır. İklim krizinin aşırı yağışlara, sıcaklık artışına ve kuraklığa neden olduğu katılımcıların ortak ifadeleri olmuştur.

İklim krizi ve afetlerin benzer etkileri iklim krizi-afet ilişkisindeki bir diğer önemli sonuç olmuştur. Analiz edilen politika belgelerinde ekosistem üzerindeki etkilere daha fazla vurgu yapılmıştır. Katılımcılar ise iklim krizi ve afetlerin daha çok insanlar üzerindeki etkilerine değinmişlerdir. İklim krizi ve afetlerin ekonomik ve psikolojik etkileri araştırmanın öne çıkan sonuçları arasında yer almıştır. İklim krizi ve afetler bölge halkının evlerine, iş yerlerine, tarım alanlarına zarar vermiştir. Bu durum katılımcılarda korku ve kaygıya neden olmuştur. İklim krizi ve afetlerin ekosistem üzerindeki etkilerinde ise mevsim normallerinin değiştiği, bitki ve hayvan türlerinin zarar gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

İklim krizi ve afetler ekonomik, psikolojik, canlı türleri gibi geniş alanlara etki etmektedir. Katılımcılar bu bağlamda dezavantajlı gruplara vurgu yapmışlardır. İklim adaletsizliği katılımcıların en çok üzerinde durduğu kavram olmuştur. Sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin çevresel sorunlarda, afetlerde ve iklim krizinde var olan eşitsizlikleri arttırdığı, “herkesin aynı gemide olmadığı” çalışmanı önemli sonuçları arasında yer almıştır. Katılımcıların iklim adaletsizliğini daha çok ifade etmelerine rağmen politika belgelerinde ekosistemin korunması konusu öne çıktığı görülmüştür.

Araştırmada özellikle dezavantajlı gruplar ve iklim adaletsizliği vurgusu yapılmasına rağmen iklim krizine yönelik farkındalığın düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İklim krizine yönelik farkındalığın düşük olmasında sosyo-ekonomik faktörlerin etkili olduğu üzerinde durulmuştur. Asgari yaşam standardına sahip olmayan kişilerin gündeminde iklim krizinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet uzmanları ve akademisyenler açısından da iklim krizi ile ilgili çalışma yapanların “elit konuları” çalıştığına yönelik bir algı olduğu belirtilmiştir.

5.4. İklim Krizi ve Afetin Neden ve Etkilerine İlişkin Öneriler

İklim krizi ve afetin nedenleri ve etkilerine üzerine öneriler şunlardır:

- İklim krizi ve afetlerin etkilerine yönelik makro düzeyde araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar çocuk, kadın, genç, yaşlı, engelli gibi dezavantajlı grupları kapsamalıdır.
- Sosyo-ekonomik düzey fark etmeksizin toplumun iklim krizi algısına yönelik araştırmalar yapılmalıdır.
- İklim adaletinin sağlanabilmesi için toplumdaki sosyo-ekonomik eşitsizliklere yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yeşil sosyal hizmet perspektifinden sosyal ve ekonomik eşitsizliklere dikkat çekilerek makro uygulamalara ağırlık verilmelidir. Sosyal hizmet uzmanları iklim krizinden, çevresel sorunlardan ve afetlerden etkilenen gruplar ile savunuculuk rolünü yerine getirmelidir.
- Yeşil sosyal hizmet perspektifinden insan merkezci yaklaşımın eleştirisi yapılmalı ve sosyal hizmet uzmanları toplumsal ve politik dönüşüme dikkat çekmelidir.
- İklim krizinin nedenleri arasında öne çıkan insan merkezci yaklaşıma yönelik toplum düzeyinde araştırmalar yapılmalıdır. İnsanların çevresel sorunlara, iklim krizine ve afetler ile ilgili farkındalığına, davranış ve tutumlarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- İklim krizine yönelik algıların ve rollerin belirlenmesine yönelik alanda ve akademide çalışan sosyal hizmet uzmanları ile araştırmaların sayısı artırılmalıdır.

5.5. İklim Krizi ve Afet Çalışmalarına İlişkin Sonuçlar

Kurumların iklim krizine yönelik çalışmalarında koruyucu ve önleyici faaliyetlere daha fazla yer verildiği görülmüştür. Koruyucu-önleyici çalışmalar kapsamında iklim krizi ve afete yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları öne çıkmıştır. Bu durum analiz edilen politika belgeleri ile de benzerlik göstermiştir. Politika belgelerinde iklim krizine yönelik eğitimler ikinci sırada yer almıştır. Buna rağmen afet alanındaki eğitimlerin deprem odağında olduğu ve iklim krizi ile ilgili konuların afet çalışmaları kapsamında yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İklim krizine yönelik koruyucu-önleyici çalışmalar ile analiz edilen politika belgelerindeki eğitim vurgusu benzerlik göstermesine rağmen uygulama boyutunda bu benzerliğin olmadığı görülmüştür. Sıfır atık sorunu, politika belgeleri ve uygulama arasında benzerliğin olmadığını gösteren önemli konulardan biri olmuştur. Politika belgelerinde

çevrenin korunması kategorisinde sıfır atık konusu ilk sırada yer almıştır. Katılımcılar ise sıfır atık konusunu popüler ancak içi doldurulamayan bir kavram olarak değerlendirmişlerdir. Kumluca’da selden etkilenen bölge halkı da sera atıklarını ve derelerdeki atıkların düzenli temizlenmemesini afetin nedenleri arasında ifade etmişlerdir. Politika belgelerinde atık yönetimine önem verilmesine rağmen çevrenin korunmasının sıfır atık ile sınırlı kaldığı ve bunun da uygulamaya yansıtılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Risk belirleme ve denetim çalışmalarının da politika belgelerinde iklim krizi ve çevrenin korunmasında ilk sıralarda yer almasına rağmen uygulamaya aktarılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmetin de risk belirleme çalışmalarında eksik kaldığı görülmüştür. Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç afete uygun yapılaşmanın olmaması olmuştur. Katılımcılar özellikle ekonomik çıkar amaçlı uygulamaların olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma örnek Kumluca’da selin meydana geldiği bölgelerde görülmüştür. Meslek elemanları ve bölge halkı köprülerin afete uygun bir şekilde yapılmadığını, dere yataklarının yakınlarına yerleşim alanlarının kurulduğunu ifade etmişlerdir. Buna ek olarak politika süreçlerinde bölge halkının, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer kuruluşların sürece katılım sorunları olduğu görülmüştür. Politika belgelerinde denetim ve katılım ilkesi son sıralarda yer almıştır.

İklim krizi politikalarında bütüncül bir sistemin olmadığı, çok sayıda politika belgesi olmasına rağmen uygulamaya aktarımda sorunlar olduğu ve kurumların sorumluluk almak istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Afet öncesi, sonrası ve sonrası çalışmalarda da uygulama eksikliği olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Politika belgelerinde afet öncesinde risk analizi ve önlem alma çalışmaları öne çıkmasına rağmen afet öncesinde koruyucu-önleyici çalışmalar eksik görülmüştür. Afet sonrası çalışmalarda da politika belgelerinde kurumlar arası koordinasyon üzerinde durulmuştur. Katılımcılar ise afet sonrası ve sonrasında koordinasyon eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Afet sonrası çalışmalarda ise politika belgelerinde barınma ve psikososyal destek öne çıkmıştır. Araştırma sonucunda ise ekonomik destek ve yardımlar ve psikososyal destek çalışmalarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal hizmet ve yeşil sosyal hizmet açısından ise afet sonrası çalışmaların psikososyal destek çalışmaları ile sınırlı kaldığı görülmüştür. Fiziksel çevrenin, diğer canlı türlerinin dikkate alındığı bir yeşil sosyal hizmet uygulaması bulunmamaktadır. Psikososyal

destek çalışmalarında da sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek elemanları arasında mesleki bir sınır bulunmamaktadır.

Sosyal hizmet açısından iklim krizine yönelik çalışmaların bakanlık düzeyinde sosyal hizmetin çalışma alanı olup olmadığı konusunda belirsizliğin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı afet sonrasında psikososyal destek çalışmaları yapmasına rağmen, iklim krizi bakanlığın çalışma alanı kapsamında görülmemiştir.

5.6. İklim Krizi ve Afet Çalışmalarına İlişkin Öneriler

İklim krizi ve afet çalışmalarının sonuçlarından yola çıkarak öneriler şu şekildedir:

- Koruyucu-önleyici çalışmalarda afetlerin kapsamı genişletilmeli ve iklim krizi ile ilgili afetler (sel, orman yangını gibi) dahil edilmelidir.
- İklim krizi ve buna bağlı afetlerle ilgili eğitim çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları bu eğitim çalışmalarında rol almalıdır.
- Risk belirleme çalışmaları multidisipliner bir bakış açısıyla yürütülmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma alanları yeşil sosyal hizmet odağını dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir. Risk belirleme çalışmalarında sosyal hizmet uzmanları tarafından sosyal çevre, barınma koşulları gibi faktörlere çevresel sorunlar, afet öncesi ihtiyaçlar, iklim krizinin etkileri gibi başlıklar da değerlendirilmelidir.
- Politika belgelerinde yer alan ancak uygulama aktarımında istenilen düzeyde olunmayan sıfır atık konusu ile ilgili yaygınlaştırma çalışmaları yapılmalıdır. Bu konudaki denetimler artırılmalıdır. Bölge halklarına bu konuda eğitim verilmelidir.
- Kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve bölge halkı arasındaki iletişim güçlendirilmelidir. Sosyal hizmet uzmanları farklı kurumların ve grupları bir araya gelmesinde aracılık rolünü yerine getirmelidir. Katılım ilkesinin güçlendirilmesi için çevre, iklim ve afetlerle ilgili uygulamalarda bölge halkı ile sosyal hizmet uzmanları tarafından görüşmeler yapılmalı ve ilgili kurumlara bu görüşmelerin sonuçları iletilmelidir.
- Afet ve iklim alanındaki çalışmalarda sosyal hizmet uzmanlarının mesleki tanımları ve sınırları yeniden düzenlenmelidir. Farklı mesleklerin aynı işi yapmasının önüne geçilmeli, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki sınırları korunmalıdır.

- Yeşil sosyal hizmetin uygulama alanına yönelik ihtiyaç ve sorunların belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

5.7. İklim Krizine Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Sonuçlar

İklim krizine ilişkin çözüm önerilerinde koruyucu-önleyici çalışmalara daha fazla vurgu yapılmıştır. Uygulama boyutunda eksik görülen koruyucu-önleyici çalışmalarda iklim krizi ve afetlere yönelik risk belirleme çalışmalarının ve iklime, afete uygun yapılaşmanın olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim çalışmaları koruyucu-önleyici çalışmalarda önemli bir alan olarak görülmüştür. Eğitim çalışmalarının çocukluk döneminden itibaren verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Sosyal hizmet açısından üniversitelerde yeşil sosyal hizmet eğitiminin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Politika belgelerinde de katılımcıların ifadelerine benzer şekilde risk analizleri ve eğitim çalışmaları ilk sıralarda yer almıştır.

Uygulama önerilerinde ise politika belgeleri ile benzerlik bulunmadığı görülmüştür. Politika belgelerinde yerel özellikler ve katılım ilkesi başlıkları son sıralarda yer almıştır. Katılımcılar ise çözüm önerileri olarak bu konuların eksikliğini vurgulamışlardır. Kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği de iklim krizine yönelik politikalarda önemli bir yer tutmaktadır. Kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği uygulama boyutunda eksik kalan bir alan olarak belirtilmiş ve çözüm önerisi olarak üzerinde durulan bir konu olmuştur.

Kurumsal-politika odağında ise bütüncül iklim politikalarına ihtiyaç olduğu görülmüştür. Kurumsal yapılaşmanın olması gerektiği, yeşil sosyal hizmet, iklim krizi ile ilgili şube müdürlüklerinin kurulması üzerinde durulmuştur. Sosyal hizmetin ekoloji odaklı bakış açısının gelişmeye başladığı, ancak uygulama boyutuna yansıtılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. İklim krizi ve çevre odağındaki bakanlık ve kuruluşlarda kentleşmenin ön planda olduğu ve bu durumun iklim krizine yönelik etkili çözümler üretmede yetersiz kaldığı görülmüştür.

5.8. İklim Krizine Yönelik Politika Önerileri

Türkiye’de iklim krizine yönelik önerilerin geliştirilmesi için öneriler şunlardır:

- Çocukluk döneminden itibaren iklim krizi ve afetlere yönelik eğitim çalışmalarına ek olarak üniversitelerde bu alandaki ortak dersler açılmalıdır. Sosyal hizmet lisans ve lisansüstü programlarında yeşil sosyal hizmet dersi yaygınlaştırılmalıdır.
- Kurumlar arası koordinasyon ve iş birliği artırılmalıdır. Kurumlar arası görev dağılımında ilgili kuruluş ve birimlerin uygulama boyutunun harekete geçirilmesi gerekmektedir.
- Kurumlar arası bilinirlik, görev ve sorumluluklar net bir şekilde belirlenmeli ve diğer kuruluşlara bu görev, sorumluluk ve sınırlar hakkında bilgilendirme yapılmalıdır.
- Kurumsal düzeyde sadece AFAD değil, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği başta olmak üzere afet ve iklim alanında sosyal hizmet uzmanlarının çalışabileceği birimler oluşturulmalıdır.
- İklim krizine yönelik bütüncül bir politika oluşturulmalıdır. Bütüncül bir sistemin oluşturulabilmesi için şehir planlama, sosyal hizmet, mühendislik, ekoloji, coğrafya gibi farklı disiplinlerden meslek elemanları bir arada çalışmalı ve toplumun politika süreçlerine katılımı sağlanmalıdır.

5.9. Gelecek Araştırmalar için Öneriler

- Bu araştırmada iklim krizi etkili sel ve orman yangını örnek olayları ele alınmıştır. Sonraki araştırmalarda iklim krizinin etkili olduğu kuraklık, dolu gibi farklı afet durumları ile ilgili araştırmalar yapılmalıdır.
- Yeşil sosyal hizmetin kamu kurumlarındaki yeri araştırmada tartışılan bir konu olmuştur. Bu nedenle özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gibi kurumlarda yöneticiler, farklı meslek elemanları ve sosyal hizmet uzmanları ile yeşil sosyal hizmetin yapılanmasına ilişkin nitel araştırmalar yapılmalıdır.
- İklim krizine yönelik politikaların daha kapsamlı değerlendirilmesi amacıyla Akdeniz, Ege, Karadeniz gibi farklı coğrafi bölgelerde bakanlık düzeyinde araştırmalar yapılmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının iklim krizini sosyal hizmetin çalışma alanı olarak ne kadar önceliklendirdiklerine ilişkin nicel ve nitel araştırmalar yapılmalıdır.

- Bu çalışmada iklim krizi ve afetlerin kadınlar üzerindeki etkileri sınırlı kalmıştır. İklım krizi ve afetlerin kadınlar üzerindeki etkilerini toplumsal cinsiyet bakış açısıyla ele alan sosyal hizmet araştırmaları yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005). Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>, Erişim tarihi: 29.04.2023
- Abedin, M. A., Habiba, U., & Shaw, R. (2013). Gender and climate change: Impacts and coping mechanisms of women and special vulnerable groups. *Climate change adaptation actions in Bangladesh*, 165-184.
- Acar, H. & Duyan, G. Ç. (2003). Dünyada sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve gelişimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19.
- Achstatter, L. C. (2014). Climate change: Threats to social welfare and social justice requiring social work intervention. 21st century. *Social Justice*, 1(1).
- Adamopoulos, I., Frantzana, A., & Syrou, N. (2024, May). Climate Crises Associated with Epidemiological, Environmental, and Ecosystem Effects of a Storm: Flooding, Landslides, and Damage to Urban and Rural Areas (Extreme Weather Events of Storm Daniel in Thessaly, Greece). In *Medical Sciences Forum*, 25(1), MDPI.
- Adelman, S. (2020). Modernity, anthropocene, capitalocene and the climate crisis. Erişim adresi: <https://wrap.warwick.ac.uk/111265/7/WRAP-modernity-anthropocene-capitalocene-climate-crisis-oa-Adelman-2020.pdf>
- AFAD. (2022). 2022 Yılı Performans Programı. Ankara. Erişim adresi: https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2022-Performans-Programi.pdf, Erişim tarihi: 29.04.2023
- Afşin, E.R. (2023). *Afet Sonrası Dayanıklılık: Bodrum İlçesi Mazı Mahallesi Yangın Bölgesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Akbaş, E. (2019). Sosyal hizmetin revize edilen küresel tanımının gösterdikleri: Paradigma değişimi. *Social Sciences*, 14(5), 1945-1956.
- Akyel, Ö. (2009). İklim değişikliği çerçeve sözleşmesi ve Türkiye'deki uygulamaları (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara Üniversitesi.
- Aktaş, Z. (2023). *Yeşil sosyal hizmet bağlamında 60 yaş ve üstü bireylerin iklim değişikliği ile ilgili düşüncelerinin değerlendirilmesi: Antalya ili örneği* (Yüksek lisans tezi). Sinop Üniversitesi Disiplinlerarası Çevre Sağlığı Anabilim Dalı, Sinop.
- Alakara Özcan, G. (2018). Afetlerde Psikososyal Destek Hizmetlerinin AFAD'da Çalışan Sosyal Çalışmacılar Tarafından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Albayrak, H. (2021). Eleştirel sosyal hizmet teorisi ve uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 383-401.

- Alston, M. (2015). Social work, climate change and global cooperation. *International Social Work*, 58(3), 355-363.
- Androff, D., Fike, C., & Rorke, J. (2017). Greening social work education: Teaching environmental rights and sustainability in community practice. *Journal of Social Work Education*, 53(3), 399-413.
- Appleby, K., Bell, K., & Boetto, H. (2017). Climate change adaptation: Community action, disadvantaged groups and practice implications for social work. *Australian Social Work*, 70(1), 78-91.
- Ara Parvin, G., & Reazul Ahsan, S. M. (2013). Impacts of climate change on food security of rural poor women in Bangladesh. *Management of environmental quality: an international journal*, 24(6), 802-814.
- Aras, B. B., ve Demirci, K. (2020). İklim değişikliğinin insan sağlığı üzerindeki psikolojik etkileri. *Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 77-94.
- Armeni, C., & Lee, M. (2021). Participation in a time of climate crisis. *Journal of Law And Society*, 48(4), 549-572.
- Arsllankoç, S., Doruk, Ç. S., & Koçak, O. (2024). Deprem Bölgesindeki Psiko-Sosyal Hizmetlerin Değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(1), 108-127.
- Artan, T., & Uzun, K. (2017). A Discussion about green social work in the context of climate refugees. *Journal of Current Researches on Social Sciences (JoCReSS)*, 7(4), 171-184.
- ASHB. (2023). 2022 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/media/142242/ashb_faaliyet_raporu_22092023.pdf, Erişim tarihi: 24.06.2024.
- ASHB. (2024). 2023 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/159025/faaliyet-raporu-2024.pdf>, Erişim tarihi: 24.06.2024.
- Aslan, Ş. (2023). *Ekolojik sosyal hizmet kavramlar-tartışmalar/teori-uygulama*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ataöv, T. (2009). *Kapitalizm ve çevre*. İstanbul: İleri Yayınları.
- Ateş, S. (2023). *Sel afeti yaşayan bireylerin dijital bilgi edinme mecralarını kullanımı ile afet bilgisi düzeylerinin incelenmesi: Bozkurt ilçesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Karabük.
- Augustine, M. G., & Gentle-Genitty, C.S. (2013). A perspective on the historical epistemology of social work education. Erişim adresi: <https://scholarworks.indianapolis.iu.edu/server/api/core/bitstreams/af26e55d-7cc0-4581-976c-886201958266/content>

- Avcil, C. (2021). Ekofeminizmin düşünsel temelleri üzerine bir değerlendirme. *World Women Conference-II*, 11-12.
- Avdar, R., & Avdar, R. (2022). Türkiye’de yaşanan doğa kaynaklı afetlerin sosyo-ekonomik etkileri. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 1-12.
- Avrupa Komisyonu. (2022). 2022 Türkiye Raporu. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2022_turkiye_report_tr_27.11.2022_22.05.pdf, Erişim tarihi: 26.07.2024.
- Avrupa Komisyonu. (2023). 2023 Türkiye Raporu. Erişim adresi: <https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/2023%20T%C3%BCrkiye%20Raporu.pdf>, Erişim tarihi: 26.07.2024
- Aydın, H. İ. & Nasıroğlu, M. M. (2020). Avrupa birliği üyelik sürecinde türkiye’nin yeşil büyüme göstergelerinin değerlendirilmesi. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 1-30.
- Aydın, S., Şahin, A., Macit, M., & Aksakal, E. (2024). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası bölgeye gönderilen yardımların koordinasyon süreçlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6(1), 181-214.
- Azizoğlu, N., Sarıoğlu, Y. H., Siyahlı, N., & Mehmetoğlu, E. (2023). Türkiye'den iklim krizine betimsel metotlar ile kısa bir bakış. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 108-136.
- Bayhan, H. (2006). *Ulus devlet, modernizm ve postmodernizm*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Beyhun, N. E., Yavuzylmaz, A., Sağlam, D., Hamzaoglu, K., Demirtaş, Y., Dilaver, İ., ... & Topbaş, M. (2019). Sel sonrasında görülen post-travmatik stres bozukluğu: Kesitsel bir çalışma. *Turkish Journal of Public Health*, 17(2), 123-131.
- Bhuyan, R., Wahab, S., & Park, Y. (2019). A green new deal for social work. *Affilia*, 34(3), 289-294.
- Binici, F., & Aksoy, T. (2022). Şehirleşmenin taşkın üzerindeki etkisi. *GSI Journals Serie C: Advancements in Information Sciences and Technologies*, 5(1), 64-76.
- Block, S., Emerson, J. W., Esty, D. C., de Sherbinin, A., Wendling, Z. A., et al. (2024). *2024 environmental performance index*. New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law & Policy.
- Boer, M. M., Resco de Dios, V., & Bradstock, R. A. (2020). Unprecedented burn area of Australian mega forest fires. *Nature Climate Change*, 10(3), 171-172.
- Boetto, H. (2017). A transformative eco-social model: Challenging modernist assumptions in social work. *British Journal of Social Work*, 47, 48–67.

- Boetto, H., & McKinnon, J. (2013). Rural women and climate change: A gender-inclusive perspective. *Australian Social Work*, 66(2), 234-247.
- Boland, B., Charchenko, E., Knupfer, S. ve Sahdev, S. (2021). *Focused adaptation: a strategic approach to climate adaptation in cities*. New York: McKinsey, C40.
- Bun Ku, H., & Dominelli, L. (2018). Not only eating together: Space and green social work intervention in a hazard-affected area in Ya'an, Sichuan of China. *British Journal of Social Work*, 48(5), 1409-1431.
- Buz, S. (2009). Feminist sosyal hizmet uygulaması. *Journal of Society & Social Work*, 20(1).
- Buz, S. ve Ayyıldız, A. A. (2019). Sosyal hizmette toplum merkezleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 187-212.
- Can, F. (2018). İklim politikasının bir aracı olan temiz kalkınma mekanizmasında paydaş katılımı ve katılıma ilişkin sorunlar. *The Journal of Social Science*, 2(3), 38-53.
- Cankurtaran, Ö., & Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 145-160.
- Canpolat, E., Dinç, Y., Usun, Ç. F., & Geçen, R. (2020). 25.09. 2014 tarihinde Erzin İlçalarda (Hatay) meydana gelen sel ve taşkın oluşumunda coğrafi faktörlerin değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, (41), 129-146.
- Cantürk, S. (2022). *Sosyal adalet bağlamında iklim değişikliğinin dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisi*. İklim adaleti ve adil dönüşüm (Ed. S. Cantürk ve Z. Erdoğan) içinde 77-99. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Case, R. A. (2017). Eco-social work and community resilience: Insights from water activism in Canada. *Journal of Social Work*, 17(4), 391-412.
- CCPI. (2022). *Climate Change Performanca Index*. Germany: Climate Action Network International.
- CCPI. (2023). *Climate Change Performanca Index*. Germany: Climate Action Network International.
- CCPI. (2025). *Climate Change Performanca Index*. Germany: Climate Action Network International. Erişim adresi: <https://ccpi.org/wp-content/uploads/CCPI-2025-Results.pdf>
- Ceren, A. (2021). Afetler ve insani yardım faaliyetleri üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 289-312.
- Ceyhan, E. K. (2023). Afetlere müdahalede sosyal hizmetin çok boyutlu rolü. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 779-786.
- Chakrabarty, D. (2020). The human sciences and climate change: A crisis of anthropocentrism. *Science and Culture*, 86(1-2), 46-48.

- Chitsa, M., Sivapalan, S., Singh, B. S. M., & Lee, K. E. (2022). Citizen participation and climate change within an urban community context: Insights for policy development for bottom-up climate action engagement. *Sustainability*, 14(6), 3701.
- Cleary, J., and Dominelli, L. (2020). *Social work and disasters: Systematic literature review, main report*. Stirling Scotland: University of Stirling, Faculty of Social Sciences.
- Coates, J., & Leahy, T. (2006). Ideology and politics: Essential factors in the path toward sustainability. *Electronic Green Journal*, 1(23).
- Çelik, A. ve Kayagil, M.E. (2022). *İklim değişikliğinin yaşlı nüfus üzerindeki etkileri*. İklim Krizi ve Sosyal Politika (A. Çelik, Ed.). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). <https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/edotordosya/KHK-644.pdf>, Erişim adresi: 28.04.2023
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). 2021 Yılı İklim Değerlendirmesi. Erişim adresi: <https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/yillikiklim/2021-iklim-raporu.pdf>
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). İklim Değişikliği Başkanlığı Hizmet Birimleri ile Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim adresi: <https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/teskilat-yonetmeligi-2022.pdf>, Erişim tarihi: 28.04.2023.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). 2022 Yılı İklim Değerlendirmesi. Erişim adresi: <https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/yillikiklim/2022-iklim-raporu.pdf>, Erişim tarihi: 12.06.2024
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024). 2023 Yılı İklim Değerlendirmesi. Erişim adresi: <https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/yillikiklim/2023-iklim-raporu.pdf>. Erişim tarihi: 12.06.2024
- Çoban, A. (2020). *Çevre politikası ekolojik sorunlar ve kuram*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Çoban, A. İ., & Buz, S. (2008). Eleştirel teori: Gelişimi, kabulleri ve sosyal hizmette kullanımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19(1), 71-88.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri*. Qualitative research methods]. M. Bütün & SB Demir, (Çev. Ed.). İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Daddow, A. (2024). Social work students respond to greening social work curriculum: "It is important to see a change in the narrative". *Australian Social Work*, 77(3), 384-396.
- Dankelman, I. (2002). Climate change: Learning from gender analysis and women's experiences of organising for sustainable development. *Gender & Development*, 10(2), 21-29.

- Davis, J., Moulton, A.A., Van Sant, L., & Williams, B. (2019). Anthropocene, capitalocene,... plantationocene?: A manifesto for ecological justice in an age of global crises. *Geography Compass*, 13(5), e12438.
- Dellal, İ. (2021). *İklim krizi ve tarım-gıda sektörü*. 3.Uluslararası Tarım ve Gıda Kongresi, 5-6 Kasım, Ankara.
- Demir, K., & Şahinkaya, S. (2019). *Adana ilinde sıfır atık projesinin uygulanması* (Master's thesis, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi).
- Demirbilek, M. (2016). Çevre, çevre mültecileri ve çevreci sosyal hizmet. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(3), 905-914.
- Dietz, T., Shwom, R. L., & Whitley, C. T. (2020). Climate change and society. *Annual Review of Sociology*, 46(1), 135-158
- Dinçel, D. (2019). *Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının çevre ideolojileri ve çevre eğitimi programları*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Doğan, İ. (2015). *Sosyal hizmet uzmanlarının çevresel farkındalık seviyeleri ile çevreye yönelik tutumlarının belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Doğan, İ. (2021). *Ekolojik sosyal hizmet bakış açısından kent ortamında doğa deneyiminin engellilik bağlamında incelenmesi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Doğan, H. (2024). *Türkiye’de iklim ve çevre göçmenlerinin karşılaştıkları sorunların tespiti ve ihtiyaçlarının analizi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Dominelli, L. (2011). Climate change: Social workers’ contributions to policy and practice debates. *International Journal of Social Welfare*, 20(4), 430–439.
- Dominelli, L. (2013). Environmental justice at the heart of social work practice: Greening the profession. *International Journal of Social Welfare*, 22(4), 431-439.
- Dominelli, L. (2014). *Learning from our past: climate change and disaster interventions in practice*. Erişim adresi: https://ses.library.usyd.edu.au/bitstream/handle/2123/18289/Dominelli_Chap25_9781743324042.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dominelli, L. (2018). *Green social work in theory and practice: A new environmental paradigm for the profession*. içinde The Routledge handbook of green social work (ss. 9-20). Routledge.
- Dominelli, L. (2018). *Yeşil sosyal hizmet çevre krizlerinden çevresel adalete*. (Çev. Ed.:A. İçağasioğlu Çoban) Ankara: Nika Yayınevi.

- Dumbu, P. (2021). *Integrating green social work into social work education in England: Exploring The Enablers And Barriers at an English University*.
- Duyan, V. (2014). Sosyal hizmet temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri. Ankara: Sos yal Çalışma Yayınları.
- Duyan, V., Sayar, Ö.Ö. ve Özbulut, M. (2008). Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak. Sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet alanında çalışanlar için bir rehber. Ankara: Öncü Basımevi.
- Ecer, K., Güner, O & Çetin, M. (2021). Avrupa yeşil mutabakatı ve Türkiye ekonomisinin uyum politikaları. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 9(2), 125-144.
- Emiroğlu, A. ve Koçyiğit N. (2022). 2014'ten Günümüze Risk Yönetim Politikaları ve 2021 Temmuz ve Ağustos Ayı Orman Yangınlarının Sosyal Medyada Yansımalarının Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 46-60.
- Eryılmaz, Ç., & Kayış, A. C. (2017). Mağdurların gözünden Hopa sel felaketi. *Karadeniz Araştırmaları*, 14(56), 201-220.
- Euronews. (2022). 2022'de meydana gelen 10 iklim felaketi. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/green/2022/12/27/2022de-meydana-gelen-10-iklim-felaketi>, Erişim tarihi: 20.03.2023.
- European Commission. (2021). *A European Green Deal*. European Commission. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en, Erişim tarihi: 22.04.2023.
- FAO. (2015). Climate change and food security: Risks and responses. Erişim adresi: <http://www.fao.org/3/a-i5188e.pdf>, Erişim tarihi: 25.03.2023
- Gao, C. X., Mensink, J., Campbell, T. C., Smith, C. L., Ikin, J. F., Lane, T., ... & Carroll, M. (2023). Somatic symptoms, psychological distress and trauma after disasters: lessons from the 2014 Hazelwood mine fire and 2019–20 Black Summer bushfires. *BMC Public Health*, 23(1), 1573.
- Garrard, G. (2016). *Ekoeleştirme ekoloji ve çevre üzerine kültürel tartışmalar* (E. Genç, Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Görmez, K. (2020). *Çevre sorunları*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Greenpeace. (2021). *Madalyonun tek yüzü: İklim krizi ve 2021 Türkiye orman yangınları*. Erişim adresi: <https://www.greenpeace.org/turkey/blog/madalyonun-tek-yuzu-iklim-krizi-ve-2021-turkiye-orman-yanginlari/>, Erişim tarihi: 20.03.2023.
- Gül, M. ve Yaman K., (2021), Türkiye'de Atık Yönetimi ve Sıfır Atık Projesinin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(4),1267-1296, <https://doi.org/10.16951/atauniiibd.870434>

- Güler, E. (2023). Türkiye’de Çevreci Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir Değerlendirme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(45), 1143-1159.
- Günay, K. & Güçdemir, Y. (2022). İklim Değişikliği İletişimi Bağlamında Türkiye’de 2020-2021 Yılları Arasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Twitter Paylaşımlarının Konu Modelleme Analizi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12 (4), 1026-1045.
- Güney, C. O., Mert, A., & Gülsoy, S. (2023). Orman Yangınları Sonrası Ekosistem Tabanlı Planlamaya Doğru: Yanma Derinliğinin Sınıflandırılması. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 206-225.
- Güvel, Ş. P., & Akgül, M. A. (2023). Atmosferik afetlerin sentinel-2 ile incelenmesi: Antalya ili 13.11. 2017 hortum olayı ve uzaktan algılama yaklaşımı ile hasar tespiti. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 38(1), 93-104.
- Güven, S. (2013). *Sosyal politikanın temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Güzel, B., & Buz, S. (2019). “Yeşil” yoksulluk, çevresel adalet ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 1052-1069.
- Hacıoğlu, E. (2021). *Türkiye’deki çevre hareketlerinin gelişimi ve doğu Karadeniz bölgesindeki hes karıştı çevre hareketi*. Bandırma Onyed Eylül Üniversitesi. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Bandırma
- Hacısalıhoğlu, A., & Balcı, S. (2023). İklim değişikliğinin çocuk sağlığına etkisi ve çözüm önerileri. *Artuklu International Journal of Health Sciences*. 3(1), 93-97.
- Haşıl, F. (2018). *Türkiye’de çevre sorunları açısından hidroelektrik santrali (hes) uygulamalarının değerlendirilmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Kütahya.
- Hergüner, B. ve Kalkan, E. (2018). *Türkiye’de çevre politikaları sürdürülebilir kalkınma için eksik halkayı tamamlamak*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hoegh-Guldberg, O., & Bruno, J. F. (2010). The impact of climate change on the world’s marine ecosystems. *Science*, 328(5985), 1523-1528
- Howe, D. (1994). Modernity, postmodernity and social work. *The British Journal of Social Work*, 24(5), 513-532.
- IPCC. (2014). *Climate change 2014 synthesis report, contribution of working groups I, II and III to the fifth assessment report of the intergovernmental panel on climate change*. Geneva: IPCC
- IPCC. (2022). *Climate change 2022 impacts, adaptation and vulnerability co-chairs of IPCC working group II*. Erişim adresi: https://report.ipcc.ch/ar6/wg2/IPCC_AR6_WGII_FullReport.pdf, Erişim tarihi: 25.03.2023
- Islam, N., & Winkel, J. (2017). *Climate change and social inequality*. DESA Working Paper No. 152.

- İçağasioğlu Çoban, A., Attepe Özden, S. ve Pak, M.D. (2018). Sosyal hizmet ve sosyal gelişim için Global Ajanda: Felsefesi, gelişimi, kapsamı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 292-306.
- Johar, M., Johnston, D. W., Shields, M. A., Siminski, P., & Stavrunova, O. (2022). The economic impacts of direct natural disaster exposure. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 196, 26-39.
- Kadioğlu, M. (2019). *Bildiğiniz havaların sonu, Küresel iklim değişimi ve Türkiye*. İstanbul: Sia Kitap.
- Kahraman, S., & Polat, E. (2023). Hidro-Meteorolojik Kaynaklı Afetlerin Antalya'daki Mekânsal Yansımaları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 510-534.
- Kalonya, D. H., & Yıldırım, Z. (2020). Kent suçu ya da kente karşı suç: İzmir örneği. *İdealkent*, 11(30), 747-766.
- Kara, Y. (2021). Kesişimsellik iklim krizinin neresinde? *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7(1), 1- 16.
- Karaca, C. (2019). *Çevre ve kentleşme politikası*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Karaca, Z. (2018). *Kent ve çevre sorunlarında toplumsal duyarlılık: Antakya örneği*. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Hatay.
- Karaibrahimoğlu, S. (2022). Türkiye'de 2003-2019 Yılları arasında fiziki planlamanın kapsamı: Planlama Dergisi üzerinden bir değerlendirme. *Planlama*, 32(2).
- Karakaya, E. (2016). Paris iklim anlaşması: İçeriği ve Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-12.
- Kart, M. (2021). *Çevre politikalarının oluşturulmasında Türkiye'de çevre alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının bir baskı aracı olarak rolünün değerlendirilmesi* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Aksaray.
- Kavuncuoğlu, D., & Kiraz, E. D. E. (2022). Hastalık yüküne yeni yük: İklim değişikliğinin sağlık etkileri. *Climate and Health Journal*, 2(2), 22-30.
- Kaya Örk, E ve Çömez Polat, F. (2022). Çevresel adaletsizlik mağduru grupların ihtiyaçlarını karşılamada yeni bir model önerisi: “Yeşil sosyal hizmet birimleri kurulması”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 975-990. DOI: 10.33417/tsh.989897.
- Kaya, H. E. (2020). Kyoto'dan Paris'e küresel iklim politikaları. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 165-191.
- Kaya, Y. (2017). “Paris anlaşmasını iklim adaleti perspektifinden değerlendirmek”, *Uluslararası İlişkiler*, 14(54), 87-106.

- Kayan, A., & Küçük, A. (2022). Küresel İklim Krizinin Oluşmasında Politik Kararların Etkisi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 501-526.
- Kazancı Altınok, G. (2022). “Kentsel büyüme dinamiklerinin iklim değişikliği etkileri çerçevesinde yeniden irdelenmesi”, *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*.1(1), 174-198.
- Keleş, İ. (2023). Türkiye’de imar aflarının imar yasaları ve imar planlarına etkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(7): 969-990.
- Kenely, N. (2024). Malta: green social work-working toward environmental sustainability. *Studies in Social Wellbeing, Special Edition Journal*, 3 (1), 35-45.
- Kennedy, E. (2018). *Historical trends in calls to action: climate change, pro-environmental behaviours and green social work*. The Routledge handbook of green social work içinde (ss. 409-419). Routledge.
- Khan, H., Vasilescu, L. G., & Khan, A. (2008). Disaster management cycle-a theoretical approach. *Journal of Management and Marketing*, 6(1), 43-50.
- Khaw-ngern, C. (2021). Circular economy: A milestone for zero waste municipality. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 1418-1424.
- Kılıç, S. (2008). *Çevre etiği ortaya çıkışı, gelişimi ve sonuçları*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Kılıç, S., & Tok, N. (2014). Geleneksel adalet anlayışlarından çevresel adalet anlayışına. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(3).
- Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F. (2020). *Çevre ve ekoloji* (18.basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kocaman, F. Ö. (2009). *Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının küresel ısınmaya bakışı ve faaliyetleri* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Kolukırmık, S., Arslan, D. A., & Yılmaz, G. G. (2022). Orman yangınlarının toplumsal etkileri ve görünümü: Medya paylaşımlarında 2021 büyük Antalya-Manavgat yangını. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(2), 560-580.
- Konda. (2019). *Türkiye’de iklim değişikliği algısı 2019*. Erişim Adresi: <https://www.sivilsayfalar.org/Wp-Content/Uploads/2019/07/Turkiyede%C4%B0klimalgisi2019.Pdf>, Erişim Tarihi: 20.06.2024.
- Konda. (2023). *Türkiye’de İklim değişikliği algısı ve enerji tercihleri 2022*. Erişim adresi: <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2023/05/Iklim-Haber-Konda-Arastirma-2022.pdf>, Erişim tarihi: 20.06.2024.
- Koplowitz, S. M. (2006). *Awakening social work to the human/nature relationship: A proposed university education framework*. Master of Social Work. Wilfrid Laurier University.

- Kopnina, H., & Washington, H. (2020). Conservation and justice the Anthropocene: Definitions and debates. *Conservation: Integrating Social And Ecological Justice*, 3-15.
- Koray, M. (2020). *Sosyal politika* (6. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Korkmaz, M., & Adıgüzel, O. A. (2021). Türkiye'de orman kaynakları yönetiminin iklim değişikliğine uyumuna ilişkin değerlendirmeler. *Turkish Journal of Forestry*, 22(4), 417-425.
- Kotzé, L. J., & Adelman, S. (2023). Environmental law and the unsustainability of sustainable development: a tale of disenchantment and of hope. *Law and critique*, 34(2), 227-248.
- Kovalenko, A. (2020). *Education and training of social workers in natural disaster social work in Ukrainian higher educational institution*. Erişim adresi: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2e021583-e468-42cc-a170-adaa182b7ce5/content>
- Koytak, A. S. (2014). Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal politikadaki dönüşüm: Ak Parti modeli. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(5), 70-89.
- Köçer, M. S., & Aslan, R. (2023). Gönüllü arama kurtarma ekiplerinin orman yangınlarındaki tahliye deneyimleri: 2021 Akdeniz orman yangınları. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 829-851.
- Kök, H. (2023). Afetlerde kriz yönetimi ve sosyal hizmet örgütleri. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 7(1), 1-17.
- Ku, H. B., & Yan, H. (2018). *The food security crisis and CSA movement in China: Green social work practice in Yunnan province*. The Routledge handbook of green social work içinde (ss.206-216). Routledge.
- Kuddaş, N.B. (2022). *Kırsal bölgelerde sosyal kalkınma ve sosyal hizmet* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Laçiner, V., Yavuz, Ö. (2013). Van depremi örneğinde afetler sonrası yapılan yardımlar ve hukuki çerçevesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 114-135.
- Lamba, M., & Hisoğlu Koç, T. (2022). Kentsel iklim değişikliği yönetişiminin aktörleri. *Vizyoner Yönetim*, 105.
- Levy, B. S., & Patz, J. A. (2015). Climate change, human rights, and social justice. *Annals of Global Health*, 81(3), 310-322.
- Lucas-Darby, E.T. (2011). The new color is green: Social work practice and service-learning. *Advances in Social Work*, 12(1), 113-125.
- Lukyanets, A. S., & Ryazantsev, S. V. (2016). Economic and socio-demographic effects of global climate change. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(8), 268-273.

- Lyons, K. (2006). Globalization and social work: International and local implications. *British Journal of Social Work*, 36, 365–380.
- Mahees, M.T.M. (2020). Green social works: The role social worker in ecological justice and collective environmental actions. *E-Journal of Social Work*, 4(1),15-23.
- Mason, L.R., Ellis, K.N. & Hathaway, J.M. (2019). Urban flooding, social equity, and “backyard” green infrastructure: An area for multidisciplinary practice, *Journal of Community Practice*, 27(3-4), 334-350.
- Memiş, O. B., & Aydin, R. (2023). İklim değişikliğinin ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği. *Third Sector Social Economic Review*, 58(2), 1065-1080.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma-desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed., S. Turan). Ankara: Nobel Yayınevi.
- McDonnell, J.E., Abelvik-Lawson, H. and Short, D. (2020), "A Paradox of ‘Sustainable Development’: A critique of the ecological order of capitalism", Blaustein, J., Fitz-Gibbon, K., Pino, N.W. and White, R. (Ed.) *The emerald handbook of crime, justice and sustainable development*, Emerald Publishing Limited, Leeds, pp. 439-463. <https://doi.org/10.1108/978-1-78769-355-520201024>.
- McKinnon, J. (2008) Exploring the Nexus Between Social Work and the Environment, *Australian Social Work*, 61:3, 256-268.
- Mhlanga, C., Muzingili, T., & Mpambela, M. (2019). Natural disasters in Zimbabwe: The primer for social work intervention. *African Journal of Social Work*, 9(1).
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (2019). *Nitel veri analizi*. (3. Baskı). (Çev. Ed., S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Miller, S. E., & Hayward, R. A. (2014). Social work education's role in addressing people and a planet at risk. *Social Work Education*, 33(3), 280-295.
- Mirici, M. E., & Berberoğlu, S. (2022). Türkiye perspektifinde yeşil mutabakat ve karbon ayak izi: tehdit mi? fırsat mı?. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 8(1), 156-164.
- Närhi, K. & Matthies, A. L. (2016) *Conceptual and historical analysis of ecological social work*. In McKinnon, Jennifer & Alston, Margaret (eds.) *Ecological social work: toward sustainability*. Palgrave Macmillan, 21-38.
- Nel, T. (2024). *The role of green social work in response to climate change: perceptions of social workers* (Master's thesis). Master of Social Work in the Faculty of Arts and Social Sciences at Stellenbosch University
- Nesmith, A., & Smyth, N. (2015). Environmental justice and social work education: Social workers' professional perspectives. *Social Work Education*, 34(5), 484-501.

- Ngcamu, B. S. (2023). Climate change effects on vulnerable populations in the Global South: A systematic review. *Natural Hazards*, 118(2), 977-991.
- Noble, C. (2016). Green social work-the next frontier for action. *Social Alternatives*, 35(4), 14-19.
- Norton, C. L. (2012). Social work and the environment: An ecosocial approach. *International Journal of Social Welfare*, 21(3), 299-308.
- Ocaklı, Ş. N. (2022). *İklim değişikliği yönetişimi ve türkiye üzerine bir değerlendirme*. 3. Kent Konseyleri Sempozyumu.
- Oktay, E. ve Küçükyılmaz, Y.O. (2022). *İklim değişikliği ile mücadelede yönetim temelli yaklaşımlar*. İklim Değişikliği, Sürdürülebilirlik ve Dirençli Kentler içinde 71-89. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Özcan, K. G. (2019). *Sürdürülebilir kalkınmanın başarısızlığı, sürdürülebilir kalkınmaya eleştiriler ve hakim çevre anlayışına alternatif yaklaşımlar* (Yüksek Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Özışık, F. U. (2020). Türkiye’de bir kamu politikası olarak iklim değişikliği: Tarihsel gelişim, uluslararası müzakereler, yapısal ve idari sorunlar çerçevesinde bir değerlendirme. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(1), 66-96.
- Özmete, E. (2010). Sosyal hizmette sürdürülebilir kalkınma anlayışı: Kavramsal analiz. *Aile ve Toplum*, 6(22), 79-90.
- Özmete, E., & Akgül Gök, F. (2015). Sürdürülebilir kalkınma için sosyal inovasyon ve sosyal hizmet ilişkisinin değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 127-143.
- Özşahin, E. (2013). Türkiye’de yaşanmış (1970-2012) doğal afetler üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı*, 25-27.
- Öztürk, R. (2021). *İklim değişikliğini ne kadar iyi biliyoruz?* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, K. (2002). Küresel iklim değişikliği ve Türkiye’ye olası etkileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1).
- Öztürk, S., & Uzuntaş, Ö. (2019). Türkiye’deki sel ve taşkın yönetmelikleri üzerine bir değerlendirme: Farklı ülkeler ile karşılaştırma ve yasal boşluk analizi. *The Journal of International Scientific Researches*, 4(2), 146-161.
- Papadimitriou, E. (2020). Defining green social work. *Social Cohesion and Development*, 15(1), 139-152.
- Partigöç, N. S., & Soğancı, S. (2019). Küresel iklim değişikliğinin kaçınılmaz sonucu: Kuraklık. *Resilience*, 3(2), 287-299.

- Patton, M.Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (2. Baskı). (Çev.Ed. M., Bütün ve S.B., Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Petiwale, M. (2013). *Social vulnerability and resilience to climate change in gujarat - a social work response to vulnerable communities*. Faculty of Social Work.
- Papadopoulou, D., & Teloni, D. D. (2023). Climate change, disasters and social work practice in Greece. *Critical and Radical Social Work*, 11(2), 168-182.
- Porter, L., Rickards, L., Verlie, B., Bosomworth, K., Moloney, S., Lay, B., ... & Pellow, D. (2020). Climate justice in a climate changed world. *Planning Theory & Practice*, 21(2), 293-321.
- Purutçuoğlu, E., & Doğan, İ. (2017). Ekolojik sosyal hizmet uygulamaları için sürdürülebilir kalkınmada sosyal hizmetin yeri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (51), 1083-1100.
- Rai, P. K. ve Rai, P. K. (2013). Environmental and socio-economic impacts of global climate change: An overview on mitigation approaches. *Environmental Skeptics and Critics*, 2(4), 126.
- Rambaree, K., Powers, M. C., & Smith, R. J. (2019). Ecosocial work and social change in community practice. *Journal of Community Practice*, 27(3-4), 205-212.
- Ramdani, J., Gunawan, B., Darwis, R.S. (2022). The contribution of green social workers in addressing the impacts of climate change in Indonesia. *JPPM (Jurnal Pendidikan dan Pemberdayaan Masyarakat)*, 9(1), 49-57. doi: <https://doi.org/10.21831/jppm.v9i1.49822>
- Resmi Gazete. (2005). *Çocuk Koruma Kanunu*. Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395-20050703.pdf>, Erişim tarihi: 28.06.2024.
- Reu, P., & Jarldorn, M. (2023). Social work students' perceptions of eco-social work in the curriculum. *Australian Social Work*, 76(4), 480-492.
- Ripple, W. J., Wolf, C., Gregg, J. W., Rockström, J., Mann, M. E., Oreskes, N., ... & Crowther, T. W. (2024). *The 2024 state of the climate report: Perilous times on planet Earth*. BioScience, biae087.
- Robinne, F. N., & Secretariat, F. (2021). *Impacts of disasters on forests, in particular forest fires*. UNFFS Background paper.
- Sandra B. Ferreira (2010) Eco-spiritual social work as a precondition for social development, *Ethics and Social Welfare*, 4(1), 3-23.
- Saraswat, C., & Kumar, P. (2016). Climate justice in lieu of climate change: a sustainable approach to respond to the climate change injustice and an awakening of the environmental movement. *Energy, Ecology and Environment*, 1, 67-74.
- Sarı, B. (2022). AFAD ve FEMA stratejik planlarının afet yönetimi ve Sendai çerçevesi açısından analizi. *Acil Yardım ve Afet Bilimi Dergisi*, 2(1), 10-18.

- Sarı, C., & Günay, Ş. (2018). Kumluca’da meydana gelen doğal afetlerin yerel halk üzerine sosyoekonomik etkileri. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 188-200.
- Saygın, D., & Alıcı, O. V. (2020). *türkiye’de çevre politikasının şekillenmesinde avrupa birliği’ne uyum sürecinin katkısı*. Kent ve Çevre Çalışmaları içinde (s.125). İstanbul: Efe Akademi.
- Schmitz, C. L., Matyók, T., James, C. D., & Sloan, L. M. (2012). *Environmental sustainability: Educating social workers for interdisciplinary practice*. In *Environmental social work* (pp. 260-279). Routledge.
- Schmitz, C. L., Matyók, T., Sloan, L., & James, C. D. (2012). The relationship between social work and environmental sustainability: Implications for interdisciplinary practice. *International Journal of Social Welfare*, 21(3), 278-286.
- Semenza, J. C., Hall, D. E., Wilson, D. J., Bontempo, B. D., Sailor, D. J., George, L. A. (2008). Public perception of climate change: Voluntary mitigation and barriers to behavior change. *American Journal of Preventive Medicine*, 35, 479–487.
- Senabre, J. (2018). Forest fires from the perspective of environmental psychology. *Climate Change*, 4(13), 58-68.
- Sezik, M. (2022). “Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının ekoloji ve biyoçeşitliliğin korunmasındaki rolleri”, *R&S- Research Studies Anatolia Journal*, 5(4). 588-610.
- Shaw, T. V. (2011). Is social work a green profession? An examination of environmental beliefs. *Journal of Social Work*, 13(1), 3-2.
- Shokane, A. L. (2019). Social work assessment of climate change: Case of disasters in greater Tzaneen municipality. *Jàmbá: Journal of Disaster Risk Studies*, 11(3), 1-7.
- Sim, T., He, M., & Dominelli, L. (2022). Social work core competencies in disaster management practice: An integrative review. *Research On Social Work Practice*, 32(3), 310-321.
- Soğancı, E. (2024). *Selden etkilenen topluluklara yönelik psikososyal destek hizmetlerinin incelenmesi: Bozkurt ilçesi örneği*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Stephens, A., Taket, A., & Gagliano, M. (2019). Ecological justice for nature in critical systems thinking. *Systems Research and Behavioral Science*, 36(1), 3-19.
- Strayer, S. E. (2020). *Environmental justice in social work education: Educational policy and accreditation standards*. (Doktora Tezi), ABD.
- Sufri, S., Dwirahmadi, F., Phung, D., & Rutherford, S. (2020). A systematic review of community engagement (CE) in disaster early warning systems (EWSs). *Progress in Disaster Science*, 5, 100058.

- Sugirtha, J.T. ve Flower, L.L. (2015). Global warming, climate change and the need for green social work. *Indian Journal of Applied Research*, 5 (12), 102-104.
- Şahin, Ü. (2014). *Türkiye'nin iklim politikalarında aktör haritası*. Sabancı Üniversitesi, İstanbul Politikalar Merkezi.
- Şimşek, M. E. (2014). *Moderniteden postmoderniteye uzanan bir köprü: Zygmunt Bauman* (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Felsefe Anabilim Dalı, Erzurum.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2022). 2019-2023 *Stratejik plan*. Erişim adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf>, Erişim tarihi: 29.04.2023
- Taşkın, N. Ş., & Özel, H. (2011). Türkiye’de sosyal hizmetlerin dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 175-190.
- Tatgın E. (2019). İklim adaleti kapsamında toplumsal cinsiyet tartışması. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 104-118.
- TBMM. (2021). *Küresel iklim değişikliğinin etkilerinin en aza indirilmesi, kuraklıkla mücadele ve su kaynaklarının verimli kullanılması için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu*. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/11543/3198>, Erişim tarihi: 20.04.2023
- Teixeira, S. ve Krings, A. (2015). Sustainable social work: An environmental justice framework for social work education. *Social Work Education*, 34, 5: 513-527.
- Tekindal, M., Özden, S. A., Gedik, T. E., Ege, A., Erim, F., & Tekindal, M. A. (2021). Nitel araştırmaların raporlanmasında standartlar: SRQR kontrol listesinin Türkçe uyarlaması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5425-5443.
- TEMA ve WWF. (2015). *İklim değişikliğinin yerel etkileri raporu*. Erişim adresi: <https://cdn-tema.mnecd.com/Uploads/Cms/iklim-degisiklik-yerel-etkileri-rapor-kitapcigi.pdf>
- Thieken, A. H., Bubeck, P., Heidenreich, A., Von Keyserlingk, J., Dillenardt, L., & Otto, A. (2023). Performance of the flood warning system in Germany in July 2021–insights from affected residents. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 23(2), 973-990.
- Ticaret Bakanlığı. (2021). *Avrupa Yeşil Mutabakat eylem planı 2021*. Erişim adresi: <https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf>, Erişim tarihi: 28.04.2023
- Tok, M. G., & Orbay, İ. (2020). Ekolojik sosyal hizmet perspektifinde su güvensizliği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1786-1808.
- Tokar, B. (2014). *İklim adaletine doğru*. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Topgöl, S., & Beytaş, O. (2022). İklim Mültecileri ve Sosyal Hizmet: Kriz mi Fırsat mı?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2), 687-705.

- Torpuş, K., & Bostan, S. (2022). Sel afetlerinde acil sağlık hizmetlerinin organizasyonu ve yaşanan sorunlar: Hopa örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*. 8(2): 396-407, DOI: 10.21324/dacd.97759.
- Tuğaç, Ç. (2022). İklim değişikliği krizi ve şehirler. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*. 1(1), 38-60.
- Tuncay, T. (2004). Afetlerde sosyal hizmet. Ankara. Özbay Ofset Matbaacılık
- Tuncay, T. ve Tekin, H.H. (2021). *Sosyal hizmet mesleğinin abc'si*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tuncay, T., & Sunay, İ. L. (2006). Sosyal hizmette baskı karşıtı uygulama sosyal adalet paradigması temelinde bir özgürleştirme pratiği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(2), 59-72.
- TÜİK. (2023). *İstatistiklerle kadın 2022*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>
- TÜİK. (2024). *Gelir dağılımı istatistikleri 2023*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2023-53711>, Erişim tarihi: 24.06.2024.
- TÜİK. (2024). *Yoksulluk ve yaşam koşulu istatistikleri, 2023*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2023-53713>, Erişim tarihi: 24.06.2024.
- Türedi, H.A., Parlak, E., Aydın, E., Taşkın, E., Aktaş, G., Cingözce, S., Ersay, S., Kılınç, T. ve Özdemir, D. (2021). *Aile ve sosyal hizmetler bakanlığı sosyal çalışanların sorunları ve talepleri*. Erişim Adresi: <https://www.yader.org.tr/Wp-Content/Uploads/2022/05/YADER-2021-66-ASHB-BAKANI-GORUSME-Sosyal-Hizmetler-Uzmani-Aile-Bakani-Raporu.Pdf>, Erişim Tarihi: 28.06.2024.
- Türkeş, M. (2020). İklim değişikliğinin tarımsal üretim ve gıda güvenliğine etkileri: Bilimsel bir değerlendirme. *Ege Coğrafya Dergisi*, 29(1), 125-149.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yerel Yönetim Politikaları Kurulu. (2020). *Belediyeler için iklim değişikliği rehberi*. Kent Araştırmaları Enstitüsü: İdeal Kent Yayınları.
- Ulaşlı, K. (2018). *Geri kazanılabilir atıkların yönetimi ve sıfır atık projesi uygulamaları: Kadıköy belediyesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- UN WFP. (2009). *Climate change, food insecurity and hunger*. Erişim adresi: https://interagencystandingcommittee.org/system/files/legacy_files/IASC%20submission%20on%20CC%2C%20food%20insecurity%20and%20hunger.pdf, Erişim tarihi: 25.03.2023
- UN. (1972). *United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm*. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>, Erişim tarihi: 20.04.2023

UN. (1992). *United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil*. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>, Erişim tarihi: 20.04.2023

UNDP. (2020). *Human Development Report 2020, The next frontier: Human development and the anthropocene*, Erişim adresi: <https://report.hdr.undp.org/>

UNDP. (2017). *Zimbabwe human development report 2017 climate change and human development: Towards building a climate resilient nation*. Erişim adresi: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/zw/UNDP_ZW_2017ZHDR_Briefs---Climate-Change-and-Food-Security.pdf, Erişim tarihi: 25.03.2023

UNDP. (2023). *Küresel çok boyutlu yoksulluk endeksi*. Erişim adresi: <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/2023-kuresel-cok-boyutlu-yoksulluk-endeksi-cbye>, Erişim tarihi: 24.06.2024.

UNISDR. (2015). *Sendai afet risk azaltma çerçevesi 2015-2030*. Erişim adresi: https://uclg-mewa.org/wp-content/uploads/2022/05/Sendai_TR.pdf, Erişim tarihi: 29.04.2023

URL 1: *İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*. https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/webmenu/webmenu12421_1.pdf

URL 2: *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*. <https://hukukbook.com/birlesmis-milletler-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesibmidcs/>

URL 3: *Kyoto Protokolü*. Erişim adresi: <https://www.mfa.gov.tr/kyoto-protokolu.tr.mfa>, Erişim tarihi: 22.04.2023

URL 4: *Paris Anlaşması*. Erişim adresi: [mfa.gov.tr](https://www.mfa.gov.tr), Erişim tarihi: 22.04.2023

URL 5: *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Tarihçesi*. Erişim adresi: <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012>, Erişim tarihi: 28.04.2023

URL 6: *AFAD Görev ve Yetkilerimiz*. Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/afadhakkinda>, Erişim tarihi: 28.04.2023.

URL 7: *T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı*. Erişim adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=13>, Erişim tarihi: 29.04.2023

URL 8: *Manavgat belediyesi*. Erişim adresi: <https://www.manavgat.bel.tr/tanitim/kalemler-mahallesi>.

URL 9: *Manavgat nüfus*. Erişim adresi: https://www.nufusune.com/181905-antalya-manavgat-kalemler-mahallesi-nufusu#google_vignette.

URL 10: *Kumluca Belediyesi*. Erişim adresi: <https://kumluca-bld.gov.tr/>

Uysal, Y. (2022). İklim değişikliği ve küresel ısınma ile mücadelede yerel yönetimlerin rolü: Tespitler ve öneriler. *Kesit Akademi Dergisi*, 8 (30), 324-354.

- Vaizoglu, S., Abuduxike, G. (2022). *Yaşlılık ve iklim krizi*. (Evcı Kiraz, D., Ed.). İklim ve Sağlık içinde (43-49). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Wallerstein, I. (2014). *Dünya sistemleri analizi: Bir giriş* (3. Baskı). İstanbul: Bgst Yayınları.
- Wang, P & Altanbulag, A. (2022). A concern for eco-social sustainability: Background, concept, values, and perspectives of eco-social work, *Cogent Social Sciences*, 8,1.
- WEF. (2022). Biodivercities by 2030: Transforming cities' relationship with nature report. Erişim adresi: [https://www3.weforum.org/docs/WEF BiodiverCities by 2030_2022.pdf](https://www3.weforum.org/docs/WEF_BiodiverCities_by_2030_2022.pdf), Erişim tarihi: 01.05.2023
- WMO. (2019). *The global climate in 2015-2019*. Geneva. https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=9936
- World Bank. (2023). *Women, business and the law 2023*. Erişim adresi: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/105265e8-311a-4b39-a71b-e455a86dd0ba/content>
- World Economic Forum. (2022). *The global risk report*. Erişim adresi: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022>
- Wright, N. G. (2011). Christianity and environmental justice. *Cross Currents*, 61(2), 161-190.
- WWF. (2015). *İklim değişikliğinin türler üzerindeki etkisi*. Erişim adresi: https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/iklim_degisikliginin_turler_uzerindeki_etkisi_raporu_1.pdf?4880/iklimdegisikligininturleruzerindekietkisi
- WWF. (2022). *Akdeniz bölgesindeki büyük orman yangınlarının ekolojik ve sosyo-ekonomik etkileri*. Erişim adresi: <https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/ormanyanginlarweb.pdf>. Erişim tarihi: 06.07.2024.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C., & Yay, A. S. E. (2023). Sürdürülebilirlik için eğitim alanındaki sıfır atık yönetimi örneği: Sakarya Üniversitesi. *Sürdürülebilir Çevre Dergisi*, 3(1), 24-31
- Yıldırımçakar, İ. ve Saydan, İ. Y. (2022). Küresel ölçekte meydana gelen iklim krizinin doğal kaynaklar üzerindeki etkisi: Su örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, 4(1), 50-62.
- Yılmaz, H., & Yücel, T. (2022). Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında uluslararası çalışmalar ve eleştirileri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 5(3), 691-702.
- Yolcuoğlu, İ.G. (2012). Türkiye'de sosyal politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2), 145-158.

Zaman, A. (2022). *Zero-waste: A new sustainability paradigm for addressing the global waste problem*. In *The Vision Zero Handbook: Theory, Technology and Management for a Zero Casualty Policy* (pp. 1195-1218). Cham: Springer International Publishing.

Zaman, T. (2016). *Climate crisis and social work: lack of climate crisis education in social work curriculum* (Doctoral dissertation, Toronto Metropolitan University).

Zapf, M. K. (2009). *Social work and the environment: Understanding people and place*. Canadian Scholars' Press.

EKLER

Ek-1. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.01.2023-195987

Sayı : E-62310886-605.99-195987
Konu : Başvurular ve Proje Önerileri Hk.

11.01.2023

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 27.12.2022 tarih ve 190329 sayılı yazınız.

Fakülteniz Sosyal Hizmet Bölümü öğretim elemanlarından Selin Koçak'ın, "Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye'de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Değerlendirilmesi" başlıklı çalışması değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. M. Abdülkadir VAROĞLU
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Sayı : 17162298.600-08
Konu : Bilimsel Çalışma

2 OCAK 2023

İlgili Makama

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim elemanlarından Selin Koçak'ın, "Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye'de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Değerlendirilmesi" başlıklı çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M. Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Can Mehmet Hersek	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	

Ek-2. Araştırma Kurum İzni

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Tarım ve Orman M¼d¼rl¼ğ¼

Sayı : E-91505673-800-8818704

Konu : Selin KOÇAK'ın Kurum İzni Hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ğ¼)

İlgi : Sağlık Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ğ¼n¼n 17.01.2023 tarihli ve E-23757613-050.01.04-794349 sayılı yazısı.

İlgi yazınızla bildirilen Enstit¼n¼z Sosyal Hizmet Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi Selin KOÇAK'ın "Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden T¼rkiye'de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Değerlendirilmesi" başlıklı tez projesi kapsamındaki çalışmalarını kurumumuzda yür¼tmesinde M¼d¼rl¼ğ¼m¼zce herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Gökhan KARACA
Vali a.
İl M¼d¼r¼ V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Sayı : E-86960703-100-5738202

10.02.2023

Konu : Selin KOÇAK'ın Kurum izni hk.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 17.01.2023 tarihli ve E-23757613-050.01.04-794349 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalı Başkanlığı doktora programı öğrencisi Selin KOÇAK'ın "Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye'de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikalarının Değerlendirilmesi" başlıklı tez projesi kapsamındaki çalışmaların yürütülmesine ilişkin izin talep edilmektedir.

Bahse konu akademik çalışmanın yapılmasında İl Müdürlüğümüz açısından herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Tevfik ALTINAY
İl Müdürü

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek- 3. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın gönüllü,

“Yeşil Sosyal Hizmet Perspektifinden Türkiye’de İklim Krizine Yönelik Sosyal ve Çevresel Politikaların Değerlendirilmesi” başlıklı doktora tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Veli DUYAN danışmanlığında doktora öğrencisi Selin KOÇAK tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir.

Araştırmanın amacı yeşil sosyal hizmet perspektifinden Türkiye’de iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların değerlendirilmesi ve iklim krizine yönelik önerilerin geliştirilmesidir. İklim krizine yönelik politikaların değerlendirilmesi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi kamu kurumlarının iklim krizine yönelik yönetmelik, yönerge veya ulusal eylem planları ile ilgili dokümanların incelenmesi ve bu konuda karar alıcı mekanizmada görev alan politika yapıcılarının (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı), sivil toplum kuruluşlarında çalışanların (Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı, İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı), farklı disiplinlerdeki meslek elemanlarının, akademisyenlerin ve Antalya bölgesinde çevresel felaketlerden etkilenen yerel halkın görüşlerinin alınmasını içermektedir. Çalışmaya katılmak için gönüllü olmanız ve çalıştığınız kurumda iklim krizi ile ilgili birimde/konularda çalışıyor olmanız ve iklim krizine bağlı meydana gelen çevresel felaketi deneyimlemiş olmanız gerekmektedir (bölge halkı için). Çalışmada yüz yüze veya online görüşmeler aracılığıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kapsamında veriler toplanacaktır. Görüşmelerin ortalama 1 saat sürmesi beklenmektedir. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacaktır. Araştırmada amaca ulaşılması için yaklaşık 30 kişi ile görüşülmesi planlanmaktadır. Katılımcıların araştırma ve görüşme sürecinde karşılaşacağı herhangi bir risk bulunmamaktadır. Görüşmeler için size herhangi bir ücret ödenmeyecek ve sizden de herhangi bir ücret talep edilmeyecektir.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından

araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, kimlik bilgileriniz alınmayacak ve araştırma yayınlandığında da isimleriniz anonimleştirilerek gizliliği korunacaktır.

“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.”

İmza/Tarih

Gönüllünün adı/soyadı

İmza/Tarih

Araştırmacının adı/soyadı

Ek-4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Görüşme Tarihi:

Görüşme Süresi:

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Dünyada ve Türkiye’de iklim krizinin etkileri son yıllarda daha fazla görülmeye başlanmıştır. Kuraklık, orman yangınları, sel gibi çevresel felaketler küresel ısınma ve iklim krizinin sonuçlarından bazılarıdır. İklim krizinin ekosistem ve insan yaşamı üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. İklim krizinin olumsuz etkilerini azaltmak, çevresel ve ekolojik adaleti sağlamak için iklim krizine yönelik politikaların geliştirilmesi daha da önemli hale gelmiştir. Çalışmanın amacı Türkiye’deki iklim krizine yönelik sosyal ve çevresel politikaların değerlendirilmesi ve bu doğrultuda önerilerin geliştirilmesidir.

Sosyal Hizmet Uzmanları, Politika Yapıcılar, STK, farklı alandan meslek elemanları (mimarlık, şehir- bölge planlama gibi) için;

Tanıtıcı Bilgiler

Cinsiyet:

Yaş:

Eğitim durumu:

Mesleği:

Kurumda çalışma süresi:

Kurumda çalıştığı birim:

Çevre/iklim krizi ile ilgili gönüllü çalışmalara katıldınız mı?:

1. İklim krizi sizin için ne anlama gelmektedir?
2. İklim krizinin nedenleri hakkında düşünceleriniz nelerdir?
3. İklim krizinin etkileri hakkında neler söylersiniz?

-ekosistem, fiziksel çevre üzerindeki etkisi

-sosyal, toplumsal alan üzerindeki etkisi (yapısal eşitsizlikler, sosyal ve çevresel adaletsizlikler)

-ekonomik alan üzerindeki etkisi

- Gündelik uygulamalarınızda iklim krizinin etkileriyle doğrudan ya da dolaylı olarak karşılaştığınız oldu mu? Ne tür durumlar?

-Çalıştığınız nüfus grubunun iklim krizinden nasıl etkilendiğini düşünüyorsunuz?

4. Çalıştığınız kurum/birim iklim krizine yönelik ne tür çalışmalar yürütmektedir? (Özellikle orman yangını ve sel)

- birey, grup, toplum, sosyal politika

-çalışmalarda hangi ilkeler dikkate alınmakta

-afet öncesi, sırası ve sonrasındaki çalışmalar

- neler yapılabilir (çevresel, ekolojik adalet, multidisipliner çalışma, sosyal hizmetin koruyucu-önleyici, rehabilite edici, geliştirici-değiştirici işlevleri)

5. Türkiye’de iklim krizine yönelik politikaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

-çevresel adalet açısından

-ekolojik adalet açısından

-yapısal, sosyal eşitsizlikleri dikkate alarak

-olumlu ve olumsuz noktalar neler (iklim eylemlerinde "çok düşük" kategorisinde olması)

6. Türkiye’de iklim krizine yönelik politika önerileriniz nelerdir?

-fiziksel çevreyi korumaya yönelik

-ekonomik, sosyal politika dönüşümleri açısından (sosyal adalet, çevresel adalet, ekolojik adalet)

-kendi çalıştıkları kurum ve diğer kurumlar

Bölge halkı için sorular;

1.İklim krizi sizin için ne anlama gelmektedir?/ Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

2.İklim krizinin nedenleri hakkında düşünceleriniz nelerdir?

3.Yaşanan çevresel felaketlerin nedenleri sizce nelerdir?

-bölgedeki fiziksel yapılaşma

-iklim krizi

4.Yaşadığınız çevresel felaketlerin (orman yangını, sel gibi) etkileri hakkında neler söylersiniz?

-fiziksel

-psikososyal

-ekonomik

5.Bu süreçte ne gibi çalışmalar yapıldı?

-nasıl değerlendiriyorlar (hizmetler)

6.İklim krizine bağlı çevre sorunlarının çözümünde nasıl bir yol izlenmeli/beklentileriniz nelerdir?

-fiziksel çevre düzenlemeleri

-sosyo ekonomik koşullar

-bölge halkının katılımı

Ek-5. Politika Belgelerinin Analizi için Değerlendirme Formu

Belge No:								
Belgenin Adı:								
Belgenin Yayın Yılı:								
Belgeyi Yayınlayan Kurum:								
Belgenin Türü: ( ) Kalkınma Planları ( ) Kanun/Mevzuat ( ) Rehber/Yol Haritası ( ) Eylem Planı/Strateji								
Değerlendirme Kategorileri								
Afetler	Doğal Afetler	Afet öncesi	Afet sonrası	Afet sonrası	Multidisipliner çalışma			
Çevre:		çevre sorunları	Fiziksel çevreyi bozacak uygulamalardan kaçınmak					
İklim krizi:			fiziksel etkiler	sosyal etkiler	ekonomik etkiler	yapısal-sosyal eşitsizlikler	sınırlı kaynakların kullanımı	başka çıkma kapasiteleri
Kavramlar:			ekolojik adalet	çevresel adalet	sosyal adalet			